

ЛННБ України ім.В.Стефаника

00694679 (+)

2006
2014

ЗНАДОБИ

ДЛЯ ПІЗНАНЯ

УГОРСКО-РУСКИХ ГОВОРІВ.

ПОДАВ

ІВАН ВЕРХРАТСКИЙ.

І. ч. Говори з наголосом движимим.

*Відбиток із Записок Наукового Товариства імени Шевченка
т. XXVII, XXVIII, XXIX. і XXX.*

105082

У ЛЬВОВІ, 1899.

НАКЛАДОМ ТОВАРИСТВА.

З печатні Наукового Товариства імени Шевченка
під управою К. Беднарского.

ЗНАДОБИ
ДЛЯ ПІЗНАНЯ УГОРСКО-РУСКИХ ГОВОРІВ.

ПОДАВ

ІВАН ВЕРХРАТСКИЙ.

[Далі].

ЗНАДОБИ

ДЛЯ ПІЗНАНЯ

УГОРСКО-РУСКИХ ГОВОРІВ.

ПОДАВ

ІВАН ВЕРХРАТСКИЙ.

Говори з наголосом движимим.

*Відбиток із Записок Наукового Товариства імени Шевченка
т. XXVII, XXVIII, XXIX. і XXX.*

~~105082~~

У ЛЬВОВІ, 1899.

НАКЛАДОМ ТОВАРИСТВА.

З печатні Наукового Товариства імени Шевченка
під управою К. Беднарського.

И. 25465 7-1P

III

И. 98420

Львівська бібліотека
АН УРСР
Л. И. 98420

Знадоби для пізнання угорско-руських говорів.

Подав Іван Верхратский.

Невеликий обшар північно-східної Угорщини заселений Русинами в числі до пів мільона представляє зязикового погляду богато подробиць гідних уваги. Що до одмін говорів єсть на Русі угорській така ріжнородність, як в жадній другій часті країни заселеної українсько-руским народом. В сфері звучні находимо тут явище, яке в подібній мірі стрічає ся ще на Полісю і в Радомисчині, в губернії Київській: єсть се іменно стісненє первітного **o** на **y**, **ö** (мов би **y** і або німецке **ü**) а подекуди як і загально в укр.-руск. на **i**, первітне вол звучить як до околиці **вул**, **вöл** (вуіл), **віл** — первітне **e** стісняє ся знов як до околць на **y**, **ü** (майже як **юі**) і на **i** на пр. старосл. **тетъка** звучить в ріжних околць: **тютка**, **тйтка**, **тытка**, старосл. **келъ** звучить: **вюў**, **вüў**, **віў**. Місцеві говори околць, де стрічає ся **y**, **ö**, **y**, **ü** в згаданих случаях, представляють нам давні фази, які колись відбували ся при перезвукованю голосівок **o** і **e** в **i** скрізь в українсько-руским язичі.

В многих случаях виступає нераз місто **e** звук посередний межн **e** і **i** (е) пр. **хлопець**, **отець**, **маїе**, **звідуїе**, **їдєн**, **тепєрь**. — Грубе **ч** стрічає ся у переважної часті говорів угорско-руських понайбільше там, де оно є у старословенщині пр. **мы**, **бых**, **бїстрый**, **сокыра**, **хыжа**, **загыбиль**; — середне **и** одвічає понайбільше старословенському **и** пр. **бїти esse**, **бывати habitare**, **бїти percutere**; подекуди (іменно в назвуці) виступає **i** побіч **и** пр. **i** побіч **и** = **et**, іншакый побіч **и** іншакый **etc.** Тоті ріжниці звука **и** не виступають всюди рівно різко, а у гірняків на пограничю Гуцульщини **ч** уступає середньому **и**, або навіть, як і в нарічю гуцульскім, в частинці **кы** звукови **i**: **вітегнути**, **вібрати**.

Подекуди находимо **шт** (виговор стародавний, мов у старословенщині) місто теперішнього **щ** н. пр.: **блоштиця** місто **блощица**,

або місто теперішного ч, староруского щ пр. бішти м. бічи староруск. біщи, старосл. було би *бѣшти. Часто бачимо м'які накінчики глаголів в 3 лиці поодинокого і многого числа теперішного часу пр. ігратъ, іграють, держить, держать. М'яке р дуже розповсюдене (теперь, вѣрь, цѣрьков, косарь) і нераз виширає тверде пр. ряховати м. раховати, шпацировать м. спадировать, трѣпом м. трапом. Шиплячі в дуже многих околицях в говорі м'ячать ся пр. хѣчу, сокачка, плекчка, щюка, щючка, пуцяти, вѣжю побіч вѣжу. Середне л уживає ся понайбільше місто твердого л; дж виступає місцево замість звичайно уживаного ж н. пр. чюджий м. чужий старосл. чюдждь.

Применник „від“ = старосл. отъ уживає ся лише у верховницѣв. Звичайна форма угроруска єсть од, уд, рідше вуд, выд.

Старосл. чѣто понайбільше звучить што.

Наголос оказує також деякі примітні рїзницї так приміром пот. рлг. суцників: зьвїздѣ, блохѣ; волокнѣ, колесѣ; — числівники: пятѣро, двадцятѣро. — 3. лице єд. і мн. числа глаголів IV. кл. говорить, говорятъ, будить, будятъ і пр. Незвичайний в декотрих сторонах акцент в приложнику: великій, велика, великоє, рівнож і в причасниках; надятый, -ѣ, -ѣе, умерлий, -ѣ, -ѣе.

Що до флексиї говори угорско-руски оказують декотрі дуже примітні форми, приміром: воўци; робѣтникум, робѣтником, робѣтником, вѣлум, вѣлум, вѣлум; сѣлых, катуных; грѣшох, крайох, лысох; вѣлми, курьмі; з горшкы, пуд ворѣты, с пѣреты; зимѣ, лыгы (loc. sing.); — дває, триє, обає; двѣми, трѣми, обѣдвоми, чотырьми (штѣрми).

Слїди давного аориста бачимо в формі **бых**, котра в сполуці з II причасником минувшого часу дїйного стану виражає спосіб условний або желяйний пр.: якбих видѣю, тобых озмѣю; кобых вѣтаю; любѣю бых тя; ще бых ем повѣю; йла бых; обых знѣли; тобых не мали. — Аористом мов скостенїлим єсть і локальна форма повѣх (повѣх від повѣсти), котра уживає ся не лише в першїм лицї, але також в другім і третім лицї мужеского рода єдиничного числа 1. я повѣх, 2. ти повѣх 3. вѣн повѣх місто минувшика: я, ти, вѣн повѣх; форми же для женського і середнього рода єуть вже загално теперь уживані: я, ты, она повѣла, я, ты, оно повѣло.

Прислївники добрі, злї, чѣднї (в старосл. докрѣ, злѣ, чѣдѣскнѣ) уживають ся в многих околицях.

Примітно, що в 1. л. єдиничного і в 3. лицї многого числа глаголів I. 7, V. 1, V. 4 і VI. кл. дуже часто терпить ся роззїв пр. знѣу, знѣуть. глядѣу, глядѣуть, бывѣу, бывѣуть.

імáу, імáуть, спознава́у, спознава́уть, зба́у, зба́уть, да́у, да́уть; одвіту́у, одвіту́уть, чюдúу ся, чюдúуть ся, газду́у, газду́уть, бесьідúу, бесьідúуть. В 3. лиці ч. єд. часу теперішнього глаголів V. 1 кл. випадає часто голосівка теперішника: звідать, по́рєкать, б́івать, пов́ідать, ѓойкать. (У говорах угорсько-руських з акцентом подвижним рідко се буває також в 1. і 2. лиці єд. і мног. числа: співам, співаш, співа́ме, співа́те).

Що до пнетвору згадати тут належить про наростки аш, ош, уш, пр. косáш мад. kaszás (= косар), вартáш (= вартівник) мясярош мад. mészáros*) (= мясар, різник), вербу́нкош (що вербує) Werber, лахманюш lumpiger Kerl; про сущники на ів як берів, бірів (biró) гордів (hordó), на ук пр. ястрябу́к, на ик пр. вітрик на ава пр. про́щава, глаголи на оніти пр. лопоны́ти, деренкони́ти, рапони́ти і пр.

Стенованє виражає ся часто через приставленє частиці май пр. май лю́тый = лю́тійший; май лю́тійший = найлю́тійший. До стенованя служить також прислівник твёрдо пр. твёрдо худобны́й = дуже бідний.

Що до глаголів зложених з приіменником дуже примітне у, що заступає ви пр. ўметати = виметати; ўладити = виладити; ўшукати = вишукати, як се по части буває і в говорі бойківекім.

Словолад угорсько-руських говорів ука́зує декотрі особливі приміти, з котрих лише тут декотрі наведемо важні́ші. І так уживає ся даі. ми, ти, собі, му, при сущниках для означеня приналежности пр. говоріть жонá ми = каже моя жена; я і син ми = я і син мій; ци до́ма ти газда́? = чи дома твій господар? — пушо́ з вітцьо́м собі = пішов з своїм отцем; ка́же стрый му = каже стрий его; ви́дыв му жону́ = видів его жону. — При глаголах середних кладе ся заіменник ся пр. в таких случаях: скы́сне ся молоко́ = скисне молоко, похворі́ли ся = похворіли. — Заіменник котрый (qui, welcher) уживає ся в угорсько-рускім частійше, як в иньших українсько-руських говорах пр. чьоловік, котрый частіть до церькви, Бо́гу приёмний; сегінь, котро́му не далі хлйба, пушо́ дále. — Так зване praesens historicum (теперішник повістующий) уживає ся в розказах дуже часто, через що стиль набирає незвичайної жи-

*) Гідне уваги, що я слово „мясарушка“ (= різничка, Fleischerin) чув межі людом в околиці Сокаля.

вості в оповіданю: прійде ід ньому; вѡзьме єдноґо коня; одповість їм; ведѣ царь мноґо вѡйска; ізвідать отіць; позбірать дванадцять кадї злата і пр. Місто немá говорять: не є або нїт пр. не є куратѡра дѡма? місто немá куратѡра etc. — нїт у нас вже лысѡв такїх, як былі = нема у нас etc. Вираженя „єсть“ або „є у мене, тебе, него, нас, вас, них“ на угорскій Руси рідше уживають ся, частїйше кажуть: мау, (маю) маеш, мае (майи), маеме, маете, мауть. То само пр. місто: „у коня шереть біла“ говорять звичайно: кінь мае шереть білу. — Примітні суть також прелівники: дѡкуе, дѡраз, дѡмак — або сполучники: пѡкля, дѡкля, дѡтля, пѡкаль, дѡталь, кой, кедь, ож, обї і др.

Мноґо слів щироруских затрачених вже в иньших областях нашої отчини уцїлило на Руси угорскій, тож словнї угорско-руска не в однім зглядї повинна обогатити словню літературного українсько-русского языка. З другої знов сторони годї заперечити і посторонних впливів на говори угорско-рускї. Впливи нїмеччини слїдні в угорско-рускім не лише в декотрих виразах перенятих, але також подекуди і в словоладї як пр.: с косѡў косїти, із ножѡм крãяти, прийшоў ід єдної воды, указаў єдну капусту, зѡстаў лежãти, відьїу итї єдноґо шѡстра і пр. Найсильнїйше однакож відбиває ся вплив мадярщини на словню угорско-русского языка. Коли Мадяри багато слів безпосередно або посередно переняли від Славян (пр. galamb = голуб, старосл. голѡкъ; haraszt = хворост; koresma = корчма; sapka, sipka = шапка; mocsar = мочар; pecsenye = печеня; kasza = коса; szita = сито; potroh = потрух, патроха; haluska = галушка cf. галка; dajka = дойка (т. є. мамка нїм. Amme); asztal = стіл; zálog = залог (фант); deszka = дошка; kása = каша; vidro = видра; varázs = ворож, заворожене; szalma = солома; kalács = колач; moly = міль; ganaj = гнїй; kulimáz = коломасть, коломазь; patkóvas = підкова; kovács = ковач, коваль; strázsza = сторожа, страж; puska = пушка; bolha = блоха; závár = завора; zatony = затонь (звичайно plur. затони = лавицї пісковї, загрузна відміль; raplan = староруск. наполома; iga = старосл. иґо; járom = ярѣм, ярмѡ; kalász = колос; repa = ріпа; pisztráng = петруг польск. pstrąg; kondor = кудрий, кудрявий, кудерявий зр. старосл. кждривѡ; kopja = копе, копя; kopács = копач; szerda = середа; lapu = лопух; szomszéd = сусїд старосл. сѡсѣдѡ; csudar = чудар; pénz = пїязи (гроши); ablak = облак, оболѡк (т. є. вікно); báj = бай (річ наворожена, поворожене, ворожене); burján = бурян; kolbász = ковбаса; káposzta = капуста; kánya = каня; kard = корд;

komá = кум; medve = мѣдвѣдь; borozda, barázda = борозда; beszéd = бесѣда; rak = рал; szilva = слива; gomba = губа, гриб. старосл. гжка; bab = бѣб; bába = баба (що відбѣрає дитину; verb. бѣбити = за бабу бутв); babona = бобона, забобон; palinka = паленка; parna = перина; pásztor = паствр; patak = потік; pesztonka = пестунка; naszád = старосл. носадъ et насадъ також староруск. cf. Слово о плькоу Игорѣвѣ. Тѣ лелѣлѣт ѣси на сѣтѣ Свѣтослави носадѣ до плькоу Ковѣкова; pázsit пажить і др.), то також і Славяни не одно слово взяли з мадярського. У Русинів угорських находимо досить споре число слів захоплених з мадярщини.

Що більше, декотрі мадярські слова уживають ся навіть в многих околицях Галичини, іменно межі людом гірским, яко сумежним з Угорщиною, і то як руским так і польським. Приміром слово гáзда мадярське gazda, гáздівство мад. gazdaság, гáздувати gazdalkodik, на гáздувати = згаздіства приобріти, придбати; — хосѣн мад. haszon, хіснóвати мад. használ уживають ся в многих околицях Галичини, а і надто подекуди ввійшли ті вирази навіть в язык літературний галицьких Русинів. Між татрівськими „гуралами“ також почути не одно слово походження мадярського пр. juhas = мад. juhasz, bogar = мад. bogár і др.

Слова мадярські, що ввійшли в словню угорсько-русского люда, або впрост взяті з мадярського, при чім імена прибирають рускі форми склонення а глаголи спрягання пр. фѣйса = мад. fejsze, — се слово витісняє що раз більше властивий руский вираз сокира; вáрош = мад. város (місто, гóрод); вáрошанін = мад. városi (міщанин, горожанин); дáраб, дáрабчик = мад. darab (кусник); вадáска = мад. vadászat (польованє); бо ўт = мад. bolt (склеп); го ўтувати, гайтувати = мад. hajt (гонити); ендиговати мад. enged (попустити; пільжити; поблажати; призволити; ментóвати = мад. megment (слобонити); фарадловати = мад. fárad (утомити; старати ся; трудити ся); фойтувати = мад. fojt (дусити); розканчати = розпяти cf. magy. karpcsol (зв'язати, сп'яти, зп'яти, замкнути) — або змадярщені вирази словянські знов переймають ся Русинами в новій, змадярщеній вже формі, так на пр. місто перина говорять часто пáрна після мад. párna deminut. пáрничка; місто юноша (старосл. юноша) інош magy. inas; різник (мясар) зове ся мясáрош мад. mészáros; столяр — остóлош мад. asztalos; петруг — пістрани мад. pisztráng (в старосл. було би *пѣстржгъ); счастье — серѣньча мад. szerencse (старосл. сѣршита).

Цікава річ, як угорско-руський люд змінює мадярські вирази на свій лад. Розповсюджені суцники на *ів* (ов, ув), котрі від-одвічають суцникам мадярским на *о* пр. горд^ов genit. горд^ова = мад. hordó (бочка); бер^ов (бир^ув, бир^ов, бір^ов) genit. бер^ова = мад. bíró (судья, вїйт); чік^ов genit. чік^ова = мад. csikó (лоша, лошук); чіковік = лошучок: саб^ов genit. саб^ова = мад. szabó (крavecь); керекярт^ов genit. керекяртова = мад. kerékgyártó (колесар, колар, колодїй); кап^ов genit. кап^ова = мад. koró (пес гончий, гончук, гончак); чум^ов genit. чум^ова = мад. csomó (пакет, узлик); гінт^ов genit. гінт^ова = мад. hintó (повозка). Подібно змінюють ся також вирази мадярські захінчені на *о* пр. ешерн^овка, ешерн^овка = мад. esernyő (віддожджник); наперн^овка = мад. napernyő (відсонічник). Однакож мад. bendő = жолудок, потрух) перетворюють в рускім на бенд^ог.

Українско-руський варід взагалї позбавлений тепер трохи не зовсім висших верств; на Угорщинї тепер по руски говорить лише сама прбщава. Коли варід наш втеряв самостійність і наслідком сумних подій історичних і суспільних що раз більше тратив висші верстви, котрі винародовлялись і покидали язык рідний, коли що раз більше підтинала ся жите народне в ширшім змислі того слова, то ті смутні відносини мусіли відбити ся також і в українско-рускім язвці: для вираження понятій і відносин жита публичного і державного що раз більше позичано у сусідів. А також чужеземні назви на різні здобутки і устроєня культури українско-руський варід посередно переймав з языків тих народів, з котрими его спрягла доля і які успіли жити ширшим житєм народним та розвинути ширше і многостороннійше питоменну суспільність. Подібне бачимо і на Угорщинї. Тож зве ся пр. аптека (польск. apteka по українско-руски властиво: ліковня) в угорско-рускім патіка мад. patika; каварня (польск. kawiarnia) в угорско-рускім кавейгáz мад. kávéház; барбір (бритвар, голяр польск. golarz, balwierz) в угорско-рускім барбіль мад. borbély; квартира в угорско-рускім квартіль мад. kvártely; бееда в угорско-рускім касин^ов genit. касин^ова мад. kaszinó. лазарет, лічня в угорско-руск. кургáz мад. kórház і пр. Тож названя ремісників і орудій ремісничих в самій більшій часті мадярські або німецькі.

В місцевостях, де Руснаки живуть спорадично межі Мадярами, язык перших, иноді переповнений мадярскими виразами, представляє невідрадную сумішку языкову, в котрій нераз лише накінчики в склonenях і спряганнях рускі, самі же слова мадярські. В тих то околицях „ізелізаять Руснаки межі Мадярами“, як замічає сам люд

угорсько-руський. Руснаки, що живуть межі Словаками, багато слів а иноді і форм переняли з словацького. На послідку словня угорсько-руського люду містить в собі також вирази взяті з румунського, посередно також з латинського, французького і других языків. Все-ж таки язык ядра руського населеня в Угорщині в основі українсько-руський, а хоть тут і там оказує примішки посторонних впливів — передовсім мадярського і словацького — предсеї має в своїх говорах багато цінного материялу як для дослідника руського языка, так і загалом для фільольога.

Угорсько-руський писатель Евмен Сабів (гл. Христоматія церковно-славянських и угро-руських литературныхъ памятниківъ. Составилъ Евменій Сабовъ. Въ Унгварѣ, 1893.) ділить угорсько-руські говори головно на: 1) нарѣчіе Лишаківъ 2) нарѣчіе Лемаківъ 3) нарѣчіе Верховинцевъ 4) нарѣчіе Земплинськихъ и Шарішськихъ руськихъ 5) нарѣчіе Бачванськихъ руськихъ і 6) нарѣчіе Земплинськихъ словаківъ.

Я основууючись на зібраних мною знадобах угорсько-руських говорів (збирав я лише в декотрих околицях, де по Е. Сабову говорять наріччями 1. 2. 3. 4. — наріччя бачванських Руснаків і „земплинських Словаків“, котрих радше випадає назвати Руснаками з языком сильно зміненим впливом словачини, я не мав нагоди слідити на місці) ділю взагалі угорсько-руські говори, яко приналежні до червоно-руського наріччя українсько-руського языка на говори 1) билаків і говори 2) булаків. Говори билаків сусідних галицько-руським Лемкам визначають ся тим, що у них, так як у галицьких Лемків, нема движимого наголосу: акцент паде подібно, як у польським, все на передпослідний склад в виразах дву- або більше складних пр. гора, молоко, бред лѣтїт. Бесїда тих угорських Русинів єсть властиво лише однією говора лемківського (як се доказують знадоби зібрані мною в Шарішській столиці). То властиві Лемаки. Однакож руський люд на Угорщині в околицях, де уживають лише, лиш, прозиває „Лемаками“ і других, Руснаків, що дальше на схід висунені, безпосередно з Лишаками сусїдують і уживають в своїй бесїді частіці лем. Бесїда тих то „Лемаків“, котрі і від Лемаків властивих, сусідних галицьким Лемкам, відріжняють ся, окрім иньших приміт, движимим акцентом, стоїть подальше від говора властивих Лемаків а далеко більше близить ся до говора Лишаків, від котрого єї годі відділити лише на підставі уживаного слівця лем. Приклад оповідань „Лемаків“ з Страбичева, Малого Лугу, Горонді, Зарічя, Греблі, Нового Давидкова, Дунковиці і оповідань „Лишаків“ н. пр. з Ільниці, Влґова,

Вишного Шарду показують, що різкої границі межі тими говорами нема. Не можна при тім заперечити, що угорско-руський люд взагалі тільки ріжнить: „Лишаки“ і „Лемаки“. Та до „Лишаків“ зачислити-б і Верховинців, котрі уживають слова „лиш“, „лише“, про тото і тих угорських Руснаків, що граничать з Бойками і Гуцулами. Оттак бачимо, що людова термінольоґія тут досить хитка і недокладна (те, правда, можна би також сказати, що до поіменования людового „билаки“ „булаки“). Та таки задержуємо ті назви, бо вони уживані в устах люду а по части ввійшли вже і у книжки. Що до говора „Верховинців“ треба тут буде по моїй думці розрізнити дві одміни: одну, котра становить перехід до говора бойківського і взагалі єсть лишень місцевою одміною говора Бойків — і другу на пограничю угорських Руснів з Гуцулами, котра становить одміну говора гуцульського; звідти пр. форми: челедінський, пánський, дее-коліє, сее, сеса́, судá, хóде, нóсе, вібрати і пр. розуміє ся, се лише кажу що до язвкa, бо на Угорщині назви „Бойки“ і „Гуцули“ зовсім не уживають ся для поіменования тамошних Руснаків.

Що до перезвуку первісного *o* в *y*, *ö*, *i* а первісного *e* в *y*, *ï*, *i* — то, по моїй думці, не випадає брати тих прояв яко головних признак для відріжнювання говорів тому, що иноді в тім самім селі стрічають ся форми з *y* і *ö* або *i* пр. пудльий або пөдльий чи підльий; розбуйник побіч розбөйник або розбійник, а навіть пудкөвка, Пузнякөвці місто сподіваних форм: пудкүвка, Пузнякүвці; то само форми з *y*, *ï* або *i*: тютка побіч тйтка або тйтка; пішөў з ўдеи або з вүдєи, вөдеи і пр. Однакож мимо такої міні в перезвукованю згаданих голосівок таки певні роди (стадії) перезвуку виступають в певних околицях частійше і загальнійше. І так пр. в Ясеню, Окні, Рагові, Квасах, Розсішках (по части) і, як мене запевнювано, також в Трибушанах, Кобилецкій Полянї, Косівській Полянї й ин. говорять: від, піп, етіл, кіл, тйтка, приньє. — Көнь, пөп, етөл, мөст, Бөг, тйтка, приньє говорять на захід від Густа дальше на Угочєку столицю, в части Марамароцини в напрямі до Білки на Боршові, в полудневій части Бережєскої столиці до Мукачева [В самім Густі я чув: кунь, стул, пуд; в Розсішках по части і (від, під) по части *y* (гуд)]. В иньших частинах Марамароцини, Бережєскої і Унгварєкої (Ужгородєкої) столиці говорять: кунь, пуп, тютка, принює. Точнійше означенє — о скілько се можливе — областних границь певних родів (стадій) перезвученя голосівок *o* і *e* требує ще докладнійшого наміченя.

Прояв перезвукозана первісного *o* і *e* в *i* відбував ся поволі у голосівки *o* через *y*, *yi* в *i*, у голосівки *e* через *ю*, *yi*, в *i* у всіх наріччях українсько-руського язика. Анальогію бачимо в перезвукованю голосівки *o* в *ü* в чеськім язичі. По спостереженням Др-а I. Gebauer-a в староческих памятниках до $\frac{1}{4}$ століття XIV. виключно подібують ся форми з довгим *o* пр. *boh*, *dol*; пізнійше виступають форми з *uo* як *buoh*, *duol* а на їх місце на останку що раз частійше проявляють ся форми в новочешині тепер ужчвані: *büh*, *dül*. Отож з *böh*, *booh* повстали по черзі *buoh*, *büh*. Подібно мала ся річ з перезвуком *o* в *i* в язичі українсько-руским. В староруских памятниках вже від XIV. століття стрічають ся форми як: *рѣкъ*, *кѣспа*, *грѣмъ*, *кѣнь*, *покъль*, *божьюмь*, *нюмь*, *юй*, *суй* і пр. Отож з форми *стѣл* = *стоол* повстали *стуол* (*стуел*, *стуіл*) *студ*, *стѣл*, *стіл*; з форми *лед* (*льод*), *люод*, *люд*, *люід* (*лїд*), *лїд*. Оттак форми в котрих первісне *o* стїсняє ся в *y*, *yi*, а *e* в *ю*, *ü* стрічані в говорах угорсько-руських являють ся слїдами перетворби голосівок *o* та *e* на *i*, яка в минувших періодах розвитку нашого язика загално відбувала ся, а в декотрих місцевостях нашої отчини не дійшла до *i*, тільки спинила ся у голосівки *o* на *y*, *ö*, у голосівки *e* на *ю*, *ü*. Як згадано, не лишень в Угорщині, але також в Полісю і Радомичині стрічав я подібні прояви переходів перезвукових первісного *o* і *e*. Примітимо ще до того, що декотрі форми стїсненя з голосівкою *y* або *ю* подібують ся тут і там поодинокі і в східній Галичині пр. *збуй*, *пюрце* — трохи численнійше межі Лемками пр. *вувця*, *куната*, (*кузната*), *пуўтора*, *тютка*, *мюд*, *люд*, *грюб*, *пюк*, *люг*, *тюк*, *мюў* а навіть (льокально) *змюрз* місто *змерз* і пр.

Що до форм *бїти*, *я быў*, *была*, *было* запримічу, що по крайній мірі ті селяни, з котрими я стикав ся, понайбільше говорили *ы*. По переважній частині угорські Русини належать до *билаків*. Верховинці — то переважно *булаки*. Иноді оповідач міняв форми *быў* і *буў*, *боў*, що *я* і одмітив кладучи одну із тих форм в скобках побіч другої. Також і вираз *што* навіть у того самого селянина звучав иноді також *що* або навіть *шо*.

Понеже місцева ріжнородність руских говорів на Угорщині превелика, а все-ж таки ще нема материялів язикових з ріжних околиць в достаточній кількості, на разі ближше не розділяем говорів. На тепер обмежаємо ся лише на поданю декотрих важійших язикових приміт угорських Руснаків і приведено прикладів бесіди угорсько-руського люду з ріжних околиць.

Подані тут мною знадоби обнимають записки, які починив я при кінці липня і в серпні 1897. р. досліджуючи по часті говори Верховинців, Лемаків східних і декотрих Лишаків, про тото говори з наголосом дивжимим. Понайбільше подорожував я пішки від села до села, по часті також до місцевостей віддаленійших відбував путь желїзницею або возом. Я навістив слїдуючі місцевости в такім порядку, як ту прописано: 1. Ясене вижне 2. Ясене нижне 3. Квасн 4. Окно-Рагів 5. Бочко-Рагів 6. Малий Луг 7. Бичків 8. Росушки 9. Густ 10. Великий Сивлюш 11. Луково 12. Горонда 13. Клячаново 14. Страбичів 15. Лучки великі 16. Новое Давидково 17. Пузняківці 18. Дунковиця 19. Кивяждь 20. Зарічя 21. Лагово 22. Великий Раковець 23. Імстичево 24. Білка 25. Ільниця 26. Иршава 27. Дубрówka 28. Гребля 29. Вишний Шард 30. Копаня велика. Окрім того записав я також принагідно декотрі прояви язикові з иньших околиць.

Дослїди язикові роблені мною р. 1897. в Шаршешкїй столицї себ то в крайні властивих Лемаків, у котрих бесїда немає дивжимого акценту, так як у наших Лемків, і єсть лише одміною говора лемківського, подам пізнійше.

Ві Львові 10. вересня 1898.

Обясненє скороченій: Бі. = Білка (Bilke). — Бч. = Бичків (Nagy-Bocskó). — Вл. або Лаг. = Влагово або Лагово (Ölyvös). — ВР. = Великий Раковець (Nagy-Rákócz). — ВС. = Великий Сивлюш (Nagy-Szöllös). — ВШ. = Вишний Шард (Felső-Sárad). — Г. = Густ (Huszt). — Гр. = Гребля (Felső-Karaszló). — Г. = Горонда (Gorond). — Ду. = Дубрówka (Cserhalom). — Д. = Дунковиця (Nyires falva). — З. = Зарічя (Alsó-Karaszló). — І. = Ільниця (Iloncza). — Ім. = Імстичево (Misticze). — Ир. = Иршава (Posva). — К. = Кивяждь (Кивяжда, Kövesd) — Кв. = Квасн (Borkut). — Кл. = Клячаново (Klacsanó). — Коп. Копаня велика (Veresmart). — Л. = Луково (Lukova). — Лаг. або Вл. = Лагово або Влагово. — Лв. = Лучки великі (Nagy-Lucska). — МЛ. = Малий Луг (Kis Lonka). — НД. = Новое Давидково (Uj-Davidháza). — О. = Окно-Рагів (Akna-Rahó). — Пу. = Пузнякувці (Puznyakfalva). — Р. = Бочко-Рагів (Bocskó-Rahó). — Рос. = Росушки (Росішки, Roszuska). — Стр. = Страбичів (Страбичево, Sztrabicsó). — Я. = Ясене вижне (Felső-Körösmező). — Ян. = Ясене нижне (Alsó-Körösmező).

Бер. = Бережска столиця — Земп. = Земплиньска стол. — Мар. = Марамарошска столиця. — к. Сиг. = коло Сигота.

По рішеню фільологічної секції в тій праці задержано граматичну термінологію автора. *Пр. ред.*

Говори з наголосом движимим.

А. ГРАМАТИКА.

І. До звучні (Lautlehre).

Голосівочня (Vocalismus).

і.

і (з о, е або ъ).

Місто загально у нас в русчині уживаного і, що повстало з первісного о або е, чути понайбільше на Угорщині давніші форми, в котрих о стісняє ся на у або (в порівнянню новіші вже) форми, в яких у переходить на ö (звучить майже як уі або німецке ü); первісне е переходить в декотрих околицях на ю, в других на голосівку до ö зближену, котру тут хочем означити через ü. В місцевостях, що граничать з Бойками і Гуцулами, чути і пр.: гід, вівця і віця, кінь, дзірїти, приньє, привіт, при ній. Спорадично проявляє ся иноді ы місто первісного о пр. відти = відти. (Стінене о в ы буває в декотрих місцевостях західних Лемаків). — Старословенському ꙗ одвічає понайбільше і так як і у відповідих говорах українсько-руського язика: дýло, тýсний, лýто, мýра, вýра, сшвáти.

а) Сигýт МЛ. genit. Сигóта, Sziget. — гáздúвство МЛ. гáздівство, господарство. — буб МЛ. биб, faba. — лáстувка Schwalbe, hirundo. — сук genit. соку, Saft, гал. сик et сок. — бóуждерево НД. = биждерево, Artemisia campestris. — покúрний (коло Густа) покíрний. — пúдлий Г. пидлий. — хвуст МЛ. хвист. — вурь genit. воря МЛ. Hengst psl. орь, čech. oř*). — збóуже МЛ. збиже. — Угрув genit. plur. der Ungarn.

б) Бóг ВС. genit. Бога. — вóл ВС. — ластóлка і лáстóвка ВС. — гóд ВС. genit. года Jahr. — хвóст Лв. — пóд-

*) По Мікльошичу слова вурь, вóрь, свир, óгир, вóгир польск. ogier, болгарск. ажър, сербск. ажир належить віднести до турецького ađer.

скочить ВС. = підскочить. — глѡг genit. глѡга і глѡгу Weissdorn, crataegus. — вѡвця Л. ВР. Г. — тхѡрь Л. genit. тхоря. — дрѡзд Г. genit. дрозда. — кѡнь Г. ВР. НД. — рыболѡв Лв. Д. Seeschwalbe, Sterna. — домѡв Лв. nach Hause. — кѡстка Лв. кістка. — мышолѡв З. Buteo, Mäusebussard. — вѡрь genit. воря ВР. Ир. Hengst. — бѡлший.

γ) сіль Я. дїйнице Я. дрівѡ Я. нїч Я. надїбний Я. вїрь genit. воря О. полїжкїне О. вїкнѡ О. Я. плотївнїк Я. кїнь Я. бїлший Я. гїд Р. мїй (мѡй) Стр. кїнь (кѡнь) Стр.

α) люд, мюд мїсто лїд, мїд однакож в Стр. Г. мед, лед. печунка Г. Leber (часто в plur печункї). печень hepatic. — тютка (Велика Руна) = тета, тїтка psl. тета, теткка amita. — при нїй; кáже юй; в нїюм.

В причасниках минушого часу дїйного стану II, для мужеского рода I кл. глаголів (безнаростковї пнї) як: вїю, мїю, плїю; нїю, вїю, грїю; рїю, тїю, вїю, пїю; лїю, бїю.

β) веретїлница Г. Blindschleiche, Anguis fragilis. — чїлка Бі. Schopf psl. чїлка. — кїтка Г. Лв. м. тїтка amita. — допїк Лв. = допїк. — ўплїю собі кѡш Д. = вїплїю собі кїш. — у нїюм Лв. = у нїюм. — снїюм Лв. = снїюм.

γ) ястриб Я. лїд Я. мїд Я. ѡжелїд Я. тїтка ВР. у нїюм Л. нїю О. прїнїе Я. прївїз О. завїю (завїю Стр.) понїе (пнїе) Стр.

Стїсненє голосївки е в складї ере з рѣ.

бѣрїг (берїг) НД. genit. берега psl. бѣргъ гїра. — на бѣрїд psl. на прѣдѣ.

о стїснє ся в у або ѡ.

бруст Г. genit. бросту = гал. брость, genit. брости і брост, genit. бросту junger Ausschlag der Bäume. — пѡсхнути Лв. посохнути; дѣрева пѡсхлї = посѡхлї (коло Львова однакож: усхлї, пїсхлї). — прѡстре Д. м. прострѣ. — бѡжнїй К. = божнїй; бѡжа олѣнка Sonnenkäfer, Coccinella septempunctata. — свѡйськїй ВР. свѡйсїкїй. свѡйськї вадь хыжнїй зяцї = Kaninchen. зяцї свѡйсїкїй Бі. Lepus cuniculus. — пѡзрїти Д. позрїти psl. позрїти spectare. — дѡзрїти (дїзрїти) Бі. дозрїти, psl. дозрїти observare, contemplari. „кáжеме: хоть дѡзрїти, хоть досмѡтрїти“. — вѡблїй Ир. облїй. вѡблє дѣрево ukr. вїблїй, walzenförmig. psl. обля rotundus. прѡзвнїще Ир. прозвнїще. — подорѡжнїк Я. Wegerich, Plantago. — крѡткїй ВШ. кроткїй, ruhig, sanft, mild, bescheiden. psl. кротккк mansuetus, lenis, modestus.

О не стісняє ся.

смѹтость Пу. Trauer. — неўкость Лв. в значіню Unwissenheit. — малость О. eigtl. Kleinheit. з малости = seit Kindesjahren.

е не стісняє ся в ю (ü, i)

пáленка НД. Б. = горівка, Branntwein, у Лемк. галицк. палюнка; в Лв. говорено мені: „дáтде кáжуть: пальóнка“, пáленочька З. deminut. — понéбля ВП. Gaumen у Лемків: по-вы́бя = поні́бе, підні́бе, піднебене.

Вторична творба (secundäre Bildung) голосівки у, причім в заникає, а у остає в назвці: уш ВС. psl. къшъ — або в назвчне не відпадає: в уш plur. в уш і Г. Лв., в Д. nom. sing. вош, nom. plur. в уш і.

Вторична творба ö при чім л (= ŷ або в) заникає в середовуці. повяк ВР. м. повняк, поўняк Krug cf. huzul. півниця Becher, Trinkgeschirr — cf. psl. плькнь πληρης, plenus, повний.

а або у місто і (= ъ).

ола́й Г. Кл. genit. ола́ю; олу́й genit. оло́ю (коло Сигота) м. гал. ольйй, укр. ольйя, gr. ἔλαιον psl. ѐлай, ѐлакй, олкй.

а місто гал. і.

щатъ Лв. м. гал. щіть coll. Borsten.

є місто і (= ъ).

нет Л. м. нѣт, nein.

і в назвці удержує ся (дуже рідка приміта в южно-руських говорах і загалом в славянських бесідах).

іж Г. м. йіж, psl. ѐжъ, Igel Erinaceus europaeus. „іж колячий є“. — іжун Лв. Männchen des Igels. — і по при іі в формах від глагола йісти. йім, іш, овон йість, она́ ість, мы імé, вы істé, они́ йідятъ Г. дай во́лом істи (або йісти) НД.

ы, и, і.

Грубе ы в переважній части угорско-руських говорів можна відрізнити виразно від середного и пр. быти (ВС. Л. Стр. і пр.) esse psl. кыти, а бити percutere, psl. бити; забуй піпу в хыжи = забув люльку в хаті. — дыня psl. дыни pero. — мы nos etc. По гортанних стоить ы, так як в старословенськім: сокыра,

тяжкый, погынути, хыжа, psl. сѣкыра, тажкый (зложена форма) погынѣти, хыжа. В місцевостях пограничних з Гуцулами приіменник **вѣ** звучить як в Гуцульскім ві пр. вішитѣ Я. Ян. = вишите, вишивка. — віростут Ян. віскочут Ян. = віростуть, выскочать. — віторобити Ян. = вытеребити. — вірахувати Кв. вінкає з вікна О. = виглядає. — вітегнути О. вігнати О. Голосівку **н** в других сполученях в тих місцевостях заступає середнє **и** пр. бик, диня, ниньі. — Взагалі угорско-руске **н** у переважної части говорів, хоть тверде, грубе і представляє инший звук, ніж **и** — таки понайбільше не звучить так грімко і низко гортанно, як у Лемків галицких. Грубе, гортаннє **н** (таке як у галицких Лемків) стрічає ся лише місцево в Марамароші (Рус Поляна, Рус Кирва, Русково, Велика Руна), де **н** витискає понайбільше **и** пр. Господы помылуй, коєбіты, мьслыты, бьты, метьты, настьгнути, колодыця, кустьмы, пьенычка, пріймыч і пр.*). Подекуди зближає ся **н** в виговорі до протяжного **ѳ**. пр. мьло Стр. майже як мѳло Seife; бѳѳ Д. майже як бѳѳ. Мабуть відбуває ся у тих околицях на Угорщині повільна переміна **н** в формах глагола быти на **у** через **ѳ**, а то нераз виговор бѳѳѳ, я забѳѳѳ майже звучить, як галицке був, я забув або по крайній мірі дуже до него близить ся. Сполучник **и** = et, то само назвучнє **и** в виразах найчастійше звучить як **і**, подекуди також як середнє **и**.

и в назвуді удержує ся :

інеи Я. Ян. К. genit. інею Reif. — ікра ВС. Euter, gr. οὐθαρ; — іншакый НД. psl. инѣ, инакѣ alius.

и в назвуді одержує придих г.

гькавий Бі. der stottert, stotternd; гькавец Stotterer, Stammler.

о місто старословенского **чѣ**.

вѳйну І. psl. вѳнѳ *δενεχέες*, continuo; в ев. остромир. вѳнѳѳ (властиво повстало з **кѣ** **нѳѳ** = вѳнѳу, вѳнѳу = ведно semper, continuo); в пієни: Хлопцѣ вѳйну машеріюють, Машеріюють в день і в ночи.

*) Порівнай: Ueber die Mundart der Marmaroscher Ruthenen. Ein Beitrag zur ruthenischen Dialektologie. Von I. Werchratskij. Stanislaw. 1883. (Поданий там матеріал зібраний в одній лишє місцевості).

И ослабляє ся на Ъ.

пóлеть І. НД. imperativus (приказник, повельник) місто полеті; подь Стр. (з по-види); пóдьме пэзирáти Стр. gehen wir, um zu schauen. — помóль ся = помолн ся. — моўч (моўч) = мовчи.

Є місто И.

вовкé О. місто вовкі nom. plur. (місцево і рідко; вплив гуцульського говора) звичайно вóвцы (psl. влѣци).

Е місто И (і).

фамéлня Пу. м. фамилия, familia.

Е.

Старославянському є одвічає Є.

едéн, еднá, еднó І. ВС. Лв. psl. єдинѣ. однакож в МЛ. Кв. один.

Мягке Є місто звичайно в письмі уживаного е.

треба Кв. м. треба, потреба es ist nöthig, psl. трѣба єсть.

е (з Ъ) в genitiv-і удержує ся.

лэну І. м. льну psl. льнѣ, много лэну viel Lein. — лэва Лв. м. льва psl. львѣ (тому також лэвиця ВШ. psl. львица; лэвля ВШ. psl. лькѣ).

а місто у нас уживаного е або и.

лэдва Пу. м. лэдве, лэдві kaum psl. єдва староруск. одва.

а місто И.

звúдта, звúтта (Урмезово Urmezó в Мар.) м. звідти.

и місто е (звук посередний межн е а и: ^ие).

гусій, людій МЛ. м. укр. гусей, людей. — пинь м. пень, psl. пѣнѣ. — мíтер МЛ. Meter. — косіць м. косець Mäher, Weberknecht, Phalangium parietinum. — яріць Лв. Gerste. хлб-ниць. — отіць. — лінча м. лэнча lens, Linse.

о місто е.

тутóшній Лаг. і тúтошній в гал. тутешній. — жобрáк Пу. місто і побіч жебрáк.

а місто е.

відчапіти Я. = відчепити. відчапіт кліюку. — часно́к МЛ. м. чесно́к; часні́к ВС. але чесно́к Г. Д. Кв. — коча́р'яга НД. = кочерга, Feuerkrücke. — ласті́ти ся Г. м. лести́ти ся, пещла́щити ся. — да́-што Г. Г. = дещо. — н'я́гда (ні́гда) niemals, nie; н'я́да (ня́да) не віды́ї ем тако́ї пті́ці З. — да́коли Г. Стр. а в Бі. дако́ли = гал. деколи, zuweilen, mitunter; однак в І. ВС; де́коли. — да́як Г. auf irgend eine Weise. — тра́ба Земпл. м. треба psl. трѣка, трѣба.

я місто є (наросток -ніє).

лі́стя м. листе psl. листви́є folia. — ко́лб'я psl. класніє. — п'я́ Gefieder. — во́лб'я. — ка́м'ня Лв. — кру́мпл'єня Лв. = нати́на барабо́ль або кру́мпл'їв, Stengel sammt Blättern der Kartoffelpflanze. — з'ві́дан'я Лв. Frage, Nachfrage. — р'о́зд'ж'я НД. psl. ро́жд'ніє в К. рі́ща. — ко́стя́ Вл. Knochen. — од'я́н'я ВП. Kleidung, psl. од'кні́є vestimentum. — па́зд'я́р'я ВП. Acheln, Abfälle des Hanfes oder Flachses psl. по́зд'єр'ніє.

е (ослабляє ся на ъ) і відпадає.

бу́лш Г. м. бу́лше = бі́льше, бі́лш. — по́в'иж Ян. м. по́выже. — по́нн'иж м. по́ниже psl. по́ниже ххотѣро, inferius. по́нн'иж Ві́шовн. — у́ж (у́ж'ь) Пу. м. у́же, psl. оу́же.

о.

о удержує ся в назвуці.

од МЛ. = від psl. отъ. — одру́бати, одо́ймити (одняти), одда́ти = відру́бати, відо́ймити (відняти), відда́ти. — о́в'єє genit. вувса́, в'овса́, в'ивса́. — о́р'єл genit. вурла́, в'орла́, вірла́, о́р'єла. — одло́м'їв ся руг во́л'ви Г. — о́на́ іде Вє. о́н'ї гово́ра́ть ВС. — о́г'єнь Г. Feuer.

назвучне о одержує приди́х в.

во́р'я́к Г. genit. во́ряка́, = Hengst, в'орь, genit. во́ря. — в'о́сьм'ий ВР. psl. осм'кый octavus.

назвучне о одержує приди́х г.

го́р'і́х О. = opix, Nuss, psl. ора́х'ь, ор'к'х'ь.

о не сті́сняє ся.

спозна́ти Г. = гал. спізнати: не спознаєме́ Лв. wir erkennen nicht. — по́то́м Г. гал. нотім або по́тім (в Ні́жбірку на Поді́лю

галицкім однакож: потѣм). — подѣбний Стр. м. подѣбний, „подѣбний до яструба“ в Лв. подѣбний similis; але подѣбний formosus, pulcher. подѣбна челядіна = красна жінка. — подошва З. = підшва, Sohle psl. подъшкка. — война Ду... гал. війна.

е місто загально-русского о.

червѣный Кв. Стр. м. червоний, psl. чръвнѣ et чръмнѣ. — дробѣнькый Г. м. галицко-русского дрібнѣкий і дрібнѣкий. — дуплѣ Лв. м. дуплѣ, Baumhöhle psl. дощпаніє caverna, foramen in arbore. (форма „дуплѣ“ мабуть повстала з „дуплѣ“, що по тутешньому теперішньому говору звучало-б „дупля“; — дуплѣ форма старинна з „дощпаніє“ наросток ніє) — грѣзен З. gen. masc. м. грозно psl. грезнѣ βοθρός, uva.

е місто загально-русского о, старословенського ѣ.

плетѣме, крѣкнеме, хочѣме, вѣзѣме, клепаѣме, каѣжеме, берѣме, купѣѣме, хоснѣѣме, даме чesкe і словацк. pleteme etc. старослов. плетѣмѣ etc. чesк. dáme старослов. дамѣ в загально-руск. плетѣмо і плетѣмо побіч плетѣм... дамѣ.

а місто о.

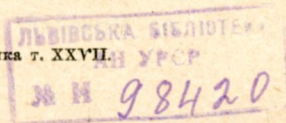
лапух Кл. м. лопух, Klette, Lappa. — жалудь Стр. м. жѣлудь або жолудь чesch. žalud Eichel. — каждый Д. Ду. м. кожний psl. кѣждо декуда в Гал. і на Укр. кожній lit. koźnas. „у каждѣ закутѣні, по єднѣ дѣтѣні“. — нагавицьї Стр. м. і побіч нагавицьї, Hosen. — рыбалѣв К. З. м. риболѣв, Sterna, Seeschwalbe. — манастирь Пу. м. монастир, psl. монастырь μοναστήριον.

ы місто о.

хѣтарь genit. хытаря Гр. граница, Gebiet, Grenze у Лемків хотар psl. хотарь cf. укр. хутор. — вкѣтѣти Стр. укотѣти (в значеню: „убѣти“).

у місто о.

флѣѣра Я. м. флѣѣра, Hirtenflöte. — куластра МЛ. курастра ВС. м. коластра, colostrum. — журва МЛ. м. жорва Grünspecht. — урѣх ВС. м. орѣх. — пасѣля Г. м. фасѣля, Phaeolus. — галуном НД. im Galopp. — фѣрма Д. форма. — лѣскать батѣгом З. = лоскаѣ батѣгом, er knallt mit der Peitsche (в З. nom. sing. батѣг). — рѣжа Д. м. рожа, Rose psl. рѣжа. — уженѣти Пу. м. оженѣти — уд ВШ. м. од. — упѣт ВР. ВШ. м. опѣтѣ.

в місто о.

втєліти ся НД. м. отєліти ся. коли ся втєлить корова. — вженіти ся НД. м. ожєнити ся. — впят Д. Стр. = опять; знов. — малєнька впят рѣба — то іовбник Д. psl. сплать retro. — в паліти І. м. опаліти (о в виговорі переходить часто на у, а потім у на в) — вболотіти ся Пу. м. оболотити ся, уболотити ся. — вблєчєний Гр. м. облечений. — в пісни: мене дѣма хлопці вбєслі ВШ. = обєсли. — вдѣнія ВШ. м. одѣня. ож сєсє і вдѣнія твѣс ВШ.

о після шиплячих і піднебенного й удержує ся, сєбто уподобнєне занєдбує ся а мягка суголоска не переходить на тверду — або рідше уподобнєне доконує ся сєбто о переходить на е, а суголоска мягка замінює ся на тверду.

гайѣви, гайѣм Вл. ковачѣѣви, ковачѣѣм Вл. по дождѣѣви ВР. — У ВР. форми одні і другі побіч: конѣѣви і конєѣви ВР. ковачѣѣви і ковачєѣви ВР.

о счєзєє.

лускоріх Я. м. лускооріх, Nussknacker, Nucifraga caryocactes. — лускогріх Ир. Myoxus glis, Siebenschläfer; лускогрішок Ир. Haselmaus, Muscardinus avellanarius (повстало = з лускогоріх, лускогорішок).

о в визвучі удержує ся:

яко Лв. Стр. як, psl. ько. льта мѣйі молодєньки, штѣсьте пѣшли по марнєнькы, пѣшли, пѣшли яко вода etc. — Такий міх грѣший му обіцѣялі, яко вѣн сам. Стр. — чѣрнѣый яко кавка Ир.

В співанках о визвучне часом відпадає, коли того требує склад вірша: Білий град, Білий град, вѣйна на нѣм стѣйіть,
То не в єдног хлопца голѣвка забѣлїть Лв.

а.

назвучне а одержує придих й.

ястряб ВШ. Ир.. у Лємків галицк. часто астряб, psl. истрябь. — яфїны Бі. Heidelbeeren, в Гал. найчастїйше: яфїны.

я місто а.

шкатуля ВС. gen. fem. м. шкатуля, Schatulle (що ниншого шкатуля gen. neut. або шкатулятко demin. подібно як пр. збаня, збанятко). — Мїхайля м. Мїхайла. спєред Мїхайля vor. St.

Michael BC. — нвб́вля м. нвова Pirol, Pyrolus galbula. — поря-хувáти rechnen (в Малім Давидкові: поряху́йме, а в Великім Давидкові: поряху́йме!) — дуплѣ́ НД. genitiv. від nom. sing. дуплѣ́ = в гал. дуплá, genit. від дупло. — алмúжня НД. алмужна. Almosen. най́ Бóг прийме вашу алмúжню! (вадь мѣлостыню!) — най́ НД. МЛ. най, нехай. — трѣ́пом НД. м. трапом im Grab. — шкúря Г. м. шкура, скіра (льокальне; звичайно кажуть: ко́жа).

е місто а.

здéлеку Я. м. здалéка. — келі́ох побі́ч калюх Magen; Darm namentl. Mastdarm. — чері́льниця Лв. Betrügerin, Hexe cf. чалувати magy. esal. cf. чарувати.

о місто а.

лóтатень Ян. місто лáтатень, латач, Caltha palustris, Sumpfdotterblume. — торгáн Ян. м. тарган, Periplaneta orientalis. — колоба́ня Лв. м. гал. калабана, Lache, Tümpel. — зозу́ля НД. м. частійше в Гал. уживаного зазу́ля, Kuckuck. — го́лузь, голу́зка Стр. в Гал. часто галузь, галуза, галузка в О. також галу́за. — горáзд ВШ. м. гал. гарáзд psl. горáздо.

у місто а.

дрúгáр Я. місто трагáр, Tragbalken.

а місто укр. я.

раст BC. м. рѣят die ersten Frühlingsblumen, womit die Natur Wald und Flur schmücket. (а правильнійше!).

я місто звичайно в Гал. уживаного а.

отвиря́ти Пу. Лв. м. отвирати, psl. откварити et откварити. преїотоване а і також а перед змягченими суголосками перезвучає на е (в місцевостях пограничних Гуцулам).

пшені́це Я. — таблі́це О. — сиротѣ́тко Я. — небо-жѣ́тко Я. — селѣ́нський Я. — на конѣ́ Я. — мнѣ́кій Я. — кресáне Я. — свинѣ́ Ян. — медвѣ́дице Ян. — ло́ше Ян. — жѣ́ба Я. — полишѣ́е се Я. — деќ Кв. — шѣ́пка Кв. — бле-ни́це О. — счерувáти О. — челе́дінський О. — свѣ́то О. — заклѣ́сті Р. — трѣ́сті Р. — йі́жѣк Р. — по́течий Рос. — дѣвѣ́ть МЛ. — слобожѣ́ний МЛ.

У иньших місцевостях, що не граничать з Гуцульщиною, а в згаданих сполученях удержує ся:

пшени́ця, коры́тята, хотя́ть, мя́со (мясо), пахні́-
чий, водяны́й і пр.

а місто старосл. **а** або **л**.

ды́ла Г. м. ды́ля, для psl. дѣла *děla*, propter (форма „ды́ла“
єсть genitiv. від „ды́ло“ і правильніша від „ды́ля“). — мо́а, тво́а,
сво́а Земпл. = psl. мои, твои, свои. — са м. ся psl. сѧ.

а відповідає старословенському **ж**.

нара́квиця і Я. (nom. sing. нара́квиця) Pulswärmer psl.
нара́квица.

а відповідає загально-руск. **і** або **я**, польському **ę**.

страпа́тый Г. gefranst; zerzaust. = гал. стріпаний, стра-
паний, лемк. стрямбатовий польск. strzępiasty.

е відповідає старословенському **л**.

вита́зь Пу. psl. витѣзь heros magy. vitéz. — елегія́ня Рос.
кегня́ ВШ. = psl. княгыни.

ом відповідає загально-руск. **о**, старосл. **о**.

со́мпель Я. genit. со́мпля м. со́пель, psl. со́пль. со́мпель
леду Eiszapfen.

ан відповідає старосл. **ж**.

пантлик О. Band, magy. pantlika cf. psl. па́то compes et
па́та ansula.

ун відповідає старосл. **ж**.

кунде́рявый Лв. = гал. кудрявий psl. кѣдрѣвъ cf. magy.
kondor.

ня, що повстало з старословенск. **л**.

мняккы́й Лв. psl. ма́ккый (= менккый, мйанккый, мвйак-
кый). — за́пняті́ ся НД. за́пняли́ ся ко́ны = за́няли́ ся так, що
не хочуть рушити дальше, psl. за́пати. — розпа́няті́ Ир. psl.
распа́ти *stachrobun*, crucifigere; розпа́няті́ Гр. в значеню: Христос
на хресті́. psl. распа́тне crucifixio. купи́ў розпа́няті́.

і місто загально-руск. **я** старословенск. **л**.

ты́гати ся НД. м. тягати ся psl. та́гати сѧ.

у.

у починає удержув ся.

ує, усатый Я. — уж Г. Бі. в гал. звичайно вуж Ringel-natter. — уселница Л. Raure. — удти по при вудти, вутти Г. = відти, одти. — ухо Г. Ohr, dem. ушко. — уд Ль. по-при од psł. отъ. — уддати Д. = оддати, гал. віддати psł. отъдати. — удзимок З. „што сперед яри“ Nachwinter в гал. plurale tantum відзимки. — удмяк Ім. = одмяк Thauwetter. — удкы Бі. = відкы удкы пришлі? woher sind Sie gekommen?

назвучне у дістає придихове б.

будіти Стр. удити, räuchern. вон будіт свинное мясо.

у в назвуді одержує придих в (= ǔ).

вуста Г. м. уса, уси Schnurrbart, однакож уста Ль. НД. psł. жса dual. від жсъ.

у в назвуді одержує придих г.

гусьїлице О. Raure гусьїлиця Г. psł. жсъница et гжсъница польск. gasienica. — гужовка Стр. „снур плетеныи з дубового фятлика“ psł. жже funiculus, σχοινίον. — гузкій ВР. Пу. укр. узкій, гал. вузкий psł. жъкъкъ (декуда в гал. з неправильно мягчить ся: вузкий; подібно неправильно: низкий м. низкий psł. низкъкъ; близький м. близкий psł. канъкъкъ).

і (ö) місто у.

шрїба Д. м. шруба, Schraube. — трїська Стр. м. труська, Kaninchen plur. трїськї (майже як трїськї), — кѳкѳль Г. = ку-кіль, Kornraden, Agrostemma githago. мнѳго кокѳлю. — кѳхня ВР. Ду. гал. кухня, Küche. — кѳзня ВР. м. кузня, Schmiede. іє ковачѳм пѳшѳў у кѳзню.

я місто загально-русского у.

ястряб НД. Ир. genit. ястряба astur, Nabicht. ястряб бївають у нас як у зімі, так у льїті. psł. ястракъ, genit. ястракн. в Гал. звичайно яструб, рїдко і місцево ястреб, ястріб, у Лемків: астряб.

о місто у.

пазорі МЛ. м. пазурї, Krallen, nom. sing. пазор.

у місто ю.

судá Я. сюди, сюда. — калúже Я. в укр. калюжа. — медведúх Г. м. медведюх, Maulwurfsgrille, Gryllotalpa vulgaris. — знаúу ВС. Л. Г. = знаю. — маúу Лв. ВС. Л. Г. = маю. — вандруúу Ду. = вандрую. — не довиджаúу НД = не довиджаю. — забавляúут Г. — назывáют Г. ВС. — одтинáут Л. — льитáут Г. — имáут Г. — што даúть Г. — комарі кусáуть Стр. Лв. — узираúуть Лв. = визирають. — блыхы кусáуть Лв. НД.

ю місто у.

жовтогрудка Лв. = жовтогрудка, Goldammer, Emberiza citrinella. — маріонка НД. = марунка, Mutterkraut, Pyrethrum parthenium. — машерювати І. машерувати, marschieren. — покыню ВШ. м. поквну (в пісні: Ой вóвчáрю, синетáрю, покыню вóвцы пасти! Хоть покыню, не покыню: навчыú ем ся красти!).

в місто у.

вже по при ужé Я. psl. оужé.

ь.

старословенському ь відповідає о.

зовé Г. = сьвнѣть. зовé ся ярыч Г. der Igel rollt sich zusammen. — розокласти Ир. (поветало із разь + класти = *расклас-ти). — надо мноу Ир. psl. = надъ мьнѣ. — підóшва Я. Sohle psl. подъшкѣ. — совокúпно О. zusammen cf. psl. сьвѣкѣупъ ѣвосиѣ унио; συναίρεσις coniunctio; εὐνομία concordia. *сьвѣкѣупьно.

старословенському ь відповідає ы.

изыити І. psl. сьнѣти sive сьнѣти descendere.

наконечному старословенському ь відповідає о.

дыдо Г. Бі. psl. дѣдъ пѣпѣс, avus; θεῖος, senex.

ь місто ь.

тогíдь Я. місто тогíд (в старосл. було би *тѣгодѣ) praeterito anno. — лннь Г. м. лнн Schleihe, Tinca chrysitis. я иміу лння, ich habe eine Schleihe gefangen. — хрінь НД. Пу. genit. хріню, хрénю м. згр. хрін, genit. хріну (декуда в Гал. також хрінь genit. хрénю або хрін genit. хрону). што прóснш за тот хрінь? Г. Пу. was

verlangst du für diesen Meerrettig? psl. **хрѣнкъ**. — білóкленъ НД. Acer campestre, Weissebern. — **чорнóкленъ** НД. Acer tataricum, herzblätteriger Ahorn. — **кминь** genit. кмéню Я. Kümmel, кмин.

ъ в середозвуді випадає.

схнути psl. **сѣхнѣти**. дѣрева пѣсхлі Лв.

ь.

і місто звичайно у нас уживаного **ь**.

крузы Л. побіч крузь = кризь psl. **сквозѣ**, **скрозѣ**, **скрозь**.

старосл. **ь** відповідає **е**.

червѣный Кв. Стр... psl. **чрѣвнѣ** в Гал. звичайно червоний, (гляди: голосівка **о**).

місто старословенського **ь** стрічаєм **о** (задля иньшого наростка місто: **йез-йѣ** — **йез-йо**).

йіжó Д. К. З. psl. **йѣжъ**, Igel, erinaceus (прояв зовсім льокальний; наголос паде на **о**, а рід середній: єдно **йіжó**, єнно **йіжó**; в К. однакож: маржнѣй **йіжó**, пѣсѣй **йіжó** gen. masc.).

старословенське **ь** випадає (не переходить на **е**).

пєнк Ім. в Гал. пѣєнк psl. **пѣєнѣ**, kleiner Hund.

ь відпадає в визвуді.

опѣт МЛ. м. опѣть psl. **опѣтъ**.

старословенському **рѣ** відповідає **ер**, **ор** або **ыр**.

гѣрлиця І. Лв. НД. З. Вл. гѣрличька має сіню масть die Turteltaube hat eine blaugraue Färbung. Turtur auritus, **гѣрлиця** І. psl. **грѣлицѣ** *триуѣн*, čech. hrdlička. — **корчѣга** Г. psl. **крѣчага** *кєрѣмєн*. — **гыртѣнка** І. Gurgel, Kehle, psl. **грѣтань**, **крѣтань**. — **покѣршити** І. zerbröckeln; zerbrechen; **накѣршити** = **накршити** cf. psl. **крѣшити**, frangere.

старословенському **рѣ** відповідає **ры** або **рѣ**.

брывѣ nom. sing. єдно брывѣ Лв. psl. **брѣви**. — **дрѣвó** Бі. Holzscheit cf. psl. **дрѣва** plur. ligna.

старословенському **рѣ** відповідає **ре**.

скренáтка МЛ. стренадка, стернадка, Goldammer cf. psl. стрѣнь, stipula, Stoppelfeld. — греміти Лв. psl. грѣмѣти. греміть, tonat.

ере місто загальноруск. **ер** = старосл. **рѣ** (вторичне повноголосе).

черéпати Бч. черпати. черéпати воду psl. чрѣпати, haurire. — мереконѣти I. schwach leuchten, aufglimmen (von glühenden Gegenständen cf. у Маркіяна Пашкевича: грянь меркотіла, cf. psl. мрѣкати. мрѣцати obscurari.

старословенському **лѣ** відповідає: **лы**.

блýchá Я. Лв. plur. блыхы psl. клѣха. — яблыко plur. яблыка Г. psl. яблѣко, яблѣко.

старословенському **лѣ** відповідає **ло** як в українськiм i в Брiдщинi, або **ле** як в загальнорускiм.

лѣжка Л. З. I. Löffel psl. лѣжка, лѣжица. (однакож в Я. ложка) — блóхá Г. — слезá Лв. слезá течé з вóка psl. слѣза.

повноголосність (Volllaut).

Повноголосні форми стрічають ся скрізь в говорах угорекоруских з акцентом движимим, а лишень виїмково, як у піснях, чути побіч також форми схожі з старословенськими або з словацькими і мабуть суть слідами впливу церковщини а іменно словацьчини пр. глас, гласъ, hlas. — влас, власъ, vlas, — власочькы = гал. волосочки, волосечко. — страна, страна, strana. — злато, злато, zlato. — златити, златити = inaurare. — млáдый, млáдый (злож. форма) mladý. — здравый, сьдракый (зложена форма), zdravý. — гласный, гласный (зл. ф.), hlasný. — щічалóчка гласна, klangvolle Pfeife.

приставка і всу голосівок.

(приставне и, і) претіти Р. psl. крѣтити. pruth. крѣтити. з крѣтити повстало: крѣтити, рѣтити відтак для усторонення невідної вимови претити). — пржáвити Лв. rosten. заиржáвию ключ. — иржáти Ир. Лв. кóнь иржáть; кóнь заиржáю Лв. кóнь ирже вадь квиліть. — ирвáти НД. зыля, што ирвúть бáбы. — ирзонѣти Д. кóнь ирзоніть das Pferd wiehert. — Ильвóв ВР. = Львiв, Lemberg. де живúть? кóло Ильвóва? — імста Д. мста, месьт psl. мьсть, čech. msta. з імсты aus Rache. — И мстичево = назва села. — иржá Ду. Rost. — иржáвый Ду. rostig, rost-

farben. — ильнѹ ВШ. (nominat. льон) = genit. льну. — івова ВШ. іво́вля, іво́вля І. psl. влѣга, Oriolus, Pirolo. — ізвати Д. psl. зѣвати, звати, „чапля ізвѣ ся“ Д. — ся приставка мабуть по-встала по фальшивій анальоїї з огляду на форми: ізбудити, ізду-рити, ізольяти.

приіменник е, з = старосл. съ звучить майже завсїгди іе, із. іе телятьом, із бѹком; також в зложбі (композиції) з глаголами або іменами пр. іссїпати, ісправный; ізробїти, ізрѹчний.

(приставне о). окрѹп genit. окропу І. м. крїп, Anethum graveolens, Dill, Gurkenkraut. окрѹпу дають до огѹркѹв. — ошкѹла, schola. — ошколяник = школяр, Schüler. — овѹн З. = він, овѹн продаѹ девятѹро поросїць. овѹн вїдыѹ ня. — оствѹчки у пѹретѹв Ир. ставчики пальцїв, Fingerglieder. — ожелѣдь Вл. psl. жалѣдица Glatteis; Regen mit Schnee. — окраїна к. Сиг. країна. по вшїтких окраїнах чїсарьства.

(вставне е). огѣнь Лв. ВР. psl. огнь (в многих околицях Галичини: огѹнь, вогѹнь). мѣшачий огѣнь І. Leuchtkäfer, Lampyrus postiluca. — сомпѣль Я. psl. сопль. — вепѣрь Я. psl, вепрь. — мысль І. psl. мысль. не прїїде му на мысль.

(вставне о) genit. plur. вїкѹн Я. — вїтор Земпл. psl. вѣторъ словацк. vѣtor. — вїхор НД. = άνεμος, ventus; psl. вихоръ, turbo, ťech vichr.

і в назвуці зникає.

Сує побїч Іеуе Пу. Jesus. — гѹмен Пу. мїсто ігумен psl. игоуменъ игоубиенос. — зраельськый Марамар. м. израельский. — мѣно Пу. м. імено. — мня м. імня psl. има. — по Ир. м. іно, pur. нїтко нѣ знаѹ, но ты та я Ир. — штѹрїя м. історїя ital. storia; і (и) зникає також в формах пѹду, пѹдеш, пѹде і пр. Пу. з по-иду = поїду, пѹїду, пѹду.

і не приставляє ся.

шоѹ. пошоѹ. пушоѹ Лв. psl. пошльк ѹстьк (часто однакож і приставляє ся, подїбно як в Галичинї: ішоѹ. пуйшоѹ. — Тов приставлюване голосївки і неправильне а стало ся, з огляду на форми іду, іти по фальшивій анальоїї, бо до шльк, шоѹ корїнь шкд а не ид).

ы впадає в середозвуці.

дѹста О. ВШ. Коп. Стр. м. досїта, genug, psl. досыти et досытъ satis.

И назвучне відпадає.

дó хыж Пу. м. до хыжи.

И відпадає в назвуці (лишень в піснї).

об м. обѣ. Вару́й ся Яны́чку, об тя не за́били Лв. — б м. бы. як соба́ку-б во́или НД. = як собаку бы во́или.

відпад визвучного е.

зе́лено́й ли́стя Земпл. м. зеленое листья. — чу́до небе́сно́й — чу́до небесное. — ў́шїткóй поле = вшитковое поле. — дво́й дѣтї́й = двое дѣтей psl. дво́е дѣтї́й. (порів. стел. дво́й, дво́я, дво́е, скл. як мѣй).

відпад назвучного о коли попереджає вираз закінчений голосівкою.

до́кола 'бгоро́дили Земпл. — они 'бсудили мня. — всѣ са 'бра́дують тому. — на гни = на огни.

відпад голосівки а в назвуці.

ма́рика́нка м. америка́нка eine Kartoffelabart. — па́ті́ка ВШ. Коп. magy. patika Apotheke. па́тика́рь Apothecker. — ла́рмува́ти Пу. alarmieren. magy. lárma Alarm.

відпад голосівки а в визвуці.

до́кус Лв. ganz und gar м. до куса.

відпад наконечного у.

до́браз Лв. Стр. Пу. м. до́ разу, augenblicklich, gleich; — до́дом Стр. м. до́ дому = до́мів: — до́ма́к Ир. Ду. м. до ма́ку або до ма́ка ganz und gar, до крихти. — ще до́ма́к не пристї́гли дичкі́ die Waldäpfel sind noch nich ganz reif. ку́риця до́ма́к біла ganz weisse Henne.

стягане складів.

а дї́! Я. = а дивн. — на́й ВС. на́й Лв. = нехай укр. хай, гал. на́й, лемк. на́й. — мо́ж Л. МЛ. Лв. = можна. — сла́-бо́у = сла́-бу Лаг. = слава Богу. — бра́ Я. м. б́рате. ге́й бра! хо́ді-ко судо́! порівн. П. Гулака Артемовского: „Ти винен, бра́ Ря́бо, що в ніч так розбрехав ся“. — по́дь МЛ. = пі́йди (psl. по́нди); по́дь-ко судо́ бра́те! МЛ. = пі́йди но судо́и бра́те! — по́дь і́д ми́нь! МЛ. komm zu mir! = по́й. по́йте Лв. = psl. по́нди. по́ндѣ́ть. — за́ганка Г. м. зага́данка, Räthsel. — ке́ті́ти ся Им. м. крестити

ся; декуды стити, перестити ся. — сáлька ВШ. м. усалька Granne, arista cf. psl. жскъ barba cf. magy. száłka.

уподобненє голосівок.

префэсор м. професор.

Наголос.

Наголос в угорско-руських говорах акцентованих себто у Лишаків і східних, з Лишаками сумежних Лемаків оказує свої приміти. В словах зложених з применниками наголос паде понайбільше на применник пр. заперти, заперли Ду. подати ВШ. але подало Лв. понэсу Лв.; зúвляло лістя Лв. = зівляло листе. — зátети, зátели ся конї О. — пóходиў ВР. — прéдобрыи, прéдобра, прéдобре Лв. sehr gut. дóстойний Г. — Те саме буває в зложених виразах присловникових пр. дóчиста Стр. ВР. ganz und gar. — нáкурто Ир. = на коротко. — зóсподу (зісподу) МЛ. von unten. — нáсолодко Лв. — нá-трояко Лв. auf dreifache Weise. — нáкоротко НД. — Наголос паде часто також на применник при 7 пад. пр. пó полю Р. ВС. auf dem Felde. — нá світьї auf der Welt. — нáрид (на + родъ) genit. нáроду Стр. abl. нáродом. nom. plur. нáроды. — óбід Стр. = в гал. обід (з скъ + фдъ). — однакож розúм Г. ВС. Вл. (разъ + оумъ = разоумъ) genit. розúма et розумá. овон має дóбрыи розúм; не має розúма; не чинї (чинї) без розумá. — в НД. говорять: рóзум genit. рóзуму. — nom. plur. козáки genit. козáкóв в Гал. козакї, козаків. — nom. plur. дзвонї ВШ. = гал. дзвонн. — царь genit. цáря ВШ. м. царя.

Nom. plur. звéзды ВС. блыхы Г. ВС. Лв. Д. блохы Г. верьбы ВС. від nom. sing. звéздá, блыхá, блохá, верьбá. — жэбы Я. nom. plur. = жаби.

Nom. sing. лóше. ягне Яд. тэле О. тэлетко. кóтя МЛ. nom. plur. лóшета. ягнета. телэта. телётка. котята МЛ. — Nom. plur. вóлы Лв. — нáроды, богáті нáроды Я.

кóмарь plur. кóмарі О. комáр plur. комары Стр. psl. кóмаръ et комарь. — пастырь Лв. НД. genit. пастыря. — саміць Г. імїў єдногo самця. — птахы Г. nom. plur. — качур Лаг. Бі. genit. качурá в Гал. найчастійше качур. — човэн Лв. човна, на човны ukr. чóвен в Гал. чóвен. — лóтáч НД. в гал. декуди латáч Sumpfdotterblume. — мужчїна Р. = мужчинá.

ласїця Лв. НД. звичайно в угорско-руск. як і в Гал. в акцентованих говорах ласїця. — вёрба Я. Г. Ир... але вербá Г.

верьба́ ВС. psl. *врѣба* пол. *wierzba*. — луска́ Лв. = в Гал. луска́ тут і там луска. — родина́ Лв. = гал. родина. — дичина́ МЛ. = в гал. дичина́, *Wild*. — чере́да МЛ. гал. череда́ (подібно в гал. в Дрогобиччині: се́реда побіч середá). — лóза НД. І. в гал. лозá. — піщалка́ НД. в галицкім: пища́вка, пища́лка, пища́вка. — печера́ З. гал. і укр. *печера*. — коропа́вка К. деку́да в Галичині: коро́павка *Bufo*, *Kröte*. — ожеле́дь Вл. в галицкім і в многих околицях угорско-руск. *о́желедь*. — жолу́дь Лаг. Ду. *genit*. жолу́ди в Галичині найчастіше жо́лудь *genit*. жо́луди рідше жолу́дь.

Deminutiva (Вменшительні) на *ка* часто наголос мають на посліднім складі: травка́, сьідинка́, лозинка́, першинка́.

копита́ Бч. = ко́пито. — го́леса́ в гал. колéса *nom. plur.* *die Räder*.

великий́ дім Лв. *grosses Haus*. великий́ чоловік *gross gewachsener Mensch*. велика́ вадь гру́ба вода́ *wörtl. grosses Wasser z. B. beim Anschwellen des Flusses, bei Überschwemmungen*. — ко́нь великий́ НД. але в З. вели́кий (в Галичині: вели́кий, однакож в декотрых гірських околицях також ве́ликий, іменно в значеню: дуже великий). — ку́ртий Ир. = курти́й (коло Дрогобича в Гал.) *kurz*. — са́мый Лв. так як і в укр.; в гал. найчастіше са́мий: до са́мого вечера́ Лв. пяте́ро Стр. дев'яте́ро Стр. десяте́ро Стр. так як в говорі бойківскім; в загально-руск. = п'ятеро, дев'ятеро, десятеро *etc.*

говору́, говори́ш, говори́ть (говори́т); говори́ть І. З. чини́ть (чини́т) буди́т. буди́т. — сто́ю, сто́їш, сто́їть, ми сто́їме, ви сто́їте, оні сто́ять Лв. Стр. він лови́ть, оні ловля́ть в загально-руск. лови́ть, ловля́ть, говори́ть, говори́ть доки́дали Я. в Гал. звичайно доки́дали і *пр.*

Суголосочия (Consonantismus).

Плавні л, р.

В угорско-руських говорах єсть м'яке ($л_1$ = ль) і середнє л ($л_2$) розпросторонене, грубе л ($л_3$) лише рідко і місцево. Послїдне переходить в причаснику мнувшого врем. стану дій. II. в переливний звук *ў* або в. іміў, (імів), говориў, писáў. В женьскім і середнім роді л втискає ся часто середнє місто твердого т. є. $л_2$ місто $л_3$: іміла, говорила, писала, іміло, говорило, писало. Взагалі середнє л перемагає тут, так як грубе л переважно в Галичині, де говорять звичайно ми говори́л₃, ходи́л₃ місто говори́л₂, ходи́л₂ — на Угорщині: говори́л₂, ходи́л₂.

Старосл. лѣ, коли після него слідує еуголоска, переходить на оу (ов) або рідше на лѣ, (ло), ле.

воу́к psl. ва́ккѣ. — жо́у́тый psl. жа́тѣ. — бля́ха psl. бя́ха. бло́ха. — слеза́ psl. слѣза. гл. Голосівочня sub ѣ (лѣ).

Л₂ а не Л₁.

свідьітелство Земпл. psl. свѣдѣтельство. — бу́лше М.Л. = більше. — усѣ́лниця Л. = в многих околицях Галичини усѣ́лниця. — ма́йбі́лший Л. — реме́сѣлник М.Л. ВШ. ре-мі́сник, ремесельник, čech. řemeslník. pol. rzemieślnik.

ль місто л.

шкату́лька Г. Стр. м. шкатулка, Schachtel, Schatulle. — бі́льо́к Г. genit. бі́лькѣ Eiweiss місто бі́ло́к genit. бі́лкѣ. — поне-ді́льо́к м. понеді́лок psl. пне́дѣльникѣ. — ві́льми місцево місто ві́лми abl. plur. psl. вѣльми.

р місто л.

пѣ́дпѣ́ртка Лв. м. гал. підпільтка Wachtel, Coturnix communis (назва „підпільтка“ повстала з наслідования клячки самчика перепелиці словом: „підполить!“ imper. від підполоти = jäten, ausjäten); — шере́сна́тый Пу. місто і побі́ч шеле́сна́тый eigtl. rauschend, stark rauschend; üppig. шере́сна́тоє або шеле́сна́тоє лі́стя = што шерестить, шелестить dichtes Laub, welches, vom Winde bewegt, stark rauscht. — фія́рка НД. м. фіялка, Veilchen, Viola. — кура́стра ВС. Ир. м. коластра, colostrum. — кро́хма́рь Лв. крохма́ль, Kraftmehl, Stärke, в декотр. окол. Галичини: скрі́б. кро́хма́рю дай Лв. — кро́хма́рити пла́тя Лв. die Wäsche stärken, скрі́бити або кро́хма́лити бі́ле. — ро́скота́ти НД. лоскотати, kitzeln. вѣн ро́скѣче.

р місто л (з н).

рапо́риця Д. місто рапо́ниця cf. рапо́ньти. З „рапо́ниця“ повстало перше: „рапо́лиця“ а відтак через уподобненє „рапо́риця“. качька-рапо́риця.

н місто загально-руск. л.

дрі́мню́х Г. але в Л. дрі́млю́х, Ziegenmelker, Caprimulgus europaeus. — зе́мня́ Я. земля. — коно́пньі́ (коло Унгвару — звичайно plur. рідко sing. коно́пня) м. коно́пльі. — — — те́рниця

Г. м. гал. терлиця „што лямле коноплы“ Hanfbreche. — скаву-
ныѣтн Г. м. скавулыѣтн winseln.

н місто ль.

кóвбен (коўбен) побіч говбен НД. м. ковбэль genit. ковблѣ =
рыба малá, што ся спóдом тыгать. едѣн кóвбен, два кóвбени. Gründ-
ling, Gobio fluviatilis. — таньѣр Стр. м. тальѣр, Teller. — ке-
стемѣн Лв. Tüchel м. тестемѣль турецк. téstimél.

й місто ль.

п ráйник Стр. м. пральник, psl. пральникъ fullo.

змягчене р.

цѣрьков Я. psl. цркъы. цркы. — четвѣрь Я. МЛ. Лв.
ВР. genit. четверьга. тóго четверьга vorigen Donnrrstag. — psl.
четврѣтѣкъ в остром. ев. четврѣтѣкъ. — вепѣрь МЛ. genit.
вепрѣ psl. вепръ aper; пол. wieprz. — вѣрьбá ВС. вѣрьба НД. =
вѣрбá psl. вѣрба пол. wierzba. — вѣрх psl. вѣрхъ. вѣрхъ. пол.
wierzch. — на вѣрхóвиньѣ Г. у вѣрхóвиньѣ О. im Hoch-
gebirge. вѣрхóм З. верхи, верхом zu Pferde. — тепѣрь Кв.
тепѣрька Лв. Гр. — мѣрьва Стр. мѣрьвица Стр. О. psl.
мрѣвица ψυζιον, mica; пол. mierzwa. — пѣрьвый ВС. psl. прѣкъ;
в Евангелію остромировим: прѣкъ. — ярѣмó Кв. psl. ярѣмъ ζυγόν,
iugum, гуцульск. ерѣм. пол. jarzmo. — бѣрька НД. junges Schaf. —
лавѣрька ВШ. Eichhorn, Sciurus vulgaris. — сѣрьця ВШ. в ев.
остромировим сръдце. — зрю Г. psl. зря βλέπω, έράω, specto. —
столѣрь Бі. пол. stolarz, čech stolař. — косáрь О. вóвчярь Г.
поклѣч минь тóго вóвчярѣ Г. — склѣпáрь Г. Ladenverkäufer;
Kaufmann, der im Gewölbe verkauft.

р тверде як і в других говорах українсько-руського язика :

рáно, ревáти, робѣтн, романѣця, руг (rög, rig), ру-
батн, руськый, рѣба, рысь, рапорѣця, рѣджа, рѣк etc.

знеподобнене р—р в л—р або р—л.

г ланáрня Стр. granarium, Speicher, Kornboden. „де сепáуть
зѣрно“. — прóлуб Бі. м. проруб, Eishöhne. — квáртль О. Ду...
квартира, magy. kvártely, Quartier. — барбѣль Бер. м. барбѣр,
magy. borbély, Barbier. пѣшóў барбѣль брѣгвати.

друге **р в р—р** не знеподобняє ся.

переперіця Г. Бі. НД. переперіця ВС. і переперіця ВС. переперіця Г. Ду. К. ВІІ. = гал. перепеліця psl. **пркпелъ** декуда на Укр. перепел, перепілка пол. *przepiórka* Wachtel, *Coturnix communis*. Корінь **пр** = *volare* psl. **прати**. **перж**, **перши**, **переть**. оттак переперця ein oft aufflatternder, oft auffliegender, hinüberfliegender Vogel).

місто **р—р** ввімково і місцево **л—л**.

пелепеліця Бі. місто і побіч переперця гал. перепеліця порів. словенськ. *prepelica*, *plerelica* і старосл. **пл'кпелица**.

Сичні **с, з, ц**.

е удержує ся (не переходить в виговорі на **з**).

сважати ся (с ким) Л. *zanken*. psl. **с'важдати** *calumniari*. — св'ада Л. *Zank*, *Streit*, *Wortstreit*, *rixa* psl. **с'вада** *contentio*, *calumnia*.

е не м'ягчить ся перед суголоскою попереджаючою **і** = **ѣ**, або також безпосередно перед **і** = **ѣ**.

співати Я. в многих околицях Галичини: єспівати. соловії краснó співать Г. — сл'піній. — сл'пін'ак Я. д. *Blindschleiche*, *Anguis fragilis*. — сусіда Д. psl. **с'с'кдъ** et **с'жс'кдъ**. — с'яти Я. НД. м. с'яти. с'ють лук-чеснок Ч psl. **с'к'ати**.

е не м'ягчить ся рівно як в старословенск. (правильно).

писмó ВР. psl. **писмо** пол. *pismo*. В гал. укр. і в многих ок. угорско-руск. уживає ся неправильно „писмó“.

е неправильно м'ягчить ся.

стиськати МЛ. м. стискати. ўстиськає (устиськат) або ўжмакає р'янте МЛ. — піцькавка Вл. з піськавка м. піскавка, *Spitzmaus*, *Sorex* cf. *hal*. піск'учка et *lemk*. піскірі *Sorex*; *lemk*, пискати в иньших окол. Гал. пиш'ати, пиш'єти, пискот'іти, писков'іти). — к'уська Г. м. кустка *Knochen*; *Knöchel*; *Stein im Obst* в Гал. кіетка. — воўч'ісько. хлопч'ісько Г. місто вовч'іско, хлопч'іско. — вóсько Пу. в'усько Марам. м. в'ійско psl. **войско**. — ч'єсьный Бер. м. ч'єний psl. **ч'стьн'ъ**. — місьто Мар. зам. місто в значеню такім як старосл. **л'ксто** = *locus*, місце, *Ort*.

наростком **ьскъ** утворені приложники і заіменники вимітують **ь**
а **мягчать е**.

рúськый м. руский. угорськый м. угорский.

В словах, де **ъ** пня перед наростком переходить в **ск**, скупня звукова о в **сь** стягає ся в **у** **сь** (а то: **о** стісняє ся в **у**, а в видрулює ся).

дь і дúськый (в многих околицях Мараморошских) dem Greise, dem Bettler gehörig. **дѣдъ + ьскъ = дѣдовьскъ = дѣдовьскъ = дѣдувськъ = дѣдуськъ**). — **попúськый = попівський**. — **дякúськый = дяківський**.

Сплив скупні звуків **сье, жье, шье** в **е** (**сь**) — **чье, тье і дье** в **ц** (**ць**).

рúськый (з **роуьскъ + и = роуьський**). — **бóськый** з **божьскый**. — **дóўство** Мар. Schulden. шітко **дóўство** sämtliche Schulden (з **доўжьство** cf. доўг psl. **длѣгъ** debitum). — **нáськый** з **нашьскый**. — **богáцькый** з **богачьскый**. — **жобрáцькый** з **жобрачьскый**. — **сирúцькый**. **сиріцькый** з **сиротьскый**. — **двацять**, з **двадцять** — psl. **два десѣти**. **декуда** **двадцять і дваццять**. **трицять і пр**.

ц місто е.

кúцьый Ян. м. **кусий**. — **куцúля** Ян. **корова** **кусохвоста**. — **еце** Ян. **місто** **сее**. **уж** **еце** **корову** die Natter saugt an den Zitzen der Kuh (nach dem Aberglauben des Volkes). — **úца ў** Бч. м. **уссав = виссав**. — **цесь** МЛ. **сесь**. — **вудці** МЛ. **побіч** **вудсі**, **вудси = відси**. — **úмняцкати** Г. **вімяскати** herausdrücken. — **процóнцвіт** Г. Кл. НВ. **Helianthus**, **Sonnenblume** м. **просóнцвіт**. — **цвіда** Лв. м. **свид**, **Cornus sanguinea**, **rother Harriegel**. — **коцмáлькый** НД. м. **космáльки** nom. sing. **космáлька** Beeren von Ribes grossularia, **Stachelbeeren** (die Früchte oft zottig (**космáти**, **коцмáти** var. pubescens), daher der Name). — **коцмíн** Им. м. **космин**, **Stachelbeere**). — **цвінѣи** **побіч** **свінѣи** К. — **цвинáрь** **побіч** **свинáрь** К. — **пíцкавка** Ир. I. **Вл. Д.** і **пíцкавка** (**ц** змягчене неправильно) м. **пíскавка** Бі. VIII. **Spitzmaus**, **Sorex**. — **хлѣцнути** Лв. м. **хлѣнути** а то з **хлѣстнути**. cf. **хлѣстáти**, **хлостáти**. — **фрáцкати** ВР. м. **пракати**. **фрáцкать** **кóнь** das Pferd schlägt aus.

з місто е.

пéнзия Г. **пенсия**, **Pension**.

ш місто е.

шкіра Я. шкúра МЛ. м. скіра psl. скорл. — шереть Я. Кв. м. сереть psl. сръстьк. — шалáта Ян. м. салата. — шкрé-бати м. скребати. шкрéбле крómилы Лв. = скобліть бараболі. — коштúр З. м. костур „што пòднірать ся хро́мый“. — зашпінкати ВП. м. заспінкати, на спинку зачепнути, häfteln.

з здвоює ся.

іззъієти НД. (ззбієти, іззбієти) psl. скъасти et скъієсти = з'їєти. тхòрь у сусьіды пять іззы́ кúрят.

дз місто з.

дзвєньіти м. звєньіти. дзвєніт стру́на О. — дзєрькало Я. м. зеркало Spiegel. — дзєвирь Лв. ВР. м. зьвир. дзєвирьовáтий чоловік Лв. = чоловік дикий і лютий мов зьвир. — дзєвиздá Лв. ВР. ВП. м. зьвизда. — дзйáбка Ир. Buchfink, Fringilla coelebs м. зябка cf. psl. зієба, галицкорук. зяблик, зяблиця.

иц (ец) місто ець.

кравіц м. кравець. хлòпиц м. хлопец (Я. місцево; зви-чайно иць пр. хлòпиць).

ч місто ц.

чьісарь Ду. м. цїсарь. — чісарьскый (чьісарьскый) м. цїсарекый. — чьіна́ Ду. м. цїна pretium.

Піднебні (понебні) й, ж, ч, ш.

ч, (ш) щ рідше ж вимавляють ся мягко н. пр.

чюти Я. Лв. — кáчька ВС. квóчька ВС. Лв. — со-рòчька ВС. — ночювáти Стр. — нòжичькы НД. — бо-лячька НД. — квочька квóче НД. — пієничька НД. Lied-chen. — рогáчь Д. Lucanus cervus, Hirschkäfer. — ничь З. побіч нич. — хòчю З. = хочу. — тáчька Бі. Schiebkarren. — чьòр-ный, чьòрная, чьòрное НД. К. — ящюрка ВС. — щюка ВС. Г. Стр. Necht, Esox lucius. — щінаўка Д. — пущять. пу-щяють Г. — віжю побіч віжу Гр. = виджу. — лажю побіч лажу Вл. = ладжу і пр.

з місто ж.

пòвороз Р. м. поворож, Marienkäfer, Coccinella septempunc- tata. — зябра Г. Kiemen. зябрá ВС. (nom. sing. зябрó); однакож в ВП. жабрі. іміў рыбу за єдну́ жабрію.

дз місто ж.

дзэ́бра Я. дзя́бра Лв. Kiemen, branchiae гал. зяви, зевн, зыви і дзэ́бра. — дзябрі Бі. (nom. sing. дзябрѣ. єдна дзябрѣ). ры́ба ды́хатъ дзябры́ми Ду.

дж місто ж.

джáворонка Г. (джя́воронка) м. жаворонок psl. **сковранць** *κορυβαλός*, alauda; джя́воронка ховпáта Г. Haubenlerche, Galerita cristata. — бале́джянік Д. м. балежанік Mistkäfer, (балéта = Mist, Dreck).

ж місто дж.

в́і жю Гр. м. виджу psl. **виждж.** — мé жу Гр. м. мéджу (praes. від медіти = сытіти горівку); ме́жéный м. медженый = медом підправлюваний. — ла́ жу, ла́ жу Вл. м. ладжу. — са́жéный ВП. = саджений.

р місто ж.

небо́ре Ян. Лв. м. небоже. — небо́рак Я. З. čech. ubožak.

ц місто ч.

ци Я. м. чи. — скóцень Я. м. скóчень, Springlein, Linum usitatissimum var. crepitans. — пец́ НД. м. печ, піч. тотá пец́ велиká dieser Ofen ist gross. psl. **пешть.** pruth. **паци.** — бы́цкы Бер. м. бички.

ш місто ч.

рушнік Я. м. ручник, Handtuch, Wischtuch. — тушні́й м. тучный. тушнóе мясо ВС. fettes Fleisch. psl. **тоуцьнѣ.** πίον, pinguis. — посóяшник Лаг. м. посонячник, Sonnenblume, Helianthus cf. psl. **слъньчъникѣ** locus apricus, ἡλιόχου.

щ місто ч.

щі́рка В. м. чирка Anas querquedula, Knäckente. — горчя́рь Бер. м. горчя́р, гончя́рь psl. **гръньчларѣ.** — худóбщина Пу. в значеню майно; мале майно, Vermögen, Habe; geringes Vermögen. місто: худі́бщина (худоба, худі́бка + ина). [худый значить mager; худобный arm; худóба Vieh — а що худоба становить головне богатство селянина, розвинуло ся в дальшій насліді понятие худоби в значеню: майно].

с місто загально у нас уживаного ш.

сёршун ВС. м. ширшун Hornisse. сёршуны вели́кы psl. **сръшєнѣ** et **шръшєнѣ.** — снў́рок НД. ВР. м. шнурок, Schnur. —

сановати Лв. м. шановати cf. psl. **санъ** dignitas. — спарá I. м. гал. шпáра Spalte, Ritz. — сáбля Лв. м. гал. шабля psl. **сакля**, magy. szablya = Säbel.

ч місто ш.

бліще Я. (ближче, ближе) = близше. — мѣнчий Я. менший. за половинку мѣнчий um die Hälfte kleiner. — рáнче Я. м. ранше. — чкóда Земпл. м. шкода, Schaden. — Чмульó. Чмільó Мар. (мено жидуьське) Шмуль.

щ місто ш.

пыщковати Гр. м. пишковати. вже потіок пыщкúе der junge Vogel bekommt schon Blutfedern (колі обрáстать). вжесьме пыщкóвані убрáли воробкы wir haben schon mit Blutfedern bewachsene Sperlinge aus dem Neste gehoben.

ц місто щ.

вещ Земпл. м. вещь psl. **вашть** *прáшл*, res. бещ, вѣс. словацк. ves.

щ місто ст.

хвóщик ВР. I. м. хвостик. хвóщик у вóвцы. хвóщик тонѣнький у мýші.

шт місто щ.

блоштице О. Ян. м. блощиця. Wanze, Acanthia lectularia (форма старинна; в старослов. булоби *плóштица з плоскъ + ица; pol. ploszczyca, pluskwa, беч. ploštice, але зр. лотишске blakts). — што Л... м. що psl. **чъто** (однакож в Бі. і декуда инде також: що, шо).

Зубні т, д, н.

д місто т.

другáр Я. plur. другарі Tragbalken. — надь К. Ир. Вл. м. нать, натина. „надь на крумплях, а бомболюшкы (Kartoffelbeeren) на надн“. — фѣрдел (в Марамарошчині, в Крячунові) = віко cf. Viertel. — труд Ир. м. трут Drohne.

к місто т.

кйтка Г. Лв. (в Унгарі: тіотка) = мамина сестра Г. Tante. — кы́ло Лв. = ты́ло. — скы́рта сына Стр. = подільск. стирта, укр. скы́рда Neuschober, Feim. — кы́мя, кы́мня НД. м. ты́мя. на тóм кы́мню. — сы́кник Лаг. сы́тник. — кы́сто Лв. ВШ. м. ты́сто. — кы́шити ся Лв. = ты́шити ся. — кы́ндиры́ця, кен-

диріця Лв. тенгеріця ВР. Mais, magy. tengeri. — крутізна ВШ. м. тругизна, отруя, отроя, утроя, отрова, Gift, venenum. — скренатка МЛ. м. стренадка, стернадка, стернік, стерніок Goldammer, Emberiza citrinella pol. trznadel м. strznadel, čech. strnad cf. psl. **стрънь** stipula, Stoppelfeld. — кестемён Лв. Tüchel, Schnupftüchel м. тестемель cf. ture. téstimél.

д легко мягчить ся.

д'ерево Лв. psl. **дрѣво** pol. drzewo, čech. dřevo. — д'верь д'вері. Лв. у д'вѣрьох in den Thüren. psl. **двѣрь**. **двѣри**. **двѣрѣхъ**. pol. drzwi, čech. dvěře. — д'несь Лв. psl. **дъньсь**. кобы лем д'несь, а заўтра як Бѡг дасть (vom leichtsinnig und verschwenderisch Lebenden).

г місто д.

тенгеріця ВР. тендериця, Mais. — сѣрет ВШ. м. серед сѣрет селá mitten im Dorfe. — ваньг руватт Д. м. вандрувати. — шінгел Я. genit. шінгла в других околицях: шінгла genit. шінглы. Schindel magy. zszindely. у Чехів: šindel.

т місто д.

туга́ Г. НД. Им. Бі. = дуга, Regenbogen psl. **дѣга** **тѣсѣе**, arcus; iris. „туга́ во́ду пе“ НД.

л місто н.

гаголіця Д. м. гаголиця cf. гаголиці. — клегіня Рос. м. княгиня psl. **кѣнагѣни** v. **кнагѣни** nsl. kneginja.

м місто н.

пáсемок (пасимок) Г. м. пасинок, Nachtrieb. zelo пúщать пáсемки з коріня. — бленя рѡгы с пáсимками Им. І. м. з пасниками; не похѡдить від „пасмо“, як се вноді виводить людова етимологія; корінь той самий, що у **сынъ** scr. su parere. оттак: пáсинок das Nachgeborene, das Nachwachsende, der Nachtrieb cf. ukr. пасіння collect. Nachtriebe. відтак перенесено се слово також на розсохи рогів оленіх. — малісник НД. м. налсник, налестник. малісники печуть на Пѣтра з киндириці, з крумпльів і з мукы). — воіський Мар. м. воіський psl. **коіньскъ** militaris.

нь місто н.

мурянькы́ Д. Ameisen м. мурянкы́. муряньок К. nom. sing. м. мурянок gen. masc. у гал. Лемків мурянка gen. fem.

й місто змягченого п перед я.

посо́йшник Лаг. м. посонячник, Sonnenblume (посо́йашник з посо́нъашник).

знеподобненє нн у лн.

мізі́льник Я. малий палець, digitus minimus psl. мѣзинѣ = mīnog. — з мѣзинѣ + икѣ повстає мізинник; здвоєне суголоски п неpravильне: мізинник, з котрої форми через знеподобненє першого п повстає: мізилник). — гусѣ́льниця ВС. Raure з усѣ́нниця, усѣ́нниця psl. жсѣ́нниця. гжсѣ́нниця. (декуда в Гал. також гусениця, усѣ́льниця, усѣ́ль, усѣ́лка, гусень, вусень, вусѣ́льник).

знеподобненє нн у вн.

черевні́ зубы Г. черівні́ зуби ВР. м. черенні́ зуби dentes molares, Backenzähne (тоє знеподобненє відбуло ся мабуть під впливом старинної форми: чреновний, череновний psl. чрѣ́новънѣ).

Гортанні к, г, г', х.

По гортанних стоїть — з виемом не многих околиць, іменно сумежних Гуцулам — **ы**. кы́пень. кышкы́. нобы. погыбнути. хыжа. хылити ся.

г' місто к (глухе к стає звучним г').

каню́га Я. м. канюка, Milan, Milvus. — гра́йцар І. по при гра́йцарь, гре́йцарь м. крайцар, Kreuzer. — шле́г, шлі́г Я. м. шлик eine Art spitzer Fellmütze cf. шолом, psl. шлѣ́мъ et шлемъ. — старигáн Яд. м. старикан, alter Kerl. — кукурі́гати О. м. кукурікати. — го́вбень О. З. ВР. plur. го́вбны́ (гоўбны́) м. ковбень, ковбель Gründling, Gobio fluviatilis; в НД.: го́вбен, plur. го́вбени. — му́ряні́гы НД. plur. — nom. sing. му́ряно́к Ameise, formica. му́ряно́вы мішкы́ НД. Ameisenpuppen, sogenannte Ameiseneier. — го́лесо Д. Ир. м. ко́лесо. — дю́г побі́ч дю́к ВР. дю́к бы ты взяў! = чорт бы ты вхопив! — іді́ собі́ до дю́га = іді́ до чо́рта. — пап́ры́га ВП. Paprika, паприка, Capsicum annuum буковинск. перці́ця, галицк. перці́ога. — пі́стриговáтый Бі. ВР. м. пі́стриковатый mit Sommersprossen (cf. ukr. пі́стряк, hal. пі́стрик, па́страк psl. пѣ́стрѣ́ varius, *πεικίλος*). — горо́лі́ця Ир. м. коро́лі́ця Amanita caesarea, Kaiserling, Kaiserschwamm (Опонник явчник); горо́лі́ця дурна́ Ир. Amanita muscaria (опонник маринух). — да́где Гр. = де-не́де, декуди cf. psl. кѣ́де. — маслáг ВП. м. маслáк, Samen von Cocculus suberosus, Fischkörner, Kokkelskörner. —

вєлігдєнь Ир. м. вєлікдєнь. — татже ВШ. побіч также. — пащєга Г. м. пащєка.

Г не переходить в ж.

логіна НД. гал. гложіна Weissdorn, Crataegus cf. psl. гложіє.

з місто г.

звїзд Я. м. звїзд, звїздъ psl. гвездъ. — звоздїк Я. Dianthus caryophyllus, Gartennelke plur. звоздїки м. гвоздик (в Тернопільщинї: звбздик).

к місто загально в Галичинї уживаного г або х, через що повстає двойне к.

мяккїй Лв. Бі. мякквй. мяккко Лв. = мякко, мякко; грўшка мяккка weiche Birne psl. макккъ μαλακός, mollis, ukr. мякїй, коло Дрогобича в Гал. меткїй, мяткїй.

х місто г в nominat. sing.

Бох Г. м. Бог genit. Бога. — корїбух Г. м. корибуг genit. корїбога et кориббга, корибалбс, alauda, Lerche. — плух м. плуг також в формах глаголів: я мух = я муг psl. могль їсмя. ты мух psl. могль їси. вун мух = могль їсть. але: она могла, онї могли.

к місто звичайно уживаного х.

кохлатьї Г. haarig, buschig м. хохлатый, хихлатьї. кохлатїй хвбт у лишкы buschiger Schwanz beim Fuchse. cf. ukr. кошлатїй haarig, russ. хохлатый њech. chocholatý schopfig. cf. psl. кккъ хѡмѣ. — квбрыї побіч хворый psl. хворъ. — корогбв (корогбў) Лв. м. хоругов. хоругва psl. хоржгы, хоржгва.

Губнї п, б, в, м.

Межи губною суголоєкою і прейотованою голосівкою стрічає ся л, котре повстало через перемїну суголоєки й на ль.

сїплю. грбблю. плавлю. дрїмлю. сїплять. грбблять. плавлять. дрїмлять. сїпле. капле. клепле. грббле. плавле. дрїмле. ламле. люблю. правлю. люблений. правлений і пр. З сыш-о-м повстало сышюм, сыплюм, старосл. сыплѣж, руск. сиплю; — в польск. з сышюм повст. (surjє) surjє. — подїбно з любн-о-м повстало льбюм, люблюм, старосл. люблѣж руск. люблю; в польск. з любюм повстало (lubjє) lubjє. В декотрих говорах галицкоруских й не перешло на ль, тому го-

ворять: сіплю, люблю. Перехід суголоски й на ль лучає ся в наших галицких говорах і в иньших случаях. І так пр. м. мийниця — мильниця Waschbecken, місто йинь Reif an Bäumen говорять льинь, місто Юлька (у Лемків: Улька) Julia говорять декуди Люлька і пр.

здоровля Лв. psl. сьдравкнє et здравкнє. (З „здоровийє“ по-встало: здоровийє, здоровйє, здоровльє = здоровле, льокальна форма здоробля (здоруля). — вєрбля Ду. вербе, collect: Weiden psl. крѣкнє salices. на вєрблю, an Weiden. — стоўпля З. collect. стоўпы (ковары) з лїстєм. дєрево має густє стоўпля. — к о с т р ў б л я К. collect. Zotten, дбўге кострўбля. — — і в о в л я Г. з і в о в я = івова, Pirol, Oriolus galbula. — — Словляк plur. Словлякы НД. Вл. м. Словяк, Словак. — ступляй або крок, крочай НД. Tritt, Schritt. — — понєбля ВП. Gaumen, palatum. — — жеребля Г. жеребя, psl. жрѣкка Fohlen. дай вєвса дыла тóго жеребляти (жеребляте); зайў клячу з жереблятьом у пóли = заняв (займив) кобилу з лошатем в поли . ўгнаў жеребля с пóля = вигнав лоша etc. — лєвля ВП. plur. лєвлята ВП. junge Löwen. — жабля чий Г. Стр. жабячий, dem Erosche gehörig, Frosch-. — жабля чья Стр. Froschlöffel, Alisma plantago. — дымляны Г. Лв. Rauch-. дымляна ластовка Rauchschnalbe, — оловляны Стр. = оловяны.

кров genit. кровли Г. З. abl. кровльоў. помастїти кровльоў Г. mit Blut bestreichen psl. крѣкк genit. крѣкк; форма кровли єсть неорганїчна: abl. крѣккнж — кровїюм (у Лемків галицких: кырвїюм), кровїюм, кровльом, кровльов (кровльоў). — цєрьковльоў Лв. старосл. црѣккѣкнж. — любовльоў ВР. старосл. любѣккнж (любѣккѣкж). — редьковльоў Лв. nom. sing. редьков. старосл. рѣдѣккы і рѣдѣккы genit. рѣдѣккѣкє і рѣдѣккѣкє (в Гал. звичайно редьква, редька, рїдше редьков). — короговльоў Лв. (короговльов) nom. sing. корогов psl. хоржгкы genit. хоржгкѣкє vexillum et хоржгкѣкє genit. хоржгкѣкє. — а також бритовльоў ВР. (бритовльов) nom. sing. бритов (в Гал. звичайно бритва рїдше бритов abl. завжди бритвою, бритвоў (рїдко і місцево: бритвом, після П. І. старосл. критка). — і коновльов = коновїю, кїнвїю.

перед я (= старослов. ѡ або ѡ) й замінює ся на нь.

земня Г. psl. зємля. загальноруск. земля. земйа = земньа, земля. — їмня. мнясо. мняккїй = старосл. нмѡ. мѡсо. маккѣкѣкѣ. — — також солóмняны Д. гал. соломяны psl. сламкѣкѣкѣ. солóмнянка Д. м. соломянка Strohlume, Immortelle, Helichrysum. — камняны Д. psl. камѣкѣкѣ λίθινος, lapideus. зло-жена форма: камѣкѣкѣкѣ.

б місто п.

богáчь Стр. (богáч) м. погач dem. богáчик = палавіця, колач
psl. погача panis genus, magy. pogaesa russ. погачь.

ф місто п.

чафúрка ВР. м. чапúрка die weichstachelige, vierklappige
Hülle der Buchnüsse; в угорско-руск. часто чапка місто шапкаcf. hal.
шапурка = Hut (bei Pilzen) pileus. — Фóрскати Ир. м. бóрскати,
fauchen, schnauben. — Фрáскати Мар. м. праскати klopfen, schla-
gen; krachen. вьфраскат го добрі = витріпає cf. čech. praskati,
krachen.

п місто ф.

пасúля Г. Phaseolus фасоля. варена пасóля на дзюбачкы́
НД. — пóгаш Я. magy. fogas = лизник.

Знеподобнене п—п на п—т.

потыргáч Лв. м. поныргач Fledermaus, vespertilio rad. пръх
пóрхати, пёрхати, пурхнути volare; nsl. prhati salire. sprhnuti evo-
lare; oserb. pjerhać flattern. оттак потыргáч = лемк. пыргач =
Flatterthier, animal volans, chiropteron.

м місто б.

потрímний Бер. місто потрібний. не потрімно = не потрібно
(весь то рід недовершеного уподобненя). — хамнік Г. м. хабнік.
Gesträuch, Gestrüpp.

л місто в.

слóбідно. слóбудно. слóбóдно Я. Г. Стр. і ин. м. сво-
бідно. не слóбóдно es ist nicht erlaubt.

м місто в.

гóмнó Мар. м. гівно psl. гóвкно stercus, кóпрос.

у місто в.

усéлэкий Ян. м. всéлякий. — у м. в psl. кь. у воды im
Wasser. — усé НД. = все immer. — ушýткый Д. побіч
вшýткый.

ф місто хв.

фіст Ян. фуст МЛ. = хвіст (genit. фостá).

в місто м.

пóловінь Пу. gen. fem. Flamme psl. палмъ genit. палмене
et палмень gen. masc. галвцк. полóмнъ gen. masc. genit. пóломнѣ et
пóломнъ gen. fem., genit. поломени (dialect. половінь) укр. пóлума

gen. neutr., genit. по́лума — et пла́мень (в письмі; у Шевченка: А слово пла́менем взяло́сь).

н місто м.

н ы́рськый Г. м. морекый. н ы́рська ворона Г. н ы́рська кавка НД. Mandelkrähe, Coracias garrula. — жн ы́кати Б. м. жмякати zusammendrücken, zusammenpressen; zwischen den Händen reiben. жн ы́кати пла́та cf. psl. жати, жмаѡ, жмеши, жметь comprimere.

Уподобненє суголосок.

місто льн—нн.

пра́нник м. пральник, пралник psl. пральникъ γυαφεός, fullo.

місто р—л буває л—л.

калалу́ща МЛ. м. каралу́ща, скаралу́ща Eischale. — теллі́ця ВП. м. те́рлиця, Hanfbreche.

місто дн—нн.

челя́нник ВП. челядник. — полу́нне (полудне)^п Лв. = полудне. — голо́ннийці НД. м. голодні́ці, місце запале межі клубами у корови, у вола. — голо́нный НД. голодний. зголо́нны́ти зголодні́ти. — ла́нный НД. м. ладний. все му не ла́нно = все му не влад, все му недогода. — чу́нный Д. = чудний. чу́нно wunderlich. — паску́нный К. паскудний. — о́банный К. побіч бідний. — жа́нный побіч жадний. — лем е́нно порося К. nur ein Ferkel. лем е́нно йіжб Д. — молоннік Ир. молоді гони; молоді дерева; молоднік junge Triebe; junger Wuchs, junger Wald, junge Bäume; junge Thiere. — за́нни голеса́ Вл. = задні колеса. — ря́нный Стр. рядний ordentlich, solid. — холонный Лв. м. холодний. — параный Лв. м. парадний. — паранник м. парадник festlich gekleideter Mann, Stutzer. — го́нный Лв. місто і побіч го́дний — переный м. і поб. передний. — у́енно побіч у́едно Лв. = разом, zusammen. — е́ннаковий, е́ннакый м. еднаковий, еднакий. — унну́ МЛ. НД. побіч удну́ im Inneren psl. дьно pruth. дьно пофрѡу, fundus. із кь дьноу повстало в дну, удну, унну́. — до́нне = до две, до дня. — пуння́ти = пудня́ти, підня́ти psl. подъкати. — уннати = удня́ти, відня́ти. — піннести = піднести — ун него = уд него, од него і пр.

в—г на в—в.

іво́ва Ім. ВС. ВП. м. івога з івоўга, іволга psl. вьвга χλωρίς, Oriolus galbula, Pirol.

Сюди належить також прояв уподобюваня невластивого, совершенного або і несовершенного в таких сполученях як :

ж ж он о́ў = з женою. — ш ш ўстро́м = з шустром = з шевцем. — ш чолові́ка = з чоловіка. — ви́шше = висше. — нат стоўпо́м = над стовпом. — опста́ти = обстати. — оптя́х = обтя́г (обтягнути). — заробку́ = заробку і пр.

Здвоєне суголосок.

льля́ти psl. лияти χεῖν, fundere. — ізольля́ти psl. ськляти confundere. ізольля́ў воды ВР. [Се лише здає ся здвоєнем а повстал воно так: з лияти утворило ся льляти, льляти т. е. и ослабило ся на ь а й замінило ся (через уподобненє) на ль. Оттак форма льля́ти єсть зовєім правильна так як лити psl. лити. Місцева гал. форма ляти, повстала через зник голосівки и ослабленої на ь: лияти, ляяти, ляти]. — зб́ттыти (Мараморошчина) psl. ськляти abhauen; enthaupten. — ізъзы́єсти. зьзы́єсти. зьы́єсти psl. ськлясти comedere, συνοσθῆσαι, ἐσθῆσαι et ськн́ксти. — [В одній мараморошкєй співанці: Мину́ло ня цюлюва́ня тай обойманн́ичко, Та лиш менє не мину́ло тяжкє здыханн́ичко (тая пісня, здає ся перенята, від Бойків; замітно тут признаку наддністрянського говора: заміну є на і, обійманечко на обойманн́ичко — в угорсько-руск. було би: обыйманя́чко або обыйманячко)]. — ўченник Мар. in der Bedeutung: Gelehrter, vir doctus м. загально-руск. ўченик = discipulus, Schüler. psl. оу́ченикъ (учень + икъ). — сящє́нник psl. ськш́теникъ (свящєнь + икъ). — смире́нный ВП. psl. ськш́рєнъ humilis.

Прибавка суголосок.

приставка з або е при назвуці суголосковім.

зв́ышки ВР. вишки, Boden. — змерзќый Вл. змє́рзлый Р. мерзкий Widerwillen erregend, ekelhaft; schändlich psl. мр́зьккъ αἰσχρός, turpis. — — спрокля́тый Мар. м. проклятий.

веунене д.

з-д-рячка О. Л. НД. Бі. ВП. Pupille, Sehloch. — дб́здріти ВП. дозріти psl. дозр́кти. — заз-д-росли́вый Лв. invidus, завистний, завидливий. — із-д-няти Ир. = ізняти, зняти. — іздой-мі́ти Ир. cf. psl. изъє́мати et изимати.

втручене т.

стри́бро Пу. psl. срьє́ро čech. stříbro. — стрібе́рный побіч частійшого ерібе́рный Пу. psl. срьє́рнъ. срьє́рнъ et срьє́рнъ. —

стрéдок Пу. м. средок. на стрéдку in der Mitte cf. čech. střed, prostředek. — стрéдіна З. м. середина, середина. чюти гóлос в гаю по стрéдіны З. psl. срѣда et срѣдина.

всунене и.

лénгaрь Пу. м. лéгaрь, Faulenzer кор. лэг. — мильнѣйший місто і побіч мильѣйший. — познаёмный Мар. м. познаемий. — задавнѣстый Им. м. задвнестий. — джанглі́вый Пу. м. жагливый. — прокля́тник Мар. verfluchter Mensch, Bösewicht [проклять(в)+нѣь]. = окрѣмный Вл. окремий.

всунене й.

кола́йчик Лв. м. колачик, малый колач psl. колачь (круглий мов коло). — тутѣ́йский Ян. в гуцульск. тутеский; тутешній. — гейля́та м. геля́та, геллята = молоді гелы. — каве́йга́з Мар. magy. kávéház, Kaffeehaus. — каве́йга́зник Kaffeehausbesitzer.

ль місто всуненого й.

кавельга́з побіч каве́йгаз Kaffeehaus.

почіплене й.

ту́й ВС. Р. ВШ. туйка ВС. — ту, тут, де ты? wo bist du? я туй! ich bin da. — та́мой. та́мкай Марамор. psl. тало illic. — вѣ́дтий Гр. = відти. — сейно́чноє м. всеночне. — нѣ́гдай Лв. psl. никгда nunquam.

нѣ́ місто почіпленого й.

хотя́нь Земпл. м. хотяй.

З а н и к е у г о л о с о к.

д назвучне заникає.

Мі́тер ВШ. psl. Дми́трь et Дми́трий Demetrius, гал. Дмитро.

в в назвуці губить ся.

озми́ти м. возми́ти. то́бых озми́ў Кв. = взяв cf. psl. вѣ́зати. взяти. озьме Лв. м. возьме, возьме psl. вѣ́зѣмѣть. вѣ́зѣмѣть. вѣ́зѣмѣть. — лады́ка Ду. місто і побіч владика Bischof, єпископ. — яза́ти ВШ. місто вязати. прияза́ти корову ід яслѣм = привязати корову до ясел psl. вѣ́зати ligare cf. жза vinculum. — сейно́чноє Мар. psl. вѣ́сеноштно стоаниє. — шы́ткый Мар. побіч шиткий. шитко доўство alle Schulden. — шелѣ́йякый ВШ. čech. všelijaký, всѣлякий.

п назвучне зникає.

струг Кв. місто і побіч петруг Forelle, Salmo fario. cf. psl. пьстрък *πειρίλος*, *varius*. — саўтыря Мар. psl. псалътырь *psalterium*, псалтир.

г назвучне зникає.

логина́ НД. = гал. гложина, Weissdorn, Crataegus oxyacantha psl. глогъ. — де м. где psl. къдѣ.

к назвучне губить ся.

стити ся Бер. м. кетити ся (крѣтити ся), крестити ся. перестити ся.

р выпадує.

кетити Ім. psl. крѣстити *pruth*. крѣстити з чого поветало крестити, а далі через випад р: кетити. по́йме кетіти дьітїну = пійдїм крестити дитвну. — кочьма́рь. качьма́рь Бер. м. корчмарь. — кочьма́рька psl. крѣчмарница *сора*. — Фѣштер, Фѣсьтер Förster. — — го́ньцьї *nom. plur. від горнець genit. гоньця*.

л (= љ, в) зникає в середозвуці.

пѣняк ВР. м. поўняк, повняк Krug, збанок, *λίχνορος*, *lecythus* cf. huzul. пѣвница *dem.* пѣвничька Becher, Trinkglas, Trinkgefäss. — івога et івга МЛ. з. ивоўга psl. влѣга Goldamsel, Pirol.

т випадає.

гўснути Я. із густнути. гўсленка із густлєнка варене молоко квасне. — сластнїй ВС. м. сластний, *schmackhaft*; *lecker*. — кўська Г. м. кустка Knochen; Knöchel; Stein im Obst. — бѣвнути З. м. бовтнути. бѣвне жа́ба у вѣду. — пропáсник Пу. м. пропастник, Teufel.

д випадає.

вну Л. *im Inneren* місто вдну, къ дѣноу. — безно Мар. м. бездно, бездна psl. бєздѣна. — Фѣльвер Пу. *Feldgewehr*. — рѣство м. рѣдство пр. рѣство Ісусово = рождество І.

г випадає.

просты́ло О. з. простыгло. простынути побіч простыгнути. cf. pol. *stygnać*. — жалі́ва НД. з жаглива *rad.* жьг psl. жашти *urere*. оттак жалива = *planta urens*, *urtica*, Brennessel. Hieher wäre vielleicht auch жалѣ psl. жалѣ pol. *zadło* zu ziehen (aus жагло) pol. *d* statt *g* (*zągło*). джигáти, уджигів́ути = уколоти, упечи. джигáу ножем = *cultro pungebat*. — уджигів́у́ або упик буком = ударив сильно палицею.

к випадує.

пунт Пу. ВШ. м. пункт, punctum. — контрат ВШ. м. контракт, contractum. — фоснѹти Ир. фоскнути freq. фоскати fauchen.

в в середозвудї заникає.

вучя́ МЛ. м. вувця́, гал. вівця psl. **свѣца**. — жиду́ський Г. м. жидувський, жидівський. — дьіду́ський Г. м. дьидувський, дїдівський. — сятый́ Стр. Б. Гр... м. святий. сятый́ вѣчур, сятый вѣчир heiliger Abend. — сящѣнник Geistlicher. — обла́ки і об́лаки НД. O. Wolken; Himmelfirmament cf. psl. **обла́кшти** induere, обволочи, umhüllen.

(в зложеннх глаголах від яти нема суголоски н перед я.

прия́ти Лв. правильно місто прийняти, що поветало з **приати**, прийенти, приянати, прийати. — за́йти Лв. зайті = заняти.)

випад суголоски й.

бувол І. м. буйвол, буйвіл, bubalus, Büffel ps. **бѡѡѡколъ** et **бѡѡколъ** гал. байвіл psl. bawól. lit. bavalus, magy. bival. — свѡ́ський ВС. свойський, свійський. — свѡ́ськы гѡлубы cf. pruth. **своійскъ** в значеню: proprius.

відпад суголоски р в визвудї.

се́квест Лв. м. секвестр fr. séquestre. (засеквестовати І. за-секвестровати).

відпад суголоски т в визвудї.

конѡ́дрыс І. м. конодрьст Schneeglöcklein, Galanthus nivalis (в Гал. козодриет, козьодриет від коза і дри́стати casare, scheissen — кози і коні їдять того зїле та дістають від него гризь). — нѡ́се, хѡ́де, хѡ́тѣ Я. місто носят (носять), ходят (ходять), хотят (хотять) — приміта взята з сусїдного говора гуцульського.

відпад суголоски г в визвудї.

молибѡ́ МЛ. м. молибѡг Feldlerche, Alauda arvensis.

відпад суголоски в у визвудї.

домѡ́ Ду. домѡ́ (к. Сигота) м. домів psl. **домѡвкѡ** о́ххѡде, domum.

звучні суголоски стають глухими.

Бух м. = Буг, genit. Бога. — я мух = муг. — плух = плуг. — опстати ся м. обстати ся. — брїткый = бридкий. — бутъ = будь. — одьшчина = одьжчина. — мош = мож і т. п.

глухі суголоски заміняють ся звучними.

зіло м. скло psl. стькло. зілѣный м. скляный psl. стьклѣнь. — ібіесо м. колесо. — нѣгда, нігда = psl. никгда nunquam. — іляі м. кляі, кляк = Lab, gum. kiag, coagulum. — дербкѣй м. терпкий. — драбѣчка ВШ. м. драпѣчка, терня, Dornstrauch. — дубнати Лв. тупнути. — дубкати Лв. тупкати, тупати. дубкауть ногѣми.

Переставка.

місто н—л кладе ся л—н.

колѣння Л. Д. З. Бі. м. конопля Hanf. — колопѣнник Я. м. конопельник, конопельник Hänfling, Fringilla cannabina; однакож в Г. НД. конопля. коноплѣ білі і зелѣні Лв. psl. конопля cannabis (звичайно уживає ся число многе на Угорщині рівно як і в Галичині — але вєть також і число поодинокє, як се доказує пісенька співана в Більчі золотім коло Заліщик: Ой стала ся новинька в Зеленим повіті: Чом конопля зелєная як в зимі, так в літі? Ой конопля зелєная: вода примуліла, Ой дывчина румяная, бо ся намастила etc. — Anemone nemorosa, Busch-Windröschen зове ся в Гал. „конопѣлька, колопѣнка“ задля подоби листкѣв, пригадуючої листє коноплі.

місто л—р кладуть р—л.

крѣлик Мар. м. клерик psl. клирикъ κληρικος. — черільниця Лв. Betrügerin, Hexe cf. psl. čaler Betrüger. — тарель З. м. талѣр, Thaler. Не біл быѣм, почьорныѣм по горах тай хѣдѣчи, Ой за тобѣ біла дывко тареликы тай нѣсячи З. (піснь).

місто р—л перемітують л—р.

лыскарь Мар. місто рискаль. — лаворвѣр Ду. м. револьвер.

місто ги буває иг.

ігнел м. ангел psl. ангѣльъ ἄγγελος. едѣн ігнел Лв. єспівѣуть ігнелы. — євагнѣліє Лв. psl. євангѣліє εὐαγγέλιον.

місто в—г кладуть г—в.

ігова НД. м. івога, іво҃га, іволга psl. вѣлга Pyrolus galbula, Pirol, Goldamsel.

місто м—г кладуть г—м.

гомѣла Г. Klumpen м. могила cf. psl. мѣгѣла tumulus, nsl. gomila.

місто **кТ**, **хТ** уживають **тК**.

т ко Стр. Г. Д. м. (кто) хто *psl.* **къто** = місто **къ** + то —
тЪ + **къ** = тЪ + **ко**. — детко Стр. НД. = дехто. — нитко́ Г.
ніхто. — ткось З. = хтось.

2. До пнетвору (Stammbildungslehre).

Деко́трі замітні́йші наро́стки.

Суццники (Substantiva). а) мужеского рода.

-тъ. ба́й Пу. genit. ба́ю Zaubering; Zauberei; Zauberworte
cf. magy. báj.

-йъ. і ж Г. Jgel, erinaceus.

-ѣйъ. стúпляй НД. крóчай НД. Schritt. хожа́й ВР. Gehweg.

-ейъ. біле́й МЛ. білий пес genit. біле́я.

(-унъ + да + ей) скакунде́й Д. (скакунді́й) genit. ска-
кунде́я Hase, Lepus timidus eigtl. der Springer.

-аръ. муха́р Г. кома́р Г. Gelse.

-арйъ. пчола́рь Imker, Bienenzüchter, пчоля́р. — гу́саръ
З. пастьо́рь, што соко́бать гу́си. Gänsehirt — ло́таръ Г. Sumpf-
dotterblume. — биндза́рь Р. Viehbreme.

-уръ. мацу́р Г. Kater. — дьіду́р. дьіду́ра Стр.
(дѣдъ+уръ). — бугу́р Р. гугу́р О. Uhu. — цапу́р. цапу́ра
VIII. Bock.

-ырийъ. міхы́рь О. genit. міхы́ря.

-елъ. ко́пел. копил VIII. Bastard.

-улъ. серну́л Л. Rehbock.

-ѣлйъ. круты́ля НД. gen. masc. великі́й круты́ля.

-асъ. ба́няс Бі. Bergmann, Hüttenarbeiter. — джу́гас Я.
Keilhaue mit zwei Hörnern (Spitzen).

-ашйъ. коса́ш. — варта́ш. — конда́ш. — дуда́ш VIII.

-чйъ. клепа́ч Г. Hammer.

-ичйъ. прійми́чь НД. — яри́ч Л. Г. Igel, erinaceus. —
ро́дич (ро́дичь) З. Verwandter.

-ошйъ. мяса́рош Пу. — вербу́нкош Пу.

-ушйъ. лахма́нюш Стр. lumpiger Kerl.

-телйъ. губі́тель. загубі́тель Д. Vernichter. губі́-
тель Бі. що губіть гро́ши Verschwender, Vergeuder.

-тухъ. (духъ) льінду́х Бі. рак, што злыні́ў ся,
Butterkrebs.

-тырийъ. пастьо́рь З. Д. Hirt, pastor.

-анъ. гелевѣн Пу. Dickwanst (cf. гелево Bauch. vielleicht mit ялито pol. jelito zusammen zu stellen).

-анйъ. псѣванъ Ль. чоловік, що кричить, що безчестить (псовати in der Bedeutung: schelten, лаяти).⁸

-инъ. циганѣн, Пу. ВШ. ВР. варошанѣн Пу.

-унъ. іжун Ль. Männchen des Igels.

-нна. Русначѣна Ир. Ruthene (armer Ruthene). Словлячѣна Ир. armer Slovake. — Мадярѣна armer Magyare. — жидовѣна Ир. Jud (verächtlich).

-акъ (якъ). йіжѣк Р. Igel. бомбѣк Г. Ль. Käfer. — пуляк Г. Truthahn.

-ѣкъ. воробѣк ВШ. Sperling. — гѣлубок Г. Tauber. — барѣнок ВШ. plur. барѣнки.

-ѣко. Андрѣйко Кв. — солѣвко З. (в піснях) соловейко Nachtigall.

-ѣка. дѣдурка Стр. „старый дѣд, кедь маѣ сымдѣсять гѣдѣв“. (дѣдъ + урѣ + ѣка).

-икъ. дѣчик Кв. = гал. дячѣк. voc. дѣчику! „за тогѣдне дам вам дѣчику!“ Кв. — ѣбразик ВС. plur. ѣбразики = гал. образѣк plur. образкѣ. — чѣненик З. (чиненъ + икъ) Landstrasse, чинений путь. — огнѣник МЛ. Eisenbahn (eigtl. Dampfmaschine, „Feuergross“). — псик Им. (псѣъ + икъ). — вѣзик Бі. plur. вѣзики = гал. вѣзѣк plur. вѣзкѣ Wagen. — мотѣльчик ВШ. (мотыль + ыць + икъ) = мотылик. — вѣтрик Г. в гал. вѣтрѣць, вѣтерѣць, Lüftchen, Windhauch. — бѣднѣрик Г. бѣднар, Fassbinder. — васѣлик Г. = гал. васѣлько, васѣлюк, васѣльчик Ocyum basilicum, Basilienkraut. — кѣзлик Вл. Ranunculus, Hahnenfuss. — берѣжчик Д. Hüter (cf. беречѣ pol. **врѣштн**; бережець Hüter; побережчик Heger). — кѣщѣк (коло Унтвару) Bischen; etwas. (кусь + ыць + икъ).

-укъ (юкъ). Тим наростком, на угорекѣ Русѣ частѣйше стрѣчаным, виражаѣ ся понайбѣльше применшене понятя. слѣпѣук МЛ. Blindschleiche, Anguis fragilis (слѣпѣъ + укѣ). — мѣшчѣук Г. Д. kleines Säckchen (мѣхѣъ + ѣкъ + юкъ). — лошѣук ВС. ВР. Бі. Ир. einjähriges Fohlen. (лоша + укѣ). — вѣпрѣок З. малый вѣперѣ З. — медведѣок Г. 1) kleiner, junger Bär 2) Werre, Maulwurfsgrille, Gryllotalpa vulgaris. — ястрѣбѣук Л. ВШ. Finkenhabicht, Sperber, Nisus communis, яструб малый. овѣн імѣѣ едногѣ ястрѣбѣука er fieng einen Sperber. — цаплѣок Л. малый цап kleiner Bock. — порѣсѣок К. Ferkel. — лѣгѣнчѣук Ир. (лѣгѣнъ + ыць + юкъ) молодой парѣбчак. — панчѣук ВШ. малый пан (панѣъ + ѣкъ + юкъ або

пань+ць+юкь). — потюк Гр. kleiner, junger Vogel. порівнай гал. хлопчук kleiner Bursche; шевчук Schustergeselle; armseliger Schuster; кравчук Schneidergeselle; armseliger Schneider; дівчук gener. mascul. heranwachsendes Mädchen, „Backfisch“; ковальчук Schmiedegeselle; поетчук (вираз книжний) Poëtaſt; писарчук Skribler.; пєюк kleiner Hund etc.

-югъ. — юга. лопотюг. лопотюга Стр. Plauderer.

-ахъ. дьїтвах МЛ. grösseres Kind, дїтвак. дїтвахá плєкати. — кўрах I. Huhnzwitter.

-уїхъ. канюх Лв. plur. канюхі Milvus, Gabelweihe в Гал. звичайно канюк gen. masc. або канюка gen. fem.

-еба. шанталéба ВІІІ. lumpiger Kerl; lumpige Person gen. masc. et fem. Ей хоть який шанталéба та все за дівкáми (в піснї). змэрзла шанталéба = мерзкá шматлáвка (cf. hal. шанталавий = шматлавий zerlumpt, lumpig).

б) жєньского рода.

-ера. сивéра Бі. сива вівця, Namen eines grauen Schafes.

-ура. бабўра Стр. altes Weib (verächtlich).

-ль. рыль НД. Spaten. із рьїльоў рьїти зéмлю mit dem Spaten in der Erde graben, den Boden aufwühlen.

-áля. чмоухáля Г. (чмоўхаля) eine Vorrichtung zum Kámmen des Stráhnnes. — ткáля ВР. Spinnerin, Weberin, „што тче“.

-ўля. повітру́ля Бч. Г. Sturmwind. — куцўля Г. vacca cauda truncata cf. кусий. — шутўля Пу. корова шута.

-еза. бугурéза МЛ. пугурéза Ян. Ohreule, Uhu.

-уза. папарўза Бч. Marienkáfer, Coccinella (septempunctata).

-ица. кўриця НД. Henne (куръ+иця або кура+иця). — лáвиця В. лавка, лавчина Банк. (лава+иця). — кошўлиця Гр. Hemd (кошуля+иця). — вісільниця Ду. Galgen (тут наростків більше: -ло-ьнь-иця, cf. вісити, завісити; вісило; вїсьильнь+иця) — родїниця ВІІІ. Familie. — стáйниця Лв. Stall. — дьївчинїця Ир. Mädchen. — зазўлиця З. Kuckuck.

-еша, голубéша Бі. голуба вóвця Namen eines blaugrauen Schafes. — синьóша З. корóва сїня, сыра Namen einer blaugrauen Kuh.

-ша. мэрша Г. Aas.

-та. моцотá Вл. Stärke (миць, pol. moc). — хворóта Г. НД. Krankheit. — сухотá Лв. Dürre.

-еть. смўтость Пу. Trauer cf. psl. сьмжтк turbatio. — неўкость Лв. Unwissenheit.

-аня. (-анйа). голубќаня Г. самиця голубка в Гал. голубка, голубиця. — ключќаня НД. корова з короткими, до середини закрученими рогами. — йіж́аня Лв. langborstiges Schwein, polnische Rase. „пóльска свиня́ ма́е щать вели́ку; за то́то́ клі́чеме: йіж́аня“. — бур́аня Лв. plur. бур́ані „сливки середу́ці, черле́ні, ма́ленько подовга́сті, што з них у́скочить ко́стка“. — бурова́ня НД. одміна сливки. — біла́ня Лв. біла сливка. — хруста́ня НД. *Fragaria collina*, *Hügelerdbeere*. — глуха́ня НД. Typhus. — дяка́ня Лав. жена дяка, *Frau des Kirchensängers*. — вербов́аня Д. вадь вербівка *Balsamina hortensis*. — лопухова́ня Д. *Althaea rosea*. Pappelrose, Stockrose. — босорќаня Г. Г. Hexe; *Nachtfalter* cf. magy. *boszorkány*.

-ина. розколóтина Г. розколива, щелина, Spalte (розколоть+ина). — печен́ина МЛ. I Braten (печень+ина). — потóчина НД. kleiner Bach. — церьквин́а Г. Kirchgut. — квасвин́а К. квасна жентиця (кваснь+ина). — гу́сятина НД. Gänsefleisch (гґсь+ат+ина). — кáчати́на Гр. НД. Entenfleisch. — па́цятина НД. Ferkelfleisch (паця = Ferkel). — хыжч́ина Лв. (хыжа+ька+ина) kleine Hütte. — пова́ліна Лв. Zimmerdecke, Soffite. — дні́на Ду. Tag. в білу дніну am hellen Tage. — оды́жч́ина НД. (о-дѣ-жь+ька+ина).

-ыня. теплі́ня Вл. Wärme. велика́ теплы́ня Hitze. — безды́ткы́ня Мар. безды́тниця, kinderlose Frau. — рабкы́ня Мар. Dienerin, Sklavin. цы я рабкы́ня му? bin ich seine Sklavin? — поліжкы́не О. Wöchnerin. — нымкы́ня Пу. Deutsche.

-ька. -ька. жы́дка ВР. Jüdin. — кóрка Ир. deminut v. кора Rinde. ящю́р пòд кóркоў быва́ть der Feuersalamander kommt unter der Baumrinde vor. — дзы́рка ВР. малы́й дзы́вь, animalculum. — пáленка Branntwein (палень+ька). — ма́мка Ім. Mütterchen (а до́йка = Amme). — неды́лька Пу. = неділя, Sonntag. — ды́нька Г. kleiner Kürbis. — до́лька К. Schicksal, доленька. — те́рнушка Л. Schlehenfrucht, Steinfrucht von *Prunus spinosa* (тернь + уша + ька). — папа́рушка МЛ. Marienkäfer. — ды́вочька Ир. (дѣва, дѣвѣкка+ька). — ды́вчині́чька Ир. (ды́ва, ды́вка, ды́вчина, ды́вчинця, ды́вчиничка) — зазу́личька Лв. Kuckuck.

-юга. лопотóга Стр. Plauderin. — плянтóга Стр. meretrix cf. psl. бля́дь. — калю́га Стр. Koth; Lache.

-аха. -яха. пла́ха Ім. Block. — пля́ха ВС. Fleck в галицк. пля́ма.

- ава (-ява) прѡщава МЛ. Pöbel (простъ-ява). — пѣчава НД. Стр. кѡлько нарѣз ўпече хлѣба в печѣ. една пѣчава хлѣба.

- тва (тьва). селѣтва I. укр. селѣтба Ansiedelung, menschliche Wohnungen. лѣсиця лѡбють бѣти пуд селѣтвоў, де худѡба I. das Wiesel kommt gerne in der Nähe menschlicher Wohnungen in Stallungen vor. psl. селѣтѡ habitatio. — женѣтва ПУ. Heirat psl. женѣтѡ γάμος, nuntiae čech. ženitba.

в) середнього рода.

- я. (= старосл. иѣ). бурѣня collect. = бурѣны. много на пѡлѣ бурѣня auf dem Felde giebt es viele Unkräuter. — шѣтя I. Kleider. дорогѡй шѣтя theuere Kleider. — струѣя мелѣю ВР. = Maiskolben (струк in der Bedeutung Kolben, spadix; струкъ+иѣ; dagegen: лѡпѣтка горѡху Erbsenhülse, legumen pisi). — здорѡвля ВР. psl. сѣдравниѣ брѣтѣ. дай Бѡже здорѡвля! — скѣля ВР. Felsstücke; Felsen collect. — облѣча ВП. Aussehen; Gesicht psl. свѣличнѣ. — помѣтнѣя ВП. Kehrlicht (по-мет-е-нѣ+иѣ). — голѣзя ВП. = голузв, галузи укр. гѣля, голякѣ; hal. гилѣ psl. голѣ. — копѣчѣвля Ир. Pflöcke; Reisig.

- йо. иѣжѡ Д. К. З. Igel. еднѡ иѣжѡ Д. gen. neutr. так як лѡже. в К. однакож gen. mascul. пѣсѣй иѣжѡ. — в старослов. було би *ѣже.

- ло. глядѣло (коло Унгвару) Spiegel. — дѡйло I. Gemelke. — пухлѡ Л. Magen, Gedärme.

- улѣ+иѣ (уля). ломулѣ Л. gen. neutr. abgebrochene Zweige, Reisig.

- бѣство. худѡбѣство ВС. Armut. — дѡўѣство Мар. collect. Schulden; Schuldigkeit (длѣгѣ+бѣство). — гѣздѡвѣство ВП. Wirtschaft.

- ят (ѡт). обрусѣ Л. kleines Tischtuch. — вѡвчѣя I. junges Schaf; Schäflin. вѡвчѣта = укр. овечѣта. — хлѣвчѣя НД. kleiner Schweinestall (хлѣвѣ+иѣ+ѡт). — хлопчѣя Д. plur. хлопчѣта. — оленѣя О. plur. оленѣта junger Hirsch. — золотѣя ВП. три золотѣта drei Gulden. — чѡботѣя ВП. Stiefel. plur чѡботѣта. — паньчѣя ВП. junger Herr; Herren; Herrkind. — (ен-ят) рученѣя Лв. plur. рученѣта. — муденѣя Лв. plur. муденѣта = Hoden, testiculi. — медвеженѣя Я. plur. медвеженѣта. (-ина-ят). пульчнѣя О. junges Truthuhn (пулька+ина+ят) (-ина-ѣка-ят). дитѣнѣча Стр. (дитѣна, дитѣнка+ят).

- но. пѣжанѡ ВП. Peitschenstiel. — дѣржанѡ ВП. Peitschenstiel; Handgriff (имѡвѣрно тут -но замѣсто -ло; оттак влаѣство: пужало, держало).

-ъко. сиротѣтко Я. (сирота+ят+ъко). — небожѣтко Я. (не-богъ+ят+ъко). — товканѣтко Л. kleiner Topf, Töpfchen. — рѣбятко Л. Fischchen. plur. рѣбятка (рыба+ят+ъко). — корѣтятко жабляче Л. Ир. Anodonta; Teichmuschel; Unio, Flussmuschel. оленятко З. junger Hirsch. — мѣшчатко З. Säcklein, Säckchen. (мѣхъ+къ+ят+ъко). — шугайчатко Лв. — плѣтѣчко Пу. Kleidung.

-иво. лѣзиво НД. Leiter.

Інший рід декотрих слів нїж в загально-рускім.

женьского рода:

паль Я. gen. fem. Pfahl. тотá паль. учїнимо дві палы (два стóупи); deminut. палѣка = в Гал. паль gen. masc. deminut. палѣк. — звѣрь genit. звѣри МЛ. пѣрша звѣрь deminut. звѣрка. — тѣрня Бч. = терн, Schlehdorn. (в ннших околицях однакож: тоє тѣрня). — мотузка І. = гал. мотузок. — сльїдá Стр. слѣд. вїдко однý сльїдý. — мотѣлька НД. Schmetterling в Гал. мотѣлик, мотвльок. бїла мотѣлька. — кóрма ВП. = корм. дає кóрму корóві. — сорокопúда К. Lanius, Würger в Гал. сорокопуд. — титýла ВС. = титул, titulus, Titel. — кáзань З. казánь Лв. gen. fem. Predigt = гал. кáзанє gen. neutr.

мужеского рода:

стóколос І. Bromus secalinus, Roggentrespe в загально-рус. стóколоса gen. fem. дáколи дуже мнóго стóколосу = часом дуже богато стóколоси. — кульбáбок Я. = в Гал. кульбаба, кульбабка gen. fem. Kuhblume, Taraxacum officinale. — брост НД. gen. masc. дѣрево пúщать крáсний брост, в Гал. найчастѣйше: брость gen. fem.; також декуди і на Угорщинї пр. в І. брость велїка на дѣревї. молодá брость Вл. — червотóк З. ВР. gen. masc. в Гал. червотока gen. fem. Anobium, Klopfkäfer. — кашѣлко. кашѣýко Ян. кашелькó Р. Siebenschläfer в Гал. = кашавка, рїдше: кашавѣц. —

путь Стр. gen. mascul. так як в укр. і в старослов. пѣть пр. сѣмь пѣтьмь. куды сѣсь (сѣсь) путь ідѣ? Стр. (в схїднїй Галичинї в гїрєких околицях путь женьского рода пр. в божу путь!). — печáть genit. печáти женьского рода як в загально-руск. — в старослов. же печáть genit. печáти мужеского рода: угорско-руск. печáтьоў = старосл. печáтьмь.

грѣзен НД. psl. грѣздъ. грѣздъ. грѣзнъ et грѣзнъ gen. masc. βέτρης, uva. в Гал. грѣзно gen. neutr. однакож в ВР. грѣзен

gen. masc. і грéзно gen. neut. — кол Ду. gen. masc. genit. кла
nom. plur. клы = гал. кло genit. кла nom. plur. кла Eckzahn.

мѝль Motte, tinea може мати, як в галицько-руськїм, рід жень-
ський або мужеский: мѝль поїїла кожухы Гр. мѝль
поїїў Льв.

середнього рода :

ѝмело Г. ВС. Льв. gen. neut. омелѝ Бі. Mistel = в Гал.
омелѝ gen. fem. — брыво Г. брыво Льв. plur. брыва. єдно брыво
= гал. одна бров. — — —

віла Я. gen. fem. тотѝ віла. де дыў вілу? Я. тим часом
в Гал. віла plur. tant. gen. neut. або рідше вили plur. tant.

Зложені слова.

Зсувка (Zusammenrückung).

пуў-дрўга Мар. поў дрўга Г. anderthalb. — чар-зыїля.
царь-зыїля Ім. — бѝбин-пес genit. бѝбин-пса ВІІІ. Bärenraupe. —
неўкий. неўкость Льв. — недѝлуг Вл. — нетрѝбнѝк Вл.
Taugenichts. — нежить Ир. Katarrh. — несерѝньча Мар.
Unglück. — нѝлюб Г. хотыїла мян мати за нѝлюба дѝти. — недо-
рѝслий Г. — бѝзпуть. бѝзпутя К. Unweg. — безхлыїбе Я.
eigtl. Brotlosigkeit; Hungersnoth. — прѝдобрый Льв. sehr gut. —
май слабѝй Я. май дѝлший. май мѝцний Я.

Применники по (па), при, про виражають в зсувцї умен-
шенє, убавленє в значеню другого члена. — пѝкороткий Я.
ziemlich kurz; zu kurz. — пѝширокий Г. ziemlich breit; verbrei-
tert. — пѝгнилий Г. etwas faul. дѝрево погнилоє Стр. — пѝтоў-
стый Льв. etwas dick, dicklich. — пѝдовгый Мв. gestreckt, läng-
lich. — пѝтепый НД. etwas warm, lau. вода пѝтепла. — по-
сѝстра Пу. Hausfreundin; Liebchen. — пѝвечерок Стр. Jausen,
Vesperbrod.

прѝжоўтый Г. gelblich, flavescens. прѝжоўтоє піря. — прѝ-
сивый НД. „лем мѝло сивый“ graulich, canescens. — прѝчер-
лений Кл. Стр. rubescens, rŝthlich, etwas roth, rŝthlich gemischt.

прѝчорный МЛ. „барнѝстий“ не дуже чорный, nigricans. —
прѝбілий МЛ. не дуже білий, albescens. — прѝсивый Бі.
„мало сивий“ canescens. — прѝжоўтый МЛ. трохи жовтий. —
прѝголубый МЛ. мало голубый coerulescens. — прѝзелений
МЛ. virescens, трохи зелений. — прѝчерлений МЛ. трохи чер-
воний rubescens. прѝчерлений цвѝт. — прѝрябый Л. ein wenig
gescheckt, mit einigen Tüpfeln. — прѝсыды З. мало сѝды. ко-
рѝпавка ги прѝсыда die Krŝte (Bufo cinereus) ist graulich.

В зсувках, в котрих першим членом єсть повельник (imperativus), може и заступати ся голосівкою **о** пр. крутіголовок Д. крутіголовка Г. і крутоголовок. крутоголо́вка Ду. Wendehals рівно як і в галицкім: свербігуз і свербогу́з Hagebutte, паділист і падо́ліст November, косінога́ і косоно́га Weberknecht, Afterspinne.

тогòд. позатогòд. Я. Кв. рік-тепéрь Лв. — вонка Я. hinaus; nach Aussen. — внúка im Inneren. — есé VIII. psl. ѡсѣ.

Зложенє (Composition).

Із так званих співрядових зложень (beordnende Composition) згадати тут випадає вираз: пітокурник НД. Ду. Huhnzwitter (Pseudohermaphrodit), курій. cf. пітя = Küchlein; psl. пкѣтъ et пкѣтъль = пітель, півень Hahn. — пі-ть+кура; пітокурник = мовби: когут і кура разом. — — — стародавний I. старій і давний alt herkömmllich.

Зложня опредільна (determinative Composition): пр. лúк-чесно́к О. зр. старосл. чеськнолу́къ нім. Knoblauch. — водомы́я Коп. — біло́кленъ НД. Acer campestre. — чорно́кленъ НД. Acer tataricum. — само́кровка Стр. дівчина, що скопила ся, покритка. — простово́ля пр. на простово́ли Ім. = на слободы́ im Freien. — біло́слива Я. — чорнокн́жник Р. Schwarzkünstler.

Зложня зависимостна (Abhängigkeitscomposition). коло́масть Ір. Wagenschmiere. — полубіч Я. — полувяз НД.

Зложня привластна (possessive Composition). черлено́чиця ВС. К. Ду. Rothauge. — черленогру́д ВС. Rothkehlchen. — тоу́стопысок НД. Kernbeisser. — тоу́стонòс, тоу́стонòс, тоу́стонòс et тоу́стонòс VIII. Kernbeisser. — кривовяз МЛ. Wendehals. — жбу́тохвостый Д. mit gelbem Schwanz. — чорно́кый VIII. nigros oculos habens. — чорногрі́вый Гр. mit schwarzer Mähne. — білобо́кый VIII. an den Seiten weiss.

Приложники (Adjectiva).

-ий. бо́жий К. ры́сий МЛ. во́вчий О. ка́чий Г. пёсый І. пёсцый І. caninus. же́бий Я. коро́вій Я. коро́ва ба́лета Kuhmist.

-йть. марже́чий Ян. Vieh-. — мурия́чий Г. Ameisen-.

-ать. волоса́тый Г. гал. волохатий haarig. волоса́та гу-сє́льница Г.

-астъ (-ясть). дряпка́стый Бі. stark und fein verästelt. — розсыпча́стый Бі. item. корінь дряпка́стый або розсыпча́стый eine fein verästelte Wurzel.

- исть. доўговістый Л. oblongus, länglich. — цятканісты Л. gescheckt, getüpfelt. — капканісты Р. item. — бо-чайісты О. mit anders gefärbten Seiten. — жарісты Бч. giftig.

- инъ. (до утвореня приложників привластных, adjectiva possessiva). прощавный МЛ. dem Pöbel gehörig; Pöbel- — прощавні дѣти Pöbelkinder, Kinder aus dem Pöbel. — мамин І. мамин брат, мамина сестра. — тѣтчин (Унгар) der Tante gehörig. — бабин І. пр. бабин-пес Bärenraupe. бабино лыто. — дѣдин ВС. дѣдино лыто. = Weibersommer. — цариный Лв. царинный сын Königssohn.

- ьнъ. хѣжный ВШ. Haus-. — хѣжні двѣри Hausthür. — маржнѣй К. Vieh-, dem Vieh gehörig (від мѣрга = Vieh). маржнѣй йижѣ К.

- шнь. рѣньшнѣй ВС. Morgen-. — вечерішнѣй ВС. Abend-. — рѣньшна зѣрнѣца Morgenröthe. вечерішна зѣрнѣца.

- ткъ. валкѣй пр. валкѣй снѣг Вi. grosser Schneefall. — щипкѣй І. prickelnd. щипкѣй сыр ein Käse vom prickelnden Geschmack. — ѣмкѣй ВШ. gewandt; schnell, hurtig. дѣня ѣмко ростѣ der Kürbis wächst schnell.

- ьскъ. дѣтѣнскѣй Р. дѣтѣнскѣй палец. — рѣськѣй. язѣк рѣськѣй (рѣськѣй) Я. О. МЛ. Г. ВС. І. Лв. Вл. НД... ruthenische Sprache; ruthenische Nationalität. мы рѣського язѣка люди. — нѣськѣй І. братѣськѣй Ду. brüderlich; Bruder-. — сынѣськѣй Ду. dem Sohne gehörig. братѣську жонѣу клѣчеме „невістка“, такѣж жонѣу сынѣську. Ду. — мурнѣцькѣй Лв. dem Maurer gehörig. (мурнѣкъ + ьскъ). мурнѣцькѣй клѣпѣч Mauerkelle, Mauerhammer.

- авъ. липавый ВС. klebrig, schmutzig. — смѣлавый Лв. item.

- овъ. мурнѣкѣв або мурнѣцькѣй клѣпѣч (клѣпѣч) Mauerkelle. — пѣнѣв керт Лв. — дѣкѣв Лв. дѣкова хѣжа die Hütte des Kirchensängers. — церкѣвнѣкѣв сын Лв. — ѣленьѣв Д. dem Hirsch gehörig, Hirsch-. — ѣленьѣв рѣг. ѣленьѣви роги Hirschgeweih. пѣсемки у рѣга ѣленьѣвого Verästelungen am Hirschgeweih.

- ливъ. пахлѣвый Г. Ip. wohlriechend, „дѣбѣрого запаху“. — ушлѣвый ВС. mit Läusen behaftet, lausig, вошавый, вшавый чѣск. všivý, všivácký. — серенчлѣвый Л. glücklich. — нажаглѣвый Лв. auffahrend, jähzornig, aufbrausend. — бесѣдлѣвый Лв. redselig. — заздрослѣвый Лв. заздѣрнѣй, neidisch. — уродлѣвый Ду. ergiebig. пѣле уродлѣвое = што на нѣм дѣбѣрый уроджѣй. — соромлѣжливый Пу. = укр. соромляжий schamhaft. — смѣшлѣвый ВШ. zum Lachen bewegend, lächerlich; lustig. смѣшлѣва кѣзка. смѣшлѣвый хлѣпец. — одвѣтлѣвый МЛ. verantwortlich.

Степенованє (Gradation).

Обі форми твореня comparativ-a бачимо в уживаню: mascul. - и й, fem. - ь ши, neutr. - ю і mascul. - ъ и, fem. - ъ и ши, neutr. - ъ ю. — Перший спосіб твореня на Угорщині стрічає ся частійше, ніж у Галичині.

Замітимо тут форми comparativi: доўжий Д. ВШ. = в Гал. довший, länger. доўжий хвөет längerer Schwanz. доўжа (sic!) сорóчка ВШ. längeres Hemd. доўжеє дрөво längeres Holzschait. — молоджый Лв. = молодший. — глáджный НД. = гладший. бéрест має лист глáджный, як полóвяз. — в́жний, в́жа, в́жеє Им. höher. — н́жний. н́жа, н́жеє Им. niedriger. — дорóжний, дорóжа, дорóжеє. — тóўщный НД. Ир. dicker. тóўщный коніць dickeres Ende. —

Форми comparativi присловників: доўже Стр. ма́ленько доўже etwas länger. — глáдже Вл. glätter. — дáле I. weiter. ш́ре I. в́жеє. н́жеє НД. — пóзже ВС. = пізнійше, später. — боржі Бер. schneller. — шві́же НД. schneller, в гал. швидше. — бл́жеє НД. näher.

Замітне степенюванє в угорско-руських говорах за помічю частиці май. Степень другий (comparativus) в многих околицях творить ся також кладенєм слівця май перед першим степенем: слаб́ий schwach, май слаб́ий Я. schwächer. — мо́цный stark, май мо́цный Я. stärker. — лю́тый grimmig, май лю́тый О. grimmiger або лютьі́сший О. — — Кóбьм ма́ло май велі́кый, женіти ся б́ду Ду. = кобим трохи (став) більший, женити ся буду (співанка). — май высóкый Г. = висший. — май нízькый Г. = низший. — май дурн́ый Д. = дурнійший. — май дорóгий або дорóжний О.

У нас в другім степені уживаному накінчкови ійший одвічає часто в угорско-руських говорах ісший: червоньі́сший. лютьі́сший. більі́сший = гал. бі́лійший. — — солодьі́сший Ир. = в Гал. солодший. молодьі́сший Ир. = в Гал. молодший.

Comparat. від злий єсть зльі́сший Г. пр. зльі́ша гáдина. На Україні уживають подекуда: „злі́йший“ пр. гл. Писаня І. П. Котляревского. Санктпетербург. 1862 р. ст. 177. „Скажі і рúку на в завдáток, Котóра, бач, не трóсить схвáток І сáмих злі́йших нам врагів“. Форму сю стрічати також у Основяненка, Метлинського й вньших українських писателів.

В многих околицях однакож уживають яко другого степеня до злий подібно як в Галичині і на Україні (гірший) переважно: гур́ший (гöрший). —

Степень третій (superlativus) складає ся з другого степеня і предложеної перед ним частиці май пр. май льі́пший Я.

optimus. — май мѣнчий (май мѣнший) Я. minimus. у нас май мѣнша рѣба — то слигані і гоўбны = unsere kleinsten Fische sind Schmerlen und Gründlinge. май лютьѣший О. — май дорѣжы Р. = найдорожший.

Подібно творять ся superlativ-и присловників пр. май льїпше Я. = найльїпше. — май дále (коло Сигота) = найдальше. — май рáнше (май рáнче) О. = найранше. майрáнше співає. — май тѣже Льв. = найтяжше. — май шїре Льв. = найширше.

Примітне для угорско-руських говорів описане третєго (дуже високого) степеня також присловником твѣрдо кладеним пѣред відповідним приложником: твѣрдо худѣбный sehr arm; твѣрдо далѣкый sehr weit; твѣрдо дѣбрый sehr gut. твѣрдо побѣжный sehr fromm; декуди також дуже побѣжный etc.

Рідко виражає ся superl. предростком (praefix) пре- або пре-у-доставленим до positiv-а: прѣдобрый Льв. — премнѣго О. — преуслабый Рос.

З форми comp. інший утворює ся наросткам -акъ: угорско-руск. іншакый, іншака, іншаков Льв. Г. Стр. Ир. І. ВШ... іншакы люде. — іншакый свѣт. — іншака землѣ. — іншаков пѣтя.

Глаголи (Verba).

Причасник тепѣрішника дѣйного стану склоняемый (так званий дѣприложник) іноді приймає зовѣм значенє приложника пр. пахнѣчѣе збѣла aromatisches Kraut, ростучѣе дѣрево frischer Baum, кричѣчий хлѣпецъ = Schreihals, weinerlicher Knabe. а то кричѣчий хлѣпецъ: все реве ВР. — Йідучий Я. має значенє страдне = їдомий, esculentus, edulis, essbar.

Причасник тепѣрішника дѣйного стану несклонний (так званий дѣприсловник) в угорско-рускім частїйше вживає ся: гадáучи, пудскáкуучи, співа́учи, сповідáучи, несучї і пр.

Причасник минувшика страдного стану на -тѣ. ізѣльлята водá ВР. zusammengegossenes Wasser. — зáгната корѣва ВР. — зáбрата вшѣтка тенгерїца ВР.

Причасник минувшика страдного стану на -нѣ від неперѣхідного глагола: пыщкѣвати Гр. Blutfedern bekommen (von Nestlingen). пыщкѣванный воробѣк Гр. ein mit Blutfedern bewachsener Sperling; — від заїменникового глагола: збісїти ся Г. wüthend werden: збішлєный пєс ein wasserscheuer Hund (м. збішєний).

Декоتری примїтивїші пнї глагольні.

II. (яну-ти). янут кляти = пічнуть кляти, возмуть кляти. — бїгну-ти I. laufen. імїѣ ем бїгнути ich fieng an zu laufen.

III а. весельї-ти Лв. fröhlich werden. вон весельє. — поробсянї-ти ся Г. schwitzen, ins Schwitzen kommen. поробсянїѣ ся конь Г. = спотив ся кинь; конь поробсянїє ся.

III б. цорконьї-ти Г. klirren. — бульконьї-ти Г. plumpsen. вода бульконїть. — лопоньї-ти Стр. eigtl. poltern; plaudern; mit den Flügeln rauschen. вон лопонїть = пустобє говорїть; лопаньї-ти Стр. коньї лопанять = лопкауть копитами. — пысконьї-ти Стр. grob reden. чоловїк пысканить = одказує, пыскує. — ирзоньї-ти НД. wiehern, конь ирзонїть. — рапоньї-ти Д. качька рапонїть die Ente quackt. — гагоньї-ти Д. schnattern. гуска гагонїть. гуси гагонять ВШ. — дзеленконьї-ти Мар. klingeln. — деренконьї-ти І. гїрлиця деренконїть або деренкоче die Turteltaube girrt. — мереконьї-ти І. schwach leuchten (beim Glimmen). онь мереконїть dort in der Ferne glimmt es. — чыринконьї-ти ВШ. zwitschern. воробкы чыринконяць die Sperlinge zwitschern. — скавуньї-ти Г. пєс скавунїть der Hund winselt. — корконьї-ти Ду. heiser krähen. пїтокурник корконїть. — їзсербеньї-ти Лв. aussickern, tropfenweise ausfliessen. кров їзсербенїть. — дубоньї-ти Лв. З. poltern, stampfen, trampeln. — — — кымсьї-ти Вл. wimmeln, kriechen.

IV. гомзї-ти Ду. kriechen. — їсчарї-ти Мар. bezaubern, счаровати. чарами счарїти.

V. деренкотя-ти І. гїрлиця деренкоче. — пукотя-ти Гр. палїчка пукоче. Наростком -ка утворенї пнї глагольні в угорско-рускїм, як і загалом в українсько-рускїм, дуже частї і знаменають найчастїйше проголошенє звуків: гавка-ти МЛ. bellen. — нявка-ти або вавка-ти МЛ. miauen. — рьохка-ти МЛ. grunzen. — рєвка-ти ВС. brüllen. рєвкать медвїдь. — лопка-ти Стр. poltern; ein Getöse verursachen. лопкауть коньї копитами. — рапка-ти Лв. (von der Stimme der Frösche oder der Enten) жабы рапкауть, кукауть пак крячать — — або выражають дїйство повтарюване: хапка-ти ВР. хапкали рўкы. — замобчкя-ти Лв. zum Schweigen bringen (adv. мовчкы schweigend). — дымка-ти ВШ. Rauch blasen. дымкать їс ппы er bläst den Rauch aus der Pfeife, er raucht. — обрїзка-ти НД. ein Wenig abschneiden. — налєпка-ти ВШ. in kleinen Partieen ankleben (пр. глину). — одыя-ти Ду. одыяти ся = одыти ся. (psl. одѣти et одкати; одыяло psl. одкыло).

VI. одвїтувати Лв. antworten. — пообрїзкувати НД. mehrere Male ein Wenig abschneiden. — тємувати Я. (кємувати) памятати. не тємью = не памятаю. — хоснувати І. benützen мы тотоб зылья не хоснуєме wir benützen diese Pflanze nicht, wir

ziehen von der Pflanze keinen Nutzen. — у м е т в о в а́ т и ВШ. philosophari. — х о́ жу в а т и З. öfters gehen, spazieren. — р о́ жу в а т и З. Früchte tragen.

Деко́трі глаголи з иньшим значенєм, як в загально-рускім.

і т і́ Лв. Пу. І. К... reisen. вун іде конём oder на коні er reist zu Pferde. — і д у́ в о́ зом або на в о́ зы і д у́ ich fahre mit dem Wagen. — і д у́ о г в я́ н и к о м oder ж е л ь з і н н и к о м ich fahre auf der Eisenbahn.

[Іщи далёко? — Не онь далёко! з а́ раз д ь і́ д е ш Г. (коло Сигота: з а́ раз до в і́ х а ш) = Не дуже далеко, з а́ раз до в і́ д е ш].

д у́ р к н у т и НД. erdröhnen. д у́ р к н у ў м о́ т.

н і́ к н у т и І. schauen, blicken. н і́ к н у ў на со́ н ц е er blickte zur Sonne hinauf.

п р и́ ц я́ п н у т и ВШ. причикнути, прикучнути, припасти до землі, sich niederducken. п р и́ ц я́ p er duckte sich nieder.

с а́ п н у т и Д. schnauben, aufbrausen, aufflackern. г р а́ н ь с а́ п н у л а поломену́ die glühenden Kohlen flackerten mit einer Flamme auf.

д о́ з р і́ т и Лв. д о́ з д р і́ т и, д о́ з р і́ т и ВШ. доглянути, добачити, помітити, дослідити. bemerken, beobachten; erforschen.

о н а́ д ь і́ т и Стр. (et о н а́ д и́ т и) in sehr verschiedener Bedeutung gebraucht (so wie im Lemkischen) überhaupt: etwas verrichten.

п о́ з р і́ т и Д. поглянути, подивити ся.

с п о́ б о́ я́ т и с я Пу. fürchten, befürchten.

х у д о́ б н ь і́ т и І. arm werden.

б о́ ж і́ т и ВС. б о́ ж я́ т и РС. за́ п р и́ с я́ г а т и. я б о́ ж я́ ю. — не б ы́ л і́ б о́ ж е́ н ы = не були за́ п р и́ с я́ ж е́ н і́. — с к и м п о́ б о́ ж я́ т и с я Пу. = з к и м в і́ н ч а т и с я, ш л ю́ б б р а т и mit Jmd getraut werden.

г а́ н ь б і́ т и с я Пу. ВС. sich schämen, стидати ся (г а́ н ь б а = ствд, Scham, Schande); г а́ н ь б і́ ў с я = стидав ся.

д о́ г о́ с т і́ т и с я Лв. г о́ с т и н у (у́ г о щ е́ н ь), як слі́ д, до к і́ н ц я довести; г і́ с т ь б у до к і́ н ч и т и.

з а́ г у б і́ т и Стр. погубити, verrichten.

з а́ с т а́ в и́ т и с я Пу. з а́ л о ж и́ т и с я, w e t t e m. з а́ с т а́ в м е с я = з а́ л о ж і́ м с я.

з б а́ ч и́ т и Вл. erblicken, побачити.

к л о́ ч и́ т и І. ausbrüten, aushecken. у к л о́ ч и́ т и с я І. sich einnisten; ausgebrütet werden; sich vermehren (cf. к л о́ ч к а Gluckhenne).

л о́ м і́ т и ВР. in der Bedeutung: fluchen, schelten.

о б л а́ п і́ т и Лв. о б н я́ т и, umarmen. о б л а́ п и́ ў н я́ н я er umarmte den Vater. — о б л а́ п и́ ў ж о́ н у́ і д ь і́ т и с о́ б і́ er umarmte seine Frau und seine Kinder.

одговоріти ся од чого ВІІ. вимовити ся від чого.

ознаймїти. узнаймїти Лв. обвістити, verkünden.

просїти. просїти ся Пу. fordern, verlangen.

ўголосити ВС. оголосити verkünden, bekannt machen. —
ўголосиу тотó пóзже ich werde es später bekannt machen.

удобрїти чим Лв. jmd wodurch gewinnen. удобрїти ся
чим wodurch gewonnen werden.

гóйкати Лв. ізгóйкати Лв. закликати. ізгóйкаў на вóтця
собї er rief seinen Vater. — (унá) згóйкать (praes. histor.) на сéстру
собї (sie) rief ihre Schwester.

догадáти ся за когó Д. пригадати собї когось.

загнáти Д. ВІІ. заганя́ти Ду. senden, schicken. загна́ли
їому́ книжку. — заганя́ли бїнным хлѣба = посилáли бїдним хлѣба.

зганя́ти Лв. будїти. почáў його́ зганяти er fieng an ihn
zu wecken.

зогна́ти Ду. Пу. збудити wecken, aufwecken. зóжен хлóпця.

їгра́ти Лв. in der Bedeutung: tanzen. дру́жба з молодóў
їгра́ть der Brautführer tanzt mit der Braut.

кїва́ти ВР. рühren verb. trans. кїваў пікницю er hat die
Bratwurst gerührt d. h. er hat die Bratwurst sich schmecken lassen.

клама́ти Д. schachern. уклама́ти, оклама́ти Д. verb.
trans. betrügen.

лўпка́ти ВІІ. verb. trans. бити, schlagen. лўпка́ли менé.

нїкати Стр. Лв. Г... schauen, blicken, gucken.

обстава́ти ся. обста́ти (ся) Лв. НД. оставати ся, остати (ся).
обста́ла вдовїцьоў sie ward Witwe.

одбира́ти ся Пу. прощати ся, відходити. мїлий ся одбираў.

пытáти. попытáти І. ВІІ. probieren, suchen, пробувати,
глядати. пр. попытáў ко́ло сéбе. — а звїдати когó або звїдати ся
уд когó jmdn fragen, befragen, питати).

позирати когó ВІІ. упозирáти ся на когó ВІІ. дивити
ся на когó.

поставáти. (постáти) Г. ausreichen. не поста́ло (не пó-
ста́ло) es reichte nicht aus.

призирáти ся Лв. придивляти ся.

псова́ти Лв. schelten. псова́ли його́.

пудпозирáти і пóдпозирáти Лв. підглядати. Obacht
geben, beobachten.

указа́ти НД. розказа́ти, erzählen. ўкажу ім вшїтко ich werde
dem Herrn alles erzählen.

дораховáти ВІІ. домірковати, досудити.

і станцювати Лв. den Tanz zu Ende führen, abtanzen.

коштувати ВІІІ. werth sein. тотó не мнóго коштує es ist nicht viel werth. овóн пятьна́дцять езерóв коштує man schätzt sein Vermögen auf fünfzehn Tausend.

обідовати ІІу. обідати das Mittagsmahl einnehmen.

обкороновати ІІу. krönen, укороновати.

обночувати ся ВІІІ. заночувати.

одполудновати Лв. das Mittagsmahl einnehmen (und ausruhen).

упозорувати Стр. Л. выпозорувати aussehen, виглядати, визирати.

шкодовати І. жалувати. шкодоваў йогó дуже.

Примітне для угорско-руських говорів — се приіменник у, що заступає в зложенях приіменник ви (вы; приміта ся стрічає ся і в бойківському говорі, в місцевостях пограничних Угорщині).
 ұбити Лв. = вибити. — ұбулькнути Лв. вода ұбулькне = вибулькне, витриєне. — ұпрегає конé О. = випрягає коня. — ұбрати (убрати) МЛ. Гр. вибрати. — ұпрати МЛ. випрати. упері сорóчку = випери сор. — ұтягни з дырý = витягни. — ұостри ко ми кóсу МЛ. = виостри но мені косу. — ұсцати Бч. = виссати; ұсцаў = виссав. — ұлетьіти = вилетіти. ұлетят гóлубы = вилетять. — ұняти Лв. = виняти, витягнути. ұняў са́блю. — ұмняцкати Г. = вимяскати. — уводіти ся Г. виводити ся. як ся увóдит = як ся вивóдить. — вода ұмыє Г. = вода виміє das Wasser spült aus. — ұлыннұ ся уж Г. = виліннв ся. — ұкоренити ВС. = викоринити. хотять ұкоренити нас Русна́кув. — ұдаток Л. = видаток Ausgabe. — ұрости Л. = вирости. як велика ұросте wenn sie gross wird. — ұшукауть Л. = вишукають, виглядають sie werden aussuchen. — ұспатися Г. = виспати ся. — ұстигнути Стр. вистигнути erkalten, kalt werden. ұстыў чир = вистиг, вистив. — ұсповідати ІІу. = висповідати. — ұграти ІІу. = виграти. — ұдуплавити Стр. видуплавити, hohl werden. — ұдуплавив пень Лв. = видуплавив der Baumstamm wurde hohl. — ұверже Лв. = виверже, викине (inf. ұверечи = виверечи psl. изкрѣтити). — ұладити Лв. = виладити. ұладила орати. — ұвчити Лв. = вивчити, научити. — удұти ся НД. видути ся. корова удұє ся. — ұсцяти Лв. = вищати. ұсцяти ся brunzen. — ұпити Г. випити. ұпе твёрдо = випе дуже. — ұладкати Лв. = виладкати, пієни весільні виспівати. — ұзбирати ВІІІ. = визбирати. В зложенях з у (= вы) наголос понайбільше паде на приіменник.

Здвоєнє приіменника по означає повтаряє дієства пр. по по-зирáти Я. nachschauen, zu wiederholten Malen blicken. — по по-глядьíти Я. item. попозира́йте або попоглядьíт. — по поні-кати Г. item.

Присловники (*Adverbia*).

З присловників іменного походження згадають ся: genitiv.: óбрідка Ім. (від óбрідкый = досить рідкый). пацкán óбрідка нахо-дять ся по хльíвах die Wanderratte kommt in Stallungen ziemlich selten vor. — згóдя Вл. später, nach einer Weile. — nominat. горáзд ВС. = в гал. гаразд = gut; sehr; accus. ма́ло Лв. ein wenig, etwas; цýле Пу. wahrlich. — мнóго Лв. Г. Д. З. ВШ. Пу. Стр.. viel. — твэ́рдо Лв. Г. Стр. sehr. твэ́рдо любя́т. твэ́рдо убу́й = дуже вибив; твэ́рдо ся жу́рить er ist sehr besorgt. твэ́рдо ся ра́дуу ich freue mich sehr, ich bin sehr erfreut. у́не твэ́рдо = ви́не дýже. — горáзд твэ́рдо Гр. = sehr viel. — твэ́рдо тоу́ста га́дина Д. sehr dicke Schlange (Kreuzotter, Pelias berus). — изб́и-ра́ть дуже твэ́рдо ВШ. er sammelt sehr eifrig. — locat. доб́рі Г. ві́рні. кра́дцьі МЛ. verstohlener Weise. ablat. plur. пр́итьма Я. plötzlich (форма дуальна). —

Примітний присловник: во́льїй ВШ. vielmehr, радше [форма повельника (imperativ) від во́льїти]. во́льїй перевéду тя чéрез во́ду lieber werde ich dich übers Wasser führen.

вídaў (part. praet. act. II) ВШ. в значеню: мабу́ть, wahr-scheinlich. чю́ь есь вídaў? wahrscheinlich hast du gehört? [в Гал. в Тернопільщині: вídaў — в Чортківщині же: вídaй (форма повель-ника присловниково уживана)].

Присловники зложені з приіменника і імен тут наводять ся: зvéрьхи МЛ. на́-силу Д. на́-скори́ О. — на-по́сльід НД. на-впередьі́ ВШ. — у-éдно ВШ. разом, zusammen. — на-ко́-льинкы́ ВШ. knieend. — у-пр́иклячкы́ НД. halb knieend. — з-у́паду́ Я. mit Überstürzung, hitzig. ungestüm. — з-де́леку́ Я. vom Weiten. — іс-перв́у́ З. anfangs. — у-ма́ху́ Я. augenblicklich. у ма́ху́ пізнає er erkennt allsogleich. — в-окр́уг Вл. rund herum. — в-окб́л Стр. в-окб́ль um die Runde. — вну, унну́ Лв. (старо-руск. вь́дноу), вну́ка Г. im Inneren. — у-до-втьі́к О. = на втеки, навт́кача́. — снóчи Д. gestern Abends.

Деко́трі до пн́ів заіменникових почи́лені наростки.

-ды (да) і -дь. товды́ Стр. ВШ. sodann, dann. — то́ды-к Пу. dann. — всьі́ды Стр. — та́дь Г. — ке́дь ВС. НД.. wenn, wann (рідше ке́д). —

-нды. кудá Стр. куды Я. — нікúды Я. nirgendswohin. —
 ўдтòдь ВШ. von dannen psl. стъ тждк. — дòтòд ВШ. hieher.
 дòкòд ВШ. wohin. — удцòдь ВШ. von dannen, čech. odsud,
 odtud. удцòдь (удеùдь) ití.

-лф (ля). дòкля Шу. пòкля Шу.

3. До словотвору (Wortbildungslehre).

Склоненє сущників (Declination der Substantive).

Число єдиничне. (numerus singularis, єднота). Іменяк (nominativus): зуб. рідник (genitivus): зúба. дайник (dativus): зúбовни (рідко: зúбу). переемник (accusativus): зуб. зовник (vocativus): зúбе. творник (ablativus): зúбом. містник (locativus): зúбі. Число многе (numerus pluralis, многота). іменяк: зубы. рідник: зубúв (зубòв, зубів). дайник: зúбум (зúбòм, зúбim). переемник: зúбы. зовник: зúбы. творник: зúбы (зубòма, зúбми, зубами). містник: зúбох (рідше зубах).

рік genit. рòка. за пòў рока Ім. (гл. низше). — бòк genit. бòка ВШ.

орел genit. вірлá Я. орел' genit. орел'á (л середне) nom. plur. орел'ы І. Ду. genit. sing. вурлá Мар. — ор'лá і ор'ела Бі. „Волòвое óко бýло ся зáложило з ор'елом, што вýше пòдлетить, спрятáло ся пòд крилò ор'лá“ etc.

кол genit. кла, nom. plur. клы І. Ду. єдєн кол ein Eckzahn.

сыр genit. сýру З. (в Гал. genit. сýра — на Укр. найчáстийше: сýру).

воўк nom. plur. вòвцы І. І. Ду. psl. вл'кци. acc. plur. воўкы psl. вл'ккы. воўкы стріляў І. — nom. plur. в ВР. вòўцы і воўкы (форма accusativi втискає ся що раз бильше місто форми nominativi).

лев genit. лéва Лв. ВР. такы хлопы ге лéвы.

лен genit. лéну І. ýлну Лв. льон genit. льòну Д. льон genit. нльнý К. ВШ.

оцёт genit. віцтý НД. пасòля (пасúля) з віцтòм НД. = фасоля з оцтом.

У декотрих сущників genit. sing. на а або на у: розúм, genit. розúма або розумá І. ВС. Вл. рòзум genit. рòзуму НД. — край genit. крáя s. крáю. — Дуна́й genit. Дуна́я s. Дуна́ю. — рòк genit. рòка і рòку. — дòм, дòму — але: дòма Лв. = domi.

У декотрих genit. sing. лишень на у: час Zeit genit. часú. не маю часú НД. — рòчòк genit. рòчòку (Не вёрну ся мо́й мáмко сéго рòчòку зелéного С тóго крáю далéкого ВШ.). — бер-вінок genit. берв́нку.

кмінь genit. кмéню Я. Kümmel.

хрїнь genit. хрéню Пу. Meerrettig.

дятел genit. дятла nom. plur. дятлы genit. дятлѡв Стр.

циганїн Стр. Г. ВР... не відкидає наростка инъ в єдиничнім числї; проте 2. циганїна, 3. циганїнови (циганїну), 4. циганїна, 5. циганїне, 6. циганїном, 7. циганїньї отож так само як християнїн, варошанїн etc. тим часом в Гал. говорить ся в singul. 1. циган. 2. цигана, 3. циганови, 4. цигана, 5. цигане, 6. циганом, 7. в циганї. — в ч. многім в угорско-руск. так як і в гал. ни одмітує ся: 1. циганї, 2. циганѡв (циганув, циганїв) або циган 3. циганум (циганѡм, циганїм, — подекуды і циганам) 4. = 2. 5. = 1.; 6. цигань, 7. циганьїх (циганох, циганых). —

горянїн Bergbewohner plur. горя́не genit. горя́н etc.

огéнь (огень) має в genit. огнї Д. ВР. І. (старосл. огни; в Гал. найчастїше: вогню; на Укр. огня пр. у Шевченка: За щѡ я Вкраїну люблю, Чи варт вона́ огня святого?) dativ. огнї і огньови, abl. огньѡм locat. огнї. (psl. огнь genit. etiam: огни et огню).

велїкдень genit. великод́ня loc. по велїцьї-днѡї Бі.

dat. на у уживають ся рїдко пр. брата, пана, фраїру etc.

abl. plur. на -ма (останки форм двойного числа). зубѡма І. медвїдь морконїть, рѣвкать і кўсать зубѡма І. товаришѡма Г. е попѡма Г. языкѡма. панѡма. воякѡма. лысѡма. прайникѡма. склепарьѡма побїч тих форм також форми на ами (взяті з III. екл. пив на а рыка-ми) так як в загально-руск. отже: лыса́ми, товариша́ми, вївчаря́ми.

dat. plur. кінчить ся на ум, ѡм, ім. робѡтникѡм НД. ВР. psl. рлѡкѡтнїкѡ-мъ). понесь робѡтникѡм водѡ ВР. робѡтникум Мар. — панѡм, панум dominis. — пѡм Ир. canibus. — вѡўкѡм Д. lupis. — мурникїм О. — жидѡм Им. iudaeis. — быкѡм ВР. — газдѡм (газдім) ВР. — побїч тих форм втискають ся накінчєкї ам (пїсля рыка-мъ) як в загально-руск.: вѡўкам, мурникам).

dat. plur. на йом (їім). чїпкарьѡм Д. чїсарьѡм. кѡньїм ВР. (psl. конѡ-мъ).

locat. plur. на ох. лысох. — крайох. (psl. краи-хъ.) — грѡшох. — газдох Г. НД. — мелайох. по мелайох Г. an Maispflanzen. — быкох. — чоловїкох. — кѡньох (psl. конї-хъ. — на Тѡўтох говоря́ть „члѡвек“ Г.

locat. plur. на іх. в сусѡдьїх Ду. (psl. сжѡкдѡ хъ). — на пѡбїх Ир. (psl. пѡск-хъ). — в постѡльїх ВІІІ. (пѡстоли звичайно

лише в багатьох числах). — у катунських ВЛ. і в 7 падежі багатьох чисел втискає ся що раз більше накінчик ах (після *рыба-хъ*).

вол (вѡл, віл) має в genit. волá, dativ. воловн etc. nom. pl. волы, genit. волу́в (волѡв, волів) dat. волум, (волѡм Д. ВР., волім — psl. волѡмъ), abl. волми (вѡлми, вілми psl. волѡми), loc. волох (psl. волѡхъ); подібно сын, genit. сына, dat. синови etc. — voc. sing. чоловіку, ВП. так як *сыноу* м. чоловіче psl. чловѡче.

abl. plur. на ми. куньми, (кѡньми, кіньми). — с катуньми mit den Soldaten. — с пінязьми mit Geld.

Рідкий ablativus plur. на **ы** напр.: з *гѡршкы* = з горшками mit den Töpfen. (форма старинна порівняй старосл. сѡ раки, сѡ чловѡкы. — пришли жѡны с своїма хлѡпы. — з вишѡткыма газды (частійше: газѡма). — трьѡма годы; трьѡма годы молоджый = трома роками молодший.

дошь Стр. genit. дожджю і дождю dat. дожджѡви і дождѡви etc. loc. по дожджю. — loc. sing. на Петру Стр. (cf. psl. *сыноу*).

ноготь Fingernagel psl. ногѡтъ має nom. plur. ногѡта ВС. К. З. Л. в Мар. нугѡта (після П. склон.: дѡкл) однакж в Г. правильно: ногѡты psl. ногѡти. (в виговорі часто: нѡхты). — перст Finger, psl. прѡстѡ nom. plur. пѡрѡста Л. в інших місцевостях: пѡрѡсты psl. прѡсти.

кунь (кѡнь, кінь) має в genit. plur. коній приміром: багато коній. — груш (грѡш, гріш) грѡший. багато грѡший ВР. — abl. грушми (грѡшми, грішми) mit Geld, dagegen грѡшáми mit Groschen. удаваѡ доѡство грѡшáми er zahlte seine Schulden mit Groschen (d. i. in ganz kleinen Raten) ab. —

У сущників П. кл. dat. sing. на ови. пѡльѡви. мѡрьѡви. дѡлюви. сѡнцѡви. хлопчѡщѡви. (форми dat. пѡлю, мѡрю, дѡлу, сѡнцю, хлопчѡщу рідші) abl. пѡльѡм. мѡрьѡм. сѡнцѡм. хлопчѡщѡм рідше: пѡлем... хлопчѡщем. locat. часто має форму dativi: по мѡрьѡви. на сѡнови Г. побіч по мѡрю, на сѡнѡ. — — — на яйці Г. — locat. plur. на ох. пѡльѡх. мѡрьѡх. яйцѡх побіч полях etc.

locat. plur. на їх. по прáвix Г. у сѡлѡх О.

ухо після П. plur. уѡха („уши“ = pediculi, Läuse від уш, вуш, вош psl. вѡшь).

брѡва О. Я. брѡва ВР. Льв. nom. pl. від брѡво, брѡво gen. neutr. єдно брѡво ВР. Льв. місто брѡв, брѡви nom. plur. брѡви (psl. брѡвь, брѡви. nom. dual. брѡви; в лемк. обѡрв, обѡрѡ, plur. обѡрѡ місцево також обѡрѡ в gen. fem., genit.. обѡрѡви plur. обѡрѡви).

мúдо Я. testiculus. дві мúдьі. обі мúдьі (форма числа двойного). веперь зовé ся, що має відрізані мúдьі Я. від plur. tant. ворóта abl. ворóты. пуд ворóты ВР. = під воротами.

З суцників III склону заслугоє на згадку голова. в пом. і accusat. sing. може бути гóлов Я. гóлов чорна. гóлов чорну. склонію гóлов. під голов = під голову. — подібно пéчяв Пу. м. пéчява (пéчава = скóлько нараз ўпече хлѣба в печі).

abl. sing. на оў (ов — тов ў звук посередній межи у а в — ближній до у). рѣбоў. водбоў. вѣрбоў Лв. пуд городіноў ВР. = під плóтом. — грúшоў Стр. — ногóў. пятóў ВШ. рúбать сокыроў; іс косóў косить. genit. plur. баб ВР. пришлó мно́го баб. — корóв ВР. декуда корóв. корóв. борóзд Гр. найма́у мно́го рыб Лв. голóв і голóв Стр. —

пноді genit. plur. на ов (ув, ів) після **сынокъ, колокъ**. кру-пúв Мар. крупóв ВР. — пять дзвѣздóв ВР. fünf Sterne. — genit. plur. від вóльха, вульха Erle єсть вóльох ВР. вóльох.

locat. sing. без применника: зѣмі О. Я. від зимá Winter — так само лѣты О. Я. від лѣто Sommer. як зѣмі, так лѣты sowohl zur Winters-, als auch zur Sommerzeit.

Як у других говорах українсько-руського язика, так і в угорсько-руським суцники четвертого склону творять поодинокі падежи після склону пнѣв на т̣ (а). І так має вул (вѣл, віл) genit. волá, vocat. вóле (гл. выше); сын genit. сѣна vocat. сѣне (місто властивої, тепер також вживаної форми: сѣну!). locat. волѣ, сѣнѣ і. — поодинокі форми IV. скл. ще задержались: dativ. сѣнови, волóви. nom. plur. сынóве, але вóлы. genit. plur. сынóв сынóв, сынѣв), волóв (волóв, волѣв), dat. pl. сѣнум (сыном, сынóм, сынѣм psl. **сынѣмъ**) вóлум, волом, волóм, волѣм. — nom. plur. сынкóве (від сынóк). — loc. pl. сынох, вóлох.

З другої сторони і склон пнѣв на т̣(у) вплинув на склонене пнѣв на т̣(а) а навіть по части на декотрі II, III і V. кл. І так приміром має лен lit. linas. genit. лѣну (порівн. выше), сыр. genit. сыру, оцѣт genit. вѣцтú — etc. — dativi: сусѣдови, робúтникови, язýкови, крайови, ножóви, плащóви, дожджóви. — nom. plur. сусѣдóве, товаришóве, шатанóве Пу. няньóве Väter, склепарьóве Ladenverkäufer. царьóве. зятьóве. (зять тепер склоняєсь головно після I, 3. sing. 1. зять. 2. зятя. 3. зятю частійше зятьóви. 5. зятю і зяте 4 = 2. 6. зятюм. 7. в зятю. plur. 1. зятѣ або зятьóве, 2. зятѣв (зьятѣв) 3. зятѣм. 4 = 2; 5 = 1; 6. зятѣмі або зятѣма. 6. в зятѣóх. в старосл. же **зять** genit. **зати** після V.

скл.) — genit. plur. суєсьїдув (суєсьїдѡв, суєсьїдїв, дуже рідко коли форма властива I. склону: суєсьїд пр. без злых суєсьїд.), товáришув (товаришѡв, товаришїв), нянюв, (няньѡв, няньїв), склепарїюв, царїюв etc. loc. суєсьїдох (по при суєсьїдїх і суєсьїдах), товáришох, няньѡх, склепарьѡх, царьѡх (царях) etc. — побратїм Gefährte, Kamerad, Busenfreund має в vocat. побратїму місто побратїме. (Іздоймі ня побратїму! I.).

також ув зовнику: козáку! войку! чоловіку! (гл. вище) м. козáче, войче, чоловіче! [Івáнку, войку, повідж ми на вдáку! Ду.]

óзеро genit. óзерув (озерѡв, озерїв), locat. óзерох.

locat. plur. рúжох (побіч ружах), дýньѡх (побіч дынях), дýшох (побіч дúшах), свїньѡх (побіч свинях).

Сущники, що в старосл. належать до V, 1., по часті склоняють ся по I, 3. пр. sing. путь 2. путя́ і путї́ (psl. пѣти). 3. пúтьовн і путї́ (psl. пѣти). 4. путь. 5. пúте і пúти (psl. пѣти) 6. пúтьѡм (psl. пѣтъмъ) 7. путї́ (psl. пѣти). plur. 1. пúтьї 2. пúтьїй (psl. пѣтїй) 3. пúтям 4. пúтьї 5. пúтьї 6. пúтями рідше пúтьмі (psl. пѣтъми) 7. пúтях і пúтьѡх (psl. пѣтъхъ). — гїеть genit. гѡетя, тєсть genit. тѣетя (в старосл. же: гость genit. гости, тѣсть genit. тѣести). nom. plur. гѡетї і гѡетьѡве тєстьї і тєстьѡве. genit. гѡетїй (psl. гостїй), але тѣетюв (тѣетїв) dat. гѡетьѡм (psl. гостъмъ) і гѡетям, тѣетьюм і тѣетям, loc. гѡетьѡх (psl. гостъхъ), гѡетях, тѣетьюх, тѣетях.

я́стряб. гѡлуб і черв склоняють ся після I. 1. проте genit. я́стряба, гѡлуба, чѣрва. dat. я́стрябовн, гѡлубовн, чѣрвовн accus. = 2. — voc. я́стрябе, гѡлубе, чѣрве. abl. я́стрябѡм, гѡлубѡм, чѣрвѡм loc. я́стрябї, гѡлубї, чѣрвї. plur. nom. я́стрябы, гѡлубы, чѣрвы genit. я́стрябув (ѡв, їв), гѡлубув (ѡв, їв), чѣрвув (ѡв, їв) dat. я́стрябум (ѡм, їм), гѡлубум (ѡм, їм), чѣрвум (ѡм, їм) по при я́стрябам etc. acc. = 2. voc. = 1. abl. я́стрябми (psl. я́стрябъми) або я́стрябѡма, я́стрябамн, гѡлубмн (psl. голубъми), голубѡма, голубамн, червмн (psl. чръвъми), червома, червамн. 7. я́стрябѡх, я́стрябах, гѡлубах, чѣрвах.

V, 2. sing. 1. кусть (кѡеть, кїеть) 2. кѡетн. 3. кетн. 4=1. 5. кѡетн. 6. кúстьѡў (кѡетьѡў, кїетьѡў). 7. кетн. plur. 1. кетн. 2. кетїй. 3. кѡетям (кѡетьѡм), 4. і 5. = 1. 6. кустьмі (кѡетмі, кїетмі). 7. кѡетях. кѡетьѡх.

гусь Стр. abl. sing. гúсьѡў nom. pl. гусн genit. гусїй etc. рысь Я. МЛ. gen. fem. genit. рýсен (лúта рысь, лúтоїї рýсен) після

кѡсть в старосл. **рысь**, genit. **рыси** gen. mascul. et fem. тому або після V, 1. або після V, 2.

Примір зовника (vocat.): Дунаю глѡбѡкий то тихѣнько плы-
нѣш, Молодѡсти моя то марнѣнько идѣш Гр. (пѣснь).

Декотрі сущники (substantiva), що в старосл. належать до V, 1.,
мають женьск. рід і склонують ся по V. 2. пр. жолѡдѣ genit.
жолѡди abl. жолѡдѡѡ (psl. желѡдѣ желѡди. желѡдѣмѣ).
печѡть genit. печѡти; гѡлынь genit. гѡлени (звичайно: гѡ-
лынка genit. гольнѣкы); гѣртанѣ genit. гѣртани (звичайно:
гьртѡнка genit. гьртѡнкы). — Старосл. стѣнкѣ *стѣнѣ*, umbra звучить
тъинѣ ВР. genit. тынѣи = гал. тынь, тыни. то ѡ тынѡѡ = psl.
тѣмѣ стѣнкѣмѣ. гал. то ѡ тыне ѡбо то ѡ тынню.

Належить примітити форми: dat. дѣтьѡм abl. дѣтьми loc.
у дѣтьѡх МЛ. подѣбно дѣрьѡм, дѣрьми, дѣрьѡх але
очѡм, очѡмв, очѡх (декуди: (ѡ)ѡчум, (ѡ)учми, (ѡ)очех).
genit. дѣтѣи, дѣрѣи, очѣи.

двери найчастѣйше в plur., однакож також sing. дверь genit.
двери = Thürflügel. однѡ дверь psl. двѣрь. abl. plur. дѣрьми
і дѣрьями Пу.

VI. кл. (пнѣ суголосковѣ) 1. пнѣ на в.

1. церѣков 2. церѣкви. церѣкве psl. цѣркѣвѣ. 3. церѣкви
4=1. 6. церѣковльѡѡ (psl. цѣркѣвнѡ) 7. церѣкви. plur;
1. церѣкви 2. цѣрѣквий (рідше церѣвѡв) 3. церѣквам
6. церѣквами 7. церѣквах.

крѡв genit. крѡви, кѣрви або крѡвли Г. 3. abl. крѡвльѡѡ.
любѡв genit. любѣ ВР. psl. люкѣвѣ звичайно любѡви і лю-
бови, abl. любѡвльѡѡ psl. люкѣвнѣж.

редѣков (psl. рѣдѣкы), genit. рѣдѣкви) редѣкве psl.
рѣдѣкѣвѣ) abl. редѣкѡвльѡѡ.

корѡгѡв (кірагѡв psl. хѡрѣгы) genit. корѡгви, abl.
корѡгѡвльѡѡ.

[також: бритѡвльѡѡ ВР.) і конѡвльѡѡ від брѣтов (psl.
брѣтѣ) і кѡнов рідко ужив. (psl. конокѣ)].

2. пнѣ на н.

Masculina перейшли до склону пнѣв на тѣ(а) і тепер склоную-
ють ся як кѣнь пр. кѡмѣнь, genit. кѡменя (камѣня), крѣ-
мѣнь, крѣменя, перѣтъинѣ, пѣрѣстѣня, ѡлынь, ѡленя.

Рідко чути genitiv. кѡмене (psl. камѣне).

пѡломѣнь Д. пѡловѣнь Пу. (psl. пламѣы et пламѣнь gen.
masc.) женьского рода: genit. пѡломѣни, пѡловѣни, abl. пѡломѣнѣ,
пѡловѣнѣ. ѡсно ѡ пѡломѣнѣ = psl. ѡсьнѣмѣ пламѣнѣмѣ.

стремінь genit. стремєня рідко коли gen. mascul. (так як в старосл. стрѣмень genit. стрѣмене), найчастійше буває gen. neutr. стремня (стрємя) genit. стремня або стремєно, genit. стремєна, dativus побіч стремню, стремєну частійше стремньови, стремєнови. Nom. plur. стремєньї від стремєнь або стремєна́, genit. стремєньїв (юв, ѱв), стремєн, dat. стремєням, стремєна́м, abl. стремєнями, стремєнами.

Neutra в числі єдиничнім склоняють ся по III. скл. імня́ genit. імня́ BP. dat. імню́ (сла́ва його́ імню́ BP.) abl. імньом, loc. імню́. — сьїмня genit. сьїмня [пр. ма́у мно́го сьїмня BP. ich habe Hanffrüchte (Hanfkörner) in Menge], dat. сьїмню, abl. сьїмньом, (сьїмїом BP.) loc. сьїмню. — ўрємя genit. ўрємя BP. — також тьїмня genit. тьїмня BP. — вўїмя genit. вўїмя (не відьїў тако́го вели́кого вўїмя Г.) або віме́ (вімне) Кв. genit. віме́ = pol. wunię genit. wunienia, загально-руск. вимя, genit. вимени.

В числ. мног. іменá, сьїменá genit. іменьїв BP. сьїменьїв побіч імен́, сьїмен́ dat. іменáм, сьїменáм abl. іменáми, сьїменáми, loc. іменáх, сьїменáх.

вїмя (вїмня) Euter і тьїмя (тьїмня) Scheitel в декотрих околицях склоняють ся як пні на т: genit. вїмяти dat. вїмяти abl. вїмятьом loc. вїмяти (у вїмяти Д. на вїмяти BP.). plur. nom. вїмята genit. вїмят, вїмятїв (вїмятув), dat. вїмятам (ом, ум), abl. вїмятами, вїмятми, вїмятама, loc. вїмятах (вїмятох, вїмятїх). Рідше має тьїмня genit. тьїмняти etc.

3. пнї на с.

Склоняють ся тепер по більшій часті по II, 1. нє́бо, тьїло, чю́до, дї́во, го́лесо (колесо, genit. го́леса, ко́леса, dat. го́лесови, abl. го́лесом, loc. го́лесї), у́хо genit. уха.

тут і там проявляють ся також і форми давнїйші: помє́рші тьїлесá лежáть BP. — го́лубкы полетѣли на небесá Пу. — долє́тьїло до небє́с BP. — Бог з небесї́ зна́в, што трє́ба Лв.

4. пнї на т.

1. теля́. 2. теля́ти. 3. теля́ти. 4=1. 5=1. 6. теля́тьом. 7. теля́ти. 1. теля́та. 2. теля́т. 3. теля́тьом BP. теля́тьум, теля́там. 4=1. 5=1. 6. теля́тми, теля́тами. 7. теля́тьох. теля́тах.

Тут: ягнá, качá, гў́ся, гáча Fohlen, жерє́бля item, щеня́, обруся́, лошá genit. лошáти Л. Fohlen, пѳдпoлoтá Wachtel genit. пѳдпoлoтáти Л. etc.

поросѣ К. З. genit. поросѣти Ferkel склоняє ся в єдин. числі як теля. В многім числі уживає ся лише поросецьї (plur. від неуживаного в sing. поросець). мау двѣ поросїць. девятеро поросїць К. З. [поросиць = поросець єсть то давна форма genitivі місто тепер уживаної на ів, ѓв, ув (юв)]. стрїляў дїки поросецьї Ир. Стр.

Декотрі пнї на н склоняють ся по взору пнїв на т нпр. вїмя genit. вїмяти; тїмня genit. тїмняти. Також декотрі сущники, що в загально-руск. належать до II, 2, до того склону переходять: тѣрня, genit. тѣрняти, зѣрня, genit. зѣрняти ВР. в гал. тѣрне collect. genit. тѣрня; зѣрне collect. genit. зѣрня.

дѣтїя genit. дѣтїяти має звичайно в многім числі: 1. дѣіти, 2. дѣітїй, 3. дѣітьом (дѣітям) 4. і 5=1. 6. дѣітьмі 7. дѣітьох МЛ. (дѣітях).

Рідко лучає ся форма дѣтїята пр. в весільній піснї: двѣ дѣтїят (дитїят) вінчати Лв. Також рідкі форми: дѣітки genit. дѣіто́к ВС. cf. ukr. дітки genit. діто́к, pol. dziatki, čech. dítky.

5. пнї на р.

sing. 1. ма́ти. 2. ма́тери. 3. ма́тери. 4. ма́тьїрь. 5. = 1. 6. ма́тьїрьоў. 7. ма́тери. plur. 1. ма́тери. 2. ма́тьїрий Лв. ма́терїїв ВР. (матерїй, матерїїв). 3. ма́тьїрям. 4. ма́тери. 5. ма́тери. 6. ма́тьїрми Лв. ма́тьїрями. 7. ма́тьїрях. ма́тьїрьох.

Форми двойного числа (Dualformen).

Форми двойного числа уцілили дуже мало пр. рúцьї, нѣзыі. — очї. очїма (psl. очи. очима). — плѣчи. плѣчїма (psl. плашти. плаштьма). — ўса О. МЛ. ўста Д. Лв. НД. вўста Г. = уси, декуда також форма plur. баюсы (як у Лемків); genit. від ўста однакож завеїгди форма plural. уст = psl. жсць гал. усїв в О. МЛ. усїв). — мўдьї Я. від мудо Hode. — ўхо має лише форму plur. ўха (уши, вўши, значить pediculi, Lause). Про форми: зубѣма etc. гляди висше (форма ся майже витиснула властиву форму plur. abl.).

Слїди іменного склоненя приложників (ї причасників).

Sing. — nominat. гѣден пр. не гѣден роздавити О. er ist nicht im Stande zu zerdrücken. бўде гѣден ітї Бі. er wird im Stande sein zu gehen (zu reisen, zu fahren). хлоп гѣден Лв. ein tüchtiger Kerl. — подѣбен НД. — дѣўжен Пу. er soll; er ist schuldig; не дѣўжен Бі nicht schuldig. — вшї́ток ВІІІ. — дьїдѣв сын Лв. — пѣтрѣв керба́ч Лв. = петровий батїг. — ба́бин-пес Вл.

Bärenraupe. — чортѡв слугá Лв. Libellula, Wasserjungfer. — солѡдок медѡк Лв. = mel dulce psl. сладкккъ медкъ (*медкккъ). — бѡл З. „не бѡл быѡ ем, почѡрныйѡ ем по гѡрах тай ходячѡ (в пѡсни). — бѡло добрѡ ВР. — бо то не пѡтрѡбно Пу. — вшѡтко слáбо Пу. — вшѡтко вѡсько Д. — вшѡтко селѡ Ду. — дѡдово лыто. — бáбини лыто. — гѡтѡво Лв. — — згѡтѡвлено Лв. es ist fertig gemacht, es ist zubereitet. — забáбрано Лв. es wurde besudelt, beschmutzt.

genitivus. зá-жива Г. bei Lebzeiten, lebend. — дѡ чиста Лв. ganz und gar. — дѡ-пѡзна Лв. bis zur späten Stunde. — дѡ-сыта найѡ ся Лв. — из-дáлеку Вл. = в Гал. в Чорткѡвщинѡ: з дáлекý, коло Львова: здалѡка. — зá-молоду Лв. in den Jugendjahren. — хлѡпця гѡнна (гѡдна) Ду. гл. accusativ.

dativ. не пѡ-многу Лв. etwas; in geringer Menge; fast, beinahe.

accusat. видѡѡ зелѡно пѡле (частѡйше: зелѡное пѡле) — вѡзьмѡ собѡ Хрѡстовѡ розпятѡ Пу.; — одѡбрáла хлѡпця гѡнна (годна) ги лельѡю Ду.

adverbia: ясно, тѡхо, ширѡко, мáло Вл. пр. мáло нам загудѡ spiele uns ein wenig vor.

locativ. добрѡ Стр. НД. злы, вѡрны. не добрѡ З. es ist nicht gut.

abl. plur. по рúськы. по угѡрськы. по цигáньскы. — по-мáлы langsam. по мáленькы Я. sehr langsam. по марнѡнькы Лв. nichtig, elend.

Зáметники (*Pronomina*).

Личні (pr. personalia). Мѡсто genit. sing. мене, тебе, себе уживають ся часто, особливо по приѡменниках, форми accusativ-a: (мя, мня) ня, ты, ся. гѡйкать до мя. пѡйти до ты мúшу. дѡля ты. мече спѡд ся. од мня Лв. Коли в вньших говорах украиньско-руських форми genitiv a мене, тебе, себе кладуть ся мѡсто форм accusativ-a: мя, ты, ся — в угорьско-руськѡм найчастѡйше уживають ся властивѡ форми accusativ-a: кедь за ты не пѡдеш. — повѡз бы ты в далѡкый край. — є ми на ты гáдка. — най ты поцьѡлюю. — такý за ты жѡнку вѡзьму бѡленьку, як гúся. — коли на ты вѡзьме кошуленьку бѡлу Лв. — пúстни за ты бесѡдѡчку Лв.

В dativ-i sing. уживають ся по при менѡ, тобѡ, собѡ часто форми енклѡтивнѡ ми, ти, си: є ми на ты гáдка. — щѡсь ми нарѡбила. — нвч ты не кáжу. — не трѡба ты бѡло мúжа. — велѡку ми часть давáла. — мúениш ми млѡнькый з Дуна́я носѡти (воду). — пѡчаѡ си думáти — але також: пише менѡ і ми; говорѡть тобѡ і ти; я собѡ фраѡра найду або я си etc.

abl. sing. звучить: мноў, тобоў, собоў; лишень в декотрих піснях мож стрінуги форми: мною, тобою, собою.

dat. i locat. по при меныі також мныі.

Вказні (pr. demonstrativa). тот, тотá, тотó (тутá, тутó) genit. тóго, тойі, того dat. тому, туй (тõй, тõў) тій, тому; accus. gen. fem. тотý. nom. plur. тоты́. abl. ты́ма (рідше тыми) cf. psl. dat. dual. тꙗма. loc. тих psl. тꙗхꙗ. тамтот, тамтотá, тамтотó. пр. тамтот чоловік, тамтотá жонá, тамтотó теля.

ўун (ўõн. ўін) овõн genit. його, dat. йому, accus. його, го, abl. ним, loc. нюм (нõм, нõм). = ўунá (вонá) genit. ейі, dat. юй, (йўў, ййй, йў), accus. ейі (рідше ю) abl. ньоў, loc. юй (йўў, ййй, йў) i nom. plur. уні (вни, они пр. ой люгі то косарі, бо вни рáно почалі), genit. их, dat. ім. abl. нима, (cf. psl. dat. dual. нима) loc. них.

Коли від приіменника зависить пад. 2. 3. або 4. то втискае ся н перед й як пр. до ньóго, ид ньóму, через ньóго, до ньóйі, ид нюй (нõв), через ню. про ныі accus. plur. = про них. за ныі = за них psl. за нѣ.

сись genit. сьóго, dat. сьóму etc. dat. et loc. gen. fem. сї (сїў, сїў) пр. на сїў жоны ВР. accus. sing. gen. fem. сесю́ (або сю) abl. sing. gen. fem. сьоў, nom. plur. сесы́ genit. сих, dat. сим etc. abl. сима.

Привластні (pr. possessiva). му́й (мõй, мїй), genit. мойóго (мóго) dat. мойóму (мóму), locat. мóюм (мойõм, мойім), мóя genit. мөйі, dat. мөйй (моййй, моййй) abl. мөйюў. Подібно твуй (твõй, твїй), твõйого (твóго), твõйóму (твóму) etc. свуй (свõй, свїй), свõйого (свóго), свõйóму (свóму) etc. для женьск. рода: твóя, свóя dat. твөйй (твөййй, твөййй) свөййй (свөйййй, свөйййй) etc. — нáськый. нáська. нáськое поstras есть властиво adject. утворене від ргоном. наш наростком ьскъ. (в старослов. нашьскъ).

Питальні (pr. interrogativa). хто. што (в місцевостях пограничних з Гуцулами що). якый, яка, якóе (яке). чий, чия́, чьé. котрый, котра́, котрóе (котрó). — кый = якый. — лишень в nominat. чув я той заіменник пр. кый дýбол! кый дýдько! кый пропáсник!

Відносні (pr. reflexiva). тко (ко). што (що). якый, яка́, якóе. чий, чия́, чьé. котрый, котра́, котрóе.

Опреділені (pr. definita). сам, самá, самóе. вшýткый, вшýтка, вшýтко. н. пр. вшýтко поле = все поле; весь, вся, все.

Неопредѣлені (pr. indefinita). хтось, штось; будь хто, будь што; датко, дашто; нитко, ничь; леда-тко, леда што; якій-сь; едѣн quidam. подѣякий Я. nonnullus. побѣден Вл. котрійсь, будьякій, будь котрій; будь чий, чийсь; хоть якій, хоть котрій; хоть чий; ничий, даякій, дакотрій, дакій (да + кий пр. чень родина вам дака? Лв. = чи вам приходиться ся яка рідня? чи они вам свояки? — угадайте ще даку присловку Лв. — дакое теля Лв.). ниякій, іншакый, каждый. всякій, вшеліякій (з словацк. *čech. všelijaký*).

Старословенське кѣто (зложеный заіменник зъ кѣ + тѣ; то уважаю = тѣ) звучить в угорско-руск. тко (отож в переставленю: тѣ + кѣ), рідше ко (т. є. само кѣ), genit. кого, dat. кому etc. — дѣтко = гал. і укр. дехто, genit. дакого dat. дакому etc. (мбжеш ся удѣти хоть за дакого Пу.), нитко genit. никбго, dat. никому etc. psl. **никѣто**.

Ablat. plur. заіменників (з виємом: нами, вами) служить найчастійше форма двойного числа: тѣма, сіма, німа, котрѣма, якѣма, мойѣма, твойѣма, свойѣма, іншакыма, усѣма etc. (старослов. ablat. dual. тѣма, сіма, іма etc.); побіч тих форм виступають лишень рідко властиві форми многого числа: тыми, сіми, німи, котрѣми і пр.

Зложене склоненє (Zusammengesetzte Declination).

В середнім роді накінчик приложників в 1. 4. і 5. пад. єдин. числ. майже виключно оє: грубое дерево ВС. теля малѣнькое Г. великое дѣло Лв. давное слово Лв. ein alt herkömmliches Wert. тучное (тучное) дѣрево Лв. dicker Baum. тоѣстое дѣрево Лв. item. терпкое яблоко НД. сѣнье небо НД. — Форми женського рода закінчені на а: добра, велика, зелѣна; лишень в піснях стрічають ся форми на ая пр. Мамка моя старѣнькая, порадиця добрѣнькая Лв.

Подібно у заіменників, числівників і причасників пр. нашоє слово Лв. ваше дѣло Лв. наськое дѣтя Лв. першоє село Лв. колючоє тірня Стр.

Dat і loc. gen. fem. на уй, ѓ, ѓѣ (ій), добруй, великуй, ясенуй; дѣбрѣ (дѣбрѣѣ) великѣѣ. Ясенѣѣ.

[nom. plur. добрі (добри, добры), великі (велики), ясні (ясни, ясны). форма іменна добрі psl. **дѣбр-и** майже виключна місто зложеної: добрії psl. **дѣбри**].

ablat. plur. дѣбрыма, великѣма, ясныма побіч дѣбрыми etc. (psl. **дѣбрѣма** forma dualis; **дѣбрѣми** forma pluralis).

Числівники (*Numeralia*).

Основні (n. cardinalia). едѣн, еднá, еднó (в МЛ. К... одін), genit. еднóго, еднóїї, еднóго (часто еннóго, еннóїї, еннóго) і пр. склон. як великїй. Abl. plur. еднїма рідко еднїми (одними). два для мужеск. род. — дві для женського і середнього рода (пр. дві корóвы = zwei Kühe. — дві колесá I. = zwei Räder. — дві яйця I. zwei Eier. — дві сердѣнька ВШ. = zwei Herzen), genit. двох, dat. двом, abl. двомá. — три genit. трьох dat. трьом, abl. трьомá (трѣба бы ми трьох хлопців I. пóшóў іс трьомá хлопцями I.). — чотїри (штїри) genit. чотырьóх dat. чотырьóм abl. чотырьмá; подібно: пять, пятьóх, пятьóм, пятьмá; шість, шістьóх, шістьóм, шістьмá (рідше шістьóма). — ablat. взагалї на ма пр. сьїмá, вісьмá, девятьмá, десятмá, одинадцятьмá, двадцятьмá, сорокмá (від сóрок = τεσσαράκοντα пр. с сорокмá людьмі ВР.), девянóстома (від девянóсто ВР. Лв. neunzig). locat. у сорокóх лóдьох ВР. — у девянóстох лóдьох; але також у сорок лóдьох, у девянóсто лóдьох.

Для мужеского рода, при особах, уживає ся в помін. дваé. триé (cf. psl. трїє). дваé чоловікы I. дваé хлопцї З. триé хлопцї I. пóшли триé легїны З. пóшли триé лóде З. триé гаэдóве Вл.

У числівників, що виражають многократъ від ста, звичайно сто не склонює ся: двáсто, трїсто, чотїристó, пýтьстó ВР. = fünfhundert, але також пять стóв ВР. (стóв genit. від сто в загально-руск. сот; пять сот); девять стóв ВР. neunhundert; вúсьмїстó Лв. achthundert. тýсьяч тепер рідко коли уживає ся звичайно: éзер, íзїр magy. ezer. два тýсьячи.

Порядковї (ordinalia). пѣрший (пѣрвый ВШ.), дрúгый, трѣтїй (третїй, третя, третьое, третѣ), четвѣртый, пýтый, шѣстый, сѣмый, вóсьмый, двадцýтый, сорокóвый quadragesimus. девянóстый ВР. Лв. nonagesimus. сóтый ВР. centesimus. двасóтый ВР. ducentesimus. трисóтый ВР. trecentesimus. також тристóвый ВР. trecentesimus. чотырестóвый ВР. quadingentesimus. тýсьячний ВР. millesimus. — Abl. на ма пр. пѣршима, дрúгыма, трѣтыма etc.

Збірні (distributiva). двóе. обóе. (обаé). обидвóе. четвѣро. пятѣро. десятѣро. пятьнадцятѣро. тридцятѣро. (трицятѣро).

дво́ми (дво́ме) тры́оми. чотыры́о́мы. обѣдво́ми. мы хо-
дили дво́ми = ми ходили у дво́х; по два (Форми abl. pl. дво́ими.
тры́оми. чотыры́о́ми).

Умно́жні (multiplicativa) в угорско-руски́м примітні: творя́т
ся наростком -и́сть, а до того складаю́ть ся з применником за,
або за і у (ў, в). завдво́и́стый (заўдво́и́стый) duplex. завтро́-
и́стый triplex. зауче́твери́стый quadruplex. заупяте́ри́стый
quincuplex. зауше́стери́стый (seplex). — заусе́мери́стый
septemplex. заосе́мери́стый (octuplex). — задесяте́ри́стый
decemplex. — засороко́ви́стый ВР. — засто́ри́стый ВР. cen-
tuplex. — заты́сяче́ри́стый ВР. (millecuplex).

В вираженю: му́зы́ка завтро́и́ста = aus drei Gliedern
bestehende Musikbanda єсть числі́вник збі́рним (numerales distribu-
tivum); в поді́бних случа́ях одвічаю́ть є́ї числі́вники лати́нським
ви́разам на arius пр. quinarium заупяте́ри́стый.

дві́чи Ль. bis, zweimal. тры́чи Ль. ter, dreimal.

Дро́бові (proportionalia). пуў-дрў́га. пѳў-дрў́га anderthalb
у Лемків: пѳора = пѳвора pl. по́ль вѳтора і. є. є́ди́нъ и по́ль
вѳтора: пуў-тре́тя. пѳўтре́тя. пѳвтретя drithalb etc.

Тут тако́ж прислі́вники: мно́го (уживає́ ся скрі́зь Русна́ками
угоре́кими) і да-скѳѳько = гали́цк. кѳлька, росси́йск. нѳско́лько.
два́дцять тай ще да-скѳѳько НД. = два́йцять кѳлька.

Глаголи (*Verba*).

Спряже́нє з наростком тепе́ришниковим (Conjugation
mit dem Praesenssuffix).

Тепе́ришник (Praesens). Накі́нчик 3 лица́ єди́нчного числа́
єсть пона́йбі́льше у гово́рі Лемаків з дви́жним наго́лосом м'я́кий:
леті́ть. шусті́ть. кы́пїть. гово́ри́ть. ро́бїть. хо́ди́ть.
ба́чи́ть. дожджі́ть НД. = pluit. го́йкать. гны́вать. позы́-
ра́ть. га́вкать пєс ВС. гу́ркать го́луб Ль. зві́датель. спі́вать
Г. НД. ку́сать Г. В 3 л. в. ч. тепе́ришника кляс I, II, III, V.
2. 3. 4. VI. накі́нчик відки́дує́ ся: плетé. пасé. доў́бé. течé.
жне. бі́е (бѳ). пі́е (пѳ). грі́е. зна́е. тре. ме́ле. — кри́кне.
ві́не. кѳ́не. — си́нѳе. худо́бнѳе. — о́ре (воре). ме́че ВС.
трепéще НД. tremít, trepidat. сѳ́пле. зве. тче. сѳ́е. дѳ́е.
снѳ́е. — купѳ́е. дѳ́куе.

Пнко́ли задержу́ють декотрі́ глаго́ли I. кл. накі́нчик нпр. і́меть
Пу. во́зьметь. бу́деть (звичайно́ буде). 1. лице́ мно́г. ч. закі́нчує́
ся на ме: гудéме. плетéме. гры́зéме. ску́бéме. живéме.
печéме. кле́пéме. тнéме. мѳ́е́ме. зна́е́ме Г. по́ле́ме.

трéме. бiгнeмe. плiнeмe. вмiнeмe. дичiнeмe. вiднeмe. зрiнeмe = videmus; spectamus. дérжнeмe. стóйнeмe. вiрнeмe. вчiнeмe. звiдaнeмe. гнiвaнeмe. трeпéцeмe НД. (трeпéчeмe) = tremimus. стéлeмe. тчeмe. сiнeмe. кúнeмe. хоснúнeмe. вeснúнeмe (зр. чeскe i слoвaцк. hudeme, neseme, рeчeмe, бiжeмe, umiнe, chváliнe, дéлaмe, рiсeмe, купujeme etc.). — На пограничю з Гуцулами уживають ся подекуди i форми на мо пр. учiннимо двi пáльи Я.

3. лице многoгo числа маe накинчик понайбiльше м'який (найчaстiйше у гoворi Лемакiв з двнжнм акцентом): ведúть. несúть. лъзуть. гребúть. живúть. мóгутъ НД. сьiкúть НД. рекúть НД. жнуть. нáчнутъ. знáуть. пóлють ВР. гóйкнутъ. снiнiють. хотiють. зрять = vident; spectant. кóсять. вчать (ўчать). блiскають ВШ. спiвáють ВР. кáжуть. óрють Г. мéчуть. тчуть (тчють). сiють. одвiтúють Лв. купúють. хóжуютъ. рóжуютъ.

Инодi в мiсцевостях пограничних Гуцулам тут i там уживають також гуцульських форм з вiдкидом ть в 3 лицi мн. ч. пр. калiчe Я. нóсe. хóдe. хотé = калiчать, носять, ходять, хотять. — В тих мiсцевостях переважно в 3. л. ед. i мн. ч. накинчик буваe твердий: нагóдит сe. тóкмит Я. лiшит. вiдит. закiльчeт Ян. закладáють Ян. вiростут Ян. кладúт. удáрет Ян. снiжiт О. вiдлiтит сe О. обтóчит Р. плетúт Гал. вчiнит Бч. також 3 л. ед. ч. не кiнчить ся на ать, сeб то голосiвка теперiшнiкова не вимiтуе ся: спiвaе Я. пúкае О. загинaе О. качкa рáпае Р. корова ревaе Р. звiдае Р. кусaе Р. кiт нiвкaе МЛ. — в Г. форми мiшають ся: позирaе вадь нiкат Г. iмат Г. кувiкaе дрiмнiох Г., та переважають вжe форми без голосiвки теперiшнiковоi. В Г. накинчики твердi: мормонiт мeвiдь Г. трафит. двóрят ся Р. забавлiют Г. муль портiт кожухi Г. úберут конóплi бiлi Г. мeлют Г.; те саме по бiльшiй частi i в МЛ. Бч. — покóрчнт Бч. ластúвка черiбонiт МЛ. лiтúють МЛ. котi свадьбúють МЛ. або вáвкaють МЛ. (sic!). гадкúють МЛ. В декотрих околицях майже завeгдн уживають в ед. ч. кóснт, рóбит, хóдит, сидiт натомiсть в мног. числi: кóсять, рóблять, хóдять, сидiять.

обрiти. обрiтú, обрiтeш, обрiтe, обрiтeмe, обрiтeтe. обрiтúть. (мiсто обрiсти psl. скр'кстн. скраштж, скраштши etc. заобрiти Марам.

густi. гудú. гудeш. гудe etc.

жiти. живú, живeш, живe МЛ. psl. жити, живж, живиши etc.

стри́чи (рідко стрі́шти psl. стришти). стры́гу, стры́жеш, стры́жé (psl. стригж, стрижши. стрижеть), стры́жеме, стры́жете, стры́гуть.

бі́чи (місцево бішти psl. *бкшти). бі́гу, бі́жіш, бі́жіть, бі́жимé, бі́житé, бі́гуть.

верéчи (psl. вркшти). вергú, вéржеш, вéрже (psl. вркжж, вркжши, вркжеть), вéржеме, вéржете, вергúть (psl. вркжжть) (також вéржу, вéржуть).

мочі́. могú, мо́жеш, мо́же. мо́жеме, мо́жете, мо́гуть (psl. могж, можши etc. 3. pers. plur. могжть).

речі́ (psl. рашти). рекú, речéш, речé, речéме, речéте, рекúть (psl. рекж, речши etc. 3. pers. plur. рекжть).

печі́ (psl. пашти) пекú (і печú), печéш, печé, печéме, печете, пекúть і печúть (psl. пекж. печши etc. 3. pers. plur. пекжть).

кля́сти О. Р. і кля́сті м. кляти старосл. клати (по фальшивій аналогії так як ревести, гребсти... з огляду на: нести, гнести, плести, вести). кленú, кленéш etc. psl. кльна, кльнши etc. об́и закля́сті Р.

чéрти (місто: чéрети psl. чркшти. чрктж, чркташи etc.) чру, чреш, чре, чре́ме, чре́те, чруть. обчéрти дерево ВР. об́ичру, об́ичреш ВР. etc. об́очру́ К. по аналогії як терти, тру, треш, тре psl. трфти. трж, трши, третъ.

знати. зна́у (зна́ву), зна́веш, зна́в. зна́уть (зна́вуть). бити. бію́ і бю, бі́веш і беш. — пі́ти. пію́ і пю, пі́веш і пеш etc.

ду́ти. ду́у (дую), ду́веш, ду́в НД. (ві́хор ду́е Лв. як в бойківскім говорі).

ревéсті О. (в Гал. реві́ти, реві́ти тут і там також рева́ти) реву́, реве́ш, реве́ etc. psl. рюти, ревж, ревшши, реветъ.

хоты́ти. хóчу (хóчу), хóчеш, хóче, хóчеме, хочете, хóтять psl. хоткти. хсштж, хсштши, хсштеть, хсштеть, хотать.

зр́іти Д. blicken. зрю, зриш, зрять. у нéбо зрять = er blickt gen Himmel. psl. зркти. зрж, зрши, зрять.

вельі́ти Лв. казати, приказати. велю́, велі́ш, велі́ть. 3. pers. plur. велы́ть і вéлють. psl. велкти velle; iubere. — велж, велиши, велить.

ладі́ти ВП. bereiten. лажú, ладі́ш, ладі́ть.

луді́ти ВР. locken. лужу, луді́ш, луді́ть psl. лоудити. лоуджж, лоудиши, лоудить. залужу пса ich werde den Hund locken. залуды́ть пса sie werden den Hund locken.

медіти Лв. mit Honig versüßen. ме́жу, меді́ш, меді́ть etc.
 слободіти. слобожу́, слободі́ш. слободі́ть ВШ. psl.
 свокодити. свокоджа́ свокоди́ши, свокоді́ть.

Форми: лужу, межу, хожу (хожю) і т. п. такі, як в говори
 гуцульськім.

дожджіти НД. дожджі́ть НД. psl. дѣждити. pluere.
 дѣждитъ pluit.

сніжіти К. pingere. сніжі́ть pingit. кедь засніжі́ть.

В кл. V. 1. голосівка теперішникова (Praesensvocal) з виім-
 ком з лица многого числа викидує ся. гнѣвам, гнѣваш,
 гнѣвають, гнѣваме, гнѣвате. гнѣвауть. Часто се буває
 в 3. лиці ед. числа: нявкат кут Г. die Katze miaut. гавкат пес
 Г. співають І. НД. кўсать І. гўкать Лв. хóўзать ся Д.
 увівать ся ВС. подáбат ВС. набівать ся ВС. одкірят
 ВС. збірать І. глядать Ду. перевертать Ду. урúбать Пу.
 порекать ВШ. В ед. ч. а також в 1. і 2. л. мн. ч. однакож ча-
 стійші форми з голосівкою теперішниковою: співа́у, співа́еш
 (рідше співаш НД.), співа́еме, співа́ете.

лызати після V. 1. лызау, лызаеш, лызає etc. муранкы́
 лызають ВР. die Ameisen kriechen.

пущати. пуща́у, пуща́еш etc. або пúщам, пúщаш, пúщат
 Г. etc. psl. поштити. поштитя́, поштитя́ши, поштитя́ть etc.
 в східній часті Галичини: пускати, пускajú, пускáеш, пускáв etc.
 мўсати О. müssen. мўсау, мўсаеш etc.

скоротати Я. kürzer machen, kürzen. скоротajú etc.

ревати О. brüllen. корóва рева́е (рідко) звич. рева́е (після І.).

Декотрі в галицкім майже виключно по V. 1. склонювані
 глаголи в угорско-рускім належать до V. 2. дрімлю, кóплю,
 кўплю, йімлю (частійше імáу, імáву), чéрплю, нарíчу,
 пла́влю; рíчу (від рíкати Г.), щíплю, шкрéблю, ла́млю,
 ця́плю = в Гал. дрімаю, копаю, купаю, імаю (= ich fange), чéр-
 паю, нарікаю, пла́ваю або пліваю, рíкаю (рідко уживане від рí-
 кати), щіпаю, шкрéбаю, ламаю, ця́паю (= капаю).

(кўпле ся качька З. — гўска пла́вле З. — взяла корóва
 рíкати то і теля́ рíче Г. І. [що иншого: корóва рíчить ВР.
 від рычати (з рык-ъ-ти) після III, 2.] — шкрéбле крóмпльі
 Лв. — щіпле рак Лв. — сёрце із жáлю ся ла́мле З. — кров
 ми ця́пле с сёрця ВШ.).

метати. мечу, мечеш, мече, мечеме, мечете, ме-
 чуть; рідко дуже: метajú, метáеш, метáв etc. psl. метати.
 машѣ, машѣши, машѣть et мета́ж, мета́ши, мета́ть.

пляса́ти. пля́шу. пля́шеш. пля́ше etc. psl. **пласати**, **пласаѣж**, **пласаѣши**, **пласаѣть** et **пашѣж**, **пашѣши**, **пашѣть** і пр.
ра́пкати. ра́пчу (пр. ка́чка ра́пче Гр. die Ente quackt).
тріско́тати Гр. тріско́чу. (па́личка тріско́че).

пукотáти Гр. пукочу.

гна́ти. жену́, женéш, женé. женéме, женéте, же-
ну́ть, psl. **гнати**. **женѣж**, **женѣши**, **женѣть** etc.

драти. дру, дреш etc. psl. **драти**. **дрѣж**, **дрѣши** etc.

звати. зву, звеш, зве. зведеме, звете, звають. psl.
зѣкати v. **зкати**. **зѣкѣж**, **зѣкѣши**, **зѣкѣть** etc.

ткати. тчу (тчу) ВР. місто сподіваного тку) тчеш, тче.
тчеме. тчете. тчуть psl. **тѣкати**. **тѣкѣж**, **тѣкѣши**, **тѣкѣть**,
тѣчемѣж, **тѣчете**, **тѣкѣть**.

прати. перу́ etc. брати. беру́ etc.

познава́ти. познава́у, познава́еш, познава́е, по-
знава́еме, познава́ете, познава́ють. Не спознава́еме wir
erkennen nicht non agnoscimus, після V, 1. — а позна́у (позна́у)
позна́еш... позна́ють (позна́ють) після V, 4. дава́ти. дау́ (даю́),
даéш... дау́ть (даю́ть).

вірова́ти і вірува́ти. віруу, віруеш, вірує, віруеме, віру-
ете, вірують.

купува́ти. купова́ти. купу́у (купую́) .. купу́ють (ку-
пую́ть). — хóжувати. хóжуу... хóжууть. — рóжувати.
рóжуу... рóжууть. *(cf. psl. **хаждати** ambulare et **раждати** parere).

Повельник (Imperativus). В 2. (і дуже рідко уживанім 3.) лиці
ед. ч. повельника понайбільше наросток и ослабляє ся на ь. плеть.
крадь. ходь. несь.

В 1. і 2 л. мн. ч. старословенське **к**, що повстало із голосівки
теперішникової (Praesensvocal) е і голосівки способової (Modusvocal)
и, ослабляє ся на и а далі на ь. 1. плетьме старосл. **плет'кмѣж**
чеськ. **plet'me** польск. **plećmy**. 2. плетьте старосл. **плет'кте**, чеськ.
plet'te польск. **plećcie**.

По губних суголосках и ослаблене на ь відпадає безслідно:
люб, любме, любте; охаб, охабме, охабте. куп, купме,
куште (від купити); — клеп, клепме, клепте (від клепети
після I. 3 або клепати praes. клеплю після V, 2.) готів, го-
тівме, готівте. здоров. здоровме, здоровте (поздоровте).
крив, кривме, кривте. роб, робме, робте. пазь, пазьме,
пазьте ВР. etc.

По шиплячих чути иноді в виговорі змягчене, котре однакж,
здає ся, що раз більше уступає: лишь. лишьме, лишьте (частій-

ше: лиш, лишме, ліште). ляжь. лѣжьме, лѣжьте (ляж, лѣжме, лѣжте). вѣржь, вѣржьме. вѣржьте (верж від „верѣчи“). перебáчь, перебáчьме, перебáчьте (перебáч etc.) скачь. перескóчь ВР. (= перескочи). — моўч, моўчме, моўчте. — меч, мѣчме, мѣчте, пиш, пѣшме, пѣште (чеськ. piš, pišme, pište. польск. pisz, piszmy, piszcie).

Змягченя попереджаючої и суголоски в ннших случаях: меть, лѣзь, пóнесь ВР. мель. хваль. помóль ся. гладь, ходь, берь, парь, ўпарь (= вѣпари) etc.

Повельник до глагола зложеного пўйти, пóйти звучить: подь або пой, пóдьме, пóйме, пóдьте, пóйте. Форма „поиди“ старосл. пенди стягає ся в подь або пой порівнай: горнолужицке рóј. — пой до цѣркви ВР. пóйте бáбо сюдá! ВР.

По при форми повельника з ослабленим наростком и на ь уживають ся також і форми, в котрих и не ослабляє ся пр. набері, (plur. наберіте) поведі (поведіте) луді (лудіте) готові (готовіте) печі (печіте) мечі (мечіте) і пр., в многім числі однакож найчастійше е ослабляє ся на ь: ходьіть, лудьіть, несьіть або і ь відпадає: прийдыт Стр. говоріт Кв. кричіт Я. мечіт МЛ. (від метáти V, 2.). попоглядьіт Я.

У глаголів II кл., у котрих перед ну стоїть суголоска, ніколи не відкидує ся и пр. угні, горні, тягні. Повельник від кынути (з кыд-нути), стáнути звучить кынь. стань. (шкынь, пристань). Від згáнути (зга(д)нути) однакож звучить повельник: згані, зганьіт Стр.

І декотрі ннші глаголи нпр. з кл. I, 5. не відкидують и нпр. імй (яти), уймй (угорєко-руск. уняти = виняти), жни, тни, за-пній, по-чній. I. 6. умрй, трй (терти) прострй, запрй. III, 2. дóздрй. обóздрй. — Форми повельника глагола спати утворюють ся після III, 2. спи, спийме, спіт. IV. претй МЛ. (= хрестй). V, 3. заждй, пóждй. рві. Взагалі и не ослабляє ся, коли перед ним стоїть дві або більше суголосок, бо инакше виговор був би утруднений; часом також і де инде, як показує уживанє (пр. імй).

По голосівках наросток и переходить на й; пий (psl. пий), вмій (psl. оу'м'кй), дьілаій (psl. д'клай), глядай, метай, зіставай*), бывай, спознавай**); радуй (psl. радуй), ку-

*) Фраірóчко моя, зіставай здорова Лв.

**) Уйду на мостóчок, свісну у листóчок.

Спознавай милéнька, чий то голосóчок? Лв.

пуй, віруй etc. в багатьох числ. пійме, пійте psl. пиямъ, пияте. čech. píme, píte. вмійме, вмійте psl. оумкймъ. оумкйте. čech. umíme, umíte. дьлаійме, дьлаійте psl. д'клаймъ, д'клайте. čech. dělejme, dělejte. глядаійме, глядаійте; метайме, метайте; зиставайме, зиставайте; бывайме, бывайте; спознавайме, спознавайте; куцуйме, куцуйте psl. коупоуймъ, коупоуйте čech. kupujme, kupujte. радуйме, радуйте; віруйме, віруйте.

В глаголах IV кл. як: двойіти, тройіти, здойіти и задержуєся і паде на него наголос пр. подвойі (подвой), потройі (потрой), здойі (здой; місцево здуй, здой). пр. здой корову.

клепай, клепайме, клепайте (від клепати після V, 1.)

Третє лице єд. ч. повельника уживає ся як в Галичині, так і на Русі угорській дуже рідко пр. говорі вон своє! = ний говоріть своє. — Одначе находимо 3. лице повельника, окрім в декотрих приговорках і пословицях, також в заіменниках неопреділених: будь-котрий, будь-якій, будь-чий, будь-тко, будь-што, хоть-котрий, хоть-якій, хоть-чий, хоть-тко, хоть-што; в присловниках будь-де, будь-куды, будь-як; хоть, хоть-де, хоть-куды, хоть-як.

Один-одніський раз стрів я форму повельника при першій лиці заіменника в єдиничнім числі, і то в співанці. Ся „куртєнка“, однакож для граматики интересна „пісничка“ звучить:

Я не пий! ты не пий! та тко буде пійти?

Та тко буде на жидівськы дыточкы робіти? З.

З частиць на! (= da hast du!) і цыть! (sei ruhig! beruhige dich!) утворює ся повельника 2 лице в багатьох числ: нате! да habt ihr! нате Дмитре! Я. — цытьте Льв. seid ruhig! —

Неопреділеник (Infinitivus). Неопреділеник в піснях часто закінчує ся на ц: спбзнац, змалювац, плакац, писац, пережйц. носйц, банувац, бантувац, свіциц. Се форми взяті з словацкого.

Причасники (Participia). Дієприложники теперішнього і дієпр. I. минушого часу стану дійного лучають ся дуже рідко: ростучое д'єрево ВР. wachsender Baum. — стоячое д'єрево Стр. wörtl. stehender Baum. — кыпляча вода НД. siedendes Wasser. — світячий бомбачьок. світяча мушка Leuchtkäfer, Leuchturm. — світячое скло glitzerndes Glas. — воняча (м. воняюча) рйба stinkender Fisch. — іж колячий є I. wörtlich: der Igel ist stechend (d. h. stachelig). — —

прячуть помёршого Стр. *man beerdigt den Todten (den Verstorbenen)*.

Частійше уживають ся дієприсловники теперішнього часу стану дійного: і дучі не говорію нич Лв. свиня хвощик закурячила ірюначачі Вл. баран, як увидію воўка, міркуючи так далеко стаю Вл. — добрі тобі, добрі у світлиці сидячі Ир. обі худоба ідучі у царвну не годна зайті Вл. — дуже ся зажурию у тім гадаючи ВШ. ідіть путьом говорячі Лв. — рідше дієприсловники I. минавшого часу: попойвши треба напоити ся. люг спати не йвши. — вбйвши. взйвши. подумавши etc.

Причасники II. минавшого часу ст. дійного часто мають значіне приложників: гнилий *faul*, кїслый, скїслый *sauer*, дбйшлий *reif*, рбслый *gross, grossgewachsen*, недорбслый *schwächlich, verkümmert, nicht völlig ausgewachsen*, умерлий *totd* etc. (Про причасники II. м. ч. ст. д. в формах описаних гл. низше).

Причасники теперішнього часу стану страдного (*genus passivum*) в звичайній бесїді дуже рідкі і мають значіне приложників: любімый *lieb*, відимый *sichtbar*, невідимый *unsichtbar*.

Причасники минавшого часу стану страдного на -нъ и -тъ уживають ся часто: метєный, забодєный, рблєный, білєный, божєный, заручєный, кўплєный, плáčєный, писаный, читаный, купбваный, іскошєный, ізнесєный, вінчаный, запрошєный, урожєный etc. — бїтый, ізольлятый (ізолята вода ВР.) нальлятый, загнатый (загната корова ВР.), забратый (забрата вшїтка тенгерїця ВР.).

Випадає замїтити причасники мин. ч. ст. страд. на -нъ запрєный (= гал. запєртый), прич. від неперехїдних глаголів: пыщкбваный (пыщквати *Blutfedern bekommen*), збїшлєный Г. (м. збїшєный від „збїсїти ся“ *wüthend werden, die Wuthkrankheit bekommen*).

Слїди аорїста стрїчаєм лише в означєню условника (*Conditionalis*) в формї бых (psl. *кѣхъ*) пр. просїю бых, просїю бысь, просїю бы (просїю бых) мн. ч. просїли бых (бы), просїли бысьте, просїли бы. Замїтно що в I. лицї многого числа також уживає ся бых (в старосл. *кѣхѣмъ*); часом також і в 3. лицї єдиничного числа пр. Мариш терєн прополбла. бых ся в нбжкы не вколбла Лв.

Також бачимо сцїпенїлу форму аорїста і в сполучниках (*Conjunctionen*): бы, абї, обї, кєбы, кббы, кєдбы, бжбы, якбы, штббы.

а бѣх возміў Лв. — йїла бѣх Лв. — штѣбѣх просійў Стр.
кѣбѣх ми дали Стр. — тѣбѣх не мали Стр. ѣжобѣх я йому
неправду уповіў І. — ябѣх пріяў ВР. — кѣдѣбым тя іміў в рѣкы,
тѣбым тя убіў З. — Кѣдѣбысь не пиў, менѣ не быў, я бым тебе
все любїла, Я бым твоїй кѣчерикы все д горї носїла Ир. (спї-
ванка). а бѣх його іс катѣн чекала Лв. як собаку-ѣ вбїли НД.
а ченьбѣх я гѣден за тебе забїти Лв. бѣх ся не впалїла Лв.
з арвав бѣсь ся (кѣню) пѣдо мною Лв. бѣх ся в нѣжки не
вколѣла Лв.

Дуже рїдка і зовсїм місцева форма аориста єсть повїх
(повїх від повѣсти в старосл. повѣсти, ducere, аор. злож. І. по-
вѣкск і повѣхъ духі — знамя часове (Tempuscharacter) є замїнене
на х. Ся форма уживана також в 2. і 3. л. єд. чис. мужеского
рода мїсто минувшика (Praeteritum я повїў = повѣлк єсмь); я, ты,
вѣн повїх мїсто я, ты, вѣн повїў (повїў). Може бути, що тут давна
форма аориста вплинула лише на замїну звука ѣ (= лъ) на х; — для
женьского і середного рода звичайнї форми в уживаню: я, ты,
оня повелала, я, ты, оно повелѣ, тож і в мн. ч. мы, вы, онї повелї.

(а потѣм повїх го ід капѣсты І. — потѣм повїх го ід
дїни І.).

Що до условника, то в угорско-рускїм, так як і в гал. може
класти ся бѣ межї заїменник і причасник мн. часу: я бѣ пѣшѣў,
ты бѣ пѣшѣў, овѣн бѣ пѣшѣў, мы бѣ пѣшли, вы бѣ
пѣшли, унї бѣ пѣшли — або до бѣ яко незмїнної частицї
почїпляє ся помїчнїй глагол єм (= старосл. єсмь) пр. я бым
пѣшѣў (пушѣў), ты бѣсь пѣшѣў, овѣн бѣ пѣшѣў, мы
бѣсьєме пѣшли, вы бѣсьєте пѣшли, унї (они) бѣ пѣшли.

Условник давноминувшика (Plusquamperfectum) уживає
ся, як в Галичинї і також подїбно як условник звичайного мн.
минувшика: я бѣ бѣў вїдѣїў, ты бѣ бѣў вїдѣїў, овѣн бѣ бѣў
вїдѣїў, мы бѣ бѣли вїдѣли, вы бѣ бѣли вїдѣли, онї
бѣ бѣли вїдѣли або я бым бѣў вїдѣїў, ты бѣсь бѣў
вїдѣїў, овѣн бѣ бѣў вїдѣїў, мы бѣсьєме бѣли вїдѣли,
вы бѣсьєте бѣли вїдѣли, онї бѣ бѣли вїдѣли; часом
також: бѣў бым вїдѣїў, бѣў бѣсь вїдѣїў, бѣў бѣ вїдѣїў
або вїдѣїў бым бѣў, вїдѣїў бѣсь бѣў, вїдѣїў бѣ бѣў etc.

(коб бѣлисьєте пришлї, тоб бѣлисьєте утратїли Лв. кѣдѣ бѣ мы
бѣли не ішли сюдї, то бѣ бѣли не пришлї за молокѣм ід левїци
ВШ. бо мы кѣдѣ бѣ бѣли не доїли, молокѣ не былѣ бѣ былѣ
ВШ. кѣдѣ бѣ бѣли мы не вїдѣли, молокѣ не былѣ бѣ былѣ
ВШ. кобї бѣли ня не бїли ВШ. мамка йїли бѣ бѣли паленяг І. Я бѣ

была своєю до́лю с царьом не мініла Ду. кедь бы были йміли, як собаку-б вбіли НД.).

Для вираження імовірного припуску події уживає ся минувшик від мати (мов би спомічник) з неопре́длеником одвітного глагола пр. маў пуйті (пійти) — wahrscheinlich ist er gegangen. нїнь о ма́ли вже продáти во́лы wahrscheinlich hat der Vater die Ochsen schon verkauft.

Спряжене без наростка теперішникового.

(Conjugation ohne das Praesenssuffix).

(вѣд) До того пня належні форми: не вім (тепер уживає ся дуже рідко і випирає ся що раз більше вираженем: не зна́у) ich weiss nicht. — Буг (Bög, Bir) вість Gott weiss es.

Причасник теперішниковий стану страдного: відомий, відо́ма, відомо́є.

(відомо нам I. es ist uns bekannt. — відомо́є дь́ло eine bekannte Thatsache).

Причасник теперішного часу стану дійного несклонний (дієприсловник) дуже рідкий: відучі́ і звичайно заступає ся формами „відáучи“ (від відати V, 1.) або „зна́учи“. Дієприложник тогож часу і стану уживає ся в вираженю: відúчий чоловік = знаючий чоловік, ein bewährter Mann, Sachkenner. — відучий = старосл. вѣдѣти.

В вираженях відúчі і не відúчі гріхы́ має той причасник значене страдне: = знані́ і незнані́ гріхи, звісні́ і незвісні́ гріхи, подібно як причасник йідúчий (гл. дальше). — Досить часто уживають ся форми зложених глаголів: пові́сти (= psl. повѣ́дѣти ἀναγγέλλειν, nunciare; ἐξεγγείσθαι, narrare praes. повѣ́мъ, повѣ́си, повѣ́сть; повѣ́мь, повѣ́сте, повѣ́дѣть). теп. ед. ч. 1. пові́м. 2. пові́ш. 3. пові́сть мн. ч. 1. пові́ме. 2. пові́сте. 3. пові́дѣть; тож спові́сти. іспові́сти. упові́сти. припові́сти. напові́сти.

Повельник: пові́ж (пові́ч psl. повѣ́ждѣ) пові́жме, пові́жете (psl. повѣ́димъ, повѣ́дите).

(Минувшик: пові́ў, пові́ла, пові́ло. — не пові́ў нич er hat nichts gesagt. — о́жобых я йому́ неправду упові́ў I).

(дад). теп. ч. ед. 1. дам. 2. даш. 3. дасть ч. м. 1. да́ме. 2. да́сте. 3. дадúть.

Повельник старосл. даждѣ звучить як загалом в українсько-руск. дай а утворює ся від пня да (да́ти = давати V, 4.) дайме, дайте, тож причасник тепер. часу склонний да́чий, несклонний даучі́.

[неопреділеник: дати; прич. теп. ч. I. ст. дійного склонний (дієприложник) да́вший (майже неуживаний), тогож часу і стану дієприсловник да́вши; — прич. т. ч. II. ст. д. да́ў, да́ла, да́ло (уж. в часах описаних і в зложенях: вда́лый, уда́лый, зда́лый, незда́лый, прида́лый з знач. приложника). — причасник минувш. часу ст. страдного: дан, дана, дано звичайно да́ны й, да́на (да́ная), да́ное і дат, дата, дато].

(иД) йім, йіш, йість, йіме, йісте, йідять (psl. *iamь, iasi, iastь; iamь, iaste, iadatiь*).

Повельник: йіж. йіжме. йіжте = psl. *ijdzь, idimь, iditeь*.

Причасник теп. ч.: стану дійного: йідучий Я. = старосл. *идучи*) має подекуди тепер значенє страдне, так як загально-руск. „їдомий“ (= старосл. *идомь*). йідучі гриби = *essbare Schwämme*. їдомі гриби, в гуцульск. йіжні грибі.

Неопреділеник: йісти (psl. *iasti*). Причасник минушого часу ст. дійного I. нескл. йівши (пр. не йівши. не півши голóден люг спати; попойівши. найівши ся. не дойівши. зйівши. вбйівши. уйівши. зайівши). Прич. мин. часу ст. дій. II. йіў, йіла, йіло (psl. *ialь*) в часах описаних — а також в зложенях приймаючи зовсім вже значенє приложника: зайілый *grimmig*, лютий. — розйілый *bissig, jähzornig*. — причасник минув. ч. ст. страдного йіден (= psl. *idetiь*) рідше уживає ся. (вшйтка пшениця зйідена; від йіден утворений суцник глагольний йідынй = psl. *idenniє* гал. *idine, ida* Essen, Kost.).

(ієс). Теперішник єд. ч. 1. єм 2. єсь 3. є (єсть) мн. ч. 1. єсьме 2. єсьте 3. суть = psl. *sing, iesьmь, iesi, iestь plur. iesьmь, iestь, sьtiь*. (я бо не єм дома Стр. не єсь в хйжи Стр. я єм туйкы ВР. ты єсь гадá ВР. докы ты єсь у мамóчки Лв. якій єсь ледáщо Гр. овон є в церькви ВР. кáжеме: кедь є в тя вадь кедь ма́еш ВР. єсьме туй вшиткы ВР. вы єсьте гны́вні ВР. оні суть в хйжи ВР. суть ВС. Лв. НД. ВР. Гр. суть у вас во́лы НД. = *habt ihr Ochsen?* — козáкы отде! суть напереды́, ісперэд нас ВП. де оті суть гóлубцы I.

Місто суть, котра форма на Русі угорській уживає ся частійше, кажуть також є пр. ож є много ластувкй МЛ. *wenn es viele Schwalben giebt*. не є окулярі ВП. —

Рідко стрічає ся також форма єсть пр. коли вон єсть хлóпець Пу. — в пісні: „Єсть там много дорожёнкы, заступáуть ворожёнкы, Ож бы з нею не бывáти, ож бы ей не ко-

хати*) Лв. [„Суть“ уживає ся в Гал. в Перемисчинї, у Бойків і у Лемків (де говорять: „сут“) досить часто].

Описані форми глагольні (Umschriebene Verbalformen).

Минувшик стану дійного (Perfectum g. act.) складає ся з причасника минувшого часу ст. дійного II. і з теперішника глагола-спомічника (Hilfsverbum) *ієсмь*. В першій лиці мужеского рода єд. ч. звучить спомічник *єм*, для женського і середного рода стягає ся — *а-єм*, — *о-єм* на *а-м*, *о-м* пр. *быў-єм*, *была-м*, *было-м*, подібно в 2. лиці: *быў-єсь*, *была-сь*, *было-сь* в 3. л. спомічник відпадає *быў*, *была*, *было* мног. числ. 1. *были-сьме* 2. *были-сьте* 3. *были* (і тут спомічник відпадає). старосл. *вѣлъ ієсмь*, *вѣлъ ієси* etc. — (*былисьме* = *были єсьме*; *былисьте* = *были єсьте*).

(*быў-єм*, почорный *ў єм*, ходи *ў єм* 3. укл *аў єм* VIII. взя *ў єм* Г. не хоти *ў єсь ся* раз ісхылити Лв. куды-м давню хожувала 3. по горі-м ходила Лв. тебе-м май любила Лв. — на тебе-м позирала ся Лв. звел *а-сь* хлопа молодого Лв. що-сь ся пожурила Лв. мене-сь згодувала Лв. любила-м Гр. вольила-сь ня мати в купели зальяти НД. жито-сь ізжа *ў* I. співа *ў-єм*, співа *ў-єсь*, співа *ў*. співалисьме, співалисьте, співали VR. ког *о-сьте* любили Гр. фрайрка-сь ми была Ир. тепер *єм* пояла в селі май красшого Пу. піла-м, напіла-м ся, в *а*лам з грунку, не в *бі*лам ся Ир. каз *аў-єсь* ми I. журила-м ся Лв. пошли косарі Лв. детьло п *о*тя I. що-сь ми наробила VIII.).

*) На Україні форма єсть також иноді лучає ся місто частійше уживаного є пр. у Шевченка:

Єсть на свѣті д *о*ля,
А хто її знає?
Єсть на свѣті воля,
А хто її має?
Єсть л *ю*де на свѣті —
Срібл *о*м — з *л*отом с *я*ють,
Здаєть ся пан *у*ють,
А д *о*лі не знають.

Форми с *у*ть писателі українські тепер не уживають. У Основиненка находить ся раз тота форма в повісти: „Добре роби, добре й буде“ в незвичайній сполуці яко pluralis reverentiae в устах мужика Тихона Бруса розмовляючого з комисарем. (Повісти Григория Квітки. Вид. Куліша р. 1858 в Петербурзі. Том II. стор. 41. стр. 6. з дол.): „Ви як торгуетесь, то мов прикажете, щоб усі знали, що ви с *у*ть пан“ (отож „с *у*ть“ при другім лиці; подібно кладе ся тепер „є“ при 3 лиці многого числа, а навіть в Галичині часто і при всіх лицах обоіх чисел; порівнай також польск. діалектол.: *my są* = *wir sind*). Також яко plur. rev. у тогож писателя Т. I. стор. 256. стр. 13. з дол. „він уже нам не с *у*ть нач *а*льник“. — Т. II. стор. 60. стр. 11. з дол. „Пан Пістрик с *у*ть пісар“.

Иноді почиляє ся спомічник в скороченій формі до заіменника личного в 1. і 2. лиці: 1. я-м ході́ў (ході́ла, ході́ло). 2. тысь ході́ў (ході́ла, ході́ло). мѝ-сьме ході́ли. 2. вѝ-сьте ході́ли.

Часто для вираженя минувшика перед причасником минув. ч. ст. д. II кладуть лише заіменник личный (а в третім лиці вказуючий вѝн, они): 1. я купова́ў (купова́ла, куповало). 2. ты купова́ў (купова́ла, куповало). 3. овѝн (вун, вѝн, він) купова́ў. 1. мы купова́ли. 2. вы купова́ли. 3. оні́ (уні́) купова́ли. 1. я вер (з: вергл, старосл. вѝргль ꙗсѝмь), вѝрла, вѝрло. 2. ты вер etc. 3. вѝн вер etc. 1. мы вѝрли. 2. вы вѝрли. 3. оні́ вѝрли. Від бѝоти (psl. кѝсти, ungere) минувшик: я бу́ў (бѝў, бѝў), бола́, болѝ (pol. bódl, bodła, bodło).

Декотрі глаголи II. кл. творять причасник минувшого часу ст. д. ві від коротшого пня пр. приця́пнути VIII. приця́п, приця́пла, приця́пло. — удомкнѝти I. aufmachen. удомѝк, удомкля́, удомкля́. ўмкнѝти ся HD. Пу. entschlüpfen, sich entwiden гал. вимкнѝти ся ўмок ся, ўмкла ся, ўмкло ся. — ізмокнѝти. ізмѝк (ізмѝк, ізмѝк) ізмѝкла, ізмѝкло. — ухопнѝти. ўхѝп, ўхѝпла, ўхѝпло Пу.

Декотрі глаголи тоїже класи можуть мати причасники м. ч. II. ст. д. двоякі, утворені від повного пня і від коротшого пр. скыснѝти, скѝснѝў, скыснѝла, скыснѝло і скыс, скѝсла, скѝсло; пѝсхнѝти, пѝсхнѝў, пѝсхнѝла, пѝсхнѝло і пѝсѝх, пѝсхля́, пѝсхлѝ.

Декотрі знов творять сей причасник лише від повного пня: дѝркнѝти. дѝркнѝў, дѝркнѝла, дѝркнѝло. дѝбнѝти. дѝбнѝў. дѝбнѝла. дѝбнѝло. гѝйкнѝти. гѝйкнѝў, гѝйкнѝла, гѝйкнѝло. кѝнѝти. кѝнѝў, кынула, кѝнуло.

Давноминувшик ст. дѝйного (Plusquamperfectum act.) творить ся з причасника мин. часу ст. дѝйн II. відповідного глагола і з минувшика спомічника бѝти, пр. писа́ў ем бы́ў, 2. писа́ў есь бы́ў, 3. писа́ў бы́ў... для женьск. р. 1. писа́ла-м бѝла, 2. писа́ла-сь бѝла, 3. писа́ла бѝла для сер. р. 1. писа́ло-м бѝло, 2. писа́ло-сь бѝло, 3. писа́ло бѝло (що до на́голосу місцево також была́, былѝ), мног. ч. 1. писа́лисьме бѝли, 2. писа́лисьте бѝли, 3. писа́ли бѝли (місцево на́голос: былі́) або я бы́ў писа́ў, ты бы́ў писа́ў etc. і я писа́ў бы́ў etc.

(каза́ў бы́ў менѝ I. прийшо́ў бы́ў д мѝнѝ Стр. убра́ў есь ся бы́ў у па́нськое пла́та VIII. Ой я бѝла заробѝла, Прѝйшли́ хлѝнци́: я пропѝла I. (співанка).

Будущик дій. ст. (Futurum act.) виражає ся у глаголів довершених (verba perfectiva) теперішником: напи́шу, прине́су, докóшу, прій́ду, повеселью́, пу́йду (по́йду, пійду), помо́гу, поськíку, запрóшу, б́уду.

Від глаголів недоконаних (verba imperfectiva) творить ся будущик через сполуку неопреділенника з теперішником глагола б́ити (б́уду, будú) або (в місцевостях сумежних з Гуцúлами) глагола йти (йму, му) ед. ч. 1. б́уду співа́ти. 2. б́удеш співа́ти. 3. б́уде співа́ти. мн. ч. 1. б́удеме співа́ти. 2. б́удете співа́ти. 3. б́удуть співа́ти або ед. ч. 1. му співа́ти. 2. меш співа́ти. 3. ме співа́ти мн. ч. 1. мем співа́ти. 2. ме́те співати мут співати.

б́уду ора́ти Лв. б́уду мири́ти Гр. б́удеш робі́ти Стр. б́уде тя бі́ти Стр. б́удеме посві́єковати І. б́удете зборува́ти ВС. будúть метáти Пу. — му робі́ти Я. меш криче́ти Я. ме держéти Я. не ме й́єти Я. — не ме тька́ти Я. = er wird nicht fliehen. мем купова́ти. ме́те продава́ти. мут косі́ти.

Рідко складають для вираженя будущика неопреділенник з теперішником глаголів почáти або хоты́ти пр. дощ хóче іти МЛ. = es wird regnen, der Regen wird fallen. — ж́ито (озімное) у я́рі пóчне нá ново рості́ І. der Roggen wird im Frühling wiederum wachsen.

Стан страдний (Genus passivum). Стан страдний виражає ся: 1) сполукою форм ст. дійного з заїменником ся у всіх лицах єдиничного і многого числа пр. то́лєсо пра́вить ся. новинкí у́дауть ся die Zeitung wird heraus gegeben. кынди́рця зб́ирають ся. у́пекло ся кієто (= тьєто) горáзд ВШ. 2) сполукою причасника минавшого часу ст. страдного з формами ем, б́уду, бы́ў, пр. Тра́виця зелéна то-сь рано скоше́на, Велика́ непра́вдо то-сь на ня ізнесéна Лв. — ем божéный або я-м божéный МЛ. ich bin beeidet. — будú божéный МЛ. ich werde beeidet werden. б́уде бі́тый І. er wird geschlagen werden. б́удеш заплаче́ный Гр. du wirst hezahlt werden. бы́ў божéный МЛ. er wurde beeidet. — во́ловоє о́ко у́несено бы́ло горí орелóм ВШ. = der Zaunschlüpfer wurde vom Adler hoch in die Lüfte getragen. — бы́ли-сь ме запроше́ні wir wurden eingeladen. Часто спомічник єсть або бы́ў (бы́ла, бы́ло) опускає ся пр. лы́є ужé стáтый. вшы́тко пóле поорáно. — мнóго камі́ня вчóра нанесéно. — черты́ж зачерто́ О. Р.

4. До словолату (Syntaxlehre).

Зв'язка (copula) єм, єсь... єуть в угорсько-рускім часто опускає ся, так як і в загально-руск. пр. я в тому одвітливый МЛ. = я ем (єсьм) в тому etc. ich bin dafür verantwortlich. — я не доўжен нич = я ем недоўжен нич ich habe keine Schulden, ich schulde nicht. — я с тобоў іті гódна Коп. = я ем гódна etc. ich bin würdig mit dir zu gehen (an deiner Seite zu stehen). — я неборацьок готóвый войцьок ich armer Schlucker bin gleich bereit Soldat zu werden. — ты недóбрый = ты єсь etc. du bist nicht gut. — де велика лóбость, там ся не побéруть Лв. = де велика єсть etc. — Марамóрош дóбрый вáрош, дóбре у ным жítи Р. Мараморош єсть добрый варош, добре єсть etc. — то не пóтрібно Пу. = то не єсть пóтрібно. — тепéрь велика радóсть канóникóм Пу. = теперь велика єсть etc. jetzt haben die Domherren grosse Freude. — цы вáшое? Лв. = цы єсть вáшое (дитя)? — якы мы богáті = якы мы єсьме богáті. — вы свадлívі = вы єсьте etc. ihr seid zänkisch. — вшыткы люде весе-лénькы = вшыткы люде єуть etc. alle Leute sind fröhlich, alle Leute empfinden Freude. —

В реченю условнім чи припустнім або желайнім може иноді опустити ся минувшик від быти пр. кедь бы не робóта в пóлн, овóн бы дóраз прийшоў = коли бы не была etc. — обы не дождж, то мóжно косítи = обы не быў etc. — тóлько бы в вас волóв, як в городíны колóв = тíлько би в вас було волів, як у плоті єсть колів. — кебы мо́я мáмка здорова, бóде в мене дрúга корóва = коби була моя мати здорова etc. —

Иноді опускає ся тепéришник від быти в значеню „єствувати, находити ся, лучати ся“ пр. дес у мене вúйко Лв. = десь єсть у мене etc. — у вас во́лы і корóвы, а в мене лем кóзы. — в туй хáщи гýдóв мнóго = в туй хáщи єсть etc. in diesem Walde giebt es viele Schlangen, in diesem Walde werden Schlangen häufig angetroffen. — на вýсокó(й) полонíны вóвчáрикóв мнóго = на выс. полонíны єсть etc. auf der hoch gelegenen Alm hüten viele Hirtenknaben die Schafheerden.

Єсть (є) і єуть не опускає ся, коли говорить ся з бiльшим притиском пр. кéбы то бýла дýвка, тогды бы я йі комендеровáла, а так, колі вóн єсть хлóпниця, сын тво́й, ты єму розкажі Пу. — І напише собі на кáмени, што то є розбóйник Пу. — О велика тут є смúтость! Пу. — што у тебе є в утрóбі, то не бóде нáше Пу. — напиши мены кóнтра́т, ож то вшы́тко мо́є є Пу. — Ко́му є велика

ра́дость, як принцэзны? Пу. — то є мѡя ра́дость Пу. — ай бо є у мѡне на пядь моту́зка І. — тут ще бѡльше такїх пропáсникѡв є Пу. — казáла нам дзѡбка: не є пáленки цѡтка, казáла нам квѡчка, ож є пáленки бѡчка Лв. — тут у мѡне суть сокачкѡй Лв. — не идѣть у тот лыс, бо там суть пропáсники Пу.

Инодї для бѡльшой зжатости в вираженю, понайбѡльше в пѣснях або приговорках, опускає ся також иньшій глагол-присудок, котрий дасть ся легко дорозумїти пр. із Бѡгом Мáрько, із Бѡгом, із бѡжима я́гнелами, із дѡбрыма сусѣдáми! (scilicet: пробувай або тривай). — поза тѡти сѣньї гѡры мальѡванї бѡчкы (scil. красують ся або мож видѣти). — горї гай, дольї гай, а на стрѣдку Дуна́й = горї росте гай, дольї росте гай, а серединою пливе Дунай. — дѹмать, што там чортї-пропáсники Пу. = што там бывáуть (т. є. мешкають) etc. — вшыткы лѹде кѹпчкaми, лем я самотѡю — всѣ лѹде живуть купчкaми, лише я живу в самотї. — до дѡму, до дѡму, кѡждый ид свойѡму = кождий иде до своего дому. — коли пѡчнѣ лѣзти шаркáнь с тѡго гѡрода та д нѡму = коли пѣчне лѣзти смок з того города, та кинув ся до него. — де мѡлого вѣрнї словá = де дѣли ся etc. — ты менї доганя́ти! = ти сѣмѣш менї доганяти, ти сѣмѣш менѣ поприкати, ти сѣмѣш менї докоряти! —

Суцник з придатком (Attribut) утвореним з того самого пня, виражає усилене, звеличене понятє пр. сѣла силѣчна Бі. eine sehr grosse Kraft, eine sehr grosse Macht. — мрáка мрачѣнна Я. ein sehr dichter Nebel. — тьма тьмѹща Бі. тьма тьмѣнна Бі. in der Bedeutung: Unzahl, eigtl. sehr dunkle Finsterniss.

Коли до приложника, яко придатку, другий ще додає ся приложник з того самого пня утворений з накінчиком енний, то тим також понятє придатку степенує ся пр. вáтра сѣлна-силѣнна Р. ein sehr grosses, sehr starkes Feuer. — горá висѡбка-висѡчѣнна Я. ein sehr hoher Berg. — свѣт я́сный-ясѣнный І. ein sehr helles Licht. — лѣс велѣкий-величѣнный О. ein sehr grosser Wald. —

Присудок-глагол инодї оказує той сам корїнь, що пїдмет або предмет чи другї доповнення пр. свирїнѡк сверенїть Ду. die Grylle zirpt. — пищалѡчка пѣскаць die Hirtenflöte pfeift. запѣскай на пищáлцы ВШ. pfeife auf der Hirtenflöte. — із мáстью помастїти З. mit Schmalz bestreichen. — засилї зáсилку у корбачá Пу. ziehe fest die Schlinge bei der Peitsche, mache die Schlinge bei der Peitsche zurecht. — чертїж зáчерто О. Р. auf dem zum Waldausroden bestimmten Platz wurde die Rinde an den Bäumen abgeschált. — ночювáў там єднѹ нѡчку Лв. er übernachtete dort einmal. — гудѹть гудакѣ Лв. die Musi-

kanten spielen. — за гудуть гудакі die Musikanten werden spielen (spielen vor). — дзвенять дзвінкі Ир. die Glocken klingeln.

Инокли в пісні творить собі просто народня фантазія здовільне слово з того самого коріння, що присудок пр. упало ябличко с того падамента, Верні ся мій сину с того регімента.

Подібно як приложник в формі іменній, яко придаток, задержує иноді вид 1. пад. единич. числа в ускісних падежах единич. числа і в першім та в четвертім падежі многого числ. (пр. вóрон-коня́; ня вóрон-коні́; в зе́лен льі́сьбі, вóрон-ко́ны; сів-ластóвля́та), так буває се часом і з суцником-придатком пр. на́ймит Мíттер убра́в ся. — жид заго́нкаў до на́ймит-Мíтра. — повість на́ймит-Мíтрови. — покліче на́ймит-Мíтра. — з на́ймит-Мíтром або з на́ймнтом, з Мíтром. — при на́ймит-Мíтрови.

Нераз приво́дить ся в бесі́ді зависимій (ускісній oratio obliqua) слова висказу відповідної особи незмінені, хоч кладе ся перед ними сполучник што або ож пр. кум казаў циганінови, што я знаў пчо́лы в льі́сьбі Стр. м. казав циганови кум, що знає пчоли в лісі т. є. знає, де борть. — Ка́роль повість старе́нькому, што я думáу, ож тут тоті́ трия́ чорті́ быва́уть, што я днеська з них е́дно́го забі́у Пу. м. ..., що він думає, що тут мешкане тих трох чортів, з котрих е́дно́го він ні́ньї забив. — А дьі́до йо́му так пові́ў, ож сьі́ не дам ти, кедь пові́ш ми непра́вду І. м.... повів, що дасть му, е́сли він му скаже неправду. — І каза́ли Ка́рольови, ож по́й за на́ми Пу. м. казали..., щоби ішо́в за ні́ми.

Иноді уживає ся глагол ем (= старосл. ѳсмь) яко так зване слово притулне (εγκλιτική λέξις) пр. тобі́-м ві́рний [повстало із: тобі́ ем (єсмь) ві́рний]; то-сь го́лесарь (то єсь, то-єси); тó-сь-ме щаслі́ві (то єсьме в старосл. ѳсмь); то-сьте чи́таві (то єсьте чит. в старосл. ѳстє) = seid ihr aber brav. — Спомічник ем в часах зложених стягає ся і притулює то до particip. praet. II., то до заіменника або і до частиці пр. у́браў ем (із: убраў єсь); пи-са́ла-м (із: писала ем, писала єсь); ході́ў єсь (із: ходіў еси); співа́лась (із: співала еси); ігра́лись-ме (із: іграли єсьме, іграли єсь); лю́білись-те (із: любили єсьте, любили есте). — я-м і́граў (я ем і́граў, я єсь і́граў); ты-сь ко́сіў (ты єсь, ты е́си ко́сіў); мы-сь-ме зая́лі (мы єсьме зая́лі); вы-сь-те ні́кали (вы єсьте, вы есте). — ... тебе́-м зві́даў (із: тебе ем, тебе єсь зві́даў); ко́го-сь-те лю́били (кого єсьте, кого есте лю́били); мо́го-сь не ви́дѣла; сво́го-сь-те не дали; йо́го-сь-ме з'о́хабили; о́бы-м войова́ў (о́бы-ем, о́бы єсь войова́ў); бы-м ся не впа́лила (бы ем

(всѣмъ) ся не опаліла); бы-сьте ся не чѣдовали (бы-всѣте, бы-всѣте); — — де-м зрѣсла, там стою Лв. = де ем (всѣмъ) зрѣсла там стою etc. —

Рідко дуже уживає ся ем енклітично при теперішнику иньшого глагола пр. удколі-м ся уженіѣ, усѣ живѣ, але-м бідѣу Пу. seither ich geheirathet, bin ich am Leben, doch elend ist meine Existenz. (але-м повстало з: але ем, але всѣмъ; не належить так ділити: а лем, що значило би: а лиш; те енклітичне ем тут рідше увидатняє особу оповідача).

Для більшої ваги повтарає ся той сам присудок (Praedicat) в реченях, котрі звичайно в письмі стягають ся: дасть Кáрольови єдну шкатульку масти і дасть єму єдєн прут мідянїй Пу. м. дав Кар. шкатулку масти і прут мідяний. — іде одін день, іде другий день і іде третій день м. іде один день, другий і третій. — а теперь старій думать, думать і пише Пу. = думає довго і пише. — Часом ціле речєнє в оповіданю повторяє ся, а лише дєкотрі присловникові доповненя бувають відмінні пр. узяѣ, намочїѣ тот кожѣх раз і стряє на зємлю; узяѣ, намочїѣ тот кожѣх другий раз і стряє на зємлю; узяѣ намочїѣ тот кожѣх третій раз і стряє на зємлю = намочив той кожух тричі (раз, другий і третій) — причім виражає ся також довше триванє дїйства.

Для означеня неозначеного докладно підмету уживають часто глагола-присудка в 3. лиці єдиничного числа пр. начїнить маїоші кáшоѣ та ма́ло мнѣса покла́де Вл. man stopft die Würste mit Heidegraupen und giebt ein wenig Fleisch dazu. — órapı (ýrapı) ýгнявит гет спуд кóжи Map. man drückt die unter der Haut des Rindes befindlichen Larven der Dasselbreme heraus.

Число мнóге для показаня чєсти (Pluralis reverentiae). ўдкы пришлі? woher sind Sie gekommen? — де бы вáуть? wo wohnen Sie? — Зўтки (з'удкы) валўшны? wo sind sie zugehörig (zuständig)? — не є попóнька дóма: пóшли до Ирлѣвы клѣчкы куповáти, цєркóвцю од(ъ)мыкáти Лв. — а што Вáм нѣню є? Пу. was fehlt Ihnen Vater? (питає хорого вїтця). — царь прєсвїтлїй гáдáуть, што онї є попóм говоря́ть Вш. — най менї пан прєвєлѣбный да дўть євм стóв золотїх Вш. — суть пан великомóжный дóма? НД. — ўкажу ім вшїткó Вш. ich werde dem Herrn alles erzählen.

Глагол (part. praet. act. II. в минувшику) яко присудок стоїть инодї в родї середнім, хоч підмет иньшого рода пр. А цєркóвникови не обстáло ся, лишє лѣвеш Вш.

ДлҀ описанҀя звуків і явищ в природі або, коли підмет неопреділений, уживає ся присудок-глагол в минувшику середного рода пр. загреміло, дожджіло, позорҀяло ся, шумотҀило в лҀсї, блҀснуло, блҀскало, завалило путь, запищало в хамнику, задубонҀило на мості, яло в лҀсї гойкати — часом також і в иньших разях, іменно, коли подҀя стала ся мовби сама собою яко вплив доконечний обставин пр. тареликов не постало *З. die Zahl meiner Thaler reichte nicht aus.*

Теперішник повіствуючий (теп. оповістний, praesens historicum) дуже часто уживає ся в оповіданҀях угорско-руських, через що надзвичайно зискує живість представленҀя пр. вийме і подасть письмо. — тогдҀи поклїче голосом іншаким на воли і каже. — то бзҀме Фєдєр дєржано на батозҀи та ударить ся по кожухови. — жид почне гойкати. — дуже жїда побє по головї. — воробок укаже: ат-сяк! забє голову пуд крило *ВШ.* — заже не йому письмо. — прїйде до трахтїльни, звідать ся трахтїльника Пу. — напише Кароль карточку ід принцєзні. — принцїзна позирать на облак і увидить Тису; тогдҀи скоренько прибїгне і поцїлює Тису. — дєраз тотє письмо с кошарика вбзҀме і письмо прочитать. — закличє кухаря, с кождой стравы до єдного пугарчика набирать і до кошарика іскладе. — так она пише єдно письмо. — прїйде там владїка божити їх, а принцєзна зохабить младєго і пде ід Карольови, хопить його і пде ід владїци. — Кароль вбзҀме шкатулку, помастить єї мастю і положить її на столїць і дасть їй книжку в рҀки. — Кароль верже єднҀ лєжечку пєви. — та тепєр собї Кароль велїкого каменя положить на грєб пропасникови і там напише собї на каменї: што то є розбїйник. — і с тым ся вбзҀме і посадить вербу єднҀ на грєбі свєго пса. — тепєр гадає собї Кароль, набирать собї злата, стрїбра, позамыкать вшитко і печатку положить. — ай бо кбчїш уйме пистєлю та каже. — а царь обїцять дєчку дати за кбчїша Пу. — ухопить йому письмо. — пообзирать на стїну Стр. — уйдуть на бєрҀг, пообзирать ся Христєс на ПетрҀа Стр. etc.

Инодї в оповіданҀю побїч теперішника оповістного стоїть минувшик пр. лисїця скочить тогдҀи та і мїла воробка тай ізбїла *ВШ.* — тепєр дасть кошарик Тисї і пустїла Тису вон. — трахтірош позирать і побилїў. — тепєр вбзҀме собї с принцєзні тотҀу масть і до шкатулки збере і красно ю змыў і назад платїчко на ню даў.

Повельник (imperativus) може служити для означеня условного або припустного дїйства. *пóйте, не пóйте* — я сам ўкажу *вшýтко möget ihr gehen, oder nicht, ich selbst werde alles aussagen.* — *купít, не купít, айбо кляети не слóбудно ihr möget dies kaufen oder nicht, aber ihr dürfet nicht schelten.*

Перед повельником кладе ся в реченях условних, припустних або питальних противположних: *хоть — хоть пр.* *Ой хоть гудí, хоть не гудí гóлубе неборе Д.* *ob du (traurig) girst, oder ob du nicht girst du arme Taube* (— *Schmerz empfindet meine Brust*). В таких реченях може друге *хоть* також опустити ся: *Хоть купúй, не купúй, курíти не бóду, Я тебе дýвка любíти не бóду VIII.* *Du magst Tabak kaufen, oder nicht — ich werde nicht rauchen, dich Mädchen werde ich nicht lieben.* В подібних случаях, також коли глагол в способі вказнім (indicativus), може *хоть* тилько перший раз покласти ся: *хоть покýню, не покýню VIII.* *ob ich es unterlasse oder nicht; sei es, ich unterlasse dies oder nicht.*

Повельник (imperativus) уживає ся иноді в оповіданю для означеня протепности, наглости або незвичайности дїйства (um das Ungestüme, das Plötzliche, das Ungewöhnliche der Handlung zu bezeichnen) *пр. она пóшла та Петрá бий ic краю ВР.* *sie gieng und schlug Peter, der auf dem äusseren Bettrande gelegen.* — *айбо Дуна́й, Дра́ва, Тíса ўхопили собí по ёдному за нóгы та бий вшýткых Пу.* *und (die Hunde) Donau, Drau, Theiss zerrten einzelne (Räuber) an den Füßen und schlugen alle nieder.*

Иноді сполучником часовим (coniunctio temporalis), условним (с. conditionalis s. hypothetica) і допустним (с. concessiva) з неопре́длеником (infinitivus) виражає ся дїйство взагалі без означеня певної особи дїяча нпр. *кедь стати на ньóго (на кóлесо) і по-вíсти Ль.* *wenn man auf das Rad tritt und spricht.* — Часом кладе ся лишень сам неопре́дленик в подібних разях нпр. *покла́сти сідло на коня́, в́йжеє од коня́ — покла́сти на зéмлю, н́йжеє од свиньí Ир.* *wenn man den Sattel auf den Pferderücken legt, so liegt jener höher als das Pferd; wenn man den Sattel auf den Boden legt, so ist der Sattel niedriger, als das Schwein.*

Неопре́дленик з дайником означає доконечність дїйства або стану *пр. де ся дýвка згодувала, там йó не бывати* *wo das Mädchen erzogen wurde, dort wird sie nicht ihr Leben führen* (da sie als Vermählte in ein anderes Haus geht). — *йому́ злóў смёртьо́ў погýнути* *Стр.* *er muss einen grässlichen Tod sterben.*

Неопреділенник може иноді заступити ціле речене пр. не мож ся там навертати, удкы раз ся зарікати I. (= не можу до того навернути ся, від кого я вже раз зарекла ся).

яти, іміти (імити ся) уживають ся з неопреділенником для означеня розпочатого дійства: імії бїгнути, яї кричати; подібно ладити з неопреділенником для означеня знаміреного дійства пр. вброн хваліти ся ладії гóлосом ВІІІ. der Rabe wollte mit seiner Stimme prahlen (war im Begriffe seine Stimme hören zu lassen). — ще я лажу єдну присловку казати Вл. ich beabsichtige (ich nehme mir vor) noch ein Sprichwort zu sagen.

Приложник яко придаток (а також приложниковий заіменник або числівник) може стояти сперед сущника, котрого ближе опредляє (великий сад, високий дуб, подобна челядина Лв. schöne Frau, висока гора, жбуге піря, інакый лист, друге дило) або також і послі сущника пр. Сидіть гóлуб на конари сівый і чубаты Д. auf dem Ast sitzt eine graue und gehaubte Taube. — I тогды каже йому царь пресвітлый ВІІІ. Und dann sagt ihm der erlauchte König. — Бог мїлостивый посмотриї на мене Пу. der barmherzige Gott berücksichtigte mich (in meiner Noth). — Чоловік скупый дуже твєрдо избірать, ай бо мáло хоснє ВІІІ. ein geiziger Mensch sammelt sehr eifrig, doch zieht er von dem Gesammelten wenig Nutzen. — лем єдну нуту заспівáme пану великомбжному Стр. nur eine Weise (ein Liedchen) werden wir hochgeborenem Herrn vorsingen. — чєрез пóле мадярськє ишло вóськє цысарськє Пу. Durch's Magyaren-Land zog das kaiserliche Heer. — колї на ся вóзьме кошулічьку бїлу Лв. wenn er sein weisses Hemd anzieht. — тогды покличе гóлосом інакым ВІІІ. dann rief er mit geänderter Stimme. — кєдь бы у тя і гóлос такїй красныи ВІІІ. hättest du auch eine so schöne Stimme! — А єдєн дьїдо старїи накладї огнї ай далєко уд нас I. Und ein alter Greis schürte Feuer aber weit von uns entfernt. — указї пєршому цєрьков такү високу, што на євїтї такїи не бїло I. er zeigte dem ersten eine so hohe Kirche, dass auf dem ganzen Erdenrund eine höhere nicht zu finden war. — заслужїли рыбу єдну ВІІІ. sie verdienten einen Fisch.

Коли придатками бувають заіменник і приложник, то може заіменник покласти ся межи приложником і сущником пр. любый наш пане! Пу. unser lieber Herr! — або також може заіменник стояти перед приложником ставленим сперед або послі сущника пр. мōй любый тáтко і ма любá мáтко! Пу. mein lieber Vater und meine liebe Mutter! — мáмка мōя старєнькая! Лв. meine alte

Mutter! (порівнай у Шевченка: Місяцю мій ясний! — Ой Дніпре мій, Дніпре широкий та дужий!) — або кладе ся заіменник, суцник, приложник пр. сокотіти было свѣй вінок зелѣный. — такій хлѣпик любый. — така дѣвка чѣтава. — якій сесѣ легінь красный! — якѣ на менѣ великое лістя ВІІІ.

Заіменник може класти ся яко придаток також і після суцника пр. а тут тарко наш лежить Пу. und hier liegt unser scheckige Hund begraben.

Заіменник вказний стоить перед привластним, яко придатки тому самому суцнику пр. што ты пошла пообзирати того нашего загубителя Д. dass du hingeflogen, um nachzusehen, ob dieser unsere Erzfeind (Vernichter) noch am Leben sei.

твѣрды в значеню: високостепенный, hochgradig пр. твѣрда мѣлость Лв. innige Liebe.

твѣрдо в значеню „дуже“. пр. твѣрдо добрый дождж sehr guter Regen; твѣрдо худѣбный чоловік sehr armer Mensch; твѣрдо люта дзвѣрь sehr grimmige Raubthiere. — твѣрдо красны або твѣрдо фѣйный керт sehr schöner Garten. — Рівно і при глаголах: твѣрдо пити = дуже пити stark trinken; твѣрдо убити = дуже вибити stark schlagen, hart schlagen; падаў дождж твѣрдо І. der Regen fiel in starken Güssen herab. — Сам присловник твѣрдо може степенувати ся присловником дуже або горѣзд; пр. дѣуже твѣрдо sehr stark. избѣрать дѣуже твѣрдо ВІІІ. er sammelt sehr eifrig. — горѣзд твѣрдо Гр sehr viel, sehr stark.

дуже кладе ся перед приложником чи присловником, котрого значене степенує, або після них пр. дуже весѣлый, дѣуже тяжко. — великий дѣуже лыс ein sehr grosser Wald. — што пан превелѣбный такій смутный дѣуже? ВІІІ. warum ist der hochwürdige Herr so traurig? — далѣко дѣуже є тотѣ крайіна Пу. sehr weit entfernt liegt dieses Land. — то чѣсні люде дѣуже ВР. das sind sehr ehrliche Leute.

Межи дуже і приложник може також глагол класти ся пр. увѣдѣў, што поп дѣуже є смутный ВІІІ.

Межи суцником і приложником кладеням сперед або після суцника можуть також инші доповненя стояти пр. о, велика тут є смѣтость Пу. о, hier herrscht eine grosse Trauer! — вже сѣмнадцять рѣков, што вѣйна тут была велика Пу. es sind schon siebzehn Jahre her, als hier ein grosser Krieg wüthete.

Коли примѣнник стоить межи частицею май а приложником, тогдѣ степенує ся понятѣ приложника: май заступає тогдѣ присловник дуже пр. вѣрон ѣлѣтыў май на высѣкое дѣрево ВІІІ.

der Rabe flog einem sehr hohen Baume zu, wo er sich setzte. — лисіця увідыла, ож вóрон май на высóкое дéрево сыў іфста ВІІІ. der Fuchs merkte, dass der Rabe sich auf einen sehr hohen Baum gesetzt hatte, um sein Mahl zu verzehren.

(май до твореня другого і третого степеня приложників і присловників гл. на стор. 56. 57.).

Сама частиця май при глаголі уживає ся для вираженя дйства в усиленім степені пр. Кóлько было хлопців, тебе-м май любóила Лв. Wie viele Burschen auch waren, dir allein habe ich meine heisseste Liebe geopfert.

Присловник мáло в угорско-руск. в значеню галицкого „трóха“ „трóха“ „дріóку“ (місцево в Самбірщині) — і deminut. мáленько = галицк. „трóшка“ „трóшка“ (у Гуцулів: „трішка“) „дріóчку“ (місцево в Самбірщині) може бути передставним (praepositiv) або послієставним (postpositiv) що до приложника або другого присловника, котрый близше означає пр. мало сівый etwas grau, graulich. — мáло колькáвый etwas stachelig. — мáло глухій Пу. etwas taub. — мáло квасный etwas sauer, säuerlich. — густій мáло etwas dick, dicklich (von Flüssigkeiten. — доўговістый мáло etwas länglich. — мáло доўже etwas länger. — шіре мáло etwas breiter. — мáленько дáле etwas weiter. — мáленько швіже etwas schneller. — дáле мáленько etwas weiter. — боржі мáленько etwas schneller.

мáло при глаголах пр. станьте мáло halten sie ein wenig auf. — чекáйте ня мáло warten sie ein wenig auf mich. — мáло погóбити (когóсь) Стр. ein wenig aufwarten, ein wenig bewirthen. — мáло переквасныи Бч. МЛ. ein wenig sauer werden. — мáло похотыў Стр. er bekam ein wenig Lust. — ждаў мáло Бі. er wartete ein wenig.

genitivus partitivus (рідник частний) при присловнику мáло пр. покладыт до хлыба мáло мнýса geben Sie zum Brot ein wenig Fleisch hinzu. — дáйте мáло огні розклáсти geben Sie einige Glóhkohlen zum Feuerschüren. — дай мотóзкы мáленько gib ein Stückchen Strick her. — посып мáленько сóли streue ein wenig Salz. — мáло пáленкы ўпыў = трóхи горівки выпив er trank ein wenig Branntwein.

едні — едні = alii — alii пр. люде лызуть рíтлами (драбíнами): едні горí, едні долы die Leute steigen an Leitern: die einen hinauf, die anderen hinab.

дрóгый, дрóга, дрóгое або другій, другá (я), другóе = secundus (отже властиво nomen numerale ordinale) уживає

ся також в значеню заіменника неопределеного (pronomen indefinitum) = alius, alia, aliud нпр. Мўшу іті іє сього краю, Іє сього краю у д р ў г ы й край Лв. (піснь) ich muss aus diesem Lande gehen, aus diesem Lande in ein anderes Land. — Ой жаль мїны бўде, вьзьмутъ д р ў г ы лўде, та мьоя не бўде Лв. Betrűbt wird mein Herz sein, ein anderer (wűrtlich: andere Leute) wird sie in sein Haus fűhren, mein Eigen werde ich sie nicht nennen. — Кьобы моя мїамка здорьова, бўде в мєне д р ў г а корьова ВП. Műge meine Mutter gesund leben! ich werde eine andere Kuh haben (d. h. die Mutter wird eine andere Kuh kaufen). — Єдєн Фєдьор ішбў із вьозом на д р ў г о є сєльо ВП. ein gewisser Theodor fuhr mit dem Wagen in ein anderes Dorf. — Я тя лїшу, дасть ти пан Бьог д р ў г о г о Лв. ich werde von dir scheiden, Gott wird dir einen anderen (Freier) geben. — Д р ў г ы лўбїть, менє нє хцє, перервє сє мьое сєрцє ВП. andere liebt er, mich mag er nicht, mein Herz bricht vor Leid. — А д р ў г ы шїтаны там пообставїли в гьорьодї і посєдїдали собї на столиць і там прилипи Пу. andere Teufel hingegen sind in der Burg zurűckgeblieben und nachdem sie sich auf ihre Sessel gesetzt hatten, blieben Sie an denselben haften. — бьў бьсь д р ў г ы м пьотятьом за цїря ВП. du wűrdest ьber andere Vьogel herrschen (wűrtlich: anderen Vьogeln wűrdest du Kьonig sein). — два ўгликы г р їни бўдуть а д р ў г ы й і два г р ъши Д. zwei Kohlen sind zum Glűhen verwendbar, die zwei anderen werden Geld abgeben (Geld erzeugen).

Часом має д р ў г ы й таке значєнє, як „прочїй“ пр. а д р ў г о є, бьстанок, дяк собї вьзяў ВП. = und das ьbrїge, den Rest nahm der Kirchensїnger fűr sich.

Інокли може не лише числївник єдєн, д р ў г ы й, але також третїй (в многїм числї) ужити сє яко заіменник неопределенїй пр. Єднї пїли, д р ў г ы г р їли, трєтьї дьвкї обнїмїли Ду. die einen (Burschen) ergьtztен sich beim Trunke, andere tanzten (грати, іграти eigtl. spielen, hier tanzen), andere umarmten Mїdchen.

Ускїсний падеж вїд один при пїдметї один має значєнє: „другїй“ пр. одїн до бьдного говорїў О. = один до другого говорїў. — говорїт пустьбє одїн з бьдным Кв. = говорїть пустє один з другїм. — одїн бьдному помогїє = один другому помогїє. —

Єдєн уживїє сє так, як родївник неопределенїй (unbestimmter Artikel) в язицї нїмецкїм. Примїта неславяньска, мабуть із нїмецкого вьята пр. раз бїла єднї вдовїця Стр. абї гнаў вьвцьї за єднў гьору в єдєн крїснїй сад Стр. тудї ішла єднї дьвкя плїтїя прїти Стр. дьвкї посадїли єднў грушку Лв. позїчїў єднь жєльїзо, іє когрїм вьўкы імають Пу. er lieb ein Eisen, mit

welchem man Wölfe fängt. — подумаў собі, ож вбъме єдно дѣрево і урѣбать ги єднѹ пѣску Пу. — стаў піла цѣрькви ко́ло єдно́го богача́ Пу. er stellte sich neben der Kirche bei einem reichen Manne auf. — указаў царь єднѹ капѹсту I. der König zeigte einen Krautkopf. — Єдѣн злѡдѣй заломіў ся нѹчеў до єдної хѣжи Ду. ein Dieb brach bei Nacht in eine Hütte ein. — Прийшоў воўк ід єдної воды... напѣў єднѹ свиню, що пуд бѣрегом рѣла Вл. ein Wolf kam zum Wasser gelaufen.. er überfiel ein Schwein, welches am Ufer die Erde aufwühlte. — Росла єднѹ дѣбня горі дѹбом ВШ. es wuchs ein Kürbis auf einer Eiche klimmend in die Höhe.

Коли до сущника доданий приложник яко придаток, то числівник єден зовѣм свободноставний себ то може стояти 1) перед приложником положеним сперед сущника або 2) перед приложником положеним після сущника або 3) сперед сущника з приложником поставленим після сущника пр. 1) єдѣн красны сад Стр. ein schöner Obstgarten. — — 2) маѣш пса єдно́го тарканісто́го Пу. da hast du einen scheckigen Hund. — — 3) прійде у єдѣн лѣс велі́кий і найде собі єдно́ село Пу. er kam in einen grossen Wald, wo er eine Ansiedelung fand. — газдѹ ўкопаў у сѣбнох за сѣбными двѣрѣями єднѹ яму глѹбо́ку Пу. der Wirth grub in dem Vorhause hinter den Thüren eine tiefe Höhle. — надѡйшли на єдѣн лѣс велі́кий Лв. sie kamen zu einem grossen Walde.

Число многе від єден (о́ден) положене перед вньшими числівниками головними приймає значене заіменника неопре́деленого виражаючи число приближно пр. ішли́смо ўже за одні́ чоты́ры чѹсы = гал. ішли́сьмо вже які чотири години, ішли́сьмо вже з чотыри години wir giengen schon etwa vier Stunden lang.

Місто тѡ́лько наро́ду кажуть часто тѡ́лькый на́рѡд пр. як увідыў тѡ́лькый на́рѡд als er das Volk in so grosser Menge versammelt sah; подібно: ішоў тѡ́лькый світ er gieng einen so weiten Weg, er gieng so weit. (cf. psl. толикъ тоосѡтос, tantus).

Форма повельникова бѹдь кладе ся завсїгди сперед заіменника або присловника пр. бѹдь котрѣй, бѹдь якѣй, бѹдь чѣй, бѹдь тко, бѹдь што; бѹдь де, бѹдь кудѣ, бѹдь чѣм, бѹдь як.

Замітний також присловник бы-як Лв. = аби як, хоть як; якнѣбѹдь.

В значеню „нема́“ уживає ся в угорско-руским не є або нѣт пр. не є попѡнька дѡма Лв. = нема etc. = der Geistliche ist nicht zu Hause. — не є тобѣ пѹры в свѣткѹ ВШ. du hast keine Lebensgefährtin in dieser Welt. — не є с чѡ́го жѣти Лв. = нема з чого

жити. — вітру не ё Ир. = нема вітру. — не ё того, що я го любіла Гр. = нема того etc. — черцѣв ужé-к не ё Пу. = черцѣв вже нема. — не ё куратора дѣма Лв. = нема старости церковного дома. — —

нѣт у нас великої рѣбы bei uns giebt es keine grossen Fische. — теперѣ ўзме ся і ідэ лыса́ми сам, пса нѣт — лем єдна душа Пу. nun fieng er an seine Reise durch (grosse) Wälder fortzusetzen; den Hund hatte er nicht mehr bei sich — er gieng mutter-seelenallein. — ще тѣже любіти, на ко́го дѣкы нѣт Лв. noch schwerer fällt es den zu lieben, dem das Herz nicht zugewandt ist.

Присловник теперѣ для означеня проминувшего часу все послѣставний (postpositiv) пр. рѣк теперѣ vor einem Jahre (ein Jahr ist bereits verstrichen). — гуд теперѣ item. — два ро́ды теперѣ vor zwei Jahren. — со́рок роко́в теперѣ ВР. vor vierzig Jahren (vierzig Jahre sind vorüber). — три́дцять годѣв (го́дув) теперѣ vor dreissig Jahren (рѣк, гуд... суть то nominativi — річню́ сю випадає уважати яко виметню (Ellipse): рѣк (минає) теперѣ зр. гал. тому рѣк (scilicet: буде, минає).

Раз уживає ся яко сполучник звязковий (coniunctio copulativa), а то щоби виразити нагле дїйство. пр. А вѣн почаў рубати сріберное дѣрево; раз отворили ся жельзани ворѣта на тѣм гѣродѣ: коли пѣчнэ лы́зти шарка́нь с того гѣрода та д нѣ́ому! Стр. er machte sich daran den Silberbaum niederzuhauen; da (auf einmal) öffnete sich das eiserne Thor der Festung und ein Drache entstieg der Burg und richtete sich gegen ihn auf. — раз отворили пѣч ВР. da öffneten sie den Ofen. — раз корѣт ізлопѣче крѣлами і закукурікать ВР. da schlug der Hahn mit den Flügeln und krächte.

Присловник теперѣ, теперѣрка може ноді служіти яко частиця сполучна і відповідає тогдѣ майже галицко-руському: відтѣк або нѣмецкому: nun; sodann пр. Теперѣ оні там посѣдали і свѣдѣли і потѣму оні зѣчали казати: ко́бысь нам даў да́што йґсти. І теперѣ вун зѣчаў казати йґм, што ма́у я колѣч сырянѣй на тамтѣй ста́ні, на комарнику (што ла́дят на со́хах так як пуд) — я пѣйду etc. Мар. — Теперѣ вун живе одѣн гуд, живе другѣй гуд, живе трѣтѣй гуд і так жиў до ста ро́дув і теперѣ Пан Буг присылає до не́го смирть Мар. — Теперѣ прѣйде домѣв. Царь звѣдує: тко тя ментуваў дѣню? Она ка́же: лем ко́чиш. А царь обѣцят дочкѣ да́ти за ко́чиша. Та теперѣрка зѣмкла ся до своєй хѣ́жи etc. Пу. Nun kam sie nach Hause. Der König fragte: wer hat dich befreit, mein Kind? Sie gab zur Antwort: der Kutscher allein. Und der König versprach seine Tochter dem Kutscher zur Frau zu

geben. Sodann schloss sie sich in ihre Gemächer ein etc. — Теперь ідуть лысом опят; прійде до тої хыжки. Теперь каже: тут ем ночюваў і тут ня благословіў старинець божим словом Ну. Nun giengen sie wiederum durch den Wald; er kam zu jener kleinen Hütte. Nun sagte er: hier habe ich übernachtet und hier hat mich der Alte nach frommer Art gesegnet. —

Займенники (*Pronomina*).

1. Пень а. — ДлҀ вираженя потокуваня або прихвҀли (*Bejahung, affirmatio*) уживають частиці: айно Г. Лв. або айло Лв. ja wohl, allerdings також а-як О. — — анде Лв. dort; анде — анде hier — dort. — — а яко частиця сполучна (або: та) пр. а были в садї три дѣрева. — як рубаў дѣрево та уйшла шаркань с того горада, та хотыла його изысти а мала шість голѡв Стр. — были в мене ще два брҀтя, еден быў Василь, а другый Иван, а я быў МихҀльо. — ЧастиҀша в угорско-руским в подібних разях частиця ай і айбо. пр. айбо забҀгла ей печенина а из голубцѡв. — айбо чѡу, аж у дылу суть голубцы, айбо такы печени, што лем йисти. — айбо пхҀу руку у ту спару у дѣрево, де оти суть голубцы, айбо рука не стае; пхҀу голову не стае; пхҀу ногу не стае; айбо имй я та залыз изовсьим І. — быў де, не быў воук, айбо дуже изголодныў Вл. На высѡкѡй полонинѡ вѡвчҀриков много, Ити-б менѡ повикати, цы не е там мого? Ай пишла я поникати: сидит мѡй миленькый, Сидит, сидит, посвикуе в листѡк зелененькый І.

а, ай, айбо можуть мати також противѡставне значене пр. Не зҀто, не зҀто, лыпша честь, як зҀто, Бо зҀто златити, а с честью ходити Лв. — Ты гадала биду минѡ, а ты найшла сама собѡ Лв. — даут грѡши, ай не хоче брати Д. — баба рады не давала, ай ид хлопцѡм исправляла І. — чѡловік скупый дуже избирать, айбо мало хоснуе ВШ.

а в сполуцѡ з частицею же (жь, ж) має значене сполучника часового або условного. аж повечерѡе sobald es dämmert. — аж е много ластувки wenn viele Schwalben sind; — або виключного (*cop. disiunctiva*): голубки аж бѡли, аж сѡви, аж жоўти columbae vel albae sunt, vel griseae vel flavae.

2. Пень е. З придиховим г служить е яко частиця порівнательна: ге, ги, гей пр. цы трѡба бѡлшу кару, ги мѡя? Ну. — такы пѡгыта ге подпѡрткы Лв. — у раканѡи гей каша Г. — удумай такую кару, ге-м ти казала Ну. = видумай такую кару, як ем ти

казала. Рідко коли єсть ги сполучником часовим (coniunctio temporalis) пр. ай бо вѡн не туды гадаў, ги тѡму потакуваў ВШ.

е яко частиця прихвальна переміняє ся в о і прибирає придихове й: йо Я. = ја.

Здвоєне е з втрученим для усуненя роззіву г служить яко частиця прихвальна: егé! ВШ. ja! richtig! so ist es!

(Приставне о в овѡн уважає О. Огоновекій яко дейктичне е перед вѡн поставлене в виді о).

е в зложеню з нъ принимає значене вказне пр. гѣнь - де Бі. dort. — ге-ген-де Пу. dort in der Ferne.

3. Пенъ ть. В угорско-рускім рідко уживає ся заіменник вказний той, та (тая), то або тоє (ть, та, то; ть+и, та+и, то+іє); понайбільше в 1. 4. і 5. пад. ед. і многого числа уживають форм здвоєних тот, тотá, тотó (psl. ть, та, то; ть + ть = тот) асс. sing. gen. fem. тотý, voc. о тот! о тотá! о тотó! plur. тоты. —

З пня ть творять ся отсі присловники: дѡтѡль, дѡтля; пѡтѡль; зáтѡль, зáтля; вѡдѡль, вѡдти, вудти, звудта; тáды Пу.; тѡды; тогдý; тѡвды Лв. Стр. ВШ.

Спійний сполучник (coniunctio copulativa) та, тай кладе ся иноді мов переплѣтка перед присудком або підметом в реченю, хоч і мож би той сполучник випустити без шкоди ясноті думки пр. ой я мамку та не слухаў ВШ. — казаў мені та шугай молоденькый Лв. — така была дѣня, що двáдцять і вѡсьм сѣл та залегла І. — ай тко тебе тай просіў, бы ты до нас мед носіў? Ир. — не бѣл быў ем, почорныў ем по горах тай хѡдячи, ой за тобѡу бѣла дѣвка тáрелики тай нѡсячи З.

4. Пенъ кь. В заіменниках і частицях: тко, што, котрýй, чнй, ци (цы), за-што wаrum; wofür; чим (= нѣм), за-чим (= понеже), чомý, куды, кудá, де (з к-де, г-де psl. кѡдѣ, ѣsch. kde; в злож. виступає г: нѣ-гда, дá-где), дѡкаль, докля, зáкаль, зáкля, дѡкы, пѡкы, чень Лв., ачѣй ВШ. = мабуть, може. — кѣбы ВШ. кѡбы ВШ.

Неопредѣлені заіменники і присловники: будь-котрýй, будь-чнй, будь-тко, будь-што, дáкотрый, дáшто, дáкый; будь-де, будь-куды; хоть-котрýй, хоть-чнй, хоть-тко, хоть-да-тко, хоть-што, хоть-да-што, хоть-де, хоть-куды, нѣкуды, нѣкудá, нѣгда (нѣда), дáгде, з'удкы (з'утки).

Котрýй і тко можуть ужити ся також яко заіменники неопредѣлені пр. та снєь грѡш дай тѡму чѡловіку, котрýй ничь не бѡде робити по слѡжбі; — а люде: котрі піпу набивáу (= набивáють), котрі куріли, котрі багу бѣли та в рот брали іє піп ВШ.

diesen Groschen gib demjenigen, welcher nach vollendetem Gottesdienste ganz unthätig sein wird; — und sieh! was die Leute nach dem Gottesdienste treiben: die einen stopften ihre Pfeifen voll, andere rauchten, andere hingegen schüttelten die Tunke aus ihren Pfeifenröhren und nahmen dieselbe in den Mund. — А тко любить грибы, грибы, а тко печерічкы, А тко любить дывчинічкы, а я молодічкы Ир. (співанка). — Най заплачу, кому-м дбўжен: кому грōш, кому два, свойій мїлōй пōўторá Ир. möchte ich diese, welchen ich schulde, bezahlen: den einen würde ich jedem einen Groschen, den anderen je zwei Groschen, meiner Lieben anderthalb Groschen geben — при тїм котрій або тко виражає неозначений докладнійше подїл або скўпнї взагалї.

До пня кь належать також частиці часові: колї, наколї Г., коль, кой, накой ВШ. чим Г. кед, кедь, дōкōль, дōкля, пōкōль, пōкля, дōкедь Ир.; колїсь, де-сь-колї-сь (дес-колї-с) Я. дōкы Лв. зāкы Лв. закōль Лв. (пōрівнай висше).

Тут також частиця ко, ка (кы, ки, к), що почїпляє ся до повельника (в околицях сусїдних Гуцульщинї) пр. дай-ко ми цибушкá Я. — ходї-ко. ходїт-ко Я. — озмі-ко Кв. — пōдь-ко МЛ. — або до присловників: пѣрше-ка О. Р. vorerst ужé-к Пу. schon. — тōды-к Пу. sodann. — сюдá-к Стр. — тўй-ка Ир. тўй-кы. — тепѣрь-ка Пу. — днѣсь-ка Пу. — тáм-ка І. Лв. — вōн-ка Пу. вōн-ка-й Пу. von aussen, ausserhalb.

Часом перед тко, што опускає ся заїменник вказний пр. тко ся на ня сѣрдить, не бўду мирїти Ир. = тогō, котрій (або хто) etc. — што зарōбить, уддáсть за пáленку = тоє, што зарōбить etc. — та найду я, найду, когō я любїла Лв. = найду того, кого etc. — коли-ж говорить ся з особливим притиском, то заїменник вказний не опускає ся пр. Не є тогō, тай не бўде, когō я любїла Стр.

Што яко присловник заступає мїсце присловника „чому“ „для-чōго“ „за-для-чōго“ пр. Мїла, мїла, што думáєш, чōрнї вōчка протирáєш Лв. = чому думаєш etc. — Мáмко мōя Суханьōва, што-сь ми хлōпця одобрáла? Ду = чому-сь менї etc. — Чьōрнї вōчка, што плачете? шўга мōїї не будѣте Д. ihr schwarze Auglein, warum vergiesset ihr Thränen, niemals werdet ihr mir angehören.

При заїменнику нѣтко кладе ся приїменник межи частицею нѣї а ускїсним падежем заїменника ко (= psl. кь) пр. нѣї до кōго не зāгнаў er schickte zu niemandem. — нѣї за кым не журїю ся ich kümmerе mich um niemand. — нѣї дýла кōго не лажў

ich bereite für niemand, нѣи перед кым не ісхыліў ся er beugte sich vor niemand. — нѣи с чьѡго взятї Я. es ist unmöglich Erwerbquellen aufzutreiben. — тось ня добрі порадїла, бых ся нѣи с кым не вадїла Лв. gut hast du mir gerathen, ich solle mit niemandem Zwist führen.

Иноді повтаряє ся заперечна частиця нѣи пр. нѣи до нѣи чьѡго Я. zu nichts. [Зрівнай бойківске: на нѣи на́ що; тут повтаряє ся приіменник на, місто: нї-на́-що. Подібно повтаряє ся при числівниках приіменник: платїў по трїдцять по пять золотїх стрїбѣрних er zahlte zu fünf und dreissig Silbergulden. — подїліў тотѡ кісто на двадцять на пять дарабѡв er theilte diese Teigmasse in fünf und zwanzig Stücke].

У заіменника неопреділеного хоть датко стоїть приіменник після хоть пр. мѡжеш ся уддати хоть за дакого Шу.

Місто заіменника відносного котрїй в ріжних падежах єдиничного і многого числа кладе ся також 1) што (що шо) несклонене пр. ломовїй корѡль, што гнїздѡ править у тѣрню в травї Г. = котрїй etc. — ястрябы, што знать патрѡшити кўриці Г. = котрі etc. — рад пѡятѡм, што спївауть = котрі. — валѡв, што дауть свїням їсти = з котрого etc. — коштур, што подїрять ся хрѡмый З. = котрим etc.*) — — — або 2) до несклоненого што прилучає ся відповідний падеж і відвідне число заіменника и, ѡ, їє (він, она, оно) пр. Ростѣ верба́ над водою, що я її садїла, Не є того тай не буде, що я го любїла Гр. (пїснь) = верба, котру я садїла, нема того тай не бѡде, котрого-м любїла: — Заручїў дївчїну молодїй лїгїниць, што йому на рўчцї срібѣрний перетїниць Ир. = котрѡму на ручцї etc. т. є. котрїй має на ручцї etc. — В Унгварї тот шўгай, што я го любїла Лв. = котрѡго-м etc.

Рідко коли в разї 1) місто што кладуть сполучник ож (ожь) пр. а богачь, ожь украў паску, та казаў = котрїй украў etc. und der Reiche, welcher das Osterbrod gestohlen, dachte (sagte). [Примїта ся пригадує подібну в говорї бойківскім, в котрїм иноді, місто несклоненого що, кладе ся сполучник же пр. тот хлѡпниць, же побїг = котрїй (або що) побїг].

*) Вираженя: газда, што їде вѡзом, кѡны, што лѡпкауть копытами, дѣрево, ож зеленїє і т. п. можна в певнїй мїрї порівнати з вираженями в азицї нїмецкїм, де несклониме so т. є. вказний присловник (adverbium demonstrativum) мовби приложник і відносно (relativisch) уживає ся иноді місто welcher, welche пр. у Шїлєра: der Tag, so es enthüllt; у Гете: Sachen, so gesucht werden.

5 Пень якъ. — якый, яка, якбе.

Заіменники і присловники неопределені: хоть-якый, бодай-якый, да-якый, будь-якый, бы-якый, якый-сь; — хоть як будь як, бодай як, да-як, бы-як, якбе.

6. Пень инъ. інакый. інакый. присловники: інак, інашак. — войну I. (= psl. *кынж. къ инж*).

7. Пень онъ. овон (вун, вон, він), она (уна), оно (уно) er, sie, es. — он-де-ка. он-де-ка-й da hier. — он-куда dort hin. — Частица онъ (= онъ+йъ) уживає ся місто галицк. аж пр. онъ похворіў ся = аж похворів. — онъ облизує ся = аж облизує ся. — не-онъ nicht sehr, nichts weniger als.

8. Пень самъ. самы, сама, самое. до самого вечера knapp bis zum Abend. — саміськый, самісенкый mutterseelenallein, ganz allein.

9. Пень съ. сись, сеся, сесє. сякый. присловники: сяк-так leidlich; kaum hinreichend, от-сяк (от-цяк) auf solche Weise. — судя. суды, сюдя, сюдь. (сюдя-туда), сюды-к; до-силь. — Яко частица почпна (Anhängertikel), в присловниках: дне-сь (psl. *дньск*). днеська. днеськы. днеськай. — лыту-сь (лытѝ съ, лыті-сь psl. *лѣтосъ hoc anno*).

10. Пень свъ. Заіменник зворотний ся кладе ся найчастійше перед відповідним глаголом пр. не хотыў весь ся раз ісхыліти Лв. — абых ся і на нїм набїла Стр. — як ся худобный обернуў із ганьбы Пу. — Адамѝва голова с корїньом ся умкла Пу. жиды дуже ся бояли козакѝв ВП. — тай іс тым ся одговоріў од апѝстола ВП. — леґины на мене ся бѝчать Лв. die Junggesellen zürnen mir. — чм сє змѝркне Я. bevor die Dämmerung eintritt. — не буду ся женїти Ир. — бых ся нѝ с кым не вадїла Лв. — бых ся не 'ддавала Лв. — там ся ужєню Пу. — дуже ся тому ізрадовала ВП. — менї ся так вїдїть Г. mir scheint es so. — шваблїки не хотыли ся імїти I. die Schwefelhölzchen konnten nicht angezündet werden. — кедь я ся не вѝрну, та тогды мѝжеш ся уддати хоть за дакого Пу. — але також може стояти ся і після глагола пр. жоня звїдала ся Стр. — онї розсѝрдїли ся Лв. — а тот прїтаў ся за двѝри Пу. — овон журить ся твѝрдо Ир. — конь хѝўзять ся по леду Д. — оттак кладене заіменника ся дуже свободне, так як у старословенщїні і старорусчїні пр. яко оутро хотять ся людїє прѝдати Печенѝгомъ. — да разгладяють къ градѝ, чьто ся дѝкетъ. — а чемоу ся хотить оучити, и кы оучитє ся къ домѝхъ оу мѝжей сконхъ. — тоу ся врата разлоучнїста на брѝзѝ

выстрои Казань. — на ниче ся години обратиша. — — — и самъ причини ся въ свѣтительскыя ризы. — разколѣся Владимѣръ очима. — прѣдаша ся. — охвѣтите ся него. — съниде ся безъ числа людий. — оуже сънесе ся хоула на хвалоу, оуже врьже ся дикъ на землю.

Енклѣтичний дайник си служить також для узагальненя понятя: тко-сь (з: тко-си), якѣй-сь (повстало з: якый си = якый собѣ), котрѣй-сь, чий-сь, што-сь, якб-сь, де-сь, (де-с), десь-колісь (де-с колѣ-с).

місто genit. себе уживають понайбільше формы accusat. ся. до ся. од ся. — Досить часто уживає ся на угорскій Руси при-словник за сь (повст. із: за ся psl. *за сь post se, retro, iterum. чешк. zase, zas. польск. zaś, zasię. лемк. зас dagegen, hingegen; wiederum; zum wiederhoten Male пр. імѣли того чоловіка та за сь ўбили його Лв. = зловили того чоловіка і знов его вибили. — а ті за сь розсѣрдили ся, імѣли його та за сь ўбили за тото = ті же розсѣрдили ся, зловили его і знов его вибили за то.

Заіменник ся буває часто при глаголах середних пр. скѣсене ся молоко. похворѣти ся. білѣти ся. сырѣти ся. яснѣти ся. позорѣти ся. позорѣти ся. вечерѣти ся ВС. = гал. скысене, похворѣти, білѣти, сырѣти, яснѣти, зорѣти, вечерѣти. — Кой ся позорѣло Ир. — На горѣ снѣжок ся білѣе Лв. — Колѣм до тя прійшоу, ты ся похворѣла З. — також при дѣшно, видко, видно пр. менѣ дѣшно ся Лв. es ist mir heiss. — вже не видко ся, не видно ся es ist schon dunkel.

Навпаки при декотрих глаголах знов ся инодѣ опускає ся пр. не чудѣйте дѣбрі люде Стр. = не чудуйте ся etc. — ай бо забѣгла виѣ печенѣна а із голубцѣв I. = забѣгла ся ѣй печенѣ etc. — ай бо громадѣли (пѣтята) у ѣнно ВШ. = громадѣли ся птицѣ вкупу. — воук гѣлоден мѣсѣу мѣчити цѣлу нѣчь Вл. = мѣсѣв мучити ся цѣлу нѣч.

В угорско-рускім ся положене на кінци глагола нѣколи не замѣнює ся на сь пр. молю ся, бою ся, ісхылѣти ся, любѣли ся, розойшли ся, коли в українскім ся переходить часто на сь і притулившиь оттак до глагола мов з ним спливає в одно слово: молюсь, боюсь, захлюсь, заведусь, схоплюсь, уквітчаюсь, братаюсь, скупаясь; поклонѣтесь; повѣсь, розпалѣсь, обѣзвѣсь; дивѣлась, усміхнѣлась, страшилась, молилась, прокинулась, стѣлось, дѣялось, довелось; любѣлись, розійшлись, волочѣлись; нажѣтись, поводѣтись, схплѣтись, живѣтись, ховѣтись; дивѣсь, убѣраѣсь, шатѣсь; обвѣвшьсь, помолѣвшьсь, зачинѣвшьсь etc.

Від сво́й утворений наростком -ьскъ приложник сво́й-ськый ВР. сво́йськый Г. zahm, Haus-. сво́йський го́луб = Haustaube.

11. Пень нъ. До того пня належить викличник но! пр. но! тепе́рь не бу́деш ма́ти на чѣм бѣгати! Пу. — но! я тогды́ ка́жу: лыга́йте ды́до доло́! І. — Яко сполучна частиця но пр. но тепе́рь вели́ка ра́дость кано́вникѡм. Пу. — но так овѡн тепе́рь ка́же. Пу. — на! da hast du! — на-те Я. da habt ihr! яко частиця почи́на в викличнику: а-ну! пр. ану́, пробалу́ю МЛ. ei, ich werde probieren! — в слівци прихвальнім: ай-но Лв. = ja! — чень Лв. = ei doch, vielleicht.

12. Пень въ. До того пня відношу присловник вон Пу. nach Aussen; hinaus psl. вѣнѣ (т. є. вѣ+нѣ) et вѣнь чех. ven pol. won, wen. — вѡнка. вонкай (вѣ+нѣ+ка+и).

До надежнї (науки про надежї, Casuslehre).

Іменяк (nominativus). При присловнику мно́го кладе ся правильно рідник пр. мно́го льѣт, мно́го рыб, мно́го ле́ну І. (ильну́ К.) мно́го сы́ру З. etc.; однакож иноді при мно́го стрічаем іменяк чис. мног. пр. мно́го ластувкы́ МЛ. — мно́го піня́зи Лв. мно́го дороже́нькы Лв.; — те, здає ся, походить звідти, що давнїйше мабу́ть говороно: мно́гы (як до околиць: мно́ги, мно́гі) ластувкы́ (ластѡвки. ластівкы́) = viele Schwalben, multae hirundae — а опісля склоняний приложник мно́гий уступа́в що раз більше присловникови мно́го, котрий наостанку випер первістну форму приложника мно́гі та полишив ся іменяк ч. мн. суцника незмінений.

Рідник (genitivus). Рідник якостний (gen. qualitatis) пр. зы́ля до́брого за́паху Г. = зы́ля пахлівоє. — вєсьєме хлѣпцы́, вєсьєме цы́сарьского ла́ду Лв. — рідник частиний (gen. partitivus) пр. мно́го кру́мпльѡв Лв. viele Kartoffeln. — вѡвчарѡв мно́го viele Schafhirten. ма́ло грушо́к eine geringe Menge Birnen. — па́ленкы цы́тка Лв. ein Tropfen Branntwein. — па́ленкы бо́чка Лв. — рідник порівнательний уживає ся рідко і то майже виключно в пієни пр. уйшла ми́ла кра́ща злѡта Лв.

храні́ти ся чо́го sich wovor hüten. храні́т ся то́го МЛ. er hütet sich davor, er schützt sich davor.

спѣред praepositio cum genitivo iungenda. спѣред зѡр ВР. vor Tagesanbruch. — спѣред я́ри — ўдзимок З. die Zeit vor dem Frühlinge ist der Nachwinter. — спѣред сьѡго Вл. vordem. —

спéред нéйі Вл. vor ihr. — спéред тéбе ВШ. vor dir. — спéред них была цéръков в селы ВШ. vor ihnen erhob sich eine Kirche im Dorfe. — я не іду ісперéд панóв ВШ. ich werde vor den Herren nicht erscheinen. — вже козáкы атде! суть навпереды! спéред нас! ВШ. schon sind die Kosaken da! ganz vorne! vor uns! — дывчáта спéред пáна ішли ВШ. die Mädchen giengen vor dem Herrn. —

нáсперед з genitiv. пр. ўйди нáсперед ня Лв. = вийди мені на встрічу geh' mir entgegen (ня, мня форма accusat. м. genitiv. подібно: од мня, до тя, для тя місто од мене, до тебе, для тебе).

крем МЛ. ohne. крем голóвы = без голóви. — крем спóвiди = без сповiди.

змéжи Стр. unter, zwischen. змéжи тых пiнязий unter diesem Geld. — змéжи гóр гúчить водá zwischen den Bergklüften, braust das Wasser.

зад (яко приіменник) і пóзад правлять другим падежем: зад сéбе Лв. hinter sich. пóзад тéбе hinter dir.

вeрх. пóвeрх oberhalb. вeрх вiзopа З. oberhalb des Fensters. — пóвeрх хýжи ueber der Hütte.

в-окрúг. в-окóль um. вокрúг дeрeвa Р. um den Baum herum. — вокóль столá Стр. um den Tisch.

с-пуд (спóд, спiд). спуд кожи ўгнявити = спiд скiри видусити.

пó-виж Ян. пó-ниж. повýже, понýже. пóвиж пoтóкa. понýже залýжa Лв.

дýла Г. дýля ВШ. дай вóвсá дýла тóго жeрeбляти Г. дýля нéго. ВШ. psł. д'кля, діá, propter.

пiлa Д. НД. попiлa Д. пiлa Пу. ВШ. пo-пiлá ВШ. пiлa хýжи Д. — пiлa цeр'квi Пу. — пoпiлa водý Д. — пoпiлá мóря ВШ. längs des Meeres, neben dem Meere (längs des Meerufers). (cf. ukr. бiлa, пoбiлa psł. подлiє et подл'к secundum, ad).

у, в (ў) = старосл. оу. суть у вас вóлы? НД. = habt Ihr Ochsen? — обý лем нóжик у вас быў ВР. — möchtet Ihr nur ein Schneidemesser haben. — кeд' бы в мéне грóши бýли I. hätte ich Geld. — кóстá в ня твeрдóе Вл. meine Knochen sind hart. (ня форма accusat. заступає часто в угорeкo-пyск. форму genit. мене).

конéць в нарядi яко приіменник (praepositio, Verhältnisswort) домагає ся рiдникa пр. сидiть конéць столá er sitzt am Ende des Tisches. — бiвaть гéндe конéць сeлá er wohnt dort am

Ende des Dorfes. — **конѣць лыса** стоить хыжа die Hütte steht am äussersten Ende des Waldes. — „**конѣць**“ яко **сущник** (substantivum) лучить ся в угорско-рускім звичайно з **дайником** (dativ.), коли в галицко-рускім звичайно **кладає** ся **рідник** (genitiv.) нпр. тут є **конѣць лысови** = hier ist das Ende des Waldes, тут є **конѣць лыса**.

місто statt, anstatt (psl. **въ мѣсто** *avti*, loco пр. **въ рыкы мѣсто**, **въ халкка мѣсто**, **въ корабли мѣсто**; **въ мѣсто земльныхъ**) лучать ся з **рідником** пр. **обжбы** ся **малі научили**, **обы** **обстали** **місто старыхъ** Пу. dass die jungen Zöglinge mit Erfolg unterrichtet werden, damit sie statt der alten (Mönche) bleiben d. h. damit sie die alten Mönche ersetzen.

Після **занікування** (переченя, негациї) **кладає** ся часто **перевѣтник** (accusativus), а не **рідник** (genitivus) пр. за **тотó одвіт** не **даю** Р. ich bin dafür nicht verantwortlich. -- **иде зимá**, **чóботы** **нема** Г. в Галичині: **чобит** **нема**. — **една ластовка** не **вчинит** **лыто** ВС. **кедь** не **гóден** **смý** **дати** **одвіт** ВШ. — не **изьйў** **сыр** ВШ. — я не **чуў** **такóе** **імня** ВР. — як **ты яла** **дывко** **дудкы** не **давати** Ир. — **ой** не **бúду** **дывчиньку** **любíti** Ир. — не **бúду** я **вóду** **пíti** Лв. — **такóе** **бы** не **чувати**, не **видати** Лв. — не **тотó** **толкúме** Ир. — **але** **може** **також** по **занікованю** **стояти** і **рідник** пр. не **мау** **часу** НД. ich habe keine Zeit. — **баба** **рады** не **давала** І. і пр. (В реченю: **обы** **ня** не **видко** ВШ. **можна** „**ня**“ **уважати** genitiv-ом, **заступленим** **формою** **acusativ-а** **подібно** **як**: **од** **мя**, **до** **мя** **місто** **од** **мене**, **до** **мене**).

Дайник (dativus). Дуже **примітний** для угорско-руських **говорів** **дайник**, **котрий** **назвемо** **дайником** **приналежностним**. Для **означеня** **приналежности**, **привластности** **кладає** ся при **сущниках** **дайник** **заіменника** (нпр. **собі**, **ми**, **ти** etc.) **даў** **вітцю** **собі** Пу. er gab seinem Vater gal. **дав** **свому** **вітцеви**. — **она** **повіла** **газды** **собі** Пу. sie sprach zu ihrem Wirth (Manne). — **говорйў** **собі** **брáту** Г. er sprach zu seinem Bruder. — **пушóу** **ид** **брáту** **собі** Г. er gieng zu seinem Bruder. — **удáриў** **собі** **жонóу** Г. er schlug seine Frau. — **ту** **ти** **є** **брат** Ду. hier ist dein Bruder. — **мáти** **йомóу** **ся** **дуже** **радувала** Д. seine Mutter freute sich sehr. — **говорйть** **жонá** **ми** Д. meine Frau spricht. — **я** **і** **сын** **ми** Д. ich und mein Sohn. — **каже** **стрый** **ми** Д. mein Vetter sagt. — **ци** **дóма** **ти** **газдá** ВР. ist dein Wirth (Mann) zu Hause? — **жонá** **му** **ся** **схóпила** ВР. seine Frau raffte sich auf. — **а** **отйць** **му** **взяў** **тай** **сплйў** **винйць** Пу. sein Vater flocht einen Kranz. — **жоны** **собі** **повфў** Пу. er sprach seiner Frau. — **ухóпить** (praes. hist.) **йомóу**

п'ясьмó Пу. er entriss sein Document. — шаркáнь рознялá собі роты́ Стр. der Drachen sperrte seine Rachen auf. — не пусті того попá у двór мены́ ВШ. lasse diese Geistlichen nicht in mein Haus. — пóчала кров свистáти із нóса і рóта емú ВР. Blut entquoll seiner Nase und seinem Mund.

Для вираженя приналежности кладе ся часто дайник також при сущниках, коли в гал. звичайно стоить рідник:

цáрь пóтятóm Г. der König der Vögel. — головá христія́нóm Г. das Haupt der Christen. — обыча́йі лю́дьом die Gebräuche der Leute (не зна́у лю́дьом обыча́йі, а лю́де мены́ = не знаю́ обыча́в людий, а лю́де не знають обыча́в мо́их). — пóдпóра хлѣ́бови Стр. = підпора хлѣ́ба. — грóб пропáсникови Пу. das Grab des Teufels. — ко́нець льсо́ви Пу. Ende des Waldes. — пáнови компанѣ́я Ду. die Gesellschaft des Herrn; eine dem Herrn entsprechende Gesellschaft.

Дайник кладе ся при декотрих приложниках для означеня придатности, пожитку, шкоди, рівности, нерівности і пр. (порівн. лат. *dativus commodi, incommodi*) так як і в загально-руск. Декотрі сполученя в угорско-руск. однакож примітні пр. дѣ́ня-пекучѣ́ка дóбра чолові́ку ВР. eine Kürbis Abart „dem Menschen gut“ д. і. dem Menschen zur Nahrung dienend. — чолові́к облѣ́нный мены́ Б. ein mir falscher Mensch. — ящур наді́бний маржѣ́ны Я. der Feuersalamander ist „dem Vieh nützlich“, ist für das Vieh anwendbar (nach dem Aberglauben des Volkes).

Дайники собі, ми, ти, си иноді кладуть ся в реченях хоч і пóзбитно (überflüssiger Weise), а все-ж таки для ознаки живійшої участі і вираженя досаднійшого (в лат. *dativus ethicus*) пр. прійде у е́ден льі́е велі́кий і вáйде собі́ селó Пу. er kam in einem grossen Wald und traf dort Ansiedelungen an. — а вон собі́ взяў із дому ші́сть печѣ́в хлѣ́ба а ші́сть фунтóв солоні́ни а ші́сть льѣ́трóв шпі́рѣ́тусу Стр. er holte vom Haus sechs Gebäcke Brod, sechs Pfund Speck und sechs Liter Spiritus. — недалѣ́ко бóде ми ко́нїць льсо́ви Пу. unweit liegt das Ende (der Rand) des Waldes. — што плачеш? так і ты пóдѣ́ш, як ти пѣс пóшóў Пу. warum weinst du? so wirst du enden, wie der Hund (oder wie dein Hund порівн. ви́ше). — та тепѣ́рь собі́ Кáроль велі́кого ка́міна пóлóжить на грóб пропáсникови і там напи́ше собі́ на ка́мени etc. Пу. sodann legte Karl einen grossen Stein auf das Grab des Teufels und schrieb auf dem Grabsteine (und grub auf dem Steine folgende Inschrift ein etc.). — с тѣ́ма пѣ́сма пóдѣ́ш чак у путь собі́ Пу. mit diesen Hunden wirst du die Reise weiter

fortsetzen (wirst du deinen Weg gehen порівн. више). — ай бо Дуна́й, Дра́ва, Тіса ўхопили со бі по ё́дному за но́гы Пу. (die Hunde) Donau, Drau, Theiss zerzten einzelne (Räuber) an den Füßen.

быти з дайником уживає ся досить часто (порівн. лат. esse з dativ-ом). мены́ тут не бы́вати Лв. ich darf hier nicht wohnen. — кебы то́бі пара бы́ла ВП. hättest du eine Lebensgefährtin. — то нам вели́кий є пѣст Стр. wir haben grosse Fastzeit. — не є то́бі па́ры в світку ВП. in der Welt hast du keine Lebensgefährtin. — ны́коли ся йім (гу́сьом) бы́ло пудня́ти на крѣла Вл. sie hatten keine Zeit zu fliegen (sich in die Lüfte zu erheben). — ма́ти мо́й е́тара дай ня за гуса́ря, бу́де ти похва́ла од па́на цыса́ря Лв. — „было“, „есть“ „суть“ частѣйше опускає ся пр. обы́ ми тут йѣсти, пи́ти і пла́ти! Стр. = щоби мені́ тут було їсти, пи́ти і щоби мені́ була одежа! — йо́му тепѣрь вели́ка ра́дость Пу. er hat jetzt grosse Freude. — по́тя малѣе, сѣны́ му крѣла Лв. der Vogel ist klein und hat blaue Flügel. — ци родина́ Вам да́ка? Лв. sind das Ihre Verwandte? — то нам неща́стя! Лв. Unglück haben wir! — вели́кий вам грѣх! Лв. gross ist eure Schuld, ihr habt eine grosse Sünde (begangen).

глумі́ти ся ко́му Г. jmd. verspotten. глумі́т ся йо́му er spottet seiner. — йѣй ся глумля́т man verspottet sie.

ра́довати ся чо́му ВП. sich worüber freuen. сорѣ́ка дѣ́же ся то́му ізра́довала die Elster empfand darüber grosse Freude. — ма́ти ся то́му дѣ́же ра́дує die Mutter freut sich darüber sehr. — ня́ньо ра́дує ся дѣ́же сѣно́ви со́бі der Vater freut sich über seinen Sohn.

доганя́ти ко́му jmd. Vorwürfe machen, tadeln догану́ ко́му давати. не доганя́й барна́ барны́, бо обѣе сѣте в ярмі́ I. ei du Brauner, mache dem anderen Braunen keine Vorwürfe, ihr seid ja beide in dasselbe Joch gespannt (барна́ oder ба́рна brauner Ochs, braunes Pferd). —

д або і́д з дайником виражає напрям або місце, куди чиннієть звернена. (рівно як в пньших говорах до з рідником або к, ік з дайником) пр. і́д хлопцѣм ісправля́ла I. = до хлопцѣв. etc. — і́д то́му югасѣ́ви Стр. — по́ду і́д фра́йру Ім. прилудѣ́ го́лову і́д со́бі I. повѣх го і́д капѣ́сты I. — повѣх го і́д дѣ́ны I. — побѣ́гла і́д ньѣ́му ВР. — о́жбы скѣ́чило і́д тым трѣ́ом дѣ́вкам Лв. — поведы́т ня і́д че́рцьови Пу. — пришлі́ за молоко́м і́д ле́вици ВП. — дохо́димо і́д це́рькві Лв. ко́нов з ме́дом д рѣ́чкам примерза́є Ир. — і́ді і́д стѣны́ ВР. — до до́му, до до́му, ка́ждый і́д сво́йому, а я неборачѣ́ок не ма́у і́д ко́му Лв. —

каже д собі Вл. = каже до себе. — я бым твої кучерикы все д горі носіла Ир.

Переємник (accusativus). Чека́ти когó auf jmd warten. тут ня чека́йте Лв. wartet da auf mich. — а́бых і́бо, се́рцье, іс катун чека́ла Лв. — я тя не годна три ро́чыкы чека́ти Лв. es ist unmöglich, dass ich auf dich drei Jahre lang warte. — почéкаш менé в́дён год Пу. (accus. мене є властво формою genit. місто так частої в угорско-руск. форми accusat. мя, мня, ня psl. мѧ, котра часто втискає ся в угорско-руск. також місто форми genitiv-a: од мя, до мя, для мя, в ня, у мня).

порáдити когó jemandem rathen пр. ма́мка моя старéнькая, тось ня добрі порáдила Лв. meine alte Mutter! wie gut hast du mir gerathen (також і в укр. порáдь менé; в гал. же найчастійше: порадь мені).

соко́тїти hüten, behüten з переємником (місто сподіваного рідника) пр. соко́тїти б́ло свóй в́но́к зелéный Гр. du hättest deinen Jungfernkranz (besser) behüten sollen. [соко́тїти подібно як хранити, хоронити, беречи домагає ся другого падежа пр. соко́тїти по́ля].

за з переємником для означеня протягу часу. за пóў ро́ка durch ein halbes Jahr, через шів року. — за три ро́кы durch drei Jahre. через три роки. — за п'ять годóв (годóв) durch fünf Jahre, через п'ять рік або через п'ять років (годів). — Кéйбы во́лы поорáли за чоты́ры ро́кы Д. möchten die Ochsen vier Jahre hindurch den Pflug ziehen. — Любóў ем тя дывко за чоты́ры ро́чыкы Ир. ich liebte dich Mädchen vier Jahre lang. — бо я му не бы́ла лем за ро́к фра́рка Ир. denn nur ein Jahr lang war ich sein Liebchen. — іде́ тым лы́сом іщи за два дни Пу. er gieng in dem Walde weiter vorwärts noch zwei Tage lang. [так уживало ся за і в старо-рускім: гл. Chronica Nestoris ed. Fr. Miklosich. Vindobona 1860. pag. 78. ст. 17. з гори: послу́шайте мене, не прѣда́йте ся за три д́ни = послушайте мене, не піддайте ся через три дні. — pag. 78. ст. 4. з дол. аще сто́ите за д́сѧть лѣтъ, чьто можете сѣтворити намъ? = Як посто́йте і д́сѧть літ, що можете нам удіяти? свободнійше: стійте хоть д́сѧть літ, що нам зробите?].

за з переємником при виразах казáти, говоріти, гадáти, думáти (думáти), журіти ся а також при суцниках думка, гáдка, кáзка, журбá, журі́ця. [Я не знáю і́нак за тебе казáти ВІІІ. — Мíла моя ма́тка є ми за тя гáдка].

В подібних разях найчастіше кладе ся в галицько-руск. о з містником; в українськiм же найчастіше про з переємником або (рідше) об з містником пр. б́у́ду казати за тебе = б́у́ду казати о тобі, про тебе, об тобі etc.

(об з містником гл. Повісти Григория Квітки Основяненка. Санктпетербург. 1858. Том I. стор. 175. стр. 15. думала об паньстві, об рѣскоші. — стор. 181. стр. 12. і 13. забули були об б́дї. — одна об другій жалкуючи. — стор. 183. стр. 3. з гори; нї об чим не думає. — стор. 193. стр. 13. з дол. нї об чим не журілася. — стор. 198. стр. 4. з дол. усє говорили об Явдосї і об її б́дній матери. — стор. 208. стр. 15. з дол. плакала об такій її годні. — стор. 225. стр. 11. з дол. об сїм казав). —

на з переємником уживає ся в подібних припадках як в галицк. до з рідником пр. стародавний шугай листок на ня (= гал. до мене) пише; еден на ня пише, бых ся не журіла, другый на ня пише, бых красно ходила, третій на ня пише, бых ся не 'ддавала, абых його, сердце, іс катун (= з вояків, з войска) чекала! Лв. — тай в еден місяць удписав так на попá (= написав до попа), штоб поп ішбу до нього на три пунты VIII. und nach Verlauf eines Monates schrieb er zum Geistlichen, er solle zu ihm kommen, um drei an ihn gestellte Fragen zu beantworten. — хоче на ня поклонити VIII. хоче до мене поклон заслати, хоче мені поклонити ся sie will mir einen Gruss senden.

на з переємником для вираженя обмежених відносин пр. церквоник бы такій на обліча, як тот поп VIII. der Kirchengänger war in Hinsehung auf seine Gesichtszüge, dem Geistlichen ganz ähnlich (порівнай гал. хустки на широкіть рівні die Tücher sind an Breite (was die Breite anbelangt, in Hinsicht auf die Breite) einander gleich; обі верби на високіть рівні die beiden Weidenbäume sind, was die Höhe anbelangt, gleich, sind gleich hoch). — тут належить також приближене вираженє міри і числа пр. на пять мѣтров; сонце было на дві жердїны I. — теперька прійдуть други шатаны на пять сто, на шість сто Пу. jetzt erscheinen andere Teufel (etwa) fünfhundert oder sechshundert an der Zahl.

на з переємником означає ціль пр. купи мукы на паску Пу. er kaufte Mehl, um Osterbrod daraus zu backen. — Б́же помагай на доброє дьїло НД. Gott möge helfen, dass das gute Werk vollendet werde. — на злоє дьїло його наради Пу. VIII. er verleitete ihn zur bösen That.

на з переємником в припадках, коли в гал. кладе ся містник пр. сѣў на століць Пу. = сѣв на стільці. — по́лож на стул Г. = положи на столі.

у (= старосл. къ) з переємником для означеня напряду пр. по́шбу у льіе Пу. er gieng in den Wald. — ішла у село Пу. sie gieng ins Dorf. — мыш утѣкла у поле Пу. die Maus floh ins Feld hinaus. — пак ся вернула у поле Пу. sie kehrte ins Feld zurück. — лисиця у півніцю ускочила ВП. der Fuchs sprang in den Keller hinein. — несе у ямку воды ВП. er trägt Wasser in die Grube. — нальляў у валов воды Стр. er goss Wasser in den Trog. — по́шбу у млын er gieng in die Mühle. — нюс у млын віко киндириць Лв. er trug ein Viertel Mais in die Mühle. —

у (= старосл. къ) з переємником для означеня часу: у недѣлю am Sonntage.

по-за і за з переємником для означеня напряду на питанє куди? пр. кіряў (кѳряў) газда газдѣню поза хѣжу, за дѣню Гр. der Bauer jagte seine Frau um die Hinterseite der Hütte hinter das mit Kürbissen bebaute Feld.

инодї стоїть переємник (так як би на питанє куди?) місто сподіваного творника пр. в пісни: По за тоті сѣньї гѳры мальовані бѳчыкы Лв. = по за тими синими горами (на питанє де?) etc. hinter diesen blauen Bergen da prangt purpurroth das junge Buchenlaub.

по-через і по-чѳрез з переємником пр. по́через хѣжу durch die Hütte sin die Quere.

о з переємником для означеня часу пр. о дѳсять гѳдин Пу. um zehn Uhr. — о тот час um diese Zeit, um diese Stunde. — місто о часто чути у пр. у сѣм гѳдин um sieben Uhr. — обѣ ішли у гѳдѣну Пу. damit sie sich zur festgesetzten Stunde einstellen.

про в угорско-руск. з переємником має значенє: за-для, з-причини; мимо wegen, halber, halben, um — willen; ungeachtet. — пр. про мене meinetwegen, meinethalben, meinetwillen чєч. про мнє. — Не журіть ся невісточкы за мене, Най ся жѣнать, най оддаўгь всѣ дѣвкѣ про мене Ир. — Конічкы мой мѣлий, тосме несчастливї Про тоту дѣвчѣну с чѳорными очѣма! Лв. = за-для тої дѣвчини (або з причини тої д.) с чорними очѣма. — Чѳорна дѣ я чѳорна, бо я знау сама, Я про свою чѳорность мау фрафра днѣсь Лв. = неважаючи на свою чорність, чорноту etc. ungeachtet meines dunklen Teints habe ich jetzt (heute) einen Freier. — Най онѣ (себ то греблянскѣ легѣнѣ) ся бѳчать, я ся про нѣї (= про

них) зайду, Я собі фрайра в Дебреціни найду Ир. = я ся без них обійду, мимо їх гніву найду собі фрайра.

Звоник (vocativus). Іменняк (nominativus) часто уживає ся місто звоника, понайбільше в пісни: бідна моя головонька, штось ми наробила ВП. — машируй, машируй младай катуночок (= молодий жовнярику!) Лв. — не журі ся білий шугай Гр. — Сівый конь, сівый конь, кантарик на тебе Лв. — Мамка моя старенькая, порадия добренькая! Тось ня добрі порадила, бых ся ны с кым не вадила Лв. — крыга леду ростопі ся І. — Міла моя матка! є ми на тя гадка Вл. — лыгайте дыдо (місто vocat. дыду!) долб! І. — травця зелена! тось рано скошена Лв. — Чорна-гора не курі ся! Вл.

Творник (ablativus). Творник орудний (ablativus instrumenti) правильно, як слід, кладе ся без применника пр. утрі ся ручником Лв. wisch dich mit einem Handtuche ab. — молодый дарує матыр жовый золотым стріберным Лв. der Bräutigam beschenkt die Mutter seiner Braut mit einem Silbergulden. — ішоў в возом er fuhr mit dem Wagen. — Не ший ей тонкыми нитками, Ой не приливай ей дробными, слезками Гр. nahe es (das Hemd) nicht mit dünnen Fäden, benetze es nicht mit (heissen) Thränen. — я закосичу ся зеленоу сашиноу ВП. ich schmückte meinen Hut mit einem Busch vom grünen Schilfrohr. — а сперёд нього коло моря на березы хлопивц увертыу ногбу ямку, пятбу ВП. und vor ihm am Ufer ganz nahe neben dem Meerwasser grub ein Knabe mit dem Fusse, mit der Ferse eine Grube in den Sand. Однакож часто в угорско-руским буває не славянське, мабуть з німецкого взяте сполучене творника орудного з применником з, с (= сь) пр. ішоў з возом er fuhr mit dem Wagen, помастиу з мастью (мастеу) er bestrich mit Schmalz, косиу с косбу er mähte mit der Sense, удризау з ножом er schnitt mit dem Messer ab. — позычиу едно желызо, іє котрым вовкы имають Пу. er lieh ein Eisen, mit welchem Wölfe gefangen werden. — взяла паленку роспуцати із водбу І. sie fieng an den Branntwein mit Wasser zu mischen. — зо пєбма мя ускали НД. man hetzte mich mit Hunden (mit Hunden wurde ich gehetzt).

Творник способовий (abl. modi) тече вода ричечками Лв. das Wasser fließt in Strömen. — благословийу их божим словом Пу. er segnete sie nach frommer Art (mit den Worten der heiligen Schrift). — не могла ся слободити іншакым способом Ир. sie konnte sich auf andere Weise nicht befreien.

Творник обмежний (abl. limitationis). заболыў очыма Пу. er erkrankte an den Augen. — ўмом быстрый ВШ. scharfsinnig. — рыба хребтом чорна З. ein am Rücken schwarzer Fisch (was den Rücken anbelangt, schwarz; хребтом можна бы уважати також творником місцевим abl. loci).

Творник порівнательний (abl. comparationis). Осойска вода васіликом пахне I. das Wasser in Osij riecht nach Basilienkraut (ist wohlriechend, wie Ocyum basilicum). — часником воняе ВС. riecht nach Knoblauch. — дэгтьом заносить Г. hat einen Theegeruch. — вода вонить сыркой Г. das Wasser hat einen Schwefelgeruch. — воўком позирать Лв. er schaut grimmig, wie ein Wolf.

Творник часовий (abl. temporis). Лыта мойі молодёнки та вже ва́ми не гуля́ти Лв. — што ты туй глядаш ну́чеў? Ду. was suchst du da in der Nacht? — пошоў мільі тёмными зорьями Ир. es gieng mein Lieber (mein Schatz) in der Nacht beim schwach glitzernden Lichte der Sterne. Сюди належить також творник від заіменника що яко частиця часова: чим пр. чим се зме́рне Я.

Творник місцевий (abl. loci). ходиў бэ́регом Г. er spazierte am Ufer. — тым путьом везе (praes. hist.) Ка́роль свойіх родітелів Пу. auf diesem Wege führte Karl seine Eltern zu Wagen. — іде велы́кыма лыса́ми Пу. er gieng durch grosse Wälder. — не ходіти было млына́рскым потбо́ком Гр. du hättest längs des Ufers des Mühlbaches nicht spazieren sollen. — послá еднá д́ыня горі́ дубом ВШ. ein Kürbis klimmte auf einem Eichenstamme empor. — ходять во́вцы лавка́ми ВШ. die Schafe gehen über Stege. —

При приложниках або присловниках в другім степені кладе ся иноді в угорско-руск. творник, коли в галицкім в таких разях стоіть о з переємником пр. вон трьо́ма годы́ (года́ми) мо́лоджый уд мене ВС. = він о три роки від мене молодший, er ist um drei Jahre jünger, als ich. — заплатиў двома́ срібе́рными доро́же Г. = запл. о два срібні дорожше, er zahlte um zwei Silbergulden mehr (theuerer). —

Для вираженя стану (чим есть? чим стае? чим був? чим став? чим буде? чим стане?) або наслідку якої чинности кладе ся в загальноруск. звичайно творник; в угорско-рускім також так буває: пр. а́бых ти бо́льше фраі́ркоў не бы́ла Лв. — нарі́ок го чы́тавым робу́тником Г. er nannte ihn einen braven Arbeiter. — обста́ла вдово́цьоў Пу. sie blieb eine Witwe, sie wurde eine

Witwe. — але частійше в таких разях в угорско-руск. кладе ся іменяк (nominativus) пр. Фраїрка-м ти б́ла, ще раз м́гу б́ти, жон́а-м ти не б́ла, не дай Б́же б́ти! Лв. — обста́в во́як (= зістав во́яком), лиші́у менé м́дую Лв. — Фраїрка-сь ми б́ла, жон́а ми не б́деш Ир. — я м́шу іті, бо я тогды́ не б́ду ма́йстер Пу.

межи і поміж лучать ся з переємником (на питанє куди?) і з творником (на питанє де?). пр. О Б́же! наш Б́же! змилуй ся над нами, Не дай поѓнути м́жи ворога́ми! Лв. — тоті псы не ма́ють м́ста м́жи на́ми Пу. diese Hunde da dürfen sich in unserer Nähe nicht befinden (wórtl. für diese Hunde ist kein Platz unter uns).

Коли в галицкім є тут ріжниця межи переємником і творником (пр. м́жи во́роги unter die Feinde; м́жи ворога́ми unter den Feinden) в угорско-руск. часто стоїть переємник, коли в галицк. випадалоби положити творник пр. м́жи дь́ти = гал. межи д́тьми. — п́між нас = гал. помежи нами.

Містник (locativus). Містник для означеня місця або часу пр. горі (присловниково уживане) oben, дольі unten. домі zu Hause (го́ры ѓчать, вітру не є, п́шб́у м́лий, домі не є Ир.), льі́гы im Sommer, зимі im Winter (psl. л́тк н зимк).

на з містником для означеня часу пр. на ста́рости чо́ловік не співа́ть Лв. порівнай укр. вираженє: на ста́рости л́тях. — д. о. місця: на́ небі auf dem Himmelfirmament. — на́ земли auf der Erde.

на з містником може означати також чинність пр. будь мені́ на п́мочи I. stehe mir bei помага́й мені́.

по лучить ся з містником для означеня часу, місця, способу. по дні́нбі bei Tage, гал. за дня. — по вели́цьї дни Бі. по велі́цьк д́ни nach dem Ostersonntage. — п́-полю P. auf dem Felde. — п́ небі P. am Himmel. — по дожджі́ O. nach dem Regen. — по вели́кых льі́сах. — говоримé по свої́й бе-сьідьї. Ир. wir sprechen nach unserer Redeart, nach unserer Rede-weise. — по Тóўтох (= по краю словяцкім). — по во́лох. — по п́льох. — по нога́х. Дуже часто стрічає ся в угорско-рускім після по форма дайника (dativ.), але лишень в числі́ єди-ничнім нпр. по п́теви Бі. auf dem Wege. — по відови Ир. am Gesicht, по лицу́ Пу. — по кож́хови ВІІІ. am Pelz і auf den Pelz нпр. уда́рить ся по кож́хови er schlug auf seinen eigenen Pelz. — по попóви ВІІІ. по дяко́ви ВІІІ. розольл́у́ юшку по попóви і по дяко́ви er schüttete die Jauche auf den

Geistlichen und den Kirchensänger. — плáвле кáча по нырéви Гр. das Entchen schwimmt im Sumpfwasser. — по брáтови auf dem Bruder. нпр. по брáтови лъзауть мурянкѣ auf dem Bruder kriechen Ameisen umher. (але: вѣн плаче по брáтови er trauert um seinen Bruder). — по велѣкому льбсови Г. по дожджеви ВС. — —

В українськ. править по дайником, понайбільше для вираженя дѣйства, що движе ся на ширший простор пр. пісьнь несéцця по полáм, по степáм, по льбсáм, по ярáм. — Ой по гóрам, по долíнам, по козáцьким украї́нам*) сѣввий гóлуб лытáе, собѣ пáроньки шукáе (Метлинський). — Тут належить також виражене укр. по-полáм zur Hälfte (cf. psl. полъ *жмѣсѣ*, dimidium).

Однакож понеже в угорско-руськѣм пісьля по все кладе ся мѣстник, коли імя стоить в числѣ многѣм, так як се буває і в говорах галицько-руських, то думаю, тут форми dativi на ови (psl. сѣиновѣ) по части лише втиснули ся на мѣсто властивих форм мѣстника. Те, хоч рѣдше, буває також і при иньших примѣненниках нпр. на сѣиновѣ Г. auf dem Heu. — на хребтѣовѣ Г. auf dem Rücken. — на ярмарковѣ Г. auf dem Jahrmarkte. — у все́му сѣвѣту О. in der ganzen Welt, у всѣм сѣвѣтѣ. — при тѣму льбсовѣ Г. — при брáтовѣ Г.

Сюди також належать вираженя по рѣському Г. in ruthenischer Sprache; nach ruthenischẽm Gebrauch, nach ruthenischer Weise. — по сѣ́ому I. darnach. — по тѣму I. sodann. — по чомѣ́ і по чѣ́му wie theuer? — ны́ по чѣ́му ohne Werth, werthlos; zu einem sehr geringen Preise. — я в томѣ́ одвѣтлѣвѣый МЛ. ich bin dafür verantwortlich. Також в вираженю не-пѣ-многу

*) украинá мѣсто окраї́на, крайі́на (о єсть тут приставне: о-краї́на гл. стор. 25. „по вшѣткых окраї́нах чѣсарѣства“. Край, де мешкаємо, звав ся рѣська землѣ́, пѣвнѣйше рѣськѣый край або рѣська крайі́на. Так і тепер у пісьнях у нас і на Руси угорскѣй пр.

Подумаю, подумаю — так собѣ думаю:

Не є такѣх спѣванѣчок, як у рѣськѣ́м кра́ю!

Ей, не є то в усѣ́м свѣтѣ́, як рѣська крайі́на,

Там спѣває ко́до нѣвкы кáжда дѣвчѣна! ВП.

Може бути, під впливом змѣни полѣтичних обстанѣв, мѣсто рѣська крайі́на почáто у нас говорѣти частѣйше крайі́на (розумѣй рѣдна), так як народѣви тотá крайі́на була найбѣльше знана і дорогá яко рѣдна. Оттак украинá значить властиво *χώρα*, regio. Та назва припала далѣ великѣй части краю заселеного нашим народом (Украї́на, Укрáйна або Укрáйна) а і нарѣд сам прозвано украиньським. Подѣбно зовуть Хорвати часть краю по рѣцѣ Савѣ Краї́на, Краї́на, а бесѣду тих жителѣв крайі́нською. Порѣвнай що до звязи в значеню Жмудь, жмудскѣй і землѣ́ *χώρα*, regio. — В старосл. і староруск. край *тá ѡхра* extrema; краї́на pars extrema, імовѣрно також regio і confinium.

Лв. etwas; in geringer Menge; fast. Форма dativi втиснула ся місто locat. (порівнай галицк. коло Бродів ужив. по-часты і по-часту = häufig, frequenter). —

Тут згадати ще випадає про такі вираженя як по-руськы, по-мáлы etc. По мойй думці по-руськы повстало так: як звісно, руськы — се ablat. plur. іменної форми приложника руськѣ. Самопéрше говорено у нас мабуть руськы слóвесы = mit ruthenischen Worten, ruthenicis verbis, lingua ruthenica; потом коротше руськы (scilicet: словесы) (cf. psl. русьскы = ruthenice; гръчскы = graece; влггарьскы = bulgarice; чех. polsky = polonice; чesky = bohemicе; нѣмеcky = germanice etc.). Коли-ж з часом у нас ріжниця в значеню межы формами іменними і зложеними приложників затерла ся а зложені форми приложників майже виперли форми приложників іменні, загубило ся вже у народу властиве розуміне приложникової форми руськы, котра мов би заціпла і стала присловником. По тім з огляду на вираженя по руську (scilicet: звичаю, нóрову, языку cf. pol. po rusku), по добру (scilicet: способу), по не мнóгу (scilicet: числу, розміру) etc. ми пóзбитно (überflüssiger Weise) прилучили і до форми руськы приіменник по. Ся форма: по-руськы стала в пнеь-меннім нашім язичі загальною. — Подібно угорско-руске (і лѣм-ківске) по-мáлы місто: мáлы (scilicet: кро́кы) = langsam (wörtl. mit kleinen Schritten) = в Гал. (понайбільше) і на Укр. по-мáлу (розумій: ходу, кроку). —

по-при neben, ganz nahe bei з містником для означеня близости пр. вóрон яў летьти попри землі ВП. der Rabe flog ganz niedrig neben dem Boden.

Частиці (Partikeln).

Приіменники (Praepositiones).

Приіменники исті (Echte Praepositionen). 1. П. и. невіддільні (Untrennbare P.): вы, пере, роз уживають ся лише в зложених словах пр. вѣзѣр Гр. Fenster. — перѣіначити Рос. verändern. — росчáти Лв. anfangen. — 2. П. и. віддільні (Trennbare P.) бувають не лише в зложенях, але також кладуть ся перед іменем і правлять певним єго падежем: в, уз, без, до, за, із, на, о, (об), од (уд), по, при, про, прóтив, іс, у.

вы означає в зложеню влучене, видалене, діяльність звернену на верх; з глаголами надає понайбільше значене довершеного діяства пр. просіти а вѣпросити, варіти а вѣварити, мѣсти а вѣмести.

Сей приіменник звучить в місцевостях пограничних Гуцулам, як ві пр. вінести, віпросити; подекуди майже як в ̄ пр. в̄з̄б̄р З. Fenster. Найчастійше однакож місто вы виступає у пр. ўбити = вибити, ўбрати колѣпны = вибрати коноплі, ўверечи Д. = ви-веречи, вікинути.

пере у глаголів означає між иньшим довершеність дїйства, міну з одного вида в другий і надмір дїйства або стану пр. переломіти, переріначити, перелітати, переквасити, перетру́пехнути.

пре зложене з приложниками або присловниками рідше живиає ся а означає степень найвисший: прѣдобрый, премудрый, премного psl. прѣдскръ, прѣмждръ, прѣмного.

Місто пере уживають инколи про пр. прѣскочити м. перескочити. ба! цы в мене скочіў, цы прѣскочіў? Вл.

роз означає в зложеню понайбільше віддалене, ділене: розметати, роспучити, росчачнути.

Місто роз часом стрічає ся раз пр. разлўка побіч розлўка Unterschied, discretio; распуста, распусточька ВШ. м. розпуста, розпусточка; расчиніти побіч росчиніти в знач. чари зняти (починити = счарувати, „чарами счаріти“).

в (psl. вѣ) означає рух, напрям або пробуванє в місці, в часї: в льєс, в гѣру, в прѣво, в рік, в осени, в жїтї, в дѣреві — а найчастійше звучить в угорско-руск. у пр. у селѣ, у півніцю, у нѣбо, у недѣлю; у пѣли, у хѣжи, у їмцѣ, у яліцѣ, у рўській крайні — але побіч також в цѣрьков, в селѣ, в пѣле, в нѣбо; в пѣли, в хѣжі etc. При заміні в на у нераз повстає роззїв (Hiatus) нпр. пѣде у селѣ, зайдѣ у рўща, пшениця у пѣли.

уз (psl. вѣзѣ) уживає ся рідко а увидатняє в зложенях значене здовж, горі. пѣуз хѣжи längst der Hütte. — В зложенях із вѣзѣ чинить ся з пр. зголове О. psl. вѣзгланіє ukr. узголове; злетѣти psl. вѣзлетѣти ἐκπέτεσθαι, evolare — або уз, вз пр. зїяти, зїяти psl. вѣзати λαμβάνειν, sumere — рідше воз (оз) пр. возміти. вѣзму. вѣзьму psl. (вѣзѣмѣ, вѣзѣмѣ), вѣзѣмѣ. я возміў Лв. озміў Лв. Кв. — вѣздух Г. Лв.... psl. вѣздоухъ рідше бздух.

без означає брак, хибу, недостаток: без зубѣв. без хлѣба. без дверїй. Примітні зсувки: бѣздѣла inefficaciter. — бѣзвість пр. зашіб ся в бѣзвісти er ist verschollen.

до означає границу місця і часу, напрям, ближенє: до пѣля, до льєса, до кѣрту, до рѣку, до нїня. В глаголах зложених

означає наконечну ціль, остаточний наслідок, прилученє або покінченє дїйства: досудіти, досльїдити, доправїти, дочути, дописати, добїти.

Місто до в угорско-рускім понайбільше виступає перед іменами д, ід пр. ід ньому, ід хїжи, д собі, д горї, рідше також до нього, до хїжи (дб-хыж), до себе, до горы etc.

за означає скінчений уплив часу, напрям, місце: за рок. за гуд. за горы. за лїсами. В зложеню з іменем означає щось, що в тилї лежить: закут *verborgener Winkel*; заголовок *Kissen*; иноді час, що попереджає певну пору пр. зазимок *Vorwinter*. В зложеню з глаголом означає довершеність дїйства: бїти а забїти, гостїти а загостїти, кричати а закричати, іти а зайти, гнати а загнати, співати а заспівати, купити а закупити.

за лучить ся иноді з присловником (або з приложником для утворби присловника) для означеня якості і способу: запусто МЛ. задурно, *umsonst, vergeblich*; зажива Г. *bei Lebzeiten, lebend*. за молоду *in den Jugendjahren; frisch*.

із (psl. *изъ*) означає видаленє з середини предмета геть; (відносини місця) із лїса; (відносини що до матерї) із жельїза; (відносини часу) із вечера — і частїйше в угорско-рускім задержує свою форму: із дому, іс хїжи, із горы ўбулькне вода, із вóза; також і в зложенях нпр. *изомкнўти* Г. psl. *изъмъкнѣти*; ізслїзнути ся (ісслизнути ся) = вислизнути ся; ізречї psl. *изришти* *ἐκφράζειν, eloqui*. ми ізрєкли або ізїркли Р.; ісказати psl. *исказати* *effari*; але також буває і з (так як найчастїйше в Галичинї): з дому, з горы, с хыжи etc., подїбно і в зложенях (котрі з приїменником із взагалї у нас лучають ся рідше) нпр. здоїїти psl. *издонти* *emulgere* (побїч: іздойїти).

на опредїляє відносини місця, часу, числа, подїлу, способу і т. п. на стул, на небї, на місяць, на тїждень, на тїсьяч, на пять, на-доўго.

на в зложеню означає иноді приближну міру пр. навилок ВІІІ. = меньше-більше тїлько сїна, кїлько набере нараз на вили, єдєн навилок. (гл. стор. 113.).

на з *comparat.* приложника або присловника степенує понятє нпр. на ўбóрший = найборший; на ўпєрше ВІІІ. = найперше, сáмо пєрше, *zuvörderst*.

на в зложеню з глаголами подїбно як за, ви означає довершенє: писати а написати, вчити ся а навчїти ся.

о (об) може служити для означеня напряду, часу, причини, способу. дўркнуў о лáвку; о тот час; сважали ся о грóши;

жиў о х́лоды, о ѓлоды. В зложенях виступає об пр. обста́ти = гал. остати; обсто́яти ся, обчалува́ти; обно́вити ся Лв. sich verjüngen або о, котре в виговорі часто переходить на у: ужені́ти ся побі́ч ожені́ти ся.

од (уд, выд, від) означає віддалене від предмету, походжене нпр. од х́жи; го́лесо уд в́о́за, теля́ од шу́тулі; — в зложенях з глаголами чинність звернену до віддалення нпр. удрі́зати, одбі́ти, одбира́ти ся = геть відходити; оддава́ти abgeben вода́ оддає сы́ркою das Wasser verbreitet einen Schwefelgeruch.

по означає розпросторене в місці або часі, ділене, спосіб або і слідуване пр. по́ полю, по дні́ньні, по пять золоты́х стрібе́рных, по́-добру, по годі́ньні. З остатного наряду вийшло, що при сущниках по в зсувках і зложенях виражає часто понятє применшення, убавлення, низшости нпр. по́сэстра Liebchen, Hausfreundin; по́брат, побраті́м Gefährte, Hausfreund. (менше ніж брат)*). Иноді по звучить на нпр. па́вечерок Стр. Vesperbrod (менше ніж вечера); па́льісок Бі. мов мала лы́са, оплотов на лівку рыб; па́вороз Г. па́ворозик НД. Ranke. па́сынок МЛ. Nachtrieb, Nachwuchs; па́жить Д. Trift; Futterkraut.

Иноді па означає лише розпросторене: павиті́ця Г. Winde, Convolvulus, повитиця; паві́са Д. Бі. ВР. Fahne, vexillum; Kirchenfahne (cf. повісити psl. по́вѣсити *хрѣмлю́щи*, suspendere); па́тока Стр. „чистий мед“, течний мід Jungfernhonig в Гал. означає „па́тока“ чистий (течний) мід без перги, а декуда пр. в Борятині коло Судової Вишні: чистий олі́й битий звичайно з конопляного сімени. кор. тек psl. *тишти ре́и*, fluere, течн.¹

при означає найчасті́ше близість або рідше час: при пу́ті. при х́ жи. то і́ци было́ при ня́ньови (коли няньо жиў). В словах зложених при значить звичайно уменьшене.

по, при, про в зсувках з приложниками виражають меньший степенє власности нпр. по́зеленявы́й mit grünlichem Anfluge; при́жоу́тый gelblich; про́сивы́й graulich гл. стор. 53.

е, з (= старосл. съ) з творником означає товариство, мішане, коплене, громаджене і має в угорско-рускім найчасті́ше форму і с перед словами з починовими суголосками глухими к, т, н, х, ф або с, ц і ч, ш, щ — а і з перед виразами з починовими суголосками звучними г, д, б, в, з а також н, м, л, р або з почино-

*) Міжлосьич пише: пократъ quid sit nescimus; платнаа главоу отъ монастыроу отъ пократа мабуть се значить: платила податок від голови за кожного братчика в монастирі. пократъ відай: Laienbruder.

вими голосівками нпр. іс коньом, іс тобобу, іс павісами cum vexillis, іс перед, іс хиліти ся, іс Фруероу; іс скатертию, іс царьома, іс черпаками, іс (іш) швабליками, іс (іш) щюками. — — ізганяти wecken cf. psl. сьгонати compellere; із гачатами cum pullis equinis mit den Füllen; із дьцьоу; ізобрати psl. ськрати συλλέγειν, colligere, із братома, ізвон, ізвонка von Aussen, із вьзорами mit den Fenstern, cum fenestris, із волкы = з воликами, з волоньками cum bobus, із застами cum vexillis, із (іж) жаберіноу mit Froschlaich; mit Wasserpflanzen; із намудом, із молотником, із лавіркоу mit dem Eichhörnchen, ізробіти verfertigen, machen, thun: із Руснаком; із ястрябом cum asture, cum accipitre; із іжуном; із ілемом cum ulmo; із огньом, із ужем, із усам, із єдним чьоловіком, із югасом.

Закон звуковий що до переходу старосл. сь в угорско-руск. то в іс, іс, то в із, з визначує ся взагалі так, як згадано; подібно і у применника старосл. изь (= угорско-руск. із, з, іс, с). Виймок дуже мало пр. свіада Л. Streit, Zank, сважати ся Л. streiten, zanken cf. psl. сьвада. сьваждати — сночи gestern. позасночи I. vorgestern.

В зложенях може сь мати також форму су, со, зу, зо, зы нпр. суміска І. спілка, суспір МЛ. Asthma, сусьід Nachbar; совокунно О.; зувянути Лв. зувяло лістя; зовє, зывє Г. psl. ськниєть.

Иноді подекуди применник сь здвоєє ся: зоз, зос (порівн. болгарек. сьс) нпр. зоз другыма гадбома = з другими господарями; зос тьма двєрями = з тими дверми; загално двоїть ся той применник в зложенім глаголі іззьїсти, зьзьїсти = psl. ськсти et снксти comedere.

у (= psl. оу) означає близкість, принадлежність пр. у бєрега, у сестры; руд у вєза Deichselwagen; пазорі у вєрлє. В зложенях з глаголами творить значенє дїйства довершеного, доведеного до краю: упянчити, утучіти; устаріти.

Часто в угорско-руск., як і загално в язиці українсько-рускім може у замінити ся на в пр. вчити ся м. учити ся, в тебе м. у тебе, в ня м. у мене, в кого м. у кого; вочи впікали Лв. = очи упікали; впісти = упасти. Та заміна часто робить ся, щоб оминуту роззів.

Применники неисті (Unechte Praepositionen) зєб то, властиво імена, котрі уживають ся jako применники. До них належать: піла, піля, блізько, верьх, пєверьх, вьже, нїже,

дѣла, дѣля, зад, під, пѣред, над, конѣць, вокрѹг, вокѡль, докѡла, крем, мѣжи, мѣсто, сѣред, крузьї, чѣрез і пр.

Суцник вид'именний (substantivum denominativum) утворює ся в угорско-руск. рівно як і в галицко-руск. від неуживаного суцника над: надїти, нанадїти НД. = „на стѣрте вѡстрия сокїры наметати новїй кўсень желїза, приварїти, а вѡдтак закалїти“. нанадїў сокїру.

В угорско-рускім можуть також по два применники лучити ся разом пр. спѣред, попѣред, почѣрез, пѡпід, пѡза, пѡпри, пѡнад, їспід (їспуд), їзза, помѣжи.

по може в зложених глаголах подвоїти ся: попоскакати, попокричати гл. стор. 62.

Два применники можуть бути також в зложенях: попѡдтїгати, попѡд'язати, понабирати, понагваряти, понадрїзувати, пообрїзовати, повѡддавати, пооббивати, приповїсти, упозирати, уповїсти, поздўмати ся, позвїдати ся, поперевертати, поперемитувати, позаносїти, заобрїти etc.

Дуже рїдко коли стрїчають ся в зложених глаголах по три применники пр. поназдѣивати Д. aufspiessen = галицк. понатикати, понавтикати, понастромлювати; понаскѡчувати Д. zu wiederholten Malen zusammenwälzen. понаскѡчувала водѣ камїня.

Присловники триприменникові (mit drei Praepositionen zusammengesetzte Adverbien) = удовтїк Р. = гал. на-втїоки, мы як увїдїли тото та удовтїк = als wir dies sahen ergriffen wir (schleunigst) die Flucht. — позаснѡчи et позаснѡчи I. vorgestern.

В галицко-рускім находимо частїйше нїж на Угорщинї глаголи зложені з двома применниками. Численїйші також в Галичинї і глаголи зл. з трома применниками, а рїдко дуже навіть глаголи зл. з чотирма применниками пр. поназдоганїти, понаскладувати і пр.*).

Сполучники (Coniunctiones).

1. Сполучники спїйнї або звязковї (coniunctiones copulativae): а (в значеню et, *und*) (пр. взяў собї їз дѡму шїсть печївъ хлѣба а шїсть фўнтѡв солонїны а шїсть лїтрїв шпїрїтусу Стр. — хлѣб а водѣ panis et aqua. — пятьна́дцять а пятьна́дцять то три́дцять fünfzehn und fünfzehn macht dreissig), ай, айбо (служать до

*) Гл. Знадоби до Словаря южноруского. Написав Іван Верхратский. У Львові 1877. стор. 65. і 66..

злучні лише цілих речень) і, та, та-й, та́кы Я. Лв. auch, та́кже (та́же), та́кож, так (дак) Лв., то, то-й; і — і, ани — ани.

Яко частиці вплітні (Übergangspartikeln) служать понайбільше: та й, ай, ой, ей, гей. гой, бой, пак, зась.

[та й гл. стор. 102. на горі ой йміли (мілого), в долини вязали І. — кедь я зайду бой до церькви І. — ей, гой, га́здо покáйме ся Гр.]

Подекуда у Руснаків угорских стрічає ся також частиця вплітна дь і пр. Чорна дь і чорна, бо я зна́у са́ма, я про свою чорность ма́у фра́ра днесь НД. — Коли́ я ся хотьї́ рóдити, та ма́мка йлі́в бы́ были́ паленя́т пше́нічных хоть галушо́к, та пше́ніцці́ ны́гдє́ не было́ дь і на не́бі І. — Імовірно́ дь і то сцї́пла форма повельника́ дь і́й від дь́яти psl. д'кати покє́в, agere.

2. Сполучники роздільні (с. disiunctivae): вадь magy. vagy, або, хоть Лв. (= oder), цы — цы, хоть — хоть, вадь — вадь, то — то

3. Сполучники супротивні (с. adversativae): а (в значеню: sed, vero ἀλλά, δε), але (рідко уживане, заступає ся в угорско-руским понайбільше сполучн. ай, айбо), зась (= грецке δε), да́к (= так) Лв., пак, лиш, лишє́, лем, а́бо — а́бо.

4. Сполучники порівнательні (с. comparativae): так, як, яко, ги, ге, гей, ге́йбы.

5. Сполучники об'яснителні (с. declarativae). ож, не онь бы, не обь́, не ожобь́.

6. Сполучники часові (с. temporales): коли, коль, наколі́, кой, кей, на́кой, кедь, кед, як, як лиш, як лем, до́кы, до́кыль, до́каль, до́кля, до́толь, до́таль, до́тля, покы, покóль, покля, за́коль, за́кля, зак, за́кы. чим Г. Я.

7. Сполучники причинні (с. causales): бо, айбо, што; за́чым Вл. quia, quoniam; за́тым ea de causa; том'у́.

8. Сполучники заключні (с. conclusivae): і так, про тотó, за́то, так што, отже-к; поза́чього З. quare, quam ob rem; п'оза́того idcirco, propterea; тадь.

9. Сполучники намірні (с. finales): обь́, абь́, бы, о́жобы, о́жебы.

10. Сполучники условні (с. hypotheticae): кедь, кед, ке́дьбы, ке́дбы, ке́бы, ко́бы, кейбы́, коли бы, аж = si. аж ны́ко́му не ука́жеш wenn du niemandem sagen wirst.

11. Сполучники допустні (с. concessivae): хоть, хо́тьбы, ке́дьбы, ня́й, най, на́йбы.

Частиці питальні (*particulae interrogativae*): як, што, де, кудá, кудý, ўдкы, вѳдкѳль, дѳкѳль, пѳкѳль, пѳкля, цы, цы-не, чий, ачий (ачей), ачень, чейбы, ченьбы, áчейбы, áченьбы, да-ле (cf. nsl. da li).

Частиці перечні (*particulae negativae*): не, нýт (нѳ, ни в зложенях: нич, нитко, нýтко, нýгда, нѳкѳли, нѳкѳли); де-бы-нýт.

Викличники (*Interiectiones*).

и-ѳ! Лв. (для вираженя радости, захвату); гой! — гей! — и-я-гой! — ой! — ей! — еге! — есѳ! — а-яй! — йо-йой! — но! — ну! — ану! — ба! — цыть! — на! — фýк! (Nachahmungslaut beim Blasen, beim Schwirren). — гоп! — бух! — хап! ВШ. — швак! Пу. (для наслѳдуваня шелесту при затинаню меча, саблѳ, ножа і т. п.). — уе! уе! (накликване при тровленю псамѳ). — вон! — вѳнка! — грѳох! грѳох! (наслѳдуване голосу свинѳ). — няý! (няв) = miau! (наслѳдуване голосу кота). — гав! (н. голосу пса). — куку! = guck-guck! наслѳдуване голосу (кованя) зазулѳ. — кукурѳку! kikeriki! (насл. пѳня когута). — кльон! кльон! = гал. квок! квок! (наслѳдуване голосу квочки). — рап-рап! (наслѳдуване голосу качки). — га-га! (наслѳдуване голосу гусѳ). — вѳвѳга! Пу. вѳга! ВШ. (кличка погонича до волѳв). — гись! тпру! тпрука! (кличка до овецѳ). — цѳнька-цѳнька-ци! (кличка до свиней) — на-на-ки! (кличка до коровѳ). — не-не! (кличе на конѳ). — не-чѳду-не! (кличе лошáта). — гýсю-гýсю! (кличе на гусѳ).

(поздоровканя і заклинаня). добрѳдень! Лв. добре рано! Кв. Лв. — дѳбрый ранок! — дѳбру нѳч! дѳбрый вѳчур! — горáзд! — так ми Бѳже житя! Лв. soll ich so leben! — дай Бѳже! gebe Gott! — не дай Бѳже! Gott behüte! — дай Бѳже здорѳвля! Gott möge dir (euch, Ihnen) Gesundheit schenken. — няй Буг прѳйме! Gott möge es annehmen! (möge meine Handlungsweise als gute That anrechnen). — Бог бы ты побѳý! Gott soll dich strafen! — на мою дýшу! — на мою вѳру! fürwahr! — бодáй-сь покáпаý! elend mögest du hinsiechen! — скаменьѳý бы! (каже про чорта) = проавѳи, щѳзѳи, wörtl. möge er (d. i. der Teufel) zu Stein werden! möge er versteinern! — чорт бы ты взяý! der Teufel mag dich holen! — ей-бы твою дýшу! — пек! — пек-за-пѳк! — пек бы му! hol' ihn der Kuckuck! hol ihn der Teufel!

В. ВЗОРЦІ БЕСІДИ УГОРСКИХ РУСНАКІВ.

(Говори з наголосом *движимим*).

І. Повірки і оповідання.

(**Бочко Рагів**). За дятла. Дятел віпросиў собі одѣжу капканісту: просиў Бóга, щóби Бог му даў красну одѣжу, а Бог му даў, але мусит ся так трудіти, як Руснак (до тóго рiч, щó дятел (*Picus, Specht*) мусить собі мозольно здобувати корм шукаючи комах під корою дерев і заедно ковтаючи дзьобом).

(**Росушки**). За клегіню (*Bufo, Kröte*). Було, раз упаў гуд дуже голóдний; газда пушоў косити с челедіноў, а клегіня пришлá собі також до них. Жонá каже до газди: пробий еї, а чоловік каже: не слóбудно! Даў їй дарабу хлѣба. Відтак пушоў чоловік купувати мелаї, а клегіня дає му два вóзи мелаю і пояс челедінський, абі сє оперезала егó жонá: пояс буў гóдний. Чоловік взеў і думає: ану, пробалую, оперѣжу я тим поясом дѣрево. Взяў, опоясаў, а дѣрево від тóго пояса перегоріло. А то клегіня зо пересѣрдя дала такий пояс (Замітно, щó ропавку, котру в пньших сторонах іменують бáба, чарівка, чарівніця, босóрка, босоркáня і т. п., тут зовуть клегіня т. е. княгиня).

(**Горондá**). За ломовóго короля (*Troglodytes parvulus, Zaunkönig, Zaunschlüpfer*). Коли судили, тко бóде царь пóтятóm, то орёл полетиў май-выше, а вон маленький сьїў емú пóд крило та полетиў іщи майвыше, таї вон обстаў за царя пóтятóm.

(**Страбичів**). За воловоє око (*Troglodytes parvulus*). Коли собі птици хотыли ўбрати короля, присудили, што той мѣжи нима бóде король, тко майвыше пóдлетить. А воловоє око спрятало ся пóд крило геллы і як полетиў орёл май горі — тогды воловоє око ся ўхопило і выше пóдлетило а птици зачали ся сміяти: отó корóлик!

(**Страбичів**). Як циганин убираў пчóлы дикі і казаў: „мóй няньо, мóй дыдо быў пчолáрь!“ Кум казаў циганинови, што я знау пчóлы в лысы, а циганин хвалиў ся: мóй няньо быў пчолáрь і мóй дыдо і я пчолáрь. Пóшли в лыс та кум указаў циганинови

пчóлы на дубі, та циганин уўшоў убіра́ти (= вийшов вибрати). Як по́ддойшоў горі, як го укусила една́ пчола́, а вон ка́же: кусь бо́жа ма́тка: Бог тя даў! і дру́га укусила а вон ка́же: кусь бо́жа ма́тка, Бог тя даў!; як тре́тя укусила, тогды́ ка́же: кусь бо́жа ма́тка, чорт тя даў! і с тым долы́ в дуба упаў. До́кы она́дцѣ пчóлы, кум поклаў те́рня: око́ло дуба вся́ды те́рнячка. Циганин ка́же: на што то куме́ кладете? а кум на то́е: куме́, мед бу́дете метати́, абы́ на зѣмлю не упаў, абы́ на те́рню ся ста́новиў!

(Страбичі́в). За цигани́на-коваля́. Кум поні́е (поны́е) до цигани́на плугóве желы́зо острити́, а цигани́н наостры́ў і кумови́ горя́чое даў у ру́ки (ру́кы).

(Страбичі́в). За ко́марá і воў́ка. Кома́р куса́ть, лем ма́ленько співа́ть. По́шли ко́мары́ д воў́кови, імі́ли му густи́ — а воў́к одпро́шуваў ся, абы́ ішли́ гет. Оні́ каза́ли: лем е́дну́ ну́ту заспи́ваме па́нови велико́можному, а вон і́м казаў: при́йдѣт на Андри́йів де́нь. А оні́ му каза́ли: тогды́ уже́ нам вели́кый є́ по́ст!

(Страбичі́в). За ю́гаса́, што ша́рканы́ побіў та сло́боді́ў го́род. Раз бы́ла една́ влові́ця та быў в не́йі е́ден сын та не ма́ли што йі́сти, бо худóбно ся ды́яли та дес роздобы́ли ке́ндери́цы та спеклі́ бога́чк (пóдпо́ра хлы́бови). Відова́ли го́рько. А той хло́пчы́ско, як по́дрю́с, та пошоў да́леко́ служи́ти, та на́яў ся служи́ти у е́дно́го па́на за ю́гаса́. Та́кий при́каз маў во́д па́на, абы́ гнаў во́вцы (ю́гы) за е́дну́ го́ру в е́ден кра́сный сад. А в то́м сады́ быў е́ден го́род за́кляты́й, та бы́ли в то́м го́роды́ три ша́рканы́ (— з га́да росте́ —). А во́вцы́ по́шли в тот садо́к па́сти. В то́м са́дкѣ тра́ва бы́ла зо́лата́ і вода́ зо́лата́. Та зо́лоту́ тра́ву па́сли а зо́лоту́ во́ду пі́ли. А бы́ли в сады́ три де́рева: е́дно зо́лото́е де́рево — так ся зва́ло — дру́гое срібе́рное, тре́тєе дийма́нто́ве. На тых де́рева́х бы́ли три чі́чки (ру́жи) кра́сні: зо́лата́, срібе́рна і дийма́нто́ва. А овóн — тот ю́гас — поча́в руба́ти ба́лтоў то́то де́рево, де́ бы́ла чі́чка зо́лата́. Як рубаў де́рево та уйшла́ ша́рканы́ с то́го го́рода та хóтыла йо́го изы́сти а ма́ла ші́сть го́лов ай́ бо вон тогды́ ка́же: чека́й, бра́те, ма́ло погóстиме́ ся — а она́ йо́му ка́же; ба́! чим бы́сь мя́ гогóстиў. А, ка́же, ма́у я ды́ла те́бе гості́ну до́бру. А вон взяў со́бі із до́му ші́сть печя́в хлы́ба а ші́сть фунто́в солони́ны а ші́сть лы́тров шпі́риту́су. Та розня́ла со́бі роты́, всы́ ші́сть, на́раз — а вон у ко́ждый рот вер́ печя́в хлы́ба, фунт солони́ны і лы́тер шпі́риту́су — та як она́ то́то вшы́тко скельту́вала та на́раз ся лем переверну́ла, бо ся упи́ла. А вон тым балта́тьом постина́в всы́ ші́сть го́лу́в. Та тогды́ то де́рево іста́в і ру́жу урва́у зо́лоту́. Як урва́в, то зады́в за клеба́н та то ся му д́уже свѣ́тила за клеба́ном. А у то́го па́на, што вон служи́в, бы́ли три кіша́сонкы (паны́) д́уже кра́сні, а тре́тя майкра́сна майме́нша. Ай́

бо як він тоті вівці гнаў домів, та як быў на горі, дуже засвітила його ружа на панський оболук, де тоті кішасонкы бывали (сидыли, мешкали). А кішасонкы дуже його чекали, абы тоту ружу ім даў. Як прийшоў домів у двор, нагнаў вівці в машталню. Айбо майстарша загнала своєю собоюнку, обы продаў за гроши. Не хотыў. Як не хотыў, загнала пак середуща. Такый міх гроший му обіцяли, яко він сам. А югас не хотыў дати. Загнала майменша, та ть задарь даў, не хотыв дудкы брати. Она собі покляла той цвіт у погар, цвіт дуже усвیتیў по хыжи так як лампа, ще й лыше. А він пак рано назад хотыв іти гет. Та рано каже пан: ци хочеш ще служити сыне? каже: пане! не хочю; кобых мы дали, штобых я просиў, дванадцять печыв хлыба, дванадцять фунтов солонины, дванадцять лытров шпиритусу. Та даў му вышитко. Та даў му сомарика з возиком. І він собі склаў вышитко на возик тай иде з вівцями, вівці сперед а він с сомариком за вівцями. Та пошли назад у тот садок, де тот город быў. Налляў вівцям воды, та вівці пасли тай пили воду. А він почаў рубати сріберное дерево. Раз отворили ся желызни ворота на том городы, коли почне лызти шаркань з того города та д ньому (ід тому югасови). Гев, каже, пайташ, та ты мого брата учера укытив. Ідеме ся бороти, тко дужинший (дужисший). Та, каже, брате, ідеме: нодь ще, най ты погощу на остатнѣм часы. Ба, каже, чим бысь ня погостив? Е, каже, брате, мау я, небѣй ся, мау я доста гостины дыла тебе. Рознимай роты! Розняла дванадцять ротѣв, а югас у кождый рот вер печаву хлыба, фунт солонины і лытер шпиритусу. Як югас усыпав у кождый рот, то шаркань упила ся та виала. Та пяной югас зрубаў голвы вышиткы дванадцять. Языкы поодризуваў, склаў у жеб (кишеню) а як ісклаў, то тогды дерево зотыв сріберне, та ружу тоту сріберну, што была на верху, ұрвав та задыв за клѣбан. Як вечур быў, та назад домѣв вертаў. І він ще далеко быў вѣд паньского каштеля. та вже видыли кісашонкы, што іщи красшу ружу несѣ. Тоті дві старші сѣрдили ся дуже на майменшу, ож ім не хотыв дати за гроши а майменший даў задарь обі ружи. Тогды югас тот вечур переночував, та пак у пана ұпросив двадцять чотыри печыв хлыба, двадцять чотыри фунтів солонины і двадцять чотыри лытрѣв шпиритусу. Товды, як ему пан ұдаў, та склаў на возы та назад із вівцями у тот сад, де город быў. Тогды налляў у валѣв дейментовойи воды, обы вівці пили і обы деймантову траву пасли, та почав рубати деймантовое дерево, на котрым была деймантова ружа. Тогды, як рубать, ворота ся желызни отворили, коли ся почне сунути вѣдти шаркань — двадцять чотыры голѣв у нейі — саять огньѣм із рѣта на того югаса. Каже му шаркань: гей брате, вжесь ми вкытив двох братѣв, укычу я, каже, тепѣрь тебе. Та брате виджю я, ож ты мене тепѣрь загубиш. Ай, каже, ще на

остатнѣм часѣй пої, та ся погѣстиме. А, каже, чим бы ты менѣ погѣстив? Е, каже, маю я дѣла тѣбе, добру гостину! рознимай роты! Як розняла роты та югас у кождый рот вер пѣчаву хлѣба, фунт солоныны, лытер шпіритусу. А як шаркань то вшытко скельтовала, тай упала, бо ся упила. А вѣн бѣлтятѣм гѣловы вшытки постинау, языки поудривувау двѣдцять чотыры і склау у жеб. Та тогды ся взяу та пошов у тот гѣрод, а там бѣли у сѣбнох на стѣні на клінку дванадцять ключѣв. А вѣн ті ключи взяв та кожду хѣжу (цїмрю) тѣма ключами поудмыкав. А у дванадцятѣ хѣжки золотый стѣл на середынї і вѣкол столѣ дванадцять стѣльцѣв захрыпыхъ золотыхъ. Та сѣу на едѣн. Пообзирать на стѣну — а на стѣны вѣсить дванадцять маж бегарѣв. А вѣн едѣн бегарь зняу та луснуу у стѣл, та явили ся спѣред нѣого дванадцять іношов і кажутъ: што пан прикажутъ? Обы ми тут йїсти, пїти і плѣтя, якѣ я хочу. Дѣраз му ся стѣло вшытко, што трѣба му бѣло. Та там газдовѣв тот югас, там обстау панѣм, як шарканы побїу та слободїу гѣрод.

(Страбичѣв). Як Христѣс через двѣ душї загубїу селѣ а св. Петрѣ цѣлий рѣй розшїб у вѣду за еднѣу пчолѣу. Коли пошли в еднѣ селѣ Исѣс с Петрѣм та чѣрез двѣ душї Исѣс загубїв селѣ. А потѣму вже пчолы найшоу Христѣс на голѣзы. І каже Христѣс Петрѣви, обѣ голѣзку взяу іс пчолѣми. Ішли пак дѣле. Потрафїло ся, што чѣрез вѣду трѣба бѣло ітї, чѣрез лавѣчку, а еднѣ пчолѣ вкусіла Петрѣ, а Петрѣ розшїб всѣ пчолы у вѣду, бы ся потопїли. Уїдуть на бѣрїг, пообзирать ся Христѣс на Петрѣ. Пѣтре, каже, де тотї мѣхы? А Петрѣ повїу: Гѣсподї, еднѣ ня укусіла, та всѣ пчолы розшїб у вѣду. А Христѣс каже: Не трѣба бѣло всѣ погубїти, лем еднѣу. Ты казѣв, на што я тѣлько душ погубїу а ты всѣ мѣхы погубїу тепѣрькы чѣрез еднѣу!

(Страбичѣв). За тѣе, як Христѣс рянної дѣвцѣї прїсудїу пѣдлого чоловїка. Лежау пуд грѣшоу чоловїк, та льїновау ся урвѣти грушкї (грушкї), та пак лем тѣту зїїу, што емѣ в рот упала. Тудѣ потѣм ішла еднѣ дѣвка плѣтя прѣти. Исѣс іс Петрѣм ішли та каже Христѣс тѣму чоловїкови: кудѣ сѣсь путь ідѣ? а вѣн пѣднїу нѣгу і каже: от-тудѣ! ногѣу указау путь. Ішоу Христѣс с Петрѣм дѣле, та прїшли ід дѣвѣчыцї, што прѣло плѣтя та каже: дѣвѣчычко, кудѣ сїсь путь ідѣ? а дѣвѣчычка вѣрла прѣйник та указѣла Христѣви, кудѣ тот путь ідѣ. Та каже Петрѣ Христѣви: што мы тѣї дѣвцї дѣме за сѣсе, што нам путь указѣла? А тѣго чоловїка йїї дѣме, што лежїть пуд грѣшоу. А Гѣсподї, та тѣго чоловїка йїї шкодѣ дѣти, бо пѣдлий. А, каже Христѣс, кѣдѣбы обѣ пѣдлї, то бы загїбли, а так бѣдутъ жїти, бо она рянна, а вѣн пѣдлий. (Гл. Поезїи Николая Устыяновича. Ч. І. Львовѣ 1860. стор. 71. Провѣдѣнїе (Изъ устѣ народа. Прїтча вторѣя).

(**Страбичів**). Як Христос ночюваў іс сятым Петром у газды а жона вернувши с корчмы била Петра двічі. Припросили ся Христос іс Петром на нощ до єдного газды. Та легли на нощ спати. Христос люг за кош на єден бок, а Петро на другый бок. Тогды старша была жона од чоловіка. То чоловік быў дома, а жона в корчмі піла. Та пришла с корчмы жона та звідала ся, што там за бетанги прийв. Тот каже: подорожні люде. А она взяла бегарь та почала свого газду бити. А як ся на газды набила, та почала Петра бити. А як ся на Петру набила та каже: де той другый, абых ся і на нїм набила. Ай бо Христос каже Петрови: Пётре іди сюды, де я, бо буде тя зась бити. Ай бо Петро пушов, там, де Христос спав та тотя жона назад Петра била. І так сятото Петра била двічі.

(**Лучкы великы**). За корову з волом іспряжену. Газда іспряг быў із волом корову орати, бо не маў двох волів. Коли мало уйшли корова з волом, та корова ся бояла поля: думала што то шыгтко йї орати, а воль знаў, што лем (лише) єден дараб. Корова каже волі: неборе воле, широкое поле! а воль йїї одказаў: ещєсь не орала, та вжесь ся заср...!

(**Лучкы великы**). За чоловіка, што нюс у млын віко кындирицьи та говоріў нерозумно так, што тричі го набили. Чоловік нюс у млын віко кындирицьи, та все казав: од віка вайтаків! од віка вайтаків!*) При пути сїяли пшеницю, та тото учюли та сєрдили ся, ож вон просить, щобы ім од віка вайтаків ся уродило. Імили того чоловіка і ўбили та казали йому, абы ішов путьом говорячы: не гонни бысьте ни перевозити, ни переносити. А там несли умерлого. А ті, што несли, розсєрдили ся, імили того чоловіка та зась ўбили його! А пак повіли му: іди путьом говорячы: такє бы не чювати, не видати. А там шла свадьба: а ті зась розсєрдили ся, імили його та зась ўбили за тото, ож вон просить, абы свадьбы не было нїгда. Та дале пушоў пак у млын, ізколюў зерно та принюс домов а идучи не говоріў нич, бо тричі го набили.

(**Лучкы великы**). Як то сятій Петро лыноваўся ізняти грєйцаря із земльї а потому много разів ісхыляў ся збираучи черешнї, што Христос купиў за грєйцарь. Раз ішоў Христос іс сятим Петром путьом та пустиў грєйцарь єден зад себе. А Петро сятій видыв грєйцарь тот та лыноваў ся ізняти, бо ще сятій быў. А Христос купиў за грєйцарь пак черешень. Дак Петро сятій зголоднїв, а Христос все пушяў по єднї черешнї у порох на путь. А Петро все зняў та обдуў од пороху та все у рот вер тай зьзыў. А як Христос

*) вайтаків = мірка, што берє млынарь, такє мыто.

усы черешні уметаў — а то на доўго было — та як ўзбираў сятый Пётро черешні вшиткі та пойіў, Христос каже: а што ты Пётре із заду збіраш, што ты робиш? Я збираў черешні та йім! Бо Пётро сятый гадаў, што Христос не відить, ож вон збіраць черешні. Та каже му Христос: відши Пётре, не хотів есь ся раз ісхилити та грэйцаря зняти, а теперь колькось ся разов ісхыліў за черешнями!

(Лўчки великі). Няй Буг прійме! (рўзкав бабы, што вернўла была з одпусту). Былам на одпусты, знаєте: повернўльсьме путьом до многих церьков; у бўксу¹⁾ вёрьлам двадцять грэйцаров — няй Буг прійме! — нишим і кўдушам²⁾ далам двадцять грэйцаров — няй Буг прійме! — на слўжбу далам двадцять грэйцаров — няй Буг прійме! — іскельтовалам³⁾ двадцять грэйцаров — няй Буг прійме! — а на Божое⁴⁾ далам двадцять грэйцаров — няй Буг прійме! — і так чорт взяў золотый срібэрный!

(Лўчки великі). Няй Буг прійме! (наріче баба на невядяку сусьіды). Цы не нагодувалам ти сироту?⁵⁾ — няй Буг прійме! цы не помагалам ти копати?⁶⁾ — няй Буг прійме! цы не помагалам ти прати? — няй Буг прійме! — цы не пушлам ти хлыб іспечі, колісь хвора была? — няй Буг прійме! Бог бы тя побіў! чорт бы тя взяў!

1) скарбону 2) жebraкам 3) выдалам на проїдок 4) „до монастыря складають ся гўртом: купують завісу (хоругов, фану), крест вадь дакое украшене: на Божое“ 5) сирота = „дытіна ніже девять рўков, цы мае отія, цы нїт; хоть богатого отця, хоть худобного“ 6) кындирицю (кукурудзу) копати.

(Лўчки великі). За Юрка, цариного сына, до котрого ішли три голубкы. Быў де не быў еден царь, тот маў цариного сына а тому сыну*) имня было: Юрко. Та ішли ид ньому три голубкы; а то были (були) дывкы. Тоты дывкы посадили едну грушку серед царьского двора. А там тот сын даў справити постель красну та все ішоў там на ноць спати, та царь ся чўдоваў, де вон иде з бурка (Burg) спати. Та загнаў собоянку, бы пудпозирала, де вон иде спати, Она пушла позирати, аж там три дывкы спали із ним. Та ўняла нўжичкы з жеба та удривала май старшо дывцы волось мало, та поклала в жеб та пошла та ўняла тото волось в жеба та указала царьови. І тоты дывкы устали, та майстарша увидыла, ож йї волось урїзано тай сплалакала тай почала говорити: ож йї даў так обемішити тай забрали ся тай пушли гет. І казали, обы желїзні бачкўры порваў, та не найде их (не найде их нїгда). І вон тогды пошоў дў-хыж та ізгойкаў на вўтця собї. І тогды забраў

*) Подїбно як пнї на ъ (а) часто мїсто накінчика у в dativ-ї принимаютъ ови (пїсля сынокї), так знов декотрі пнї на ъ (у) нпр. сын, верьх инодї мають в дайнику накінчик пнїв на ъ (а) пр. сыну, верьху (так як ракос).

собі два міхи грóший тай чотыры коны тай ко́чиша (візника) тай забрали ся тай шли да́ле непреста́нно... фу́рт... ішли все да́ле та надóйшли на єден ліс великі́й тай там ста́ли на обід тай на полúнне. Як одполудно-ва́ли, забрали ся та ішли фу́рт*) тым лісом великі́м. Та зострі́тив ся єден чьоловік тай звідали ся го, цы не відыв да́де іх дывок. А тот ім одновів, ож не видыв іх. Тогды́ оні забрали ся тай ішли наза́д да́ле. І тогды́ до́йшли до єнно́й кра́сно́й за́городкы і там ста́ли та пришла́ д ним єдна́ старá ба́ба тай повіла ко́чишови тай дала́ якийсь воровша́г (звіля до воро́женя) та каза́ла му, абы́ то́то ца́рськóму сы́нови даў ся на́пити. Тогды́ як пришло́ двана́дцять го́дин, та даў му ся то́го на́пити і тогды́ вон усну́ў вòд то́го а тогды́ пришла́ ід ньóму то́та ма́й ста́рша дывка тай по́чала його́ зганя́ти. Вон не хоты́ў уста́ти і тогды́ по́чала йойкати коло ньóго, она́ каза́ла ко́чишови, ож бы му повіў, ож она́ была́ ко́ло ньóго. Тогды́ одклони́ла ся тай по́шла гет і тогды́ вон уста́в, по́чав пла́кати і тогды́ вон повіў ко́чишови, ожебі́ го різаў но́жом, як при́йде то́та ма́й ста́рша дывка і тогды́ дру́гый де́нь наза́д при́йшла то́та ба́ба та дала́ наза́д му то́го звіля́ ся на́пити і тогды́ при́йшла то́та дывка і по́чала наза́д го зганя́ти. І тогды́ по́чала наза́д пла́кати. І у́няла са́блю тай написа́ла, ожь обы́ то́го ко́чиша тай то́ту стару́ ба́бу іста́ў. І тогды́ вон уста́ў тай прочита́ў то́то писмо́, у́няў са́блю тай іста́ў то́го ко́чиша і ба́бу. І тогды́ ся вон забра́ў тай по́чаў іти́ гет. І тогды́ ішов та найшо́ў трьох лю́ді — то́то бы́ли бра́тя собі́ та вмер ім оти́ць та лиші́ў є́нну ша́нку такú, што кед покля́ў на го́лову та го невідко, тай ко́лесо такòе, што кедь ста́ти на ньóго та повісти: „де хо́чу, там ско́чу!“ ко́лесо ско́чить. Тоты́ тріє́ бра́тя біли́ ся на то́м, чия́ бу́де ша́пка та ко́лесо. І тогды́ хлòпец взя́ў то́то уд них і повіў ім, же́бы по́шли є́ден на є́дну́ горú а дру́гый на дру́гу а тре́тій на тре́тю. Та котрый́ при́йде ско́рше, та то́го бу́де. І тогды́ вон ста́ў на ко́лесо та повіў ко́лесови: де хо́чу, там ско́чу. Тай повіў ко́лесови, о́жбы ско́чмло ід тым трьом дывкам. І тогды́ ско́чило та́мка. А тоты́ дывкы́ бы́ли в однòм лісы́ у півни́ци. Та у́шла ме́нша вон та увиды́ла його́ ож вон іде́ і тогды́ зго́йкала на сестру́ собі́, ож вон іде. І тогды́ ма́й ста́рша іміла́ є́й біти. Забы́ла вже́ была́ за ца́рськóго сы́на. Та у́йшла і она́ вон та попозира́ла, ож вон іде. І тогды́ при́йшла ід ньóму тай обòяла його́ і поцы́ловали́ ся і так жили́.

(Пузнякòвцы). Яку́ за шко́ду у́дума́ў во́ўкови ка́ру чо́ловік, што ма́ў жонú́ дúже джанглі́ву? Раз была́ є́дна па́ра: муж і жéна. Жонá была́ дúже джанглі́ва (свадлі́ва) і все ся ва́дила іє́ свої́м газдо́ў. На бідú́ при́йшов во́ўк і зъзы́ў чоты́ры во́вцы́ є́ коша́ры. Газда́ ся боя́ў жєны́ то́то повісти, бо зна́ў, ож, кедь повість, та по́дла бу́де

*) нїм. fort.

его вечера — айбо затайти не мож было. І так овон смиренно каже своей жоні: Ай жінко, не добрі ся у нас стало. Жена звідать ся, што такое? Я бым тобі повів, ай бо ты будеш дуже сердита. Жена звідать: што тотó? што тотó? Тогды газда каже: Та прийшоў воўк у кошару і зъвыў чотыры вóвцы. Тогды жона зачне: А бодай бысь ся газдо быў не скольчиў (обысь ся быў не насчадиў = не пародиў), такой ты у мене газда! Так то мені загородишь кошару! Готова праця пропадать! На то каже газда: цыте жоно, перебудемє мы тотó; там шкода, де худоба І тогды взяў ся, пушоў до сусыды і позычиў едно желызо, іє котрым воўкы імауть і так пòдставив на тотó мїсто, куда воўк зайшоў і лишій там на нòч. Рано прийшоў позирати і видить, ож воўк ся іміў у желызо. І дуже ся зрадоваў, ож вовк ся іміў. І так бижить ід жоні і каже: ой, жінко! я бы ти щось (= штось) повів, айбо то не такое, ги учора. Но што тотó? до чòрта ты все мені якийсь новині приказуеш! А нуж слухай! я воўка, котрый вóвцы поийў, іміў! — Цы цыле? — Іди! позирай! — Жона пòшла і видить воўка у желызи і каже: Хвала Богу, штось го ймив: теперь, цы знаеш што? теперь удумай такую кару, обы усе жиў, обы ся усе мучиў. Газда каже: та што бы тотó было? кедь му йисти не дам, издохне в голоду, скоро здохне. Кедь го бити буду і так издохне уд биткы. Тогды жона каже: што мені до того: дам ти три дни, удумай такую кару, ге-м ти казала. Газда пуйшоў і думать і думать; дале так собі гадать: та цы треба бїлшу кару, ги мой: уд коли-м ся ожениў, усе живў, але-м бїдуу, та май лыпше буде, кедь я і воўка уженю. Тогды бижить ід жоні і каже: та уже кара на воўка готова: нич не вчиню из ним, лем го уженю; буде жити і усе бїдовати.

(Пузнякòвцы). За богача, што поминяў паскы, як пòп сятій на Великдень піла церькви. Буў (быў) худòбный чоловік та не мòг собі мукы купити на паску та думаў собі: што робити туй без паскы? Придумаў собі, ож вòзьме едно дєрево і урубать (утеше) ги єдну паску і так вчиниў. Потòм яйцòм замастиў і поїє на Великдень сятити. Стаў піла церькви коло єдного богача, а богач маў из пòдлого жїта чòрну паску і увидиў у сусыды худòбного бòльшу і краєшу паску. Тогды, як ся худòбный обернуў из ганьбы (стыда), поминяў паскы. Як пòп посятив паскы, пòшли дожòв, тогды худòбный увидив, ож у него дòбра паска і каже: Бог мїлостивый посмотрів на мене і з дєрєвляної паскы учиниў жїтну! А богач, ож украў паску, та казав: Бог ня покараў, ож ем украў, паску, і пшеничну переминиў на дєрєвляну!

(Пузнякòвцы). Іє котрого дєрева Христу хрест правили? Коли премудрый Соломон буў за царя, та правиў церьков таку, обы такой в свїтї не было. Та єму треба было такое дòугоє дєрево, што

вѡн не гѡден бѣў такѡе пайті. А вѡн гѡден буў чѡртѡм розказовати та склікаў вшѣтких чортѡв, цы знавуть за такѡе древо, ги ємў былѡ трѣба. А чортѣ казали, ож они не знавуть за такѡе древо. А пак ся ѡзвав єден чорт, ож овѡн знає за такѡе древо. А Соломѡн, тот царь, казай йѡмў, обѣ йшоў принєсти, а овѡн казав, ож ємў не слобѡдно тотѡ кѣвати. А пак Соломѡн заклинаў го живѣм Бѡгом, абѣ йшоў принєсти, абѣ умѡк (умѣк) іє корінѡм. Тотѡ были три древа. Та чорт пак умѡк та принѣє іє церькві а Соломѡн пак тотѡ древо потесаў тай тотѡ древо не придалѡ ся йѡмў на церьков нѣнды. Бо тотѡ древо ўросло бѣло іє Адамѡвоїі голови. Бо коли Адам быў хвѡрый та звѣдаў йѡгѡ сын, што вам няньѡ є, бо дѡти нѣтко ще не буў хвѡрый — а вѡн повѣў сѣновы свѡму: я болю за райскѣма благѣма.*) А вѡн каже: я вам няню принєсу райскѣ благѣ. Та пушоў пак тогды, ож пѡдѣ в рай. А там агнел стоайў на воротах іє мечѡм. Та кѣже му: кудѣ ідѣш? Ідў в рай принєсти няньѡви райскѣ благѣ. А агнел йѡмў казай: тобѣ там не слобѡдно іті; чекай тут, а я тобѣ принєсу. Та пушоў пак ягнел та уломѣў му три прўты іє такогѡ древа, што сѣм раз бѡльшеє уд сѣх дерѣв, што нѣнде ростўть, окрем рая. Та даў му три прўтики-єдиѡлытки — што єдногѡ лыта ўросли — а вѡн понѣє вѡтцѡ собѣ Адамѡви: каже: ге-де! няню! райскѣ благѣ. А отиць му взяў та й сплѣў виниць та поцѣлювайў тот виниць та поклайў собѣ на гѡлову та умѣр пак. Тотѣ древа ўросли з тѣх трѣох прўтѡв, што чорт нѣє Соломѡнови на церьков. Та коли чорт мѣкаў тотѣ древа, та Адамѡва гѡлова (кѡстка) є корінѡм ся ўмкла. То тотѣ пак древа обѣтали коло церькві, коло Соломѡнової, та там стоайли, дѡкы ся Христѡє не рѡдиў. А як ся Христѡє урѡдиў та пак як го жидѣ мўчили та хотѣли роспинаѣти на хрест та є того єдногѡ древа, што стоайли коло церькві, му справѣли хрест — а з дрўгѣх двѡх, што стоайли, ще тѣм двѡм разбѡйникѡм, што бѣли роспѣтѣ іє Христѡм.

(Пузнякѡвцѣ). Як то єден худѡбный чѡловѣк зѣмстиў ся на черцьѡх, ож хотѣли звѣсти красну жѡнў му. У вѣрешѣ Мўнкачѣ у єдногѡ худѡбногѡ чѡловѣка была дўже красна жѡна та черцѣ бы йѣ дўже радѣ взѣти за фрайїрку (за посѣстру). Та кѡждѣй іє неў гѡворѣў: цы бѣде йѡмў за фрайїрку та дасть йѣў (йѣв) сто сѣбѣрных. А она повѣла газдѣ собѣ, а газдѣ йѣв казай, обѣ повѣла кѡждѡму, обѣ прийшоў вѣчур до нѣї, бо єї газдѣ пѡйдѣ у млын. Та обѣ повѣла кѡждѡму окреме, обѣ єден за дрўгѡго не знаў, ож пѡдѣ там. Та обѣ єдному повѣла, ож бы прийшоў у сѣм гѡдин вѣчур, а дрўгѡму у вѣсьм, а трѣтьѡму у девѣть і так дѣле за шѡром кѡждѡму, абѣ ішли у гѡдину єден за дрўгим. А йѣв

*) На запитанє: „што такѡє: за райскѣма благѣма?“ опѡвѣдач скавав: „за райскѣм добрѡм“.

газда ўкопаў у сьнідох за сьіннымя дзьверыямі адну яму глыбоку, такую, абы стала дванадцять черцўв (черцыв). Тотá яма была ізвэрха гузкá а у споды шырока. Та на вэчур газдá йёв (йёй) узв карбáч, бо вён во́лы не маў та пшоў вонка та спрытаў ся за хыжу, а жоньы собі повіў, ож як черниць прыйде, та бы тобi ўличиў сто срiбэрных на стóл а я буду позирати на оболóкы извонка. А тогды лусну у карбáч та повiм: вi-во-га! А ты черцьови повiдж: iдьiть пáне за сьiннi дзьверi i спрычте ся, дóкы газдá дóхыж прыйде. А вы пáне пóдете пак вон iз за дзьверi, як газдá дóхыж прыйде. I так ся стало вшыткó, як газдá повiў. А черниць пёрший iшоў за дзьверi та там лем изгремiв у тоту яму за дзьверыямi. Та там стоiў у ямi, бо ўйти в неi не гóден быў: яма была глыбока. А газдá цушоў назад iз корбáчóm за хыжу та ся спрытав. А як прыйшоў другый черниць таi тот ўличиў сто срiбэрных на стóл. Та ледва устиг ўличити а йёв газдá луснув у карбáч кóло óболока та кáже: вi-во-га! А чернецъ кáже: де я ся теперь дьiў? А жонá му кáже: iдьiть пáне за сьiннi дзьверi, там ся спрычте, дóкы газдá дó-хыж прыйде. А пак вóдти пóдете вон, як газдá бóде в хыжи. А тот прятаў ся за дзьверi таi упáў iд тóму черцьови у яму. А вшыткых черцўв было в манастырi дванадцять. Та котрый там у ночи прыйшоў, та кóждый ўличиў грóши та прятав ся за дзьверi та кóждый там обстаў за дзьверыямi у ямi до рáна. А рáно тот газдá пахáў там солóмы у яму та пóльляў нафтоў та запалиў а звэрха iз вóза зáкладкоў зáклаў яму. Та они ся там зафойтувáли (задавiли ся), та стоiли прóсто, бо пáдати нýкуды было, лем стоiати стáмлять. А пак рáно до тóго газдi далi адногó гусаря на квáртиль. Тот гусарь кáже: гáздо, я у вас буду на квáртиль — а газдá йóму кáже: у мене не бóдете на квáртиль, бо у мене в ночi чорт пúджать пóд хыжоў. А гусарь кáже: кóбы прыйшоў теперь пúджати, колi я туй буду. Та у вэчери далi гусарьóви вэчэрю, обi кóло столá вэчэряў, а газдá узвi мóтуз та адногó черця засилиў у ямi за шию та ўтяг вон та прицёр кóло оболóка вонка. А сам прыйшоў дó-хыж. Та сьiў на столиць та говориў iс гусарьóm, дóкi гусарь вэчэрив а пак кáже ему газдá: алé ужé штось позирати на оболóк! а гусарь хóпнiў iз клинка сáблю та ўбiг вон та швак! в шию тóму черцьови. Та загóйкаў на оболóк гусарь: но гáздо, не бóде бóльше пúджати, бо я ему гóлову удтáў. Та кáже: де го дьiти? Понесiть го пáне у Лáторицю, та вёржте го з мóста в вóду. А гусарь взвi го на плечи та ицe го, а вáрта го зострiтила, а звiдали его: тко то-то? а вён кáже: я чорт! та несу черця в вóду. Та вáрта ся спобойла. Та дóкы вён понiс тóго в вóду та вер, а гáзда дóти ўтяг другогó черця з ямы та поклаў горi оболóка вонка. А гусарь прыйшоў у двёр. А тот стоiть горi оболóком. Гусарь думаў, ож то тот, што вён вер го в вóду та кáже: ты скóрше прыйшоў, ги я? Та удтáў му гóлову назад кóло обо-

лока. Та дохыж ужé не йшоў гусарь, лем взяў го на плéчи назад та нiс го в Латорицю. А вáрта зась йго увiдýла, та кáже ему! тко там? А вiн кáже: я! Вáрта йому кáже: та тко ты? а вiн кáже: я чорт. Та звiдать ся вáрта: што там несеш? А вiн кáже: несú черця в вóду. А вáрта тогды пiшла у манастырь iзганяти черцiв, ож чорт iх понiсать в вóду. А черцiв (черцiв) не было вже у келийках, коли вáрта хотыла iзганяти. А вáрта пiшла iд гúменови та повiла: пáне уставáйте, та iдыть дагде гет, бо черцiв ужé-к не є! — А гúмен кáже: та де суть? А вáрта кáже: у воды вже суть, бо чорт iйх положиў у вóду: мы вiдýли. А гúмен устаў та сiў на коня, на дёреша, та утыкаў у вáреш до Мункачева. А тот гусарь ужé нiс дванадцятото черця у вóду та вер го з мiста. Та почаў iти гет. Чує вiн: щось на мiсты дубонiть: а вiн ся пiбзираў а там iдe на конi черниць-гúмен. А вiн хiпнў коня за кантáр. Стой, кáже, ты на конi бiгашь, та ты все скiрше пiд хыжоў, ги я. Теперь коня порубáу тай тебe. Та порубáу i коня i гúмена i зметáу у вóду. Но, кáже теперь не бiдеш мáти на чiм бiгати. Та пришоў гусарь домiв на квáртиль до тiго гáзды. А гáздá йому кáже: де вы пáне гусарь так доўго были, то я вас ходиў глядати. Я гáдáу, ож i вас пáне вер чорт у вóду. А гусарь кáже: лáйте ми гáздо пiкiй, нiс ем го дванадцать раз у вóду, а вiн усe скiрше быў пiд хыжоў, ги я, та я ся чiдоваў, чому вiн скiрше дома, ги я, а вiн на конi бiгáу, на дерешу. А я пак i дёреша порубáу i йго, та вер ем у вóду та бiльше не бiде пiжати нiгда. Та тому худiбному чоловiку обстáли тотi дванадцать сто срибiрных. Та тот ся пак чоловiк загáдовоў, што теперь не є лыпшого гáзды, як вiн.

Та теперь черцы збирають малых хлiпцiв (хлiпцiв) та учать на черцiв, ож кeдь чорт понiсать старых черцiв, ож бы ся малi научили, обы обстáли мiсто старых.

(Пузнякiвцы). Двi мiши полеви. Были двi мiши у пiли. Та в осени еднá собi посила нá зиму у йму прятати iсти кендерицю, а дрyга мыш не хотыла носити. А тотá кáже тiй мiши: чому ты собi не носиш iсти нá зиму. А та кáже: нá што бы я носила: люде пiзвiзять кендерицю домiв а я по осени нá зиму пiду на пiд та бiду готiвое iсти на поды в рокаши (у кiпи). А як пришла зима а тотá мыш iшла у село та на кiрты увiдýла мацурá, што сидыў та дрiмáу, а она ся напудила та утыклá у поле назад. Та кáже тiй мiши дрyгiй, што собi напратала нá зиму. Та, кáже, кiмо, пiзичте ми тáньир мукi, бо я ся ходила сповiдати ан-там iд черцiвi. А она кáже: пiзичу вам тáньир мукi та поведыть мя iд черцiвi, обых ся iсповiдала. А она йий повелá та указала iз дáлеку мацурá. Та кáже: iдыть кiмо, ге-генде! черниць, та мáло глухий, та го лáбкi потырмайте кiмо, та вiн вас iсповiдать.

А мыш пришлá, та мацурá потырмала, а мацур схóпиў ся, як спаў та пробудіў ся та увідыў мыш таі зьзыў іі. А тотá дрўга мыш іздáлеку позирáла; та пак ся вернўла у пóле та пак тотў киндирицю она йла чéрез зимў, што тотá мыш собі была напратала, тотá мыш, што ййй мацур іззыў.

(Пузнякóвцы). Як то раз воробóк варіў півó. Воробóк кáже: люде пють пáленку і вино а я собі наварю пíва. Та взяў воробóк еднó зéрня із ярцю та покляў у ямку у вóду. Та взяў собі копáчик (прут кўртый) у рот та мíшаў тотó півó, колі варіў у ямцы. Пóчаў пак пíti з ямки та учиніў ся, што вóн пáный таі пóчаў ся у пóрох перевертáти — а мáчыка увидыла, ож воробóк пáный та го імíла, А воробóк ся протверезаў та кáже: што ты мáчыко хочеш? а мáчыка кáже: хóчу тя іззыіти. Кáже: менé трéба благословíti, а так менé йіти. А мáчыка кáже: як тя благословíti? А воробóк кáже: принеси ня дóхыж та здэймí тáньір та поклядъ на стóл та менé поклядъ у тáньір, та поотвирáй óболокы таі двэри та пак бўдеш ня благословíti та з'іш ня. А мáчыка йгó принесли дó-хыж, покляла на стóл у тáньір та пóшла та отворíла óболок, а дáле пóшла двэри отворíti а воробóк ся схóпиў іс столá іс тáньіра та полéтыў на óболок вон. А мáчыка пообзирáла та лем ся почўхала по за шíю, ож вже нйщó (sic!) благословíti, бо воробóк полéтыў. Та мáчыка тепэрь, кедь воробкá йметь, та бóльше го не благословítъ, лем го з'ість скóро. А воробóк бóльше пíва не варítъ, бо ся бóйтъ, ож ся упé, та мáчыка го імítъ, а тепэрь лем вóду не воробóк.

(Пузнякóвцы). За ёдногó мясарóшеськогó сýна, што пóходиў далéко, ментоваў принцэзну уд шáтанóв, побожій ся з ньóў і обстаў за царя. Быў в еднóm вáрешí мясарош (рiзник), овóн маў едногó сýна і вóн тóгó сýна дўже любíў і даў ёгó до школы. Так вóн, тот сын, мéно емў бýло Кáроль, ся тепэрь учíў на попá. Але бо тóму мясарошскому сýнови профéсор кáже: сýну, я тебé не гóден учíti, бо ты тепэрь бóльше знáеш, як я. Потóm пак сын пiше отцю: няню, я хóчу дáле ся учíti на канóника. Так старый мясарош і ёгó жонá говорíли та кáже жонá емў, кéбы то была дывка, тогды бы я йй комендеровáла, а так колі вóн есть хлóпницъ, сын твóй, ты емў розкажí. А тепэрь старый дўмать, дўмать і пiше до сýна: зóхаб вшýтко і пой домó із ошкóлы, подякуй та ты будеш дóма мясарош, ты так будеш, як я ем. Но, Кáроль тогды пóшоў до свóгó профéсоря і сказаў емў, ож я хóчу подякувати за слўжбу, бо мóй няньó хóче, штóбы я обстаў дóма. Но тепэрь велíка рáдость канóникóm, ож сись подякуваў. Та колі пак прийшоў домóв, сказаў: мóй любый няньку, я дóма ем тут. Тепэрька няньó емў кáже слóвом: сýну! тепэрька учí ся мiясо рубáти по фóнтови, по два... Так овóн ся тотó учитъ едén мiсяць, два, на трéтый мiсяць

вже ся вѣучиў на легіня. Так мясарош каже: ещѣ сыну маѣш вандрувати два місяцы — та запишу тя до вандербуху, обы ты быў такый майстер, як я ем. Та молодый Кароль в недѣльку Богу ся молить, пришоў ид нѣому няню: сыне, каже, што ты ся усѣ лем Богу молиш, кобысь уйшоў вѣнка мѣжи люди на шпацѣрку — і ты бы чюў, што з другых вѣрешѣв ходять люде, майстры, паны, што нового є! Та бысь бѣльше знаў та вѣраз бысь собѣ до книги записаў, та бѣльше бысь знаў. Та овѣн ся зобраў, як мясарошкый легінь і пошоў на шпацѣрку. Прийде вѣн до касинова, де даўтѣ йїсти і пити за грѣши. Так си там сидятѣ дває хлопы коло стола — сперѣд них єден тѣцет картя і они ся вѣдять. Та тот єден у другого ўграў грѣши. Єден маў дваєсто, другый чотыры сто. Тот програў, што лем дваєсто маў. Так они почали вѣдти ся и бити ся і пляснули оди́н другого по лицю, так што кров із носа почала течѣ. На то каже йїм мясарошѣв сын: на што вы ся люде бѣжѣ покерѣвили на дурных картях. А тепѣрь кажуть єму тотѣ два лѣнгарѣ: што ты знаєш, походѣ тѣлько, як мы походѣли, бѣли ся і в Москѣви, у Фрѣнцѣи, у Турѣичинѣи, у Нѣимѣичинѣи і в усѣий Европѣ — та як ты тотѣ походѣиш, тогды будѣш знѣти, за што мы ся побѣли на картях. Так тепѣрь мѣй Кароль подуматѣ собѣ: я тотѣ не добрѣ рѣблѣю, што сиджу дѣма і маѣстерѣства не гѣден ўказати, дѣкля не поїду у свѣт вандрувати. А тепѣрь прийде до свѣго няня, до своѣи мамкѣи і каже ім: пакуйтѣ моѣ платѣычко, бо я идѣ на вандрѣвку. А каже му тѣто: сыне мѣй не йди, не йди!, бо ты пѣдло походѣиш! А сын каже: я мушу итѣи, бо я тогды не буду майстер. Но так овѣн тепѣрь каже: но сыне, кедѣ идѣш, маѣш грѣши, пѣса єдногѣ тарканѣистогѣи і овѣн тогды пошоў із грѣшми, ис пѣсом у свѣт. Прийде у єден лѣис велѣкый і вѣн околѣ ходѣтѣ и найде собѣ єдно сѣло, звѣдає ся там людий: кудѣ мож чѣрез тот лѣис итѣи. Тепѣрь кажуть тотѣ люде єму: Любый наш пѣне! не идѣйтѣ у той лѣис, бо там сѣуть пропѣсники і там загубѣте ся. Ай бо вѣн каже: я мушу итѣи, бо вѣже і грѣши не мау, та як прийду домѣ, то будѣуть ся смѣитѣи і няню і вшѣйтѣка прѣщава, што я дѣтѣоль ишоў, зѣкы в тѣйстрѣ грѣши-хлѣба маў. Так вѣн ся забраў і идѣ з своѣим тарком (таркѣтым пѣсом) лѣисѣми. За шѣсть, за сѣым дѣив ничѣ не має йїсти ни вѣн, ни пѣс. Так прийшли у сѣмѣый дѣнь, найде єдногѣ жѣбракѣа, котрый ишоў сперѣд нѣогѣо. Так собѣ Кароль думатѣ: хѣвала Богу, што я найшоў жѣбракѣа, вѣдко недалѣко будѣ ми конѣиць лѣисѣви. Дастѣ єму ѣлмужку і жѣбрак пошоѣв тудѣ своѣим пѣутьѣом, а Кароль своѣим пѣутьѣом. Та бо недалѣко прийде і найде другогѣо жѣбракѣа. Но тепѣрь томѣ даў ѣлмужку і зѣнов ся розѣйшли тот тудѣи, а тот тудѣи. Айбо идѣ далѣ Кароль, найде трѣтьогѣо. І той ещѣ гѣрший карѣаник. Даў йѣому ѣлмужку, дарѣбчик хлѣба, што ещѣ в тѣйстрѣ найшоў а вѣже бѣльше не маў нич. Та жѣбрак ўйѣме єден пѣлаш та одѣтнѣ тар-

кови шію. Айбо то Кароль позіраць та пачне плакати. Тогды каже жобрак Карольови: што плачеш, так і ты пядеш, як ти пес пшоду. На тото Кароль ухопить нж і ударить лывоу рукоу уд себе, а тот жобрак каже: подвойи, потройи! (то значить: двічи, трічи ударі). Айбо Кароль подумать: ож ты пропасник! не буду тя біти, помолю ся Богу. Помоліу ся Богу, а пропасник здох. Но теперка укопау яму, положиу свого тарка у яму і загрюб. І того жобрака-пропасника у другу яму. Та тепер собі Кароль великого каміня положить на гроб пропасникови і там напіше собі на камени, што то є розбійник. І с тым ся возме і посадить верьбу едну на гроби свого пса. Тепер узме ся і іде лысами сам, пса нит, лем еднa душа. Так іде вон, коли соньчко заходить, відить едну хыжку, думать собі, што там чорті-пропасники. Прийде там унука: там старенькый, білый чоловічок позіраць кнігы і Богу молить ся тот старенькый. Карольови пришло се ід сэрцьови так, што се Божий є чоловік. Кароль коугау у двери, обзіраць ся старенькый горі на Кароля: што ты Карольку любый, бже дытя, тут глядаш? — Кароль повість старенькому, што я думау, ож тут тоты три чорті бывауть, што я днеска з них єдного забіу. Старенькый каже ему: Тото чорті были (були) — верні ся, сыну, назад, бо тут пропадеш у тых лысах, тут ще больше такых пропасников є. А Кароль казау, ож вон іде даде, лем собі за тарком шкодувау. Теперка старенькый ему каже: но сыну, та пядеш завтра рано, а теперка будеме вечерати. І стали на кольники, Богу ся помоліли, столік закрыли скатертью, і на рушнику ся стало вшытко, што треба. Опят Богу ся помоліли і полегалі на спочівок. І раненько Пан Буг дау динь, Богу ся помоліли і стали, столік закрыв старенькый і каже: рушничку, постав вшытко, што треба. Пофриштик-ковали і опят на ново Богу ся помоліли. Каже тепер старенькый Карольови: я теперка дам тобі три псы тай с тьма пядеш пак у путь собі. Як тоті псы пришли ід ньому, так тому дав мєно: еден Дунай (старый пес), другий Драва, а третий Тіса. Так овон тогды дасть Карольови едну шкатулку масти і дасть йому еден прут мідяный (із самої міді). Та мой любый Карольку іди с тьма трьома псами, обысь не йіу ничого, зaky тоты псы не будуть йісти. Но так тепер Кароль іде уд рана до самого вечера, докы сонце не заходить. Прийде там у одін каштєль (фестунок), там два стражники варту стоят. Каже Кароль: люде, цы можна бы тут переночювати? Добраз еден стражник пшоду унука — там йіх было на шість сто, то были розбійники: песьоголівцы Кутя-Татаре. А капитан каже: унука его треба привести сюды, буде нам на фриштик. Добраз Кароля привели до століка, дали ему вечерю. Кароль верже едну ложечку псови а пес помахау головоу: не треба йісти. Так еден на другого тоты (тоті) песьоголівцы позірауть, ож: тото псы не добрі

суть. Тоды пак каже копитан Карольови: тоті (тоты) псы не мають міста межи нами, та треба их заперти у окремішне. Так каже Кароль: Дунай, Драва і Тіса ідуть на друге місце там, де вас поведуть. Тай за тими розбойниками пошли тоты псы до єдної пивниці. І там их замкнули на велькы замкы. І казали Карольови, ож пой за нами і так его вєли на постоль од хыжи до хыжи на пятьдєсят дверей — а в хыжах лем злато і стрібро у маглах. Як там прийшоу на остатні двери і там ступиу упєред сам та лем ся зважиу у пивницю єдну, темну, глєбоку. Так собі тепєрь думать: Божє сятый, кєбы тут были мойі Дунай, Драва і Тіса, та бы ми помоч дали. Ай бо то псы учули, што вон Бюга хвалить і почали двери дымыкати і удыжкнули і пошли вон із пивниці. І кажуть: пьодым, Кароля слободым! Пришли они до той хыжи, де Кароль ся закопау у пивници. Кароль уннука лежить, Дунай імиу Драву за лабу, а Драва Тісу і зважили двери і кличуть до Кароля: ци ты ици живый? Ой живый ем, каже, Бог вас прийме. І утягли псы Кароля з пивниці. Каже ему Дунай: Кароль! розплети тот прут мідяний, што ти дау стариниць і с тым іди та лармуи, штобы ся вшыткы избігли на тебе. Так вон тепєрь іде хляскаючи тым прутом. А тоты розбойники (чорты) ідуть ід ньому. Ай бо Дунай, Драва, Тіса ухонци собі по єдному за ногы та бий вшыткых, а Кароль собі тым прутом рубать, вшыткы шість сто порубау. Но тепєрь кажуть тоті псы: вшытко треба забрати, тоту мершину (побитых розбойников) изметати до пивниці, де Кароль сидиу. Тепєрь гадає собі Кароль, набирать собі злата, стрібра, позамыкать вшытко і печатку положити: там не слободно никому іти уннука, бо закляте. Тепєрька забрау ся і іде тым лысом вперед ици за два дни — та вон вийшоу із того лыса. Видить вон єден вєрош, до того вєроша пьде. В том вєрєши на кождєй хыжи чьрна застава (смугна завїса) є. Позирать вон на єдну трахтільню і вон звїдує того трахтільника, што тут така смугость велїка. О, каже трахтільник, о велїка тут є смугость, бо, каже, вжє сїмнадцять рьков, што вьйна тут была велїка, та наш цьсарь быу в вьини та утрачувау. Пришли пропєсники ід цьсарю: што нам даш, то тобі помьжеме вьйну докьнчити. Та што вам дати? — Тото нам даш, што ты нє знаш, што маєш! — Та вон тото записау і с пальця собі кров пустиу і поклау печать. І у сїмнадцять рьков пьдеме за ним, за тим, што нє знаш; тото будє наше. Так вон у пьру тыжнєв, як докьнчили вьйну приїде домьв та позирать на жону собі, на кралєву (у тяготи была) і заплакау. Што ты ся мой мьжу так заплакау. Йой, каже йий (царїци), тепєрь каже, што у тебе є в утробі, то нє будє наше, лем до сїмнадцяти рьков. Так тепєрь за тоу у нас велїка смугость є. На то Кароль собі подумать: каже, ци мож бы тото тепєрь мой любі псы, сєєю принцїзну слободити, бо на другый днь має приїти

вже шатан о десятій годині за принцізноў. Так пси ему кажуть: можно! возьми собі Христово роспяті і дві свічкы. Тото Кароль собі взяв із бóута (склепа) і с тим пошоў до того заклятого гóрода, де шатаны ходили до нього. Та там мала принцізна прийти. Ай бо Кароль пошоў рано до того гóрода, де мауть принцізну шатанови давати, так десять годин, звоны звоняты, принцізну з великоў протесийоў ведуть шатанови. Кароль тоту шкатулку выйме, возьме собі тоту масть, положить на столик. Чекаць там, патрять: іде принцізна з великоў парáдоў. Нарáз тотá принцізна заушлыла, як побачила Кароля. А Кароль ид ній приступить і каже: о принцізно, не ем я шатан, а прийшоў тебе слободити вòд шатана (чорта). Так теперь мой люба принцезно, маёте стати так на свит, якесьте пришли. Так принцезна дóраз своё платя вшитко долòв і розплелá волòся і Кароль возьме шкатулку, помастить ей мастьов и положить ий на столиць и дасть ий книжку в рúкы. Та, каже, мой люба принцізно, тут ся Бóгу моли з книжки, не позирай нич. Та коло ней запалиў двi свiчкы, в середину положиў Христове роспяті, она Бóгу ся молить, ай бо гóла. Прийде у одинадцятóй годині вiтерница и чьóрні шатаны и там стануть. Тко то-то? принцізны не слободно брати нам? А Кароль каже: принесить собі писмо тотó, што цар даў пропáсникови. Дóраз загнали ёдного шатана за письмом. А другы шатаны там пообставали в гóроді и посидали собі на столиць и там прилипли. (Там было тысяч стóльцiв, а Кароль на кождый столиць положиў мало масти). Но теперька придуть други шатаны (на пять сто, на шість сто). Што такый е витезь, што не хоче дати нам принцезну? Кароль ся просить: дайте письмо, обы я видий, яким спóсoбoм принцезну предали. И пошоў другый чорт за письмом и третий чорт за письмом. Прийшоў шатан сам и письмо привис. Каже Карольови: цы видиш, тут саме царьове имя и кров его, печатка, ож принцезна моя е, шатаньска. Кароль тогда каже: я тотó письмо не спознау у твоих руках. А вон йому каже, Карольови, ож: добри позрай! Ай бо Кароль ухонити йому письмо та положить коло свiчкы близько та положить на половинь, имило ся фурт то письмо и пропáсникы почали гвалт ревати, ож принцезна уж не буде их. Ай бо Кароль возьме тот прут мiдiаный и почне бити тых шатанов. Драва, Тиса, Дунай, Кароль четвёртый бють и рубают шатанов, они не можуть боронити ся, бо прилипли до стóльцiв. Так як всех побий, лем еще обстау шатан великий та каже: Карольку, пусти мене гет, я тоби лишу и принцезну и гóрод, вшитко, най я лем сам ид гет. Так теперька Кароль: но напиши мены контрат, ож тотó вшитко мое е. Но шатан тотó написау скоро и печатку положиў: не хочю нигде бити тут. Теперь як возьме ся Кароль, позбирать дванадцать кадi злата, дванадцать кадi стрóбра, теперька возьме собі з принцезны тоту масть до шкатулки,

збере і красно ю умыў і назад платычко на ню даў. І она з своїй шійі зняла дейменты і гранаткы, привязала еден шорок Дунайови, а еден тадык Драві, а третій тадык Тіси. І принцезна еден перстень іс палыца стягла і тот перстынь переломила на полы, каже: Карольку се полówka тво́я, а полówka моя. Та теперька Карольку, пой зо мноў, ты ся зо мноў побóжиш (бúдеш ся женіти). Каже на тотó ййй Кароль, я іду іщй да́ле, щем не вандроваў, почéкаш менé еден год (рòк), три місяцы, шість днів (день). Кедь я ся не верну, та тогды́ можеш ся уддати, за когó хочеш (хоть за да́кого). Так она́ ся зрадовала, што она обста́ла уд шатана. Ай бо сы́ла собі там на бры́чку і іде радосно домòв. Айбо кóчйш ўйме пистóлю та каже: мой ты люба принцезно, кедь ты чортí не взя́ли, та я тя вóзьму в живóт. Ай повідж свóму татóви пак тым слóвом, што я тя ментоваў (слободйў), ож я ем(ь) тот витéзь. На тотó принцезна повíла: лем дай ми живóт, най так бúде, ги ты хочеш. Теперь прййде домòв. Царь звíдуе: тко ты ментоваў, доню? — Она́ каже: та лем кóчйш. А царь обіцять дóчку дати за кóчйша. Та теперька зámкла ся до своёйй хыжи, та каже так: нянько, я у еден рок, шість місяцýв і шість днйв уддавати ся не хóчу. Но, добрі там, і всьй радууть ся. І кóчйш нараз герцо́гом стаў. Теперь най там герце́гують. Пóдьме ід Карольови. Кароль пустиў ся вандрова́ти. Вáндрóе уж рок, звíдаться там, де тотá крайíна польска, де вóй валу́шний. Так йому́ ка́жуть: далéко дúже е тотá крайíна. Та теперь подумать: Лы́пше мены́ ся верну́ти назад ід сво́ййй принцезны. Верне вóй ся на тот час у тот ва́реш, а там е вшы́тко черде́но, весéло, банды грають. Прййде до трахтýльны, звíдаться трахтýльника: што тут е новóе? Каже трахтýльник: о велико́е! я вас іспóзнам; вы теперь рок, шість місяцýв і пять днйв бы́ли; та мóй лóбый пáночку тут бúде ся одíн (sic!) кóчйш бóжити з кральóвноў дывкоў, бо тот ййй ментоваў уд шатана. Так теперька — вóй каже — там будé вели́ка трахта і нам бы там добрі пóйти на вечéрю. Каже трахтýрош (трахтýльник): не такы́ там іду́ть, ги мы, там лем вели́кы паны́ герцо́ги. Каже Кароль трахтýрошови: та як бы́сте ся застáвили, ож бúдеме там. А трахтýрош каже: застáвме ся. І застáвили ся. Напíше Кароль кáртóчку ід принцезны: Мóя люба принцезно! Я ужь теперь прййшоў, мáеш мены́ за́гнати на вечéрю вшы́тку стра́ву. Тай теперька заже́не Тíсу: мой люба Тíсо, іди́ там до принцезны. І Тíса пóшла до бýрку*). Принцезна позíрать на óблак і увíдить Тíсу. Тогды́ скорéнько прййгне і поцылюе Тíсу. Дóраз тотó письмо́ з кошáрика вóзьме, што быў завíшений на Тíси, і письмо́ прочítать, ож Кароль тут е. Кóму е вели́ка радóсть, як принцезны? Заклйче кúхара, з кóждойй стра́вы до одно́й

*) Burg.

фінджі (до одного пугарчика) набирать і до кошарика іскладе. Так она пише едно письмо: Мой любый Кароль! Хвала Пану Богу, што ты ся вернуў, то є моя радость, бо я заўтра мала ся побожити з одним ко́чишом (фірманом). Та заўтра о дэсять годич, як служба стоїить, там маеме ся побожити, обы ты там быў. Но так она тодык спаковала Тісыі у кошар. Теперь дасть кошарик Тісыі і пустила Тісу вон, Тіса взяла і принесла Карольови до трахтыльни. Трахтирош позирать і побілів: ож я утратиў свою заставку. Кароль на нього позирать: не бой ся мой трахтыльнику, не бой, мені не треба твого каштелю! Подаруваў ему висым миліонѳв, то будуть божі і твоїі! Кому є теперь велика радость, як трахтыльникови? Як то теперька банда перша пришла там іграть до Кароля, грали до пѳвночи. Потому банда пѳшла гет. Онї полягали і спали до рана. Рано, як пан Бѳг даў динь, изобрали ся на фрїштику, пошли до цѳркви, де кральѳвна мала ся божити. І Кароль там прийшоў іє трахтыльником і онї там позирауть. Приїде там владька божити йїх а принцезна з'охабить младого і пѳде ид Карольови, хѳпить його і пѳде ид владьци. Извідає владька, што то є новѳе? Кажє на тотѳ принцезна: я ся з сим маю побожити. І так ся побожили і идуть домѳв на обід. І трахтирош і трахтирошка і тоты три псы і Кароль сьили собі там из принцезноў у рокаші (у кўні). Там як стали обидовати, было йїх тристо душ. Так теперь по обиды кажє принцїзна слѳвом: што бы такый за-служий чоловік, што бы такую пару, як мы, розорваў? На то кажє кѳчш: нич не треба, лем два кѳны привязати, еден на едну рѳку, другый на другу, еден на едну ногу, другый на другу, штѳбы его розорвати. Та на себесь, кажє, повів. Ты маеш тот хлїб изьисти. Теперька розвязала тоту хустѳчку, што там перетын быў, а Кароль свою; как положиў тоты дві полѳвки перетеня разѳм. Потѳм пак кажє принцїзна: тоты псы менѳ ментовали тай Кароль. Тогды Кароля обкороновали і тогды Кароль пак там обстаў за царя. Вѳн там царюваў еден рок і вже собі будоваў тот гѳрод (фестунок) і вѳн раз ся забраў з вѳськом, та пошоў до своѳго тата. Ищи його татко жиў і матка і вѳн тоды, як пак там прийшоў, кажє: ходыть изѳ мнов там, де я живу. Так теперь онї продали свою худѳбщину і тым путем везѳ Кароль своѳих родитѳлѳв тѳма великими лысами. Приїде вѳн там, де тоѳ шатана забиў. Тут кажє мой любый татко і ма любѳ матко, тут мой смѳрть перша была. А тут тарко наш лежить, де тотѳ верба є. Теперь идуть лысом опят, приїде до тоїи хыжки. Теперь кажє тут єм ночував і тут ня благослѳвив старїнец бѳжим слѳвом. Я тепѳр идѳ ему подякувати. Прийшоў, уклониў ся старѳнѳкому. Но мой любый Карольку, добрїсь ся Богу молиў, та тоты три псы слѳбодї, обы не были псы. Та кажє Кароль йѳму, та як мѳжу йїх слѳбодити? Кажє йѳму старїнец: поодинай йїм гѳловы мечѳм.

Та він позрубоваў го́лови псо́м, із тых псо́в три го́лубки ста́ли, по-гу́ркали, хвали́ли Бо́га і взяли́ ся і полети́ли на небеса́. І Ка́роль ка́же: ты старе́нький іди́ з на́ми. Ай бо старі́нець ка́же: мене́ Бо́г покара́ў, мене́ не сло́бодно з у́дти іти́. Слободи́ і мене́: айбо і мене́ шію одотні́. Тепе́рька Ка́роль у́дтаў старе́нькому го́лову та із того́ старе́нького стаў золоты́й го́лубок і взяў гу́ркати, дя́ковати Ка́рольови і так стрена́ў і полети́ў на небеса́. І забра́ли там вшы́тко і кві́гу і рушничо́к, што йі́сти дава́ў і с тым ся забра́ли і по́шли́ там, де псе́головці́ былі́. Ка́же, мо́й не́нько, ма́мко, тут мо́й дру́га́ смирть́ бы́ла і тут мене́ тоты́ псы́ ментовали́ уд сме́ртя. Тепе́рька даў у́носити́ зла́то, стрі́бро вшы́тко а на тот за́кляты́й го́род насы́паў ва́пна і нальляв во́ды, што́бы вшы́тко у́горіло. І так пришо́ў пак домо́в до сво́го те́стя і там поча́ў лю́дям дава́ти зо́лота і стрі́бра і там царюва́ў.

(Дунко́виця). Про „куку“. Да́вно бы́ло, такы́й зві́р „кука“ губи́ў по́тята ушы́тки — а заву́ля по́шла позира́ти то́го ку́ку та найшла́ його́: він́ уже́ іздо́х быў, та́й імі́ла на ньо́го клі́кати: ку́ку! ку́ку! хоты́ла зві́дати ся, цы спить, цы вета́не, цы здо́х. Айбо він́ не ветава́ў, бо здо́х. Тогды́ прийшла́ ід по́тятю́м, ід вшы́ткю́й пті́ци і пові́ла: от іздо́х ку́ка! Но та тепе́рь ты бу́деш так співа́ти, ги то́му імя́ бы́ло — так при-суді́ла вшы́тка пті́ця — і ды́ти не бу́деш собі́ годувати́, у котро́е гны́здо ізнесеш, то то по́тя хоть ко́трое ма́е тво́іи ды́ти годувати́, за то́то, што ты по́шла пообзира́ти то́го на́шого за́губі́теля, цы здо́х, цы живе́. За то́то ти ды́ти годувати́ бу́деш хоть ко́трое. — Д.

(Дунко́виця). Як то раз два бра́тя, еде́н худо́бный, дру́гы́й бога́тый, просі́ли огні́ у двана́дцятьох лю́дйі́ (мі́сяцї́в). Быў еде́н худо́бный чьоло́вік та́й еде́н бога́тый та бра́тя собі́ былі́ (булі́). Та тот худо́бный пошо́ў огні́ просі́ти у то́го бога́того. А тот бога́тый ка́же: не дам я то́бі огні́, іди́ там у хащ, там є́ двана́дцять лю́дйі́ та там до́станеш огні́. А тот пошо́ў, ка́же, дай Бо́же здо́ровля! А лю́де му́ одпові́ли: дай Бо́же і Вам! а пак зві́дали ся уд ньо́го, ко́ждый із них ка́же: но пові́жте мене́, котрі́ міся́цы май мі́лі у Бо́га. А чьоло́вік ка́же: якы́й Пили́п, такы́й Ма́рот; усе́ едина́кі в Бо́га. Та тогды́ ка́жуть: та держі́ть পে́тек, та чьоло́вік подержа́ў পে́тек та насы́пали му́ грани́ в পে́тек — та ка́жуть: не по́здріть পে́тек, лем до́ма по́д кошо́м; та ка́жуть: два у́глики гра́ни бу́дуть а дру́гыи́ два гро́ши. Тот чьоло́вік за́гнаў собі́ хлончи́ще до стры́я ві́ка просі́ти, ож бы мі́ряти гро́ши. А тот стры́й ка́же: та у́дки вы гро́ши набра́ли? А хлони́ць ка́же: гна́листе мо́го ня́ня туды́ ід тым лю́дьом на огі́нь. А він́ пушо́ў та да́ли му́ огні́ і гро́ши. Тот бога́тый даў ві́ко та денце́ та вальля́ў в хы́жи огі́нь водо́ў та пушо́ў і він́ просі́ти огні́, ож і сму́ даду́ть огні́ і гро́ши. Пушо́ў і ка́же! Хри́сто́с воскре́с! А тоты́ лю́де йому́

кажуть: во істину воскрес! Та кажуть му: по що ты пришоў? А чоловік каже: што бысте ми дали огні. А тоты му люде кажуть: повіжь нам, котрі у Бóга май місяці мілі? А тот каже: Пилип на віко приліп, Мáрот узів Бог на рот! Но, та взяли му тоты два місяці і насыпали в пéтек грáни. Кажуть му: не пóзри, лем дóма нуд стріхоў. А тот пушоў. пізріў нуд стріхоў, а грянь сапнула із пéтека пóломениў та згоріла хыжа, таї изгоріў і вон і дыти му і жонá му.

(Заріча). Чому осёт кліче ся „чортóвое насы́ня“. Колі посіяў чорт овес та зайшоў десь пòд мòст та все там говоріў: овес! овес! Ай бо пак Христóс іс Петрóm ішли чéрез тот мòст та мáло здубо́ныли (здубкали) а вон ся напудиў, та кажуть му тогды: як ся зове твоё насы́ня, штось посіяў? А вон, як ся запудиў, та каже: осёт! осёт! Ну, каже му Христóс, най бóде тоби осёт. Од тóго часу чортóвое насы́ня: осёт.

(Великий Раковець). За óпиря. Юркó, раковецкый чоловік, нис сòль варéну та стрітиў у хамникú ёдного мараморóского чоловіка з Нáнкова таї каже му: мені стра́шно са́мому іти. А тот му говоріть: не бóйте ся нич, я сам óпир; кедь вам ся што потра́фить, обы́сте ся вступіли іс пёрти, іс хожаю, а кедь ёсьте не гóдны, обы́ лем нóжик у вас быў та забійте му пра́во в чéрево. Ай пòшли домòв, та посадиў тот Юркá на лáвницю і зáчали йісти. Та Юркó йіў капúсту, а тот йість букáтку (вареное мнáсо). Як тот лем раз отвориў рот, пóчала кров сви́стати із нóса і рóта е́му. А жонá му ся схóпила, взяла ремінь із грáдки та побігла ід ньóму та обтя́гла го тым реміньом таї рúку йо́му обвіла, таї розщіб ся собоў, так ги бы умер. Жонá поклікала Юркá, бы помòг егó понéсти на пич. Там склáли егó ги умерлóго. А Юркó лйг спáти собі та в но́чі устаў таї пак пòшоў спéред зòр, бо пáзиў дорóгу. А той óпир обстаў в хыжи та дóдня пак знов вернóў óпир у ты́ло, бо то не першинкá е́му была́ так ўхóдити і уня́т вертáти та пó землі хóдити.

(Великий Раковець). Як то Христóс іс Петром ночувáли у ёдного чоловіка, та в но́чі вернóла з кóршми зла жонá і била́ Петрá двічи. Жонá была́ пя́ниця у чоловіка, та пòшла д кóрчми. Ай Ісус Христóс іс Петрóm просіли ся у чоловіка, ци не пріяў бы їх на нóч. Вон їм каже: я бых чéсні гáзды пріяў, ай бо в мене зла жонá, прійде в но́чі пя́на, та бóде ломіти (вискати) і б́ити. А они́ кажуть: ничьóго, чей мы переспимé. Уклаў їх на пóстыль (пóстйль), та Петрó лйг із крáю на пóстыль, а Христóс ід сты́ны. Прийшла она́ домòв в но́чі з кóршмы, та почалá кричáти: што (що) то за ленгáрі там сплять? А овон каже! цить! жо́но, то чéсні люде дўже, подоржві. А она́ пòшла та Петрá бий із крáю! Та набила ся Петрá та лишіла. Дáле каже Христóс: іди ід сты́ны, бо ўпят тя іме та бóде б́ити.

Як ся обміняли, ай она́ ка́же: білам то́го із кра́ю, та то́гом не ківала, што піля стьіні. Та ұпят пошла́ ід Петро́ви та впят біла. Так Пётра біла двічі. (Порівнай оповідає в Страбичева на стор. 131.).

(Вели́кий Ракове́ць). За́што жиды́ не йіда́ть свиня́і? Раз прийшо́у Христос до жидо́в на гости́ну. А жиды́ замасти́ли у піч жі́дку та звідали Христá: што там зама́щено в печі? А Христос ка́же: свиня́! Жиды́ по́чали ся смі́яти, ож Христос не вгану́у. Раз отвори́ли піч і ві́дять, што там свиня́ с порося́ты вчїніла ся з жі́дки... За́то тепе́рь жиды́ не йіда́ть свиня́, бо то йім кўтка (кўтка = тїтка).

(Вели́кий Ракове́ць). За́што жиды́ пістриговáті? Раз Христос прийшо́у опя́т до жидо́в у гости́ну. Принесли́ на сто́л когута́ у по́ливцы. Жиды́ собі га́дали, кобы́ сесе́ Бог, та мо́г бы учініти, обы́ сись когўт закукура́каў. Христос уви́дыў гадкы́ йїх і раз когўт ізлопоче крїла́ми і закукура́кать. По́ливка розбри́галась по жі́дõх і уд то́го ста́ли жиды́ пістриговáті.

(Ільница́). Три бра́тя, два розу́мны а е́ден дурны́й пішли в світ та за́йшли до ца́ря, што ма́у дочку́ на вѣ́даню. Розу́мні не вмі́ли брехáти запы́тані царьом і царь ізвельі́у, обы́ злоў сме́ртьоў погы́нули. Дурны́й яў брехáти горáзд та царь даў за ньо́го свою́ дывку. Бы́ли в є́дного чо́ловіка три сы́ны: два бы́ли розу́мні а е́ден быў дурны́й. Та то быў чо́ловік убо́гый. Та забра́ли ся тоті́ три сы́ны в світ. Та вчу́ли раз, што у є́дного ца́ря є́ дывка. Та так бы́ло, тко вгане́, што овõн (царь) бу́де ука́зувати, та обы́ тотó неправда, та кедь угане́, та дасть за ньо́го дывку, а кедь не угане́ та злоў сме́ртиў погы́не. Та зобра́ли ся тоті́ три бра́тя іті́. Та царь ука́заў пе́ршому це́рьков такú высóку, што на́ сві́ті тако́їі не бы́ло. А царь ка́же: цы́ види́у есь тако́е? А овõн каза́ў, што не види́у. Як каза́ў, што не види́у, та тогды́ царь даў йо́го за́стрілти. Та пушо́у до ца́ря другы́й. Потом́ ука́заў царь і томú́ це́рьков та́й є́дну капў́сту то́му ука́заў такú, што ны́гда́ тако́їі на́ сві́ті не было́. Та звіда́ў йо́го, цы́ види́у тако́е. А овõн каза́ў, ож не види́у. Та даў йо́го за́стрілти. Пушо́у потому́ тре́ты́й, дурны́й. Та ука́заў му́ це́рьков: ка́жи, цы́ види́у ты́ такú це́рьков да́коли? А вõн каза́ў так, ож у ня́ня хы́жа не така́ была́, ай коли́ ем побива́ў та тотá побивáчка упáла із верхá та дьі́рочка ся на нї́й учініла та го́вря (бу́сько) учініла гны́здó та тáмкы ізнесла́ ся та́й ўспіды́ла та́й полёты́ли го́ври малі́ та́й ш'е на зє́млю не могла́ упа́сти (побивáчка). А потом́ повї́х го́ ід капў́сты́ та ука́заў му́ капў́сту та ка́же му, цы́ види́у ты́ да́коли тако́е (капў́ста была́ твє́рдо вели́ка). А овõн каза́ў так: А сесе́, ка́же, лем капў́сти́ця; у мо́го ня́ня, ка́же, така́ была́ вели́ка, що двана́дцять сы́л напоў́нили собі́ гордо́ви (бочкы́), та іш'е

двѣдцять і чотырём чередѣм было йісти. Тай по двѣдцять кошѡв ш'е обстало ся. Потѡм повѣх го ід дѣни. Кѣже, цы видѣу ты такѣ дѣню? а вѡн казаў так: і се лем дѣнька; у мѡго нѣня такѣ была дѣня, що двѣдцять і вѣсьѡм сѣл (сѣл) єднѣ половѣнка, як ростялі, та залеглѣ, а дрѣга двѣдцять і вѣсьѡм. Та тых ушыткых сѣл было пятьдѣсять і шѣсть. Та пак тогдѣ, як тотѡ уганѣу, та даў царь за нѡго дѣвку та пак жили та пак і тепѣрь живѣть, кедь не умѣрли тай я там быў, та там было такѡе череслѡ, што (що) менѣ ўдти принеслѡ, там было помелѡ, та от путь за мноў замелѡ.

(Ільница). Такѣ собі пустѣчка! (те, що Галичанин зове: трѣнди-рѣнди — а Українець: курзѣ-верзѣ). Колѣ я ся хотѣу рѡдити, та мѣмка йіли бы были паленѣт пшеничных хотѣ галушѡк, та пшеницѣ нѣгдѣ не было дѣи на небѣ. Та я ся яў твѣрдо журѣти, як ўйти на небо за пшеницеу; та была єднѣ чорнѡбыль на пѡли, такѣ велика до небѣ... та улѣз я горѣ тоў чорнѡбылеу на небо. Там далѣ менѣ двѣдцять мѣхѡв пшеницѣ, такѣх дѡвгых, як мѣшачѣ хвостѣ а по на пядь не поўни; склаў я тотѡ на плечѣ і іду домѡ(в). Прийшоў я там на отѡ мѣсто, де отѣ чорнѡбыль была, а червѣак пудѣв та упѣла долѡ(в). Журѡ ся я, як ўдти івойтѣ, айбо є у мѣне на пядь мѡтѣзка, лызу бо я тым, а отѡ кѣртоє, имѣу я з горѣ прирѣвати а долѡ дѡточувати. Но так лѣдѣи я ўдти ізлыз. Ай бо вже тотѣ пшеницеу молѡти. Ай бо пошѡу я у млын, а млынѣ дѡма нѣ є, млын пошѡу на ягоды, ай бо йду я за млынѡм, вѣжю я на слѣвѣ чѡтыры молѡтѣники молѡтѣть горѡх, та горѡх у небо ідѣ а шѣмѣл долѡв падѣ. Стою я тѣмка та зрю та дѣже ся чѡдуу, ож як тотѡ, бы горѡх горѣ шѡу а шѣмѣл обѣ долѡ(в) пѣдау. Ай бо так я ся там зѣдрѣу, що (sic!) ізнѣу я гѡлов долѡ та яў обѣскѣти ўши. Ай бо нѣкѣу я на сѡнце, а сѡнце над зѣходом. Ай бо имѣу я бѣгнути за млынѡм. Ай бо гѡлову забѣу єм там. Имѣу я цѣк та понѣтау єм, а гѡловѣ нѣ є; вернѣу ся я тѣмка за гѡловѡу. Ай бо я вернѣу ся — а гѡловѣ пасѣ в травѣ. Клѣчу я гѡлову, не хѡче ітѣ. Имѣу я, нарѣау травѣ у рѣку та прилѣдѣу гѡлову ід сѡбѣ. Тай имѣу єм тай поклѣу єм на шѣю. Та ймѣв єм бѣгнути за млынѡм. Та найшоў єм млын, а млын ягоды збѣратѣ. Поклѣкау я млын та змѡлоў пшеницеу. Та принѣс єм домѡ мѣку вже. Та ізварѣли паленѣт. Та вже тогдѣ йіли мѣма паленѣт. Ай бо забѣгла єї печенѣна а із гѡлубцѣв. Ай бо чѡу, аж у дѣлѣу сѣть гѡлубцѣ, ай бо такѣ печенѣ, што лем йісти. Ай бо пхѣу рѣку у ту спѣру у дѣрево, де отѣ сѣть гѡлубцѣ. Ай бо рѣка не стаѣ. Пхѣу гѡлову — не стаѣ, пхѣу нѡгу — не стаѣ. Ай бо имѣу я, та залѣз ізѡвсѣм. Та ймѣу, ізѡрѣау єм у сорѡчку гѡлубцѣ. Ай бо пхѣу ўтѣи (удѣи) рѣку, ужѣ хѡчу ітѣ гѣт, ай бо рѣка не стаѣ; пхѣу гѡлову, не стаѣ; пхѣу нѡгу — не стаѣ. Та инак не было. Та пушоў єм домѡ. Та взяў єм топѡр та ўрѣбаў

ем ся. Та приніс ем домбó голубці. Та пак мамка йїли, та пак так онь менé врóдили.

(Ільниця). Три брáтя Васіль, Івáн і Михáльо мáло дурнїй, што просїли у старóго дыда огнї. Были (бóли майже бóли) в мене ще два брáтя; едén быў Васіль, а дрóгый Івáн, а я быў Михáльо. Та пóшли мы з вóвцями, та отті два были май розумні, а я быў мáло дурнїй, бо малый ем щé быў. Та падаў дóждж твэрдо. Та ввéчері, якесме пагна́ли у кошáры вóвцы, та хоты́лисе огнї (огне) клáсти, а швáбликы не хоты́ли ся імїти. А едén ды́до стары́й наклаў огнї ай далéко уд нас. Пушоў тот старшій Васіль, яў просїти огне, каже: ды́дику, бóдьте такы́ дóбры, да́йте мáло огнї розоклáсти. А ды́до йому́ так повіў: ож сы́не дам ти, кедь повішь ми непра́вду. Ай бо вон не знаў казáти непра́вду. Та повіў му так: сынку, лыга́й лем сю́дá. Той лїг, та горі хребтóm му реміне здер с кóжи, та не даў му огнї. Ай загнаў го, обы́ дрóгый прїйшоў. Прїйшоў дрóгый, тот молóжий, та пушоў тот та яў просїти огнї. Ды́до му ка́же: я ти сы́не дам, кедь повіш непра́вду. Ай бо і тот не знаў казáти непра́вду. Тай повіў тóму, обы́ лыгаў, та лїг і тот, та здер і тóму горі хребтóm ремінь. Та загнаў йогó, обы́ трéтій ішоў, обы́ я ішоў. Та пошоў я, та яў ем просїти огнї. А вон яў мены́ казáти, óжобых я йому́ непра́вду уповіў. Яў я емú казáти, та ка́жу емú: кой ся ня́ньо хоты́у рóдити, та я за бáбоу ходи́у. Потóму, як прїшла́ бáба, та вже ся ня́ньо урóдиу, тогды́ та понеслі крестїти. Та я ходи́у і за кóмом, ка́жу та пак тогды́ звїдаў ем(ь): ды́до цы прáвда тóтó былá? а вон яў мены́ казáти, ож непра́вда. Но, я тогды́ ка́жу, лыга́йте ды́до долó. Та як лїг ды́до, та здер ем му три реміны́ із хребтá та взяў ем собі огнї і поніс ем та накла́лисе огнї та пак там пóч перебы́лисе та дрóгый день ізвы́шлисе домбó, ужé свыг падаў, та пак вже дóма сме бы́ли.

(Дубрóвка). За злóдїя, што нóчеу заломїў ся до хы́жи худóбногo чoлoвїкa. Едén злóдый заломїў ся нóчеу до еднoї хы́жи і почáу де-ни-што глядати, штoбы́ муг однести. Гáздá хы́жи не спаў і озвáу ся: што ты туй глядаш нóчеу, кед я в бїлу днїну туйкы нич не гóден найтї. Злóдый настрáшенный крузь отвéртый оболóк ўскочїу і забўї в хы́жи і тóтó плáтя, што инды́ украў. Гáздá маў ся пак в што одбїяти.

(Влагово). За голóдногo вóўкa недолóга. Быў де не быў едén вóўк, ай бо дóже ізголодны́у: ішоў собі йїсти глядáти. Прїйшоў ид еднoї вoлы́ а тóтó так іс схóдня зимы́ былó, колї вже землá розпущáла. Тот вóўк напáу еднóу свиню́, що пуд бéрегом рýла і прїйшоў на свиню́, ка́же: я тебé звы́ш! Свиня́ попозирáла на вóўкa, вїдїть, ож вóўк спéред нейї є, а за неў водá. І так не моглá ся слободїти іншакым спóсобом, ка́же вóўкови: ізвы́ш ня, але пёршїй раз ня ўсповїдай, бо

я полова. Воўк ка́же свині: та як ты трэ́ба сповіда́ти, а свиня́ ка́же ід воўкови: я тебе наўчу. Приклікала го ід собі і як она пуд бэрегом ры́ла, воўк на бэрезы сто́йў. Ка́же: покла́дь верх ме́не ла́бы, а я то́бі вшы́тко будў говори́ти. Воўк ся ізра́доваў, ож як на ню покла́де ла́бы, то так іі ізвы́сть. Айбо в свині у шыйі е́сть мо́цота, за́порола рыйкоў воўкови в че́рево, ве́рла ним онь се́ред рікі, а сама́ хво́щик закуры́чила гори́ бэрегом грю́нчачи, аж до́мов вты́кла. Воўк до́ки ўплаваў із воды́ і без то́го голо́ден быў, на бэрезы́ стра́с ся і ка́же: якый ся з ме́не пѡ́п ўбраў, а́бых я сви́ны сповідаў. По сьѡму не бу́ду я нич сповіда́ти, а де што (що) на́йду, то́то звы́м. Со́нце пригріло і во́н ішоў да́ле у бо́лоты; ко́ло села́ уви́дыў гу́си. Як го гу́си зба́чили, ны́коли іім ся было́ пудня́ти на крѡ́ла, ка́жуть воўкови: хо́чеш нас ізвы́сти! Воўк ка́же: за то́то-м ішоў сю́ды, бо-м дў́же голо́ден. Гу́си му удпові́ли: нам вшы́тко є́дно; мы й так на то́то валѡ́вни, што́бы нас ізвы́сти. Але мы дў́же веселі́, ма́ло нам за́гуді. Воўк ка́же: та як вам гу́сті. Гу́си ка́жуть так, ги ко́лі спиш; та ты зна́еш до́ромба́ти. Воўк іспѣ́р ся на ла́бы, зачаў до́ромба́ти і позіра́ть на гу́си; є́дна із дру́гоіі голо́вкы́ми за́чалі пере́кривля́ти і є́дна собі́ гова́рячы: фів! фів! фів! пудня́ла ся на крѡ́ла, да́ле дру́га, трѣ́та... вшы́ткы полеты́ли до́мов. Воўк смў́тно попозираў на гу́си ка́же: якый ся з ме́не чу́дак ўдаў (ўбыў), обых я гу́сьом гуў. Ка́же д собі́: по сьѡму не бу́ду ни сповіда́ти, ни гу́сті, што на́паду, то́то звы́м. Ай бо вже то́гды́ такый голо́ден быў, што не біруваў і ході́ти. А со́нце вже над за́ходом. Пѡ́тяг ся ід селў́ близько, ож так да́што на́паде звы́сти. Ви́дить із да́леку, ож вѡ́вча́рь за́ходить із вѡ́вця́ми в селѡ́, а по сѣ́лых звы́чай є́ поде́где по-ко́ниць села́ на пу́ті лы́су держа́ти, обы́ худѡ́ба ідучы́ у ца́рину не го́дна зай́ти. Воўк притя́гнуў ся онь ід лы́сы. Вѡ́вча́рь як пере́йшоў, а є́ден ба́ра́н обстаў ся із за́ду. Воўк сыў́ спѣ́ред лы́сы, ка́же д собі́: сьѡго́ тепѣ́рь ізвы́м. Ба́ра́н, як уви́дыў воўка, мірку́ючи так да́леко стаў, ги ко́лі овѡ́н ся розбі́жить, та го́ден мѡ́цно уда́рити. Ка́же воўкови: на́паруй ся (приготуй ся), бо я ви́жу, ож ты ме́не хо́чеш ізвы́сти. А я вже ста́рый, ко́сты в ня тве́рдѡе, та обы́сь зу́бы в собі́ у мнѡ́и не по́ламаў, а роствори́ рот, та я ско́чу в те́бе! Воўк, за́чим дў́же голо́ден быў, роствориў рот, за́жмуриў о́чи і чекаў, коли ба́ра́н у ньѡ́го ско́чить. Ба́ра́н мѡ́цно ся розѡ́гнаў та так уда́риў воўка, што воўк замлыў. То́гды́ пудска́куючи утѡ́к за вѡ́вця́ми до́мов. Воўк прочу́няў ся, за́чаў пы́тати (ма́цяў!) і ка́же: ба! цы в ме́не ско́чиў, цы про́скочиў? Ай бо сам ід собі́ ка́же: ке́бы у ме́не ско́чиў, та че́рево ма́й поўно́е былѡ́бы, ай ма́йже про́скочиў. І так воўк го́лоден му́-сьиў му́чити цѡ́лу́ но́чь.

(**Вышній Шард**). За то́е, як Петро́ не мо́г да́ти гроша́ найде́ного Хри́стом ны́ котро́му чо́ловіку по слў́жбі Бо́-

ж ої. Ішли Христос іє сятим Петром путьом у недѣлю рано та найшли грѣш на путі. Та даў Христос Петрі та каже: приїдеме ід цѣркви (сперед них была цѣрков в селі), накой люде ўйдуть із цѣркви, мы там будеме межи людми; та сись грѣш дай тому чьоловіку, котрий нич не буде робити по службі — а люде — котрі піпу набивау, котрі курили, котрі багу біли та в рот брали іє піп — а еден крѣтко стояў, нич не робив. Каже Петро Христу: сьому дам, бо сись нич не робить. Каже Христос: і тот робить. Петро звідать Христа, што робить, коли овѣн крѣтко стоить. Каже Христос Петрі: пуд гунеў (пуд петеком) на перст кострубля обвивать. Та не было ѣнного, обѣ быў не робив ничь. Та не дали грѣш нѣкому.

(Вышній Шард). Вѣрон і лисіця (байка). Пришоў вѣрон на сѣлаш, увидив на лисіци на комарнику сыр і урваў собі великий дарѣб сыра. Яў летѣти попри землі. Увидѣла лисіця і яла бігнути за ним, ож уборонить уд нѣого сыр. Овѣн долѣтѣў до хѣщи, улѣтѣў май на високоє дѣрево, та межи двѣ нѣжици сѣў їсти. Лисіця за ним добігла до хѣщи, увидѣла, ож май на високоє дѣрево сѣў їсти (їїсти). Яла вѣрона хвалити, який єсь красний, чѣорное піря на тобі красное, кедь бы у тя і голоє такій красний, ги піря, быў бысь потятѣм за цѣря. Овѣн хвалити ся ладив голоєом, розив пѣсок і яў крѣкати (хвалив ся!) — а сыр унаў долѣв а лисіця изьвила. — Чьоловіка покладуть на бѣрова а вѣн ся изгордить дѣже та пак го звѣржуть із бѣрѣвства та обѣтѣне такій дурний, ги тот вѣрон, що не изьив сыр...

(Вышній Шард). Лисіця і качур (байка). Увидѣла лисіця качура у тові; обночуваў ся у тові сам, а лисіця увидѣла його та почала казати: який ты бизѣвний качуре: і піря тобі закурѣвило ся на хвѣсти, быў бысь дѣругим за цѣря, кедь бысь іщи изив ся із товы излетѣти. Айбо качур порозумив, ож не горѣзд тотѣ, айбо каже лисіци: так — так! та пошоў сѣрег товы.

Почѣние з того гѣнне буде; пришоў чьоловик ід чьоловику та хотѣў го на недѣброє дѣло наредити айбо вѣн не гѣден быў (буў) удговорити ся та казав все слово: так! айбо вѣн не тудѣ гадав, ги тому потѣкуваў.

(Вышній Шард). Лисіця і ворѣбок (байка). Обночуваў ся у хѣщи ворѣбок, каже му лисіця: як ся ты наладиш на вѣтер, кой вѣє іє того бѣка? ворѣбок укажує: от сѣк! забѣ голову пуд крило та налажу ся на вѣтер. А лисіця каже му: як-як? А ворѣбок опѣт каже: ат-цѣк! А каже лис: кой з дѣругого бѣка вѣє вѣтер, як ся тогдѣ наладиш? Ворѣбок укаже: от сѣк! Забѣ голову пуд крило. А лисіця скѣчить тогдѣ та имѣла ворѣбка тай зьвила.

(Вѣшній Шард). Сорóка і зóлото. (байка). Сорóка лакома бѣлобóка увѣдѣла на помѣтеню зóлото, найшла, дóже ся томóу ізрадувала, ай бо она́ за тотó нич не дóстала. Чоловѣк скупнѣй дóже избѣра́ть, айбо ма́ло хоснѣе.

(Вѣшній Шард). Єден чоловѣк уздоровляе царьску доньку́ молокомъ уд лѣвицы́а царя дае́ му половѣну сво́го ца́рьства. Похворѣла ся у ца́ря киса́ноня (донька́). Изыйшли ся дохторѣ, увѣдѣли, ож ѣнакый лык не бóде ды́ля не́й, як уд лѣвицы́ мо́локо. Єден найшо́у ся такый, што овѣн знаѣ, де лѣвыця лѣвлята плѣкать та оббóраѣ ся, ож вѣн дóстане ца́рьскѣ(в) донцьѣ уд лѣвицы́ мо́лока. Овѣн знаѣ, де лѣвиця є, пошо́у із вѣвнѣи тудѣ. Їмѣѣ вѣвцю́ єдну́ та вер лѣвлятѣм у гáвру, обѣ извѣзли. Єден день і дрóгый день і трѣтѣй день. Лѣвлята я́лі казати лѣвици, ткось нас туй годѣе. Лѣвиця я́ла стражовати. Увѣдѣла : овѣн іде із вѣ(в)цями та дóже ся надóла (розсѣрдѣла). Овѣн я́у приходѣти б́ліже ід нѣ та попи́ла не́йї прохóдѣть та вѣрже наза́д вѣвцю́ лѣвлятѣм. А лѣвиця лиш пононѣкала за ним. Ай бо наза́д овѣн прѣйшо́у та рябѣн (горнѣць) на ремѣнь зашпѣнкаѣ. Прѣйшо́у б́ліже ід нѣ і поклаѣ рѣку на ню на гóлову і я́у глáдѣти долѣ нѣѣ (= нею) і прѣцѣп кóло не́йї (ісхылиѣ ся) і взяѣ рябѣн скóро і здо́йѣѣ ѣїї. І на́раз вѣвцьѣ обернуѣ домо́, прѣгнаѣ а сам пошо́у із мо́локом до ца́ря. Там спаѣ но́чь. Я́лі у нѣм стáвчыкы ѣго́ гóворѣти : тко буде у нѣм за ца́ря. Кáжуть нóгы : мы бóдеме, бо мы, кедь бы мы бы́ли не ішли сюды́, то бы бы́ли не прѣшли за мо́локом ід лѣвици. Мы ца́рьство ма́еме. Рѣкы кáжуть : Мы бóдеме за ца́ря, бо мы кедь бы бы́ли не дой́ли, мо́лока не бы́ло бы бы́ло. Очи кáжуть : Мы бóдеме за ца́ря, бо кедь бы бы́ли мы не вѣдѣли, мо́лока не бы́ло бы бы́ло. Язы́к кáже : я буду́ за ца́ря мѣжи ва́ми стáвчыка́ми, бо кедь я не буду́, а вы усѣ повми́раете. Онѣ пóчали казати язы́кови, про што бы хотѣѣѣ бы́ти за ца́ря, ты лежи́ш у мочѣлы́, што ты учѣнѣѣ ? Я вас усѣх учѣнѣѣ мертвѣми, кедь я не буду́. Ра́но чьоловѣк устаѣ, прѣйшо́у ід ца́реви : Но, ту є свѣтлы́й ца́рю мо́локо ! Ца́рь кáже : уд чьогó єе́ мо́локо. Овѣн (язы́к) кáже : уд сѣкы́ (ѣхонѣѣ ся). Ца́рь даѣ у темнѣцю ѣго́ запѣрти : дотѣд обѣ сидѣѣѣ, докѣд лы́карѣ не зыйдѣѣт ся із держáвы таѣ попозѣраѣѣт, уд чьогó є мо́локо. А стáвчыкы у темнѣци усѣ я́лі бо́ѣти ся і язы́к я́лі просѣти : будѣш за ца́ря, лишѣ нас слободѣ, обѣсьмы не погѣбли. Язы́к кáже : я вас слобожу́, ай бо я буду́ за ца́ря. Взѣли чьоловѣка на допрóс : як ты смѣѣ мо́локо прѣнѣсти уд сѣкы́ до ца́рьского домо́вства ца́рьскѣ(в) донцьѣ ? Овѣн кáже : прóшу, в на́шем кра́йї зовѣѣт лѣвицю́ сѣкоѣ́ а отó мо́локо най дóздраѣт дохторѣ ; ото уд лѣвицы́ мо́локо. Дохторѣ изыйшли ся, дóздраѣли, ож тотó мо́локо уд лѣвицы́ і язы́к зóстаѣ ся у чьоловѣка на-вхтѣма за ца́ря і слободѣѣ

вшиткы стáвчкы у чьоловіці уд смёрти. Цáрська донькá уд молока лєвиці ўздоровіла а царь даў чьоловікови половіну царьства.

(**Вышній Шард**). Дыня і дуб (байка). Росла єдна дыня горі дубом. Звьідала дуба: кóлько тобі рокóв бóде? Сто рокóв я мау! каже дуб. О! — каже дыня — як ты слáбо ростєш. Я тебе перейду, перерощу ты сьогó лыта. Цы видиш ты якóе на мені великóе лістя, якый красний, великый цвіт мау? А кóлько жолўди трéба єдному вепрєви, абы сытый. А з мене буде єдна дýня, таї будє веперь сытый. І переросла дыня дуба. Завіяў втер студєный уд сывєра. Каже дуб, звьідаль дýню: А як ся ты маєш царіце, кєгыне, дýне? А дýня каже: я лишє обстáла ся дýня, бо морóз єї їзморóзиў та вже упáла.

Оттóе на подóбе чьоловіка, котрый скóро богáтїє — а єдєн тїхо гáздўє собі: тот, ги дуб тїхо ростє; а скóрое гáздóвство так ємко ростє, як дýня. Тот пошóў, понабираў грóши, та начиниў собі великі будóвлы, айбо прийшóў час, ялі грóши просіти, грóши не былó уддаті — а будóвлы пак позабирали у грóши а у нбóго нич не обстáло.

(**Вышній Шард**). Бóг є од вїкá і на вїкы бóде а ўсє чинить рїтлы. Звьідалася царїця, óд коли є Бóг і дóкы бóде. Міністерия удповіла: Бóг є од вїкá і на вїкы бóде. Царїця пóчала просіти ся уд міністерїї: кой такый старый Бóг од вїкá і на вїкы будє, та што рóбить, кой такый старый? Міністерия удповіла, ож драбны (рїтлы) чинить. А царїця ялá міністерию звьідати: што із тых рїтел? Міністерия удповіла так, ож лóудє лызуть ними: єднї горі, а єднї долы, а котрый ўлызе горі та постóїть там горі та тот дáлеко уттóдь видить, а котрый обєрне ся долы дуже швидко уттóдь (удтóдь) їзлызе.

Котрый чьоловік угаздўє та крóтко побóде із гáздóвством сьвоім, дáлеко видить; а котрый долó обєрне ся, дуже тїжко му за отó, ож як овбн у гáздóвстві быў, а на ничь прийшóў.

(**Вышній Шард**). Як то чьоловік журїў ся у тóм гáдáучи: три осóбы а єдєн Бóг. Ішóў чьоловік попїлá мóря, ішóў собі гáдáучи, як тотó мóже бїти: три осóбы, а єдєн Бóг? та дуже ся зажуриў у тóм гáдáучи. А сперєд нбóго кóло мóря на бєрезві хлóпиць ўвертиў ногоў ямку, пятóў: та із мóря усє вóду у жмєны берє таї у тоту ямку несє та ўльє. Чьоловік прийшóў таї увїдыў, ож хлóпиць із мóря вóду нóсить та у ямку уливать. Каже чьоловік: „што ты тотó хлóичє чиниш?“ „Хóчу сєсє мóре перенєсти у сєсєю ямку говорить хлóпиць. Каже чьоловік: коли ты мóре перенєсєш у тоту ямку! А хлóпиць каже: чьоловіку! а ты коли тотó перегадáш: три осóбы, а єдєн Бóг! А хлóпиць уд тотó їзниў ся та полєтыў, а чьоловік загадáў ся, што тотó за хлóпиць та їс тым дорозумїў ся, ож тотó ягнїл. А чьоловік їс тым погадáў собі, сєсє не моє дýло толкувати: три осóбы а єдєн Бóг.

(Вышній Шард). За волóвое óчько (Troglodytes parvulus). Пóтята хотыли кла́сти собі ца́ря. Ай бо грома́дили у ё́дно. Ка́же сова́: пóтята! позира́йте, ко́го кладете́ ме́жи собо́у за старши́ну. Тре́ба позира́ти, у котро́го пóтяти о́чи великі і голова́. Пóтята ізгрома́дили ся у ё́дно, дораховáли так, ож котро́е ма́й вы́ше го́дно полéтыти тай то́то бу́де ме́жи ни́ми за ца́ря. Орéл обобра́у ся, ож овóн ма́й го́ден бу́де вы́соко лéтыти. А волóвое о́чько сы́ло йому́ пуд крило́, у пéра заби́ло ся та, як овóн долéтыў та поніс волóвое о́чько горі а як ужé не го́ден бу́е да́ле лéтыти, а волóвое о́чько ўхопи́ло ся із пі́ря та іщи ма́й вы́ше полéты́ло. Та онó і зіста́ло ся за ца́ря (гл. стор. 127.).

(Вышній Шард). Воўк із лиси́цеў попи́ли ся у півни́ци. Воўк заспи́ваў з радóсти, чоловiк убiг у пiвни́цю і дў́же убiў воўка а хы́тра лиси́ця ўско́чила уперéд. Утекли́ потóм рáзом: Воўк бiтий нiс на хребтi небiту лиси́цю (байка). Уходи́ў ся воўк із лиси́цеў у пiвни́цю, найшли́ там пáленку та попи́ли ся. Ка́же воўк: заспи́вау, а лиси́ця ка́же: не спи́вай, бо убóють нас! ай моўч! Ай бо воўк упiт ка́же: я хоть лишé раз заспи́вау! Воўк завiў а чоловiк приишоў та дў́же убiў воўка у пiвни́ци. Та воўк ўрваў ся удтóдь, а лиси́ця, кой́ чоловiк заходи́ў у пiвни́цю а она́ уперéд ўско́чила ўдтóдь, пóшла пуд теллицю́, де коло́пни тёрли, та там дў́же ся качáла, та набра́ла ся мно́го пазды́ря. А воўк бiтий iде́ туды́, би́жить. Лиси́ця ка́же: де ты уты́каш? Йой, ка́же, уты́кау, бо у пiвни́ци дў́же ня побiли. Озьми́ менé дя́к на сэбе та повеси́ на собі́, бо убóють ня упiт! А воўк ка́же: сы́дай менí на плéчи та бóду ты нести́. Лиси́ця я́ла спи́вати воўкови́: ой несе́ битый небiтого́!

(Вышній Шард). Як жид iшоў із наймит-Мiтром чéрез вóду а уд жи́да грóши заги́бли. Як потóм обá пóшли на прáво спéред шоўга-бiрова. Iшоў жид із наймит Мiтром iд вóды. Жид ка́же: Мiтре перенеси́ менé чéрез вóду, я ты запла́чу*). А я тебе́ не не́су, обiм i я утопи́ў ся iс тобо́у. Волiй перевéду ты чéрез вóду. Iшиў жид за нбóго ся та наймит-Мiтер перевiў жи́да чéрез вóду. А уд жи́да грóши заги́бли. Жид ка́же наймит-Мiтрови́: ты моiй грóши узáў; я iшоў чéрез вóду; моiй грóши бух! а ты Мiтре хап! — Я не зна́у, ка́же наймит-Мiтер: есé без прáва не бу́де. Но ка́же жид та пой на прáво. Ка́же наймит-Мiтер: я не iду́ iсперéд панóв, бо я го́лий. Жид ка́же: йой, я тоби́ у бóвты (склепi) оды́ни́ новóе ушы́тко куплю́. Пошоў жид із наймит-Мiтром у бовт; ушы́тко оды́ни́ новóе найшли́. Мiтер убра́у ся: жид купи́ў наймит-Мiтрови́. Наймит Мiтер дóтод не

*) гал. заплачу́.

тайіу грóши іспéред жіда, дóкòд не пòшли іспéред шолга-бірова. Кáже жид нáймит-Мітрови: цы так Мітре? я ішоў чéрез вóду, мо́іі грóши бух! а ты хап! а нáймит-Мітер кáже: што ты жіде кáжеш? ты б́удеш казáти допóслыдъ, ож сесé і вдынія твóе. Жид кáже: на-но! та цы н́ыт? цы не я ти купіў? цы не мо́е? тадь мо́е! — Як бы было — нáймит кáже Мітер — твóе однія, то на тóбі было бы было. Кáже соўга-берóв: тотó є правда!

(Вы́шній Шард). За Фéдора, што в́яз жіда покрь́вши йогó верéтоў, штоб жіда не увіды́ли козáкы і не уб́или. Біли д́уже козáкы жидóв, кедь увіды́ли. Жиды́ д́уже ся боя́ли козáкòв. Єдén Фéдòр ішоў із вóзом на др́угое селó. Кáже жид: пáне Фéдоре, возьмі ня на вóз, бо д́уже бóю ся, ож козáкы убóють ня. Кáже Фéдòр: я тебе не б́еру жіде, бо мóгуть і менé козáкы уб́ити пóзад тебе. Кáже жид: возьмі ня лишéнь Фéдоре на вóз, та укрь́й ня верéтоў на вóзы. Та оні не увідать ач'ей! Айбо — кáже Фéдòр — я б́еру а не знáю іншак за тебе казáти, хьбá б́уду казáти козáкòм, ож я дзвоны́ вéзу. Айбо жид кáже: горáзд пáне Фéдоре! Ай нá! м́шо́к із гр́ішми, най б́уде у тебе Фéдоре. Фéдòр узяў із гр́ішми м́шо́к, пов́яз жіда вон із селá та кáже: но! жіде! вже козáкы отде! сьуть напереды́, іспéред нас! та што б́уде тепэ́рь жіде? Изьзідя́ть тебе та менé убóють. Кáже жид: пáне Фéдоре! горáзд ня покрь́йте верéтоў, об́ы ня не відко. Пошоў Фéдòр та д́уже закрь́ў жіда, об́ы жид не відыў. Удóйшоў Фéдòр дáле і тогды́ покліче гóлосом іншакым на вóлы: вóга! і кáже: што там ты везéш? А Фéдòр сам іс собóў говорі́ть: а жідови заві́ті очі і вшы́ток заві́тый, та д́уже трясé ся. Та óзьме Фéдòр д́ержано на батозы́ та удáрить ся по кожухóви. „Што там ты везéш?“ Та дзвоны́. А ну, кáже, най іду́ йіх знáти, які гóлосні. Удáрить д́ержаном із батугá по ногáх жіда, а жид тогды́ пóчнэ гóйкати: бам-бам! а дáле пóде, та пóчнэ по рука́х б́ити жіда, а жид кáже: бом-бом-бом! а дáле кáже ем́у: ще іду́ б́ити на дзилы́нь! та п́ужаном д́уже жіда пóбé по гóлові. Жид: дзилы́нь, дзилы́нь, дзилы́нь! а тот бé. Удойшли́ маленцько дáле. Айбо кліче Фéдòр: стóй! А, кáже, там што несéш? та удáрить ся по кожухóви. Грóши! кáже Фéдòр сам іс собóў. Дáй сюды́! тá от козáкы грóши вьзялі. Айбо дáле удóйшли́ і пóчнэ казáти: Чю́сьсь, відáў, як л́упкали менé, дóбре, ож не ўбили на смирть і тебе л́упкали, чю́сьсь відáў? Кáже жид: чю́. І менé, кáже, кой биў на бом! то ще не д́уже было́, а як перейшлó на дзилы́нь! то то было́ йой! Та егé! кáже Фéдòр — узьзялі і грóши. А — кáже жид — най берóуть, не гада́у я за ними, лиш кобы́ были́ ня не б́или на дзилы́нь!*)

*) Ся смішлива казка — хоч і недорічна і неімовірна — вьеликуе у слухачів завсёгди найживіші ознаки радости. Русин по крайній мірі ааругою

(**Вышній Шард**). Як то єдна жона йойкала за помёршим газдом собі. Ішоў єден нотаруш через Поковбікы. А в сельі умер газда єден. Жона не знала, як зачаті йойкати за газдом, каже: йо-йой, йойой! мѣштер-ѣмбер! мѣштер ѣмбер*)! А сусыда йий каже: якый быў солодкый тот мѣштер! А она зайойкати: йо-йой! дудашик! дудашик! (што дѹс у козицы). Пѣчне жона спшно йойкати, каже: коли иміў дѹдати, любо было слѹхати!

(**Вышній Шард**). Як то єден царь клікаў попá, штоб ішоў до нього на три пунты (= пункты, питаня) одвітувати. Быў єден царь та пришоў ід попови на сповідь та мѹсьіў ги прѹстий на кѹлынкы стáти. Та як причастіў ся із слѹжбы пошоў гет домѹ. Та дѹже ся розсѣрдиў на попá, што овѹн на кѹлынкы мѹсьіў стáти тай в єден мѹсяць удписáў так на попá, што-б пѹп ішоў до нього на три пунты. Кедь бы тоті три пунты не гѹден одвітувати, та нараз му смирть отáм є. Церкѹвник пришоў до хѹжи до попá, та увидіў, што пѹп дѹже є смутный. Та каже: што пан превелѹбный такый смутный є дѹже? Каже пѹп: дѣбы я не смутный быў, кедь царь на мене загнаў три пунты. Кедь не гѹден ємѹ дáти одвіт, погынути мѹшу. Айбо церкѹвник быў такый на облїча, як тот пѹп. Та каже тогды церкѹвник: най менї пан превелѹбный дадѹть сѹм стѹв золотых тай своѹ бдынь, тай ідѹ я пресвїтлому царю на тоті пунты одвітувати. Та вже як пришоў церкѹвник до царя, царь не упознає церкѹвника, гáдати, што то той пѹп, што його сповїдáў. Тай тогды царь із ним учинїли обїд у-єдно. Та каже ємѹ царь: ты пѹп єсь, каже — а я в своейї держáві пѣрвый; та сперѣд тебе мѹсьіў на кѹлынкы стáти. Но, каже царь, цы знаєш, што я коштуу? Ай бо церкѹвник йомѹ тогды каже: та штобы царь пресвїтлый коштували? чѹли сте, што Христá продалї за трїдцять срѣбникѹв — тай пресвїтлый царь не гѹден бїлше коштувати, як Христѹс коштувáў. А дáле упят му царь каже: кѹлько на небї дѹзвїзд є? Тогды йомѹ каже церкѹвник: є трїста мїльїонѹв і дѣсять тѹсячѹв. А дáле упят каже йомѹ царь: цы знаєш, што я гадáу? Той каже: Пресвїтлый гадáуть, што онї є попом говорятъ, айно я — каже — лишѣ церкѹвник — а пѹп є із зáду. І тогды каже йомѹ царь пресвїтлый: кедь ты такый розѹмный його слугá, та на! — каже тѹсяч срїбных — та не пусти того попá у двѹр менї, бо я із ним не гѹден бѹду договорїти, бо вже іє тобоў єм не гѹден. —

і кепкуванем метить жидам, що від віків на его суспільности налягли претяжкою язвою.

*) мадярск. mester ember = майстер, ремісник.

Ся між людом ріжних країв розповсюджена казка літературно оброблена майстерним пером Біргера (Gottfried August Bürger) під заголовком: „Der Kaiser und der Abt“ а починає ся словами:

Ich will euch erzählen ein Märchen gar schnurrig,
Es war ' mal ein Kaiser, der Kaiser war kurrig;
Auch war ' mal ein Abt, ein gar stattlicher Herr:
Nur Schade! sein Schäfer war klüger als er.

(В'їшній Шард). Як то неписьменний чьоловік, што убраў ся у панськое платя, одгогоріў ся, кедь му загнали апостол читати в церькві. Простий чьоловік убраў ся у панськое платя та пушоў на дрўгоє село до церькви та на крилос межи дякы. Там позирали його і гадали, ож овон дяк та загнали йому апостол, штобы читав, айно овон читати не знав. Як прийшло чим ся одговорити, пытав себе у жоб (в кишеню), штобы достати окуляри. Гоп! не є окуляри! та не годен ем, не виджу читати! тай іс тым ся одговорив од апостола.

(В'їшній Шард). Як то поп із дяком і с церьковником поділили між себе варену рыбу з левешом. Поп із дяком і с церьковником заслужили рыбу єдну і так они тото ізварили тай хотыли уєдно ізъысти. І так сив поп із дяком коло стола; узив поп рыбу тай удтив собі половину із головоў, а дрўгоє, останок, дяк собі взяв. А церьковникови не обстало ся, лишє левеш (юшка). Каже поп: „голова глаголющому, а останки младенцем“. А церьковник, як увидив, што йому ся обстала юшка, узив і розольив юшку по-попови і по-дякови і каже: „излив ся благодать Бџа на усьих вас“.

2. Загадки і приповідки (присловки).

Якого каміня в воды май бұлше? (мокрого) МЛ.

Якого в льсы дєрева май бұлше? (кривого) МЛ.

У вола на котрўм бџы майбұлше шерети? (на котрий бук вєрже фостом) МЛ.

Впала бербеница с поду, не є такого бџднря, абі єї злагодив (яйце) МЛ.

Мечі біле, упаде жоўте (яйце) МЛ.

Лата на лату, нї шїте, нї краяне (капуста) МЛ.

Чотыры чотырницы а пята ворохобелька (дыти на печи — чотыри стыны, пята піч) МЛ.

Чотыри брата одну шапку носят (оборуг) МЛ.

Чотыры брата в один корч стріляют (що корову допт) МЛ.

Котра́ дыра́ майпослы́дна у плота́? (піч, бо як скавіт ся плуг, газда́ порубае та́й ве́рже в піч) МЛ.

Коли кул бе в зе́млю, де ся земля́ дыва́е? (іде на бук) МЛ.

Малі́й малюшо́к поны́с бо́чку на ве́ршо́к (мак) МЛ.

Без обо́локув, без двері́й, по́ўна ха́та люді́й (гарбу́з, о́гурки) МЛ.

Черле́на-ружа́на, на́ поли лежа́ла, за сьм лы́т, траві́ ны́т (ва́тра) МЛ.

Коли́ мож во́ду не́сти в сі́тці? (коли́ замэ́рзне) МЛ.

Ку́ричка, што в земні́ ся несе́ (кру́мплы, рі́пи = карто́флі) Г.

Крузь сты́ну вола́ печу́ (сверді́ль) Г.

Чоты́ры бра́та в одні́ корч стрі́ляют (дуйкы у коро́ви порі́ви. вше) Г.

Іде́ селом́ цорконі́т, за́йде в во́ду, бульконі́т (корча́га) Г.

Май вы́соко́е од горы́, май ні́зько́е од траві́ (путь) Г.

Попуд стрі́хы, білы́ мі́хы (зу́бы) Г. Попод стрі́хы etc. Лв.

Сиді́т ды́до над во́доў (водо́в), та все кле́пле боро́доў (млы́н) Г.

Бері́ з ньо́го, та май ве́ліко́е, а кладі́ на ньо́го, та май мало́е (яма) Г.

Бабы́но́ ся розшкρί́лило, а ды́дово ві́сить (коло́дязь) Г.

Хоть ся крив, хоть ся не крив, а я тя за́блю (чі́жем) Г.

Лежачі́ даю́т, стоячі́ просят, то затка́ут, то утя́гнут (пі́па = лю́лька) Г.

Серед́ села́ дуб, на́ дубі́ двана́йцять сто́ццү́, на ко́ждом сто́впу гны́здо́, на ко́ждом гны́здзі́ чоты́ры яй́ца (гуд) Г.

Се́ред села́ буга́й ре́ве́ (звун) Г.

Без нуг, без рук, без очі́й, у́йде на пуд у но́чі (дым) Г.

Ны́ вон, ны́ в хы́жи (о́болок = о́блак = ві́кно) Г.

Серед́ села́ ме́рша воні́т (мяса́рня) Г.

Прийшлі́ чоты́ры та кыва́ли три, а при́шли́ дві́, та бі́ли то́ты чо́тыры, на́ што кыва́ли то́ты́ три (ма́чка у́скочила на шпор (= кухня), де газды́ня покла́ла пі́кницю в ринку, ма́чка ухопі́ла пі́кницю (коў́басу́), газды́ня е́й бі́ла, чо́му́ кывала) Г.

Най́ ся бога́ты́й не жу́рит, ож́ ся убо́гому́ іспуд но́са не ку́рит ВС.

Ма́сни сло́ва, сухи́ долони́ ВС. Eitle Worte, doch in Wirklichkeit keine geelle Unterstutzung.

Ве́ліка тату́ла, поро́жня шкату́ла ВС. Titel ohne Mittel.

Не́бо цимба́лы, а земля́ ба́сы ВС.

Е́дна ла́стовка́ не вчи́нит лы́то ВС. eine Schwalbe macht keinen Sommer.

Со́нце не засві́тит в ко́ждый за́кут ВС. die Sonnenstrahlen beleuchten nicht jeden Winkel.

Льіпше вѣны воровіць, ги зѣвтра голубиць ВС. Besser heute ein kleiner Gewinn, als die Hoffnung auf einen grösseren, der morgen erfolgen kann.

Говорі Гріцю Богородицю, а я вірую Ль.

Ід кождуй хѣжцы по кѣшцы ((пути або стежки) Г.

Такá корóвка, што все по́ле задрѣще (снѣг) Г.

Такá бóчка, як іс по́да упа́де, то не є тако́го бодна́рика, абы єї ісправі́ (яйце) Г.

Малéнькоє, круглéнькоє, чорнéнькоє, в черéпку ся ве (око) Угоча.

Малéнькоє, доўгéнькоє на путі кровці пи́щѣ (тернина) Угоча.

Нѣ вон, нѣ вну, та все в єдно (оболóк, вóзор fenestra) Угоча.

Згані́, што то є, я видѣ́й церьков іс колопéнь? (столя́ у колоніях і видѣ́й церьков) Стр.

А што б́уде сорóцы по сéмому рóцы? (обéрне ся йї на вóсьмый рóк) Стр.

Такá дѣвка, што зажену́т єї до хѣжи. та не мож єї імі́ти (ры́ба, зайдé у лому́ля, у рѣща, та не мож єї пак імі́ти) Л.

Кышкы́ ся по́шли полока́ти, а кобы́ла в хѣжи зóстала Ль. (зварка, пла́тя, як ўзварять ся; по́дуть пла́тя пра́ти, а зварка у хѣжи зóстане; — зварка = на трьох нога́х шафлі́к).

Коли ма́чка ся мѣе, то снѣг б́уде па́дати Ль.

Попуд те́рньом зéрня, по́д зéрнятом смарка́ч, пуд смарка́чом обертáч (волóся, óчи, нус, язѣ́к) Ль.

За горóў черлэ́на кіраго́в (язык) НД. (кіраго́в = коро́гов, хоруго́в).

Іде лы́сом не дѣркне, прѣ́йде в во́ду не бѣ́лькне (місяць) НД.

На зелéнім дэ́реві рóдит ся в петéці, петéк ся розорва́ў, нан на зéмлю уша́ (орі́х) НД.

Я ма́у такú дѣвкú, што ко́ждый де́нь поно́скубу з єдно́го бо́ку і з дру́гого (сі́то) НД.

Чоты́ры бра́та по́д одним кала́ном сидѣ́ть (оборо́г) НД.

Іде́ путьом цорконі́ть, прѣ́йде в во́ду бульконі́ть (корча́га) Д.

За горóў черлэ́на кораго́в Д. (сóнїчко; порівнай з попередню́ю пословицею в НД., де толкувано є́ї: „язѣ́к“).

Черлэ́ный жид у не́бо зрѣ́ть (бура́к) Д.

По́де в хлы́в без ко́жи, ўйде с хлы́ва у ко́жи (хлы́б) Д.

Чорнéнькоє, кривéнькоє, вшы́тко по́ле здолу́е (серп; здолу́е = обро́бить; магу. dolog = пра́ця) Д.

У лы́сы ўросло, у ста́йны ся згодува́ло, прѣ́йшло домóв зарева́ло (гѣ́слі = Geige) Д.

На ха́ці ўросло, а в во́ды быва́ло (човéн; бывати = мешкати) Д.

Без рук, без но́г, ўлы́зло на по́д (ды́м) Д.

Піла кáждої хýжи пси брѣшуть, лем піла єдної нýt (тѣрлиця: што тре піла кóждої хýжи, лем піла цѣркви нýt) Д.

На крѡвли іде, кров несѣ, а в ным і мак не є (сýдлѡ: в чоло-віку кров, в коні кров, а в сýдлы нýt) Д.

Два грѣйцарі му цýна, а до хýжи не стаѣ (свѣчка, за то, што свѣтить крѡвь вѡзѡр) Д.

Не молиў ся, не хрестиў ся, богоносцем быў (сѡмарь = осел) ВР.

Бог нам даў, сам не маў (жонá) ВР.

Ідѣ водѡў, не шлѡпне, іде лýсом, не пýкне (мѣсяць) ВР.

Імї бáбу, зогні бáбу, уймї бáбі хряцї в зáду (орїхы лѣсковї) ВР.

Хѡдить бѣглѡшка понуд теплѡшка, звѣдує кокѡндика, цы дѡма гонкѡ? (мыш бѣгає кѡло пѣчи і звѣдує ся сверданá (свердан=Heimchen, Zigre, Grylle), цы дѡма мацýр?) ВР.

Тѣрня, пуд тѣрнятем зѣрня, пуд зѣрнятем смаркáчь, пуд смар-качьѡм обертáчь, пуд обертáчьѡм кобіля (кобѣля, тáйстра) пуд кобільѡў стѣбіля (чоловѣк) ВР.

В Ракѡвци дрывá рýбать, а до Шардý трѣскы летáть (звѡн) ВР.

Спрáвиў собї на звѣжках хýжку, а в тѡй хýжцы по сто клытѡк а в тых клытáках по сто дытѡк (жак) ВР.

Чѡрна кýрниця їзгребе, а бѣла рѡзгребе (день і нѡчь) ВР.

На пѣчї сидїть лáбкѡў ся умывáє (умывать), у ночї вѣдїть, мýши хватáє (хватать) (мáчка) ВР.

Сидїть пáны на шкобáны, прїйшоў їд нїй нечїстый дух, завалиў їй кышку в шкрѡбѡх (колѡдниця=гал. колѡдка) ВР.

Чердѣное телá чѡрну (чѡрну) корѡву сѣє (= сєє) (огѡнь і шпор) ВР.

Горї горѡў цѡркѡнѣло, а в долїну не хотѣло (вѡз; як в долїну та запýтали т. є. загальмовали) Ім.

Сидїть дѣдо над водѡў, трясѣ сýдоў борѡдѡў (млыш) Ім.

Шўла-гўрі шук по дѡрї (хлѣб) Ім.

Пѡнуд мѣжи хѡдить без одѣжи (косá) Ім.

Крузы стынў волá пѣчѣ (свѣрлик) Ім.

В осѣнї кѡло кáждої хýжи сýчка брѣше (тѣрлиця) Ім.

Ід кѡждѡй хýжцы по коўбáсцы (путь) Ім.

Сѣрег селá бýвол рыче (дзвѡн) І.

Два грáйцарї коштýє, а не вмѣстїть ся до хýжї (свѣчка) І.

Як пўйду на пуд, маѡ єдѣн горўчїк (бочѣчку), як го ўпущу, не є мáйстра, обы го їсклáў (яїце) І.

Шáтанѡе, плáтанѡе, нїгдѣ иглѡў не забѡдѣное (лїстя с капýсты) І.

Пыском рыє, а гузїцѣў корїня тáгне (иглá) Ір.

Навперѣды ги клублáтко, в сѣредїннї ги мїшчáтко а з зáду ги рѡжѣн (мáчка = felis) Ір.

Бабино ся роздзявило, а дыдово вісить (колодязь : ваг вісить) Ир.
 Уд коня выжеє, а уд свини нижеє (сідло : покласти на коня, выжеє
 од коня, покласти на землю нижеє од свини) Ир.

Уперёд сын, а потóm отиць (дым) Ир.

Через гору ряндавый Штефан свины женє (грєбінь) Гр.

Штыри танцы-дуботанцы, два остроганцы а два позиранцы, едно
 клубя, едно мишча, а еден рожен (мачька) Пу.

3. П і с н и.

Ой летыли гуси з Руси, на переды качька,
 Любиў бых те дывчинонько, кобы не брехачька! Р.

*

Мараморш, добрый варош, добре у ным жити;
 Ны попови, ны дякови не треба платити Р.

*

Сидить заяць на колоды, нагавицьи крає,
 Колодя ся погинає, вон колодя лає. Стр.

*

Ой любиў я дывчиноньку, дывчинонька мене,
 Не хотыли старі дати дывчину за мене.
 Старый мало похотыў, старя не хотыла,
 Лем сидыла на запичку та все морконила.
 Ой знаў бы я, ой знаў бы я, што старой погрєба,
 Два камені пуд голову, а третий пуд рєбра.
 Шудайром дайном, } (звичайна припівка при
 Шудайричком дайном! } кінци співанки Стр.

*

Стоить верба конєц села, што я їи садила,
 Не є того тай не буде, когò я любила.
 Бо когò я вірне люблю, тот ми за плечима,
 А когò я ненавижду, тот перед очима. Стр.

*

Ішоў пòп чєрез плòт, роздєр нагавицьи,
 Не чудуйте добрі люде: чєрез молодицьи.
 Били пòпа як у снопа, били паличьками:
 Ой не ходи попунєчку за молодичьками!

*

Нітко невінен самá я, *)
 Штом полюбила гультая.
 Гультай в корчмі лем все це,
 Прийде до́дом мене бє.
 А я за тоє не збаю,
 Пойду до сусьіды, гуляю.
 Бо у сусьіды красній сынъ
 С чорными очіма чорнобрóв! Стр.

*

Кедь бы была бідú знала,
 Я-б ся была не уддала
 Го-го, го-го-гоя-гоя
 Голововько бідна моя!

*

А теперь я бідú знаю,
 Ра́но встаю, пѳзно лягу го-го і пр.
 Мамка купила корóвку
 На мою бідну голóвку го-го і пр.
 Ід корóвцьї рано-б встáти,
 А я люблю доўго спáти го-го і пр.
 У середу іздо́ла,
 А в п'ятницю процьїдила го-го і пр.
 У горóдцьї квіткы вють ся,
 А за мною хлопцьї бують ся го-го і пр.
 Не бійте ся, не є за што,
 Хоть я красна та ледáшто го-го
 і пр. Стр.

(Весїльна. Коли до церкви ідуть, співдуть :)

(Лучкы великы) Подь Бóже до нас,
 Теперь у нас горáзд,
 Колисьме вінкы вїли,
 Солóдок медóк пїли.
 Колисьме довивáли,
 Гóры ся розлыгáли.
 Горі селом ідеме,
 Такóйї не видиме,
 Як мы з собоў ведеме:
 Волóся жовтенькоє
 А личко (личько) біленькоє.

(А коли ід церькві дохóдиме, кажеме :)

Голубóк на церькві гурчить	Ключикы купувáти,
Пáна до церькві кліче.	Церьковцю од(ъ)мыкáти,
Не є попóнка дóма:	Двоє дитя́т вінча́ти.
Пішли до Ірлявы	

(Коли с церькви ідуть:)

Дякуйте попонькóви
 Як нашому няньонькóви.
 Що (што) нас не убáвив,
 Скоренько нас одира́вив.

*) Українська пісня: Ніхто не вінен: самá я,
 Що полюбила гільтяя!

(Пак, як дохóдимо ід обмови свóму).

Прилетѣли гóсты,
Дубнули на помóсты.
Вчóра бѣла дѣвóчка,
А днись невістóчка.
Дай Бóже дóбрый час,
Як у людѣй, так у нас
І щаслѣву годину
Веселѣти родину!

Веселѣ ся родинó,
Бо ся жѣто зрóдило.
Гай-ну-ну! гай-ну-ну!
Веселѣти родину!
Не чюдуйте люде:
Не табóр тотó іде,
Лем табóр-табóрчáтко,
Лем нáши молодятка.

(Як прийдуть домóв, тогдѣ спѣвaють:)

Ве ся зять кóло двора
Як мѣльник кóло кола,
Прилетѣли гóсты.
Дубнули на помóсты.

Не пришли мы тут стояти,
Трѣба нам салáш дáти,
Бо мы тут не урожені,
Ай мы тут запрошені.

(Як в хѣбжи уладкóвме).

Молодóго свашкѣ пѣшні
Ай ще за нáми пришли,
Молодóго свашкѣ плáтя прáли,
Абѣ іх на свáдьбу звáли.
За кошóм свердáн свѣще,

А все сокáчкaм шпѣче:
Сидѣть коцур на полицѣ,
Учервѣниў ногавицѣ,
Устáвиў муденята
На молодóї свашинята.

(Од столá одвѣтyють:)

Дáлисте нам припочѣти,
Дáйте ся нам замочѣти.

(А тотѣ пак зась кричáть од пѣчи:)

Ушѣтко нам вѣдко,
Лем чóпнаря не вѣдко,
Упáла повалина

Тай чóпнаря нам привалѣла.
А мы ся Бóгу помóлиме,
Та чóпнаря услобóдимо.

(Як гóсты за столóм, повязууть лѣгиня (парубка) у верѣнно і при-
мѣтку на него полóжать, привóдять до гóстий і кáжуть: цы вáшое? за
столóм гóсты кáжуть: не нáшое, горбáтоє, кривóє — увóдять
пак его дрóгий раз, звѣдууть: цы вáшое? за столóм одвѣтууть: не
нáшое, смолáвоє, кривóє! і пак трѣтѣй раз ввóдять тóго лѣгиня.
А гóсты кáжуть пак: не нáшое, смолáвоє, кривóє. Четвѣртѣй раз вже
повязану молодú привóдять і звѣдууть: цы вáшое? А мы погóйкуєме,
ож: нáшое! Тогдѣ як пак загудууть гудакѣй, дрóжба з молодóу іграть

а пак дубне: дай Бóже дóбрыі час пёршыі раз! а молодый із дружбоў істанцюе а пак каже: Дай Бóже дóбрыі час дрýгыі раз! і пак дáле: Дай Бóже дóбрыі час трéтыі раз! і пак тогды́ передáсть молодú молодóму, пак з молодóу молодый іграць; молодой даюць в рýкы куделю а свáшкы тырмауць куделю і співауць:

А нáша молодá
Утыкала з гóрода,
Не хотыла пряісти,
Лем ходила попóд плóты,
Дéбы рянду вкраіти.

Потóм ся пак гóбстятъ.

Цы чюлісьте дóбрыі люде,
Коlí кúры піли,
Тогды́ білэнькыйі вóжки
Горі селóм бігли.
Цы чюлісьте дóбрыі люде

Що ся в селы́ стáло?
Цы чюлісьте дóбрыі люде:
Морóз у Петрóвку,
Заморóзиў парубóчыок
Пóд кожухо́м ды́вку.

(Як ся догóбстятъ і молодú ведуць.)

Дáлісьте нам ды́вку гладку́,
Дáйце нам посты́ль мянэкку́.
Дáйце нам верéнице,
Прикры́ти солóмище,

Раз ся ды́вку бéре,
Пода́куй матэ́ри
За посты́лку ря́бу,
За пісану ла́ду.

Та тогды́ пак ма́ти вóзьме кожу́х на рубы́ а на гóлову ша́пку чьо-ловічячу і ще́ ўверне на рубы́ та тогды́ пак дрýжба стáне з корогвльо́у та пóд корогóв іде́ молодый з молодóу, а ма́ти молодóго крэ́зь колáч вéрже хмі́ль або пасу́лю с пшэніцеў або киндири́цьоў і іх обсівауць, а свáшкы присі́вууць:

Такы́ бысьте богáті,
Як кожушо́к мохна́тый,
А то́лько бы в вас волóв,
Як в городы́ны колóв!
А то́лько бы в вас ды́точьóк,
Як у решеты́ ды́рочьóк!
То́лько бы в вас хльóпцы́в, (хлопцёв)
Як на кожу́ху стоўпцы́в (стоўпцёв, кострубóв).!

Та тогды́ пак свáшкы присі́вууць:

Несé молодá вóду
Мéжи чéлядь молодú.

А пак молодá кáже:

Гоп дубе, тут мѡй вирьх бѹде!

По гостіны дає молодый мáтери своѡйи жоны дары: грѡши і плáтя. Стáроста передає: „дякуу Вам дѹже краснѡ, щѡсьте сокотіли, щѡсьте ўгодували“. Колі засядуть за столѡм, тогды молодый дарѹе мáтьір жоны золотым стрібѡрным, а тогды стáроста кáже: дякуу Вам мáмко за Вáшу годѹлю (годѹвлю), щѡсьте ми жѡну ўгодували і сокотіли і дозирáлисте і од огнá, абѡ ся не впеклá, і од воды, обѡ ся не втопíла. Пак ся гѡстять.

Потѡму пак дарѹе молодá невíста єгѡ родинѹ, єгѡ мáтери, вѡтнá: сорѡчку, хѹстку (кестемѡн) — та тогды братáм, сестрáм, кítкам, вѹйкам (мужчынський кестемѡн і жінський і колáч хоть ручник).

Стáроста клíче: Дес у мене вѹйко — та не знáю, чим ся удобрíти? єднѡм колáйчикѡм і єднѡм кестемѡнцем: колáйчик звъзѡсти, а кестемѡнць увязáти на шíю та нáй здорѡвенькый пѡсѡть а колáйчик нáй звъзѡсть здорѡв. Аїно!

Напѡслýд дарѹють сокачкы. Молодá кáже: Тут у мене суть сокачкы, што йíсти варíли, вѡчи впíкали, та хѡчю їм подарувáти ручничѡк й колáйчик — ручничкѡм ся утѡрти, а колáйчик ізвъзѡсти. І на пѡслýд клíчуть: Іє!

Фíглють тáкже:

Нáша молодá
Тыкáла з гѡрода,
Заглобíла нѡгу в пинь
Та сидыла цѡлыи динь.

(Як вже гѡсты ідѹть гет, як молодый веде жѡну до сѡбе — співáють:)

Із Бѡгом, Мáрько, з Бѡгом.
Із бѡжима ягнелáми,
Із дѡбрыма сусьдáми.

Поклáдуть вíдрѡ (вѡдрѡ) з водѡу, молодый зачерѡ рукѡу водí та мѡє лице молодѡй, а молодá мѡє єгѡ так — а пак свашкы приспівууть:

Мыли ся молодí, мыли (мѡли)
Кѡйбы здорѡвí были,
У пáвужкы ся втирáли,
Обѡ ся сановáли.

(молодый втирáть ся у молодѡй, а молодá у молодѡго).

Як ся умóуть (= умѣють) тай уладкауть — і вóду з відрá у́ллють по чѣляди — а пак тоту́ вóду, што дрúжба начерѣ в відрó дрúгый раз та пак дасть молодóй в рúкы, молодá тоту́ вóду несѣ до хыжи.

* * *

Фраірочько пусто́пашна
Штось глядáла, то тось найшла,
Ты глядáла бідú мины́
А ты найшла́ самá собі! Лв.

*

На горі, на горі сныжóк ся білыіе. —
Де ся мóя ры́бка на зиму подыіе?

*

Ісправлю я хыжку іе сáмого явора,
А сам сяду на кóничька, пóду до тáбора.
По тáборі хóджю, штýрі вóлки вóджю
А пýту миленьку за рúчку біленьку Лв.

*

Міла мо́я, міла люблю я тя в нóчи,
Як прійде білы́й день, не йди ми на óчи. Лв.

*

Ай Бóже мóй, велькый жáлю,
Мúшу іті із сьóго крáю,
Із сьóго крáю у дрúгый край,
Ах Бóже мóй, то велькый жáль. Лв.

*

Ай Бóже, мóй Бóже, бідá мены́ у чюжины́,
Не знáу лю́дям обыча́йі —
Я лю́дям, а лю́де мены́,
Ай Боже мóй, то бідá мены́. Лв.

*

Як тяжко умира́ти, когó ничь не боліть,
А ще тяже любіти, на кóго дякы пыт. Лв.

*

Жáла я пшени́чку і порізалам ся,
На тебе миленькый уповира́лам ся.
Жáла я яриць і порізалам пáлиць,
На тебе миленькый уповира́лам ся. Лв.

*

Колі мене мамка мала,
Тяжко мене годувала,
Зашивала, заперала*),
Та так мене годувала. Лв.

*

Ой волики ченгевісті та як ва́ми не орати,
Льїта мої́ молоденькі та вже ва́ми не гуля́ти! Лв.

*

Мамко мо́я старінькая (старенькая), пора́дниця добрінькая,
Тось ня добрі́ порадила, бых ся ны́ с ким не ва́дила Лв.

*

Кали́но, кали́но чо́го в лу́зѣ сто́їш?
Чо́го ся кали́но моро́зу не бо́їш?
Я го ся не бо́ю, дем зросла́, там сто́ю. Лв.

*

Не за́то, не за́то, лы́пша чисть (честь), як зла́то,
Бо зла́том злати́ти, а с честью́ ходи́ти. Лв.

*

Заку́кала зазу́личька на те́рню, на те́рню,
Д ко́му я ся молоді́нька приве́рну, приве́рну?
Заку́кала зазу́личька, вже ї́ не чува́ти,
Де ся дывка згодова́ла, там ї́ї не быва́ти. Лв.

*

Льїта мої́ молоденькі то́сьте по́шли помарне́нькі
По́шли, по́шли я́ко вода́, льїта мої́ то вас шкода́. Лв.

*

Співай́ дывко співано́чкы, до́кы ты есь у мамо́чкы, —
Забудеш ты співано́чкы, як ты по́деш уд мамо́чкы! Лв.

*

Співала́, гуля́ла, за́кы бы́ла ма́ла,
А тепе́рь не бу́ду, бо бу́де огва́ра! Лв.

*

Колі со́бі заспівáу, трьох фраі́рѡв в селы́ ма́у,
Ой за дво́ма не гада́у, а за трэ́тым умира́у. Лв.

*

Ой по са́дку походжа́у, усé со́бі роздума́у,
Усé со́бі роздума́у, ож дале́ко ры́бку ма́у.
Цы до не́ї лист писати́, ой цы е́ї одвіда́ти?
Ой ке́дь бу́ду лист писати́, бу́дуть то́то лю́де зна́ти,

*) заробляла шитєм і пранєм.

Не так люде, як сусьіды, не так досійль, як завсюды.
 А вы хлопцы молодыйі посьідлайте буланыйі
 А пуд мене молодого дайте коня вороного.
 Ты місяцю світі, світі, а ты коню біжи, біжи.
 Ты місяцю світі ясно, а ты коню ступай красно!
 Прийшоў коник пуд ворота, уйшла міла красша влота,
 Йміла коня за ременя а мілого за рученя,
 Ввелá коня до стайниці а мілого до світлицы.
 Дала коню вѡвса й сына а мілому меду й вина.
 Самá сыла тай думає, чорні вѡчка протирає.
 Міла, міла што думаєш, чорні вѡчка протираєш?
 Цы тобі жаль вѡвса й сына, цы тобі жаль меду й вина?
 Не є ми жаль вѡвса сына, а ны ми жаль меду й вина?
 Лем мины жаль сього світа, ож нам ідуть дарьмо лыта,
 Ож нам ідуть дарьмо лыта, як сѡнычко вокѡль світа. Лв.

*

Урѡдила козá пана, а жйда кобыла,
 А Русина неборака жинка чорнобрыва. Лв.

*

Чѣрез гору высѡкую місяць приминиў ся,
 Слыпый ішов за дывчиноў, а хромый пудбиў ся. Лв.

*

Течѣ вода ричечьками, плаче дывка слезочьками
 Не плачь дывко, не журі ся, ше я млáдый не вжениў ся.
 Як я бѹду женити ся, прийдеш міла дивити ся,
 Дам я пива наварити а пáлинка напалити,
 Тебѣ міла запросити, кониць стола посадити.
 Мены пиво не милое, а пáлинка гырка,
 Де мілого вірні слова, што ты не мѡй, я не твой?
 Твої брата тебе били, обы мы ся не любили,
 Тебѣ сестры проклинали, обы мы ся не пѡбрали,
 Твой мати черыльниця, великая розлѹчниця,
 Розлучила ня с тобою, як рыбочьку із водою. Лв.

*

Росхѡдять ся побожені, не онь бы мы излучені,
 Розхѡдить ся рыба з водоў, не онь бы мы милый с тобоў.

*

Карабіне, карабіне, ей бы твою дѹшу!
 Бѡзѹ ем ся тебѣ дѹже, носити тя мѹшу. Лв.

*

Єдєн кáже брáте, дрúгый кáже кúме,
А трéтый мотузйце пóпòд плéчи сýне. Лв.

*

Мáмко мóя мáмко, сивéнькый гóлубе,
Тось ня згодувáла, та тебе тко бúде?
Менесь згодувáла в мóйò(й) молодóсти
А тебе тко бúде у твóйò старóсти? Лв.

*

Не бúду я вóду пíти, вода студнйнька,
Не бúду я жóну бíти: жонá молодйнька.
Удáриў я жонú раз: кýло посиньýло,
А я ся молйў цýлú нóчку, обý побйльýло. Лв.

*

Через гóру высóкую мальóванй хрéсты,
Што бысь такйй до робóты, якййсь до посéстры. Лв.

*

Гóры мóйй, гóры, зелéнй верьхý,
Зáкòль вас перейду, зáйдуть ня змерькý. Лв.

*

Стойть явòр над водóю долòв похылйв ся,
А мóй мйльйй, чорнобрýвйй, твèрдо вужуриў ся. Лв.

*

Ходйлам по пóлю, садйлам топóлю,
Понйже залúжа там зацвйла рúжа Лв.

*

Мáриш, Мáриш не йди в пóле,
Бо там терén нóжки вкóле.
Мáриш терén прополóла,
Бых ся в нóжки не вколóла Лв.

*

Сèрьце мóє камянóє, колй бúдеш веселóє,
Тогды бúду весельйти, як будé лист зеленйти Лв.

*

Сèрьце моé, сèрьце ис кáменя твèрдóго,
Чом ся не розкрóййш з жалý великóго?
Жалы мóйй, жалы упáдьте на малй,
Як тотá росйця на зеленóй травй.
Травйця зелéна тось рáно скошéна
Великá непрáвдо тось на ня йзнесéна.

А я овжму́ ко́су тоту́ траву́ ско́шу,
Велику́ тяготу́-непра́вду в се́рцью перенóшу. Лв.

*

За горóю висо́кою спозна́ю єм ся з дывчико́ю,
Што ми з то́го, ож її зна́у, та із не́ю не быва́у,
Єсть там мно́го дорожéнькы, заступа́ють ворожéнькы,
Ож бы з не́ю не быва́ти, ож бы єї не коха́ти. Лв.

*

Ой дывчи́но, скажи́ ми́ни, цы ты люби́ш мене́ вірни́?
Так ми Бо́же житя́! люблю́ і на тебе́ не забу́ду! Лв.

*

Не велика́ поты́ха, бо сорóчка з міха! —
Тото́ нам не кажі́те, спéред нас положі́те!
Казала́ нам дзя́бка, не є па́ленькы ця́тка,
Казала́ нам квóчка, ож є па́ленькы бочька! Лв.

*

Єї гой лельі́я, чом не ма́єш біла дывко́ фраі́ра?
Кед не ма́у, ва́жу ма́ти — дам го со́бі змалюва́ти. Лв.

*

Не сама́ я, не сама́ калі́ну ламала́,
Ламав́ її́и шуга́й, я лем пригына́ла. Лв.

*

Фраі́рочько́ мо́я, вістава́й здоро́ва.
Бо вже́ ты мнѣ́ла тверда́ лю́бость мо́я. Лв.

*

Ступа́й ко́ню ізо мно́ю,
Зарвав́ бысь ся пѣдо мно́ю!
Кедь ми́лойі не є́, не є́
Най не бу́де нігда́й менé! Лв.

*

Ой дывчи́но, што (що) ти є́ то́го?
Звелась хлóпа молодóго;
Пу́стиш за ся бесы́дочьку,
Полюбі́лась си́ бідочьку.
Пѣшла за́ ты бесы́дочька,
Ож ты к...а, не дывóчка. Лв.

*

Пѣшо́ў ми́лий в далéкий край,
Лиши́ў ня на великый́ жаль,

Великий жаль, плакац буду,
За ним писмо писац буду. Лв.

*

Любить мене мой миленький,
Доки листок зелененький,
А як листок пожоутиє,
Наша любость помарниє. Лв.

*

Колі тоту компанію сіяли,
Тоді ми ся любовати почали.
А як тотá компанія ізойшла
Вже ся наша тверда милость розойшла. Лв.

*

Горá бóжа, горá, горá кармазова —
То ся поламала ласка шугайова.
Кедь ся поламала, я за ним не збам (не збаю=не дбаю сло-
вацке: ne dzbam)
Я за його ласку грайцаря не дам. Лв.

*

Уйду на улицю, стану позирати,
Всі шугайи ходять, мого не видати. Лв.

*

Уйду на мосточок, свісну у листочок,
Спознавай миленька, чий то голосочок.

*

Сивый конь, сивый конь, кантарик на тебе,
Остатний я вечір дівко коло тебе! Лв.

*

Широкое полотенице вода — го забрала,
Полюбиў я дівчиноньку а мати не знала —
Ой жаль миньї буде, возьмуть други люде
Та моя не буде! Лв.

*

Твой отиць, моя мац — дали ня змалювац,
Як прийшов я на урляп *) не могли ня спознац. Лв.

*

Пойду я, пойду, куды не ходила,
Та найду я, найду, когó я любила. Лв.

*

*) нїм. Urlaub.

Калінка, калінка черлена, высобка,
Той я лем єдного легівя фрайрка. Лв.

*

По горім ходіла, лічкою холоділа
Подуй на ня віхре, бых ся не впаліла!

*

З сьогó кóнця у тот далéко ходіти,
Бо в сьім кóнці, де я, ни когó любіти. Лв.

*

Черлена ружа горіла, там біла дывка сиділа,
Черлену ружу гасіти, біленьку дывку любіти. Лв.

*

Мала я фрайра ги в кішкертї*) маку,
Не быў мені, не быў мені лем єден на вдяку.
Лем єден, лем єден тай тот на недылю,
Колі на ся вóзьме кошулічку білу,
Кошулічку білу, лайбик снурованый,
Уйде на ўлицю, як намальованый. Лв.

*

На горі, на горі травка ся коліше,
Стародавний шугай листок на ня піше.
Єден на ня піше, бых ся не журила,
Другый на ня піше, бых красно ходіла,
Третий на ня піше, бых ся не 'ддавала
Абых його, сэрце, іс катун чекала.
Можеш хлопче знати тай ся здогадати,
Ож я тя не годна три рочкы чекати!
Кедь ты велиш мины три рочкы чекати,
Купи ми гребиниць жоўтый влас чесати! Лв.

*

На горі, на горі три яблони рясні,
Не є в нашом селі лем три хлопцы красні,
Єден в долині, другый на груночку,
Третий серед села, с тым я весела.

*

Красна ружа ярня, ще ся не в'ярила,**)
Молода дывчино, щось ся пожурила?

*) magy. kis kert = город малый, городець.

***) „гей бы ся не обновіла“. — (примітка співачки).

Журила ся мамко, айбо вже не буду,
Мам такого мужа, хоть де з ним пробуду. Лв.

*

Уйду на улицю, лем бривами кыну,
В Унгварі тот шугай, що я го люблю. Лв.

*

У Відню касарня, высокы облачкы,
Ба тко мою милу сись вечур облапить?
Не облапить нітко, облапить ся сама,
Бо на мойім бочьку сабля припасана. Лв.

*

Пшоў мыйй, достаў коцку чьорную,
Обстаў войк, лишій менé млáдую.
Не журі ся моя мила небого,
Я тя лішу, дасть ти Пан Бог другого.

*

Дай ми Бóже, дай ми, що я собі прошу:
Тото шугайчатко, що у сёрьци ношу. Лв.

*

Мыйй мой, мыйй мой, гута бы тя вбила,
Колько было хлопців, тебе-м май любила! Лв.

*

Ширóко, далéко листок по долины,
А ще шире, дále машируе мыйй.

*

Машируй, машируй младый катунóчок,
Доста собі гуляў двáдцять едén рóчок.
Двáдцять едén рóчок кóло фрайрóчки,
А щ'е за два, за три кóло сабелóчки. Лв.

*

Пшо́в мой милéнький тай помаширóваў
Лем ня на дорóзы врно обцылóваў. Лв.

*

Мила моя, чорнобрыва не рубай ты сама дрыва,
Унес хлопцём гальбу вина, нарубають тобі дрыва. Лв.

*

Дай ми мила, дай ми воды ся напíти,
А чéньбых я гóден за тебе забыти.
Забывай, забывай, бо я вже забыла,
Абых ти бóльше фрайркоў не была.

Фраїрка-м ти была, ще раз могу быти,
Жона-м ти не была, не дай Боже быти! Лв.

*

На тихом Дунаю там ся гуси перуть,
Де велика любовь, там ся не поберуть. Лв.

*

Повтыкали кони, не мож их поланац,
Чекай параннику, будеш за мноу плакац! Лв.

*

Не плачь мила, не плачь, заплачем оббе,
Як будуть ризати волосечко мое. Лв.

*

Волосечко мое, де ты ся подыло?
З варешкою касарны на облак летыло.
На облак летыло, на Дунай сыдало,
Плыныт вы власочкы до мойи мамочкы! Лв.

*

Фраїрочко моя не дай ми ся трациц,
Уйди насперед ня, дай ми ся обלאниц!
Облап ты ня, облап, бо ты мины не брат,
А я ти не сестра, лем вірна посестра. Лв.

*

Пшоу мой миленькый на нир зелененькый,
Ба коли ся верне, Боже мой любенькый! Лв.

*

Пшоу милый, пошла и брычка,
Узяў ключи од сердечка,
Узяў уд свого, узяў уд моего
Зробіў жалю великого. Лв.

*

Боже мой любенькый, якый то жаль велькый,
Коли ся одрикат шугай уд фраїрки.
Одклониў ся шугай в осени од мене,
На теперь два рочкы дубнуў коло мене. Лв.

*

Мати мой стара дай ня за гусаря,
Буде ти похвала од пана цисаря. Лв.

*

Весьсьме хлопцы, весьсьме цисарьского ладу
Сыють нам пшеничку коло Білограду.

Білий град, Білий град, война на нїм стоїть,
 То не в єдног хло́ца голóвка забóлить.
 Голóвка забóлить, сабéлька іздрожіть,
 А долóв плечі́ма кров ізсербеніть. Лв.

*

Вольі́лась ня ма́ти в кúпели заля́яти,
 Як ты менé дала в пер́шій клас узя́ти! Лв.

*

З варéшско́й касáрніи хло́пці позира́ли,
 Як ся по пóд го́ры бúчы́кы розвива́ли.
 Ше ся не розві́ла лем та галузóчка,
 Што пуд ню ході́ла мо́й фраіро́чка. Лв.

*

Зóсхла ми бо́грида*), та тко ми дру́гу дасть,
 Кедь ся сьóго ро́чку фраіро́чка óддасть? Лв.

*

Вольі́лась ня ма́ти в жали́ву уся́яти,
 Што ты менé дала в кату́ніи узя́ти! Лв.

*

Фраіро́чко мо́я зістава́й здоро́ва,
 Зіста́нь здра́ва, ко́му хцеш, мо́й вже ты не будéш! Лв.

*

Мі́ла мо́я, мі́ла, зима́ бы тя збі́ла
 За тоты́ кола́чі, штось од мя пой́ла!
 Я дури́ий купова́у, ты розу́мна йі́ла,
 Коли́-м до тя при́йшоў, ты ся похворі́ла. Лв.

*

Ах, я несчаслі́вий на снє́ сві́т роді́у ся,
 Мно́го я лы́т жи́у, а ще не вжени́у ся!
 А за тотó ничь не зба́у, чужі́ жóнки я коха́у
 Для сво́ей розго́ды, се́рцьця охоло́ды.
 Ах, не раз я, не два че́рез плóты ла́зніу
 Ах, не раз я, не два сво́ім житьóм ва́жніу.
 С со́кыра́ми мя кі́ряли і зо псо́ма мя ускáли,
 Кедь бы бы́ли ймі́ли, як соба́ку б во́или.
 Ах не раз я, не два у цы́вку (у ко́мин) спря́таў ся
 Там я чу́ю слúхаучи, як то му́жа жéнка у́чить:

*) бо́грида magy. bokréta, букет, Blumenstrauss.

Іді́ мўжу спа́ти до сто́долы с хаты!
 Тепе́рь уже́ ста́ну, по́чну си думати,
 Як бы свої́м рі́чам пропа́сти не да́ти,
 Обы́ му́й мак не пушо́в так,
 Обы́ мо́е са́ло не пропа́ло —
 А сыр подару́у, а сам повандру́у! НД.

*

Гафе́йко, каче́йко!
 Якісь го́сті ма́ла?
 Єде́н быў солові́й,
 Дру́гый быў его́ брат —
 Коструба́чыок небора́чыок
 На оста́ток при́йшо́в.

Гафе́йко, каче́йко!
 Што́сь ім йі́сти да́ла?
 Солове́й гуся́тїну,
 Ёго́ брат качя́тїну,
 Коструба́чыок небора́чыок
 Просі́в паця́тїну.

Гафе́йко, каче́йко!
 Што́сь ім пі́ти да́ла?
 Солове́й вино́ пиў,
 Ёго́ брат пі́во пиў,
 Коструба́чыок небора́чыок
 Па́леного просі́ў. (па́леного трунку = паленки, горівки).

Гафе́йко, каче́йко!
 Де́сь ім спа́ти да́ла?
 Солове́й в соло́мі,
 Ёго́ брат в поло́ві —
 Коструба́чыок, небора́чыок
 Зо мно́у на постэ́лі.

Гафе́йко, каче́йко!
 Як ся одбира́ли?
 Солові́й цьілюва́в,
 Його́ брат ру́ку дав,
 Коструба́чыок, небора́чыок,
 Ду́пу на мяя у́нїяў! — НД.

*

Оже́нів ся коструба́тый узя́в пелеха́ту,
 Та не зна́лі газдува́ти, запалі́ли ха́ту!

*

Ожені ся, не журі ся; пуйдете рукою,
 Женá пуйде за розсолом, а ты за мукóю.
 Ожені ся, не журі ся, будеш газдувати,
 Ой ты будеш свінні пасти, а ты завертати.
 Ожені ся, не журі ся — добрі тобі буде:
 Будеш мати іс кым спати, а хліба не буде! Пу.

*

Ой пуйду я в половіну та там ся уженю,
 Таку собі дывку вóзму, што забю в кишєню. Пу.

*

А я ішоў до домою (sic!) тай не обзираў ся,
 А чорт прийшоў, жону украў і сам там уклаў ся. Пу.

*

По за тоты сіньні гóры мальовані бучьки,
 Кедь ты легінь, а я дывка потягнїме ключьки! Пу.

*

Ой Іване-телеване тво́я ма́ти Пóлька,
 Ізварила горниць чїру, напала ю ко́лька. Пу.

*

Доць падé, росá падé на ба́бину хату,
 Збирай дурна́ ба́бо мяту, вкрывай собі хату,

*

Амінь, а́мінь забїў ба́бу ка́мінь,
 А ба́ба до кута́ угнала́ когута́,
 А когút до бо́чки угнав штыры ма́чькы. Пу.

*

Ой пак так сыяў мак, по долиньні дьні,
 Прихонїў ся дыдо д' ба́бі в сы́рій петечїньї. Пу.

*

Варїла, цїдїла нїмкїня боб —
 А нїмець ся прихонив та нїмкїню: лоп!
 Уд плóта до плóта нїмецька робота: гоп! гоп! Пу.

*

Конїчку мóй сівый, тóсме нещаслїві,
 Про тоту дывчїну с чьóрныма очїма. Пу.

*

До до́му, до до́му, ко́ждый ід сво́йому,
 А я небора́ччок не ма́у ід ко́му. Пу.

*

Біда брате, біда с чюжими жонами,
Ідеме до корчмы тай оні за нами. Пу.

*

Горі гай, дольі гай, а на стрѣдку Дўнай,
Не вольму тя дывко, то собі не дўмай! Пу.

*

Думала моя мать, ож мя бўде жѣниц,
А она мя не гонна з касарньі уміниц. Пу.

*

Фрайірка тым бўла, ще ти важу быти,
Жонам ти не бўла тай не хочю быти. Пу.

*

Штыры во́лы, штыры на яро́чку піли,
Ва́руй ся Яні́чку, об тя не забіли.
Бо кедь тя забіуть, вѣржуть тя до я́рку,
Бўдуть туды дывкы йти ра́но на фія́рky. Пу.

*

Чьорна ды я, чьорна, бо я зна́у са́ма,
Я про сво́ю чорно́сть ма́у фрайі́ра днись. Пу.

*

Фрайіро́чка шумна, тво́я ма́ти дўрна,
Тай ты така́ бўдеш, кедь за ня не по́деш. Пу.

*

Любі́лам єдно́го, ма́ра ми до ньо́го,
Тепе́рь єм по́яла в селы́ майкрасно́го. Пу.

*

Чюдўуть ся лю́де, за што се́гінь піе?
За тоті́ піня́зи, што йіх заробі́є. (м. заробляе). Пу.

*

Бирове, бирове! ба́сом твою́ дўшу!
Через твою́ дывку в катўны́ йти мўшу. Пу.

*

Є.... ня, не дала́-м ся, пусти́ли ня, урвала́-м ся,
Тепе́рь ма́мко чир колочу, є.... ся, ще́ раз хочю. Пу.

*

Ище́-м не бы́ў легі́ниць, а вже́-м катуночок,
Бігать, бігать сі́вый ко́нь попѣд мій обла́чок Пу.

*

Ой пошоў я на гостіну, далі мені кўра,
Тотó кўра жоўтопіря попòд сад ходіло
Кўратка воділо.

Ой служіў я едён рóчык: далі мені кáчку,
Тотá кáчка рапоріця попòд сад ходіла
Кáчатка воділа.

Ой служіў я другый рóчык: далі мені гўску,
Тотá гўска гаголіця попòд сад ходіла
Гўсятка воділа.

Ой служіў я трэ́тый рóчык: далі мені тéля,
Тотó тéля хвостóm віло, попòд сад ходіло
Теля́тка воділо.

Служіў я четвёртый рóчык: далі мені коня́,
А тот ко́нь жоўтохвòст попòд сад ходіў
Лошúчки водіў! — Д.

*

Сидіть гóлуб на конáри сівый і чубáтый,
Сам загудé жалòбнёнко, жаль мóму сердёнку.
Ой хоть гуді, хоть не гуді, гóлубе, небóре,
Ой когó я вірне люблю, не судівсь ми Бóже! Д.

*

Ора́ли бы штýри во́лы, ора́ли, ора́ли,
Ой кéбы йім берéжчика наня́ли, наня́ли.
Наймéме йім берéжчика с Потóка, с Потóка,
Кéйбы во́лы поорáли за чотýры рóкы. Д.

*

Чéрез пóле мадя́рськòе ішло́ во́сько цы́сарськòе,
У тóм во́ську мо́я мила́ вшы́тко во́сько сподобіла Д.

*

Кедь ем ішоў снóчи пòзно із Сігота,
Загубиў ем пòдковóчку іс чóбота —
Ой не жаль ми пòдковóчки, штом згубиў —
Ой лем жаль ми за тоў дывкоў, штом любиў. Д.

*

Стáла ся новіна у попòвськьòм двóрі,
Пóбиў пòп кочіша, што не пóйив ко́ны.
Не за тотó пóбиў, ож ко́ны не пóйиў,
Ай за тотó пóбиў: до фрай́ркы ходиў. Д.

*

(Ей) чóрні во́чка, што плачéте, шўга мо́йї не будéте,
Бо я йду в далéкий край, лішу на вас велькый жаль. Д.

*

Прийді, прийді мiлий мiй пуд облáчок тёмный мiй,
Як ся горáзд стемны́е та ниткó тя не вчúе. З.

*

При́йде мiлий в субóту, кедь я ма́у робóту,
Не при́йде вiн в недýлю, колi я ся при́беру. З.

*

Не бiл бы́ ём, почьорный ём, по гóрах та́й хóдячи
Ой за тобóу бiла дывкó тареликы та́й нóсячи.
Тареликóв не пóстало, дудочьками чóмы пла́чу,
За тобóу бiла дывкó свóйи нóчи дúже тра́чу! З.

*

Всi ся хлóпцы жéнять, бо ся вóйны бóять,
А я неборáчьок готóвый вóячьок. З.

*

Гáдать мáмка, гáдать, ож я тра́ву кóшу,
А я у Лембёрку жóўту (sic!) сáблю нóшу.
То сáбля не мóя, пáна чiсарьóва,
Чiсарь ми дарóваў, óбым з ньóу вóйóваў. З.

*

Вшы́тки лóде кúпочьками, лем я самотóю,
Вшы́тки лóде веселёнькы, лем я со слезóю.
Рáно встáну i полáчу i в вéчери пла́чу,
Лы́та мiйи молодёнькы то вас дáрмо тра́чу. З.

*

Я не пий, ты не пий, та тко бúде пiти?
Та тко бúде на жидóвськы ды́точкы робiти? З.

*

Куды-м давнiо хóжувала, вербá рúжи рóжувала,
Теперь туды зáйду та́й ны́што не пáйду. З.

*

Кúкала зазúлиця на зеленóm бúчку,
Почекáй ня легiньчику та подáм ти рúчку. З.

*

Ей на мóчар, сiвый кóню, на мóчар!
Не пóду я до тя мiла сись вéчур!
Ай я пóду iд фрай́ру такóму,
Що мя вóзьме сих фашáнгiв*) до дóму! Им.

*

*) нiм. Fasching.

Чьому міла боса ходиш? п-я-гой!
 Чьому собі не заробиш? п-я-гой!
 Ой а была заробила, чу-гой-гой!
 Прийшли хлопці я пропіла... п-я-гой! І.

*

Ой на горі жита много,
 Половина зеленого.
 Пошли його хлопці жати,
 Не могли му ради дати.

Кэбы дівки помогали,
 Нараз бы му раду дали.
 Ай бо дівки не помогут
 Тай и раду не подадуть. І.

*

Ой ішоў я горі селом, чорт у вербу коўтаў,
 А мені ся причювало, ож дирéктор*) гойкав. І.

*

Ой пуд мостом рыба з хвостом, як бы її іміти?
 Бы як свому миленькому вечэрю зваріти. І.

*

Піла-м, піла-м, напіла-м ся,
 Впала-м з горы не вбіла-м ся,
 Впала-м з горы на долину,
 Іздоймі ня побратиму! І.

*

Зазулиця закукала у хыжи та в ямцы,
 Ой дай Бóже здорóвльычка нянькови тай мамцы! І.

*

Ой я малá, невелычка, дай ня мамко за мелнычка,
 Мелник буде мрку брати, менé малу годувати. І. Пр.

*

Попод дылóк зелененькый упаў сныжок молоденькый,
 Котра його перебрéде, тотá мой жонá будé. І.

*

Казáў есь ми, ож ня вóзьмеш — ей гой!
 Кой на горі жита зáжнеш — ей гой!
 Жито-сь ізжаў і змолóтуў — ей гой!
 Моїім світом заколóтиў**) — ей гой! І.

*

*) управитель дѣл графа Марамарошского.

**) Мельодія в сѣванках поминае не раз наголос пр. тут: змолóтив — заколóтив (в спѣвѣ). змолотів — заколотів.

Співайме, гуляйме, бо уж не будеме,
 Прийде час-година, мы ся розойдеме.
 Розыходять ся вінчани, божени,
 Не обы мы ся не розыйшли
 Словои паречени. I.

*

Кедь я зайду бой до церкви,
 Там увиджу свою дывку,
 Чиню з неў такú заложку:
 Шўга, шўга не лишу йи! I.

*

Сыли хлопцы в шорнет,	Из гостины не идеме,
Ныкому йих укупити!	Женити ся не будеме,
Ишло дывча с полонины:	Докы в селы по дывчины,
Пойте хлопцы из гостины!	Межи нима пробудем. I.

*

Видá мене в корчму женé,
 Коли в мене гроши не є,
 Кедь бы в мене гроши были,
 Мы бы хлопцы шором пили. I.

*

Из высóкой полонины лédви, лédви иду,
 Так ми мила учинила, што домов не зыйду. I.

*

На высóкой полонины вóвчариков мно́го,
 Ити-б мены поникати, цы не є там мого?
 Ай пошла я поникати: сидит мой млéнькый,
 Сидит, сидит, повискуе в листок зелененькый. I.

*

Вояци, вояци, вшыткысь мы едиакы,
 Як бы нас родила една старá мати. I.

*

Колопны ся зеленють,
 Хлопцы войну машерюють,
 Машерюють в день і в но́чи,
 Будь йим Бóже на помóчи! I.

*

Народиў ся, народиў, бóчку вина купиў,
 Усы сяті почестуваў, сам ся кúщик напиў. (коло Унгвару).

*

Летіло потя через дыл-дуброву,
 Ізвзіло пшеничѣнку, лишило полѳву.
 Що ми по полѳві, кедь не є в нї зѣрна,
 Що ми по дрўгому, кедь не є у мене! І.

*

Шуміла дубрѳва, кой ся розвивала,
 Плакала дывчина, кой ся уддавала.
 Не шумі дубрѳво тай не розвивай ся,
 Не плач дывча, не плач, тай не уддавай ся! І.

*

Вісша горá уд долины, крása дывка уд малины,
 Бо малину кавкы звзидать, а дывчину хлопци люблять. І.

*

Серѣд дыла зелѣного крѳга лѣду студѣного,
 Крѳга лѣду розтопї ся, мой мїла наvernї ся!
 Не мож ся там наvertати, удкы раз ся зарїкати. І.

*

Марїанка *) рано сходить, моя мїла за мноў ходить,
 Ходить она до маштарнї жѣжи конї параннїї.
 А конї ся сполошили та милѣнку потрошили.
 Лежить мїла дўже хвѳра тай прѳсить ся до дѳхтора
 До дѳхтора тай до бáбы: давай бáбо менї рáды!
 Бáба рáды не давала, ай їд хлопцїм їсправляла. І.

*

По горї-м ходїла, лїччко-м холодїла,
 Повивай вїтрику, бы-м ся не впалїла.
 Вїтрик бы повиваў, хмары зальїгауть,
 Мы бы ся любїли, люде нам не дауть.
 Любї рѳбно, любї, не слўхай ты людїй,
 Ай бо люде гудять та все собї люблять. І.

*

Ой Осѳйска вода васїликом пахне,
 Тко ся пїї (єїї) напе — на Осѳ го тїгне. І.

*

Ай течѣ Осѳйска вода, не є на нї мѳста,
 Осѳйскы рапавкы **) поїла корѳста.
 На Ільницькѳй водї мосты мурованї,
 Ільницькї дывчата як намальованї.

*) село.

**) рапавкы=ропухи, коропавки Kröten, bufones; тут згїрно: дывчата.

Ай Осойська вода, гей не вода,
Осойськы легіныі гей гнилі колода. I.

*

На высóкóй полониныі сныжóк ся білыі,
Ай де ся моя міла на зимóчку дыі?
Ай учіню йї хыжку в жоўтого явора,
А сам сяду на коня тай іду до табора. I.

*

Ой далéко, ширóко унгвáрськóе пóле,
А щé шіре, дáле соколятко мóе.
Соколятко мóе не ході самóе,
Чекай, чекай до вéчера, пóдéме обóе. I.

*

Ей джигуне, джигуне! якый есь ледáщó!
Ведуть тебе до пáна — сам не знаэш за щó.
Тогды будеш знáти, як будуть карáти,
I на рúкы і на нóгы дыбы набивáти.
Гей на рúкы дыбы, на нóгы дыбáта,
Будуть тебе жаловати молоді дывчáта. Ир.

*

А тко лóбить грíбы, грíбы, а тко печерíчкы,
А тко лóбить дывчинíчкы, а я молодíчкы. Ир.

*

Зелéная юпочка, червéна запáска,
Люблю тебе джигунé, для ты в мéне лáска. Ир.

*

Пíла-м, пíла-м, напíла-м ся, впáла-м з грúнку невбíла-м ся.
Впáла-м з грúнку на долину: іздоймі ня побратíме. Ир.

*

Чюдéе ся жидовíна, за што пíе русначíна,
Продáсть бérдо, пíе твérдо, за остáнок хóдить гáрдо. Ир.

*

На горі, на горі сныжóк ся білыі,
Де ся моя фрайрóчкка на зимóчку дыі?
Учіню йї хыжку в жоўтого явора,
А сам сяду на кóника пóду до Ямбора! Ир. порів. висше пісню з I.

*

Мамко мо́я старá не журі́ ся за́ ня,
 Доста́ тоты́ жу́рять, де дві́ в'є́нно сто́ять. Ир.

*

Ой на горі́ на страпа́тї(ї), не ві́р дівці́ ги соба́цьї,
 Ой бо́ дівка́ па́на звелá, не лем менé сирохманá. Ир.

*

Всї́ ся хло́ццьї поже́нили, лем я́ обста́ў
 Де дві́, де три́ невісто́чкы та і́ я та́м.
 Не журі́ть ся невісто́чкы за́ мене́,
 Най́ ся же́нять, най́ (най́) одда́уть всьї́ дівкы́ про́ мене́. Ир.

*

Кедь бы́сь не пи́ў, мене́ не би́ў, я́бы-м тебе́ все любі́ла,
 Я бы́-м твої́ ку́черикы все д горі́ носі́ла. Ир.

*

У гусарі́ не по́деме, же́нити́ ся не будéме,
 Дóкедь бу́де по дівчи́ннї ме́жи ні́ми пробудéме. Ир.

*

Колóнны́ ся зелені́ють, наші́ хло́пцьї машеру́ють,
 Машеру́ють в де́нь і́ в но́чї, будь́ ї́м Бо́же на по́мочи! Ир.

*

Горі́ селóм і́ду́, за мно́ў ся бі́льїе́,
 Тко́ ся на ня́ се́рдить, та най́ і́здурі́є!
 Ко́ ся на ня́ се́рдить, не́ буду́ мирі́ти,
 При́йде чо́рт і́с пе́кла, бу́де го́ морі́ти. Ир.

*

Не дай́ Бо́же, óбым умéр, най́ запла́чу ко́му-м до́ўжен :
 Ко́му грóш, ко́му два́, свої́йї милóй по́ўтора́. Ир.

*

Ой над водо́ў вéрба, корі́ня в до́ліну,
 Вчи́нилась ми́ мїла, за тобо́ў за́гїну,
 Росчи́нь ми́ милéнька, я то́бі запла́чу,
 Най́ я свої́ но́чи за тобо́ў не тра́чу. Ир.

*

Іду́, іду́, і́тї му́шу, спалі́ла ми́ к...а ду́шу,
 Ой не огньóм, а́ни сві́чкоў, лишé свої́м бі́лым лі́ччком. Ир.

*

Ей́ го́й лелы́я, ей́ го́й лелы́я, де ты́ будéш фáйна дівко́ як і́ я?
 Іді́, іді́! обы́сь не ста́ў, ко́лись мене́ счалувáў.
 Ой ти́ óчи но́рні ма́ла, счаловáти до́брї зна́ла! Ир.

*

Пробувала мене міла, цы быў бым йї за фраіра.
 Ой так мене пробувала, штыры ночи во мноў спала.
 Ще казала, буде спати, бы нікóму не казати.
 Ой пантлічкы не помóгутъ,
 Як ей лічыко рамы змогутъ! Ир.

*

Через гóру гусак летыў, — е-я-гой!
 Не еден мя руснак хотыў, — е-я-гой!
 А я йогó не хотыла, — ”
 Бо вон чьóрний, а я біла, — ”
 Бо вон чьóрний яко кáвка, — ”
 А я біла яко фя́лка, — ”
 Бо вон чьорний яко терницъ,— ”
 А я біла як папіриць. — ” Ир.

*

Над водóў, над водóў, качкы гнызда вили,
 Людям не пó дяцы, ож ми ся любили.
 Людям не пó дяцы, а паскúды кривда,
 Я паскúду не любила і не бóду ныгда. Ир.

*

Над водóў, над водóў два прúтыкы вьють ся,
 Надо мноў, молодóў два легіны бють ся.
 Бийте ся, не бийте, я ва́ша не бóду,
 Іва́нкови-м рúчку дала, Іва́нкова бóду. Ир.

*

Співайте горяне тай я бóду з ва́ми
 Най нам ся не ва́лят бідá пуд нога́ми. Ир.

*

Дывочкы-сестри́цы прохóдять мяси́цы!
 Най іду́ть як вода, я дывка молодá. Ир.

*

Сидить Юра кéло му́ра, а я ко́ло ньóго,
 Якый сесé Юрко фáйный, пóшла бым за ньóго. Ир.

*

Пóдú в Тóрку, продáм курку та зася́ду пíti,
 Повім гáзды, лішка зйїла, не бóде ня бiти. Ир.

*

На поповó(й) загоро́ды, на дяко́вó стéрни
 Не веді ня сюда-туда, такы туй мя звэ́рни. Ир.

*

Гóры гúчать, вíтру не є, пòшóў мíлыі, домí не є,
Ой най ідэ, куды пòшóў, кобы здорóв домóв прійшоў.

*

Пòшóў, пòшóў, не вёрне ся, моє сёрце перэрве ся
Перерва́ло бы ся йóго, ай не моє чéрез ньóго! Ир.

*

Ой Марíйко-сырíйко! сырí очí ма́еш,
Не позирай на ня, жалó ми завда́еш. Ир.

*

Жалы́ мо́йі, жалы́ бۇдьте ми на ма́лы,
Як тотá росíця на зелéнó(й) травí Ир.

*

Трави́ця зелéна, цы вжесь покòшэна
Дывчíно молодá цы вжесь заручéна?
Фрайíрка-сь ми была, жонá ми не бۇдеш
Через чюжé рóты за мéне не пòдеш. Ир.

*

Розоходя́ть ся на свéты вiнчáні, боженé,
Не обы́ мы ся розóшли слóвом наречéні. Ир.

*

Пий пóйташ (братé) палéнку, люблю ти фрайíрку.
Пийме йí на двóе, любме йí обóе! Ир.

*

Не я сам, не я сам — д' милéнькó(й) ходíли,
Ходíли пойтáшi на мо́йі ровáшнi. Ир.

*

Ищи раз, ищи раз пóйдзем дывчá до вас,
Кедь ми тя не дадۇть, та дам ся звербувац.

*

Вербۇють ся хлопцы́ по над зелéный гат (гай),
I мы ся звербۇйме свóйй мiлó на жаль.
Свóйй мiлó на жаль, ма́тери на вдяку,
Що за ня убрала́ бiду ледаяку. Ир.

*

Колí-м iшоў снóчи пóзно iз Тарны
Загубiў єм пудкóвóчку iз бáрны.
Не жаль мены́ за пудкóвкóў, що-м згубiў,
Ай жаль мены́ за дывчíноў, що-м любiў.

Прибу́ на тя по́дковочку з оцели,
 Бы дзвеніла до мілої постели. Ир.

*

Кажуть люде день білий, а ще кúры не піли,
 Уйди, у́йди молодá дывчи́но, поговори зо мною!
 Почекáй годíну ё́дну, почека́й другúю,
 За́кы свóйї старó мамцы́ вечерю́ зготóвлю.
 Добрі тобі, ай добрі у світлици́ сідячи,
 Ай бо мені́ молодóму на морóзы сто́ячи,
 На морóзы сто́ячи, ко́нов з ме́дом дёржачи.
 Вітер віе, до́лы замита́е,
 Ко́нов з ме́дом д рúчка́м примерза́е
 Че́рез тебе́ се́рце мо́е!
 Ай тко тебе́ тай проси́ў,
 Бы ты до нас мед носи́ў?
 Є у нас медок солоды́сший,
 Є у мене́ другýй молоды́сший —
 Несі́ собі до другóї!
 Ай небо́го Ганціо́шо,
 Уважа́й, уважа́й на дúшу.
 Яка по́чка темна́, невинна́я, (невидна́я) —
 Я до тебе́ іті́ му́шу! Ир.

*

На горі́ зелéна былъ, цы-сь вже за ня мі́лий забу́ў?
 Я не за забу́ў, лем думáву (думáўу), кедь я до тя при́їті́ ма́ву (маўу).
 Цы в день, цы в но́чи, коли́ б́удеш мила́ но́чи? Ир.

*

Не будú́ ся жени́ти, тако́й будú́ ході́ти,
 Сюды́-туды́ гора́ми за чю́жими жона́ми. Ир.

*

На Лозя́нськó горі́ дзвóнкы задзвені́ли,
 Мого́ милéнького у кайдáны ймі́ли.
 На горі́ ой ймі́ли, в доли́ны вязáли,
 Біле́ну сорóчку на нїм розо́рвали.
 Ой далі́ му три срібе́рні туре́цькі,
 Обы́ собі купи́ў чо́боты нїмецькі,
 Далі́ йому́ і на шаркантьóви,*)
 Обы́ подзвені́ў долы́ Коши́цями. Ир.

*

*) шаркантьóв — остріг, Sporn, calcar.

Кошиці, Кошиці той великий в́арош —
Падé хлоп до хло́па, як уд косы́ трава́. Ир.

*

Трави́ця зелéна цы вжесь покошéна,
Молода́ дывч́ина цы вжесь заручéна?

*

Заручи́ў дывч́ину молодый ле́гини́ць,
Што йому на рúчьцы сри́бэрни́й персти́ницъ
Сри́бэрни́й персти́ницъ з сымá каминц́ями,
Узяў го Василькó, пóшоў за вóвц́ями.
Василькó ся утопи́ў, ширипóчка пла́вле,
Хóдить мила́ по над бéрег, б́илé рúчькы лáмле. Ир.

*

Йóнчi, Йóнчi, б́илый Йóнчi,
Що́сь нарóбиў нашó Анц́и?
Нáша Анця́ така́ хвóра,
Повезли́ йi до доктóра.
Даў йi до́ктор тако́й ма́сти,
Що (што) улы́чить Анц́и кóсти. Ир.

*

Серед селá кóрч́ьма пóва,
Пи́е у нi мóя мила́,
Ой най́ пи́е, здра́ва б́уде,
А на óсынi мóя б́уде. Ир.

*

Ой гада́ў я ма́мко лю́ба, кой́ ся позоря́ло,
Што пóдéме крáсным пóльом гет там до Дуна́ю. Ир.

*

Як я б́уду з Киводору́ (Тыводору́) ступáти
Та дам собi крáсный листóк писáти,
Ой дам листóк у Заричу́ читáти,
Кой́ мя ма́уть до Ирнáвы чекáти. Ир.

*

Пóшоў мильи́й, пóшоў тёмными́ зоря́ми,
Дава́ў собi свiтить (сви́циц) трьóма кали́нками.
Я му не свiтiла, лем е́днá кали́нка —
Бо я му не бы́ла, лем за рóк фрайiрка. Ир.

*

Люби́ў ем ты́ дывко́ за чоты́ры рóчькы,
Я тебé не люби́ў, лем тво́йi дудóчкы,

Як ты яла дывко дудкы не давати,
Най ты дывко любить отиць, твоя мати. Ир.

*

Всы ся хлопцы жєнять, бо ся войны боать —
А я неборачьок, готовый войчьок.
Ой не буду дывчиночку любить,
Бо я їду чьорный чакон носити,
Чьорный чакон та сабличку на плєчи,
Не єдна біла дывка заплаче. Ир.

*

Рубай дуба, най ся коле
Най ся Марин чобот поре,
Най ся поре, я зашу,
Та ще біду пережу. Ир.

*

Дбста ти ся моя мїга повелю,
Продавалась паленочку і вино,
Як єсь взяла роспуцати із водою,
Запалили жоуту корчму над тобою! Ир.

*

Черлена в мене шапочка, ногавицы сини,
Так на мене дывкы липнуть, як на говно свины. Ду.

*

Не стуй пуд вокном, не махай рукавом,
Бо як мамка одыде, я пуйду до тебе. Ду.

*

Ой Марійко, біла дывко, сьдай коло мене,
Тай най виджу іс кым сиджу, цы любиш ты мене?
Ой ду-дуну! дуну-дуну! робити не буду
Кобым мало май великий, женити ся буду! Ду.

*

Через річеньку, через болото
Подай рұченьку мое золото.
Подай рұченьку, подай другую,
Подай личеньку най поцїлюю. Ду.

*

Ой їйду я на ўлицю, та стану, та стану,
Єдна мїла несє книші, а друга сметану.
Ой їйду я на ўлицю тай стану на бочку,
Єдна мїла несє гаты, а друга сорочку. Ду.

*

Уйшли в поле косарі, косит траву на зорі,
 Її люті то косарі бо ви рано почали,
 Хоть ви рано почали, не багато утялі. Ду.

*

На зеленім заріночку
 Піли хлопці зорілочку,
 Єдні піли, другі грали,
 Треті дівки обнимали. Ду.

*

Не спи дівко пуд облочком,	Що бим їх обтирала,
Бо вже темна, темна півка	Ще плакати буду,
І най ти дам шириночку	Самой ня серце болять:
Та пообтирай вівка.	Я-ж твою не буду. Ду.

*

Шуміла дуброва, кой ся розвивала,
 Плакала дівчина, кой ся удавала.
 Не шумі дуброво тай не розвивай ся,
 Не плач дівчино тай не удавай ся! Ду.

*

Плачте вівка, плачте, шуга не всихайте
 Когосьте любіли, того не лишайте. Ду.

*

Мамко моя Суханьова,
 Штось ми хлопця одобрала?
 Хлопця гонна (годна) ги лелью,
 Чісарєви компанью. Ду.

*

Днесь єм ту, днесь єм ту, заўтра повандрюу,
 Дай ми міла личко, най тя поцїлїу.
 Най тя поцїлїу, в личко тай і в дїшу,
 Бо я через тебе погнїти мїшу. Ду.

*

Чісарю, королю, що ты нас вербўєш,
 Малу маш крайїну, чим нас ізгодўєш?
 Не бїйте ся хлопці чісарського роду,
 Сьїють вам пшенїчку, коло Білограду. Ду.

*

Ой Білоград, ой Білоград вїйна на тя стоїть
 Ой не єдну мамку голівка заблїть. Ду.

*

Касарня, касарня, бодайсь ізгоріла!
Не єдного хлопця головка зболіла. Ду.

*

Іванку, вояку, повідж ми на вдяку!
Оленко угорко упала-сь ми в око. Ду.

*

Жаль бы тебе дівко побіу!
Любіу я тя за рік, за два,
Нітко не знау, но ты та я,
А на третій поступило,
Яло знати вшитко село. Ду.

*

Сыли хлопцы у шорнеты
Ныкому их укушити,
Єдно дывча такє было,
Хлопцы с корчмы укупило. Ду.

*

Ке-б была-сь ня мамко в купели зальляла,
Я бы была свою долю с царьом не миняла! Ду.

*

Кой ня мамка удавала,
Велику ми часть давала:
Єдну козу, козел сына —
До полудни коза звыла. Ду.

*

Ростє верба над водою, що я її садила,
Не є того тай не буде, що я го любила!
Бо кого я дуже люблю, тот ми за плечима —
А кого я ненавиджу, тот ми пред очима. Гр. (гл. стор. 161.).

*

Кудá хóджу, хóджу, кóрчму не минау,
Дай жидко паленкы, най ся напивау! Гр.

*

Пóмрем пáйташ, пóмрем, бóдзем в грóбі лéжац,
Мóжеш про ня пáйташ по ярочку бiгац. Гр.

*

На горі, на горі сова огонь креше,
Тотó пєс, не лєгiнь, що за дывкi брєше. Гр.

*

Плávле качá, плávле, сáмо собí рáпче,
 Мáмка ня втопíла, тепёрь за мноў плáче.
 Не плач мáмко, не плач, бо вже тепёрь гóды,
 Бо есь ня втопíла в каламúтнóй водí. Гр.

*

Цы кóнь чорногрýвий, цы я несчаслívый,
 Цы тотá дýвчíна с чóрными очíма? Гр.

*

Побíли, побíли гóлуба сíвого,
 Менí ся так вíдить, ож мóго мíлого.
 Ож йогó побíла, бо вна йогó мíла,
 Буде на недýлю кошúлиця бíла. Гр.

*

Гайóм зеленéнькым водá тече,
 На яворí совá рíща мече.
 Там дýвчíна бíла вíночок íзвíла
 З бервíночку.
 Слезкí проливáла, кой го вíла,
 Вíдтий го у Дуна́й упусти́ла.
 Плынí ты вíночку, краснýй бервíночку
 За милéнькым.
 Ей га́у мóй тэмнýй, зеленéнькýй,
 Скажí менí правду, де милéнькýй?
 Цы го десь взíли, цы го порубáли
 У невóлы? Гр.

*

Плáчте вóчка, плáчте, шúга не всыхáйте,
 Когó-сьте любíли, тепёрь полишáйте. Гр.

*

Любíла-м та́й б́ду бíлого барóна,
 Бы-м íз ним ходíла с Пешту до Будíна (Будима). Гр.

*

Комú мíла, комú кошулíчку шíеш?
 Тобí милýй, тобí, бо в вóйночку íдеш.
 Не ший ёй, не ший тонкýми пítкáми,
 Ой не прилива́й ёй дрóбнými слезкáми! Гр.

*

Кíряў газдá газдýню по-за хýжу за дýню:
 Ей го́й гáздо покáйме ся, íдым домó порáдыме ся,
 Штóбы пропíти!

Пропиў газда когута, жона квочку, курята :

Ей гой газдо і пр.

Пропиў газда гусака, жона гуску, гусята

Ей гой газдо і пр.

Пропиў газда пуляка, жона пўлку, пўльчата :

Ей гой газдо і пр.

Пропиў газда сивулю, жона з себе кошулю,

Ей гой газдо і пр.

Пропиў газда гелету, жона кочарьгу, лопату —

Ей гой газдо покайме ся, ідым домō порадьме ся :
 ньшто пропїти! Гр.

*

Не буду, не буду з борозд воду пїти,

Мусиш ми миленькый з Дуная носїти.

*

Дунаю глубокый то тихенько пlynеш,

Молодости моя то маренько ідеш! Гр.

*

Мїла моя чорнобрыва, не рубай ты сама дрыва

Ай унеси гальбу вина порубають хлбїцы дрыва,

Ай унеси зорїлочкы, узбирають і трїсочкы. Гр.

*

Качали ся вozy з горы, на долины стали,

Любили ся чорні очи, теперь перестали —

Любили ся, кохали ся, мамка их не знала,

Розойшли ся, розтекли ся, як чорненька хмара. Гр.

*

Плавле кача по шрєви, дай ня Бóже Васплєви,

Василь не мой ей гой! я не його, тай не стою коло нього ей гой! Гр.

*

Подєме в катуны, станеме панамп,

Не една дывчина поплаче за нами. Гр.

*

У Зарїцькō рїцы колонны ся мочать,

Греблянські легїны на мене ся бочать.

Най они ся бочать, я ся про ны зайду,

Я собї фрайїра в Дебрецины найду. Гр.

*

Буду, де буду, на Гребли не буду,

Греблянські легїны любїти не буду!

Греблянські легїны на рам гаты носять,

Як прїйде собота, жїдом воду носять. Гр.

*

Не плач біла дівко, бо вже темна нощка,
 Дам ти шириночку, та пообтирай вощка.
 Не обым їх втирала, ще плакати буду,
 Самое ми серце плаче, ож твоя не буду.
 Ож не будеш моя, будеш ты браткова
 Та ш'е будеш у родині фрайрочька моя! Гр.

*

Над Унгваром чорна хмара бурить ся,
 Прийшоў до ня білий шугай, журить ся.
 Не журі ся білий шугай, умый ся,
 На клинчочку білий ручник утри ся,
 На столику качатина печена,
 За столиком паленочька межена.
 У коморі постілочька встелена.
 Лежить на нї біла дівка вблечена
 Цы не будеш біла дівко банувац,
 Як я буду тоту постыль бантувац (кївац).
 Ой не буду білий шугай, не буду,
 Накой уйду за ворота, забуду. Гр.

*

По румену ходжу, румен толочу
 Не дай менé мамко, за когó не хóчу!
 Далá менé мамка, за когó хотыла,
 Обвивать ся батуг вкóло мóго тыла.
 Батуг ся обвивать, паличька пукóче, (трискóче)
 Цы тобi ся мамко плакати не хóче? Гр.

*

Не ходити было млынарськым потоком,
 Не держати было фрайра пуд боком!
 Ай ходити было попуд сад саджений,
 Сокотити было свой винок зелений! Гр.

*

Ай вінку, мой вінку, зелений бервінку,
 Ай бодай ты ізсох на свойім корінку. Гр.

*

Побивай, побивай боднарочьку бочьку
 І тоту на вино тай на паленочьку. Вл.

*

Міла моя матка є ми на тя гадка:
 Любити тя лажу, лиш ти нич не кажу. Вл.

*

Чьорна гора не курі ся, м'оя мила не журі ся,
Най ся журить Буковіна, бо йде на ню твѣрда зима. Вл.

*

Бѣже, Бѣже що чиніти,	Кобѣ менѣ банда гула,
Ширѣкый свѣт ныгдѣ жити,	Взяў бы мене любый Дюла,
Ей ширѣкый, ей окѣло —	Любый Дюла, великый пан,
Ныгдѣ жити: не є с чьѣго! Вл.	Повѣз бы ня в далѣкый край. Вл.

*

*

Піли хлѣпцы, піли, онь кѣрчьма дрыжала,
Май паранна дывка пуд кѣрчмоў стојла.
Не стої дывко, не стої, а іді до дому,
Най тя мѣти счѣше та прійдеш потѣму. Вл.

*

Міла м'оя милуєм тя,	Дѣбрі тѣму Пан Бѣг дає,
Думаш собѣ, ож ѣзьмем тя,	Што на горѣ кѣшар шає,
Ож (ож) тя ѣзьмем, бѣдем тя биц	На долины колибѣчку,
Кед не бѣдеш дѣбре робиц. Вл.	Сѣред селѣ фрайрѣчку. Вл.

*

*

Яруга, яруга на долины друга,
А то ня вбрѣхала бѣда недолуга!
Кобѣ ня вбрѣхала газдѣвска дѣтїна,
А то ня вбрѣхала койдѣська*) тайстрина. Вл.

*

Бѣже, Бѣже з высокѣсти	Двѣ любѣсти, двѣ сѣрденька
Перерваў єсь двѣ любѣсти!	Любїли ся од маленька. —

*

Гѣсподи Бѣже! змїлуй ся над нами!
Не дай погынѣти мѣжи ворогѣми. Вл.

*

У кїш-кѣрты шалѣта, крѣсна дывка богѣта,
Іщи крѣша худѣбна ѣчи чѣрни, подѣба. Вл.

*

У кїш-кѣрты бурянець, за двѣ дѣдкы лѣгїнець
А за пѣтку дѣвчїна с чѣрными ѣчїма. ВШ.

*

І шумїть і гучїть, дрѣбный дѣжджик надѣ**)
А тѣко менѣ молодѣ до домѣнку поведѣ?
Обобраў ся козачѣк на солѣдкѣм медѣ
Гуляй, гуляй чорнобрывка, я тя домѣв поведѣ.

*) койдош = жѣбрак, magy. koldus.

**) Звѣсна пісня: І шумїть і гудїт, дрѣбный дѣщик ідѣ і пр.

Не веді ты менé, ой прошу́ я тебе́,
Бо я зло́го му́жа маю́, бу́де біти менé. ВШ.

*

Сéред селá на ўлиці сидіть когۇт на кўрици,
А на горі старі лю́де, як досۇдять, так най бу́де. ВШ.

*

Сéред селá кóрчма нова́, піе́ у нї мо́я мїла,
Хóче на ня поклоніти, не знаю́ йї(в) што купіти,
Купіў бым йї(в) чóрны́й віга́н (сукма́н),
Зна́уть лю́де, ож я не пан —
Ай куплю́ йї(в) чоботя́та
За три срі́бні золотя́та! ВШ.

*

Ой леты́ло по́тя, сы́ло на драпа́чку,
Купова́ла дывка́ ле́гїне́ви па́чку.
Хоть купу́й, не купу́й, ку́рїти не бу́ду —
Я тебе́ дывко́ любіти не бу́ду. ВШ.

*

На горі драба́чка, сидіть на нї ма́чка,
Менé хло́пцы́ любля́ть, хоть ем не бога́чка. ВШ.

*

Дала́ мені ма́мка коро́ву на мою́ бїдну го́лову,
Пóгна́ла я коро́ву в дубро́ву сама́-м ся верну́ла до до́му.
А коро́ву воўцы́ зъвы́ли, менé до́ма хло́пцы́ вбсы́ли.
Кобы́ тоти воўцы́ здоро́ви, що ми взяли́ журу́ з голо́вы,
Кобы́ мо́я ма́мка здоро́ва, бу́де в мене́ дру́га коро́ва! ВШ.

*

Ой вóвча́рю, синета́рю, покы́нь вóвцы́ па́сти!
Хоть покы́ню, не покы́ню — навчи́ў ем ся кра́сти!
Ай укра́ў ем два бара́нки а трéтю ягни́цю,
Бо вже мені збудова́ли в Сигóты темни́цю! ВШ.

*

Спїва́й до́нько! — Бу́ду ма́мко! бы́ ся го́ры розлы́гали,
Абы́ тоты́ почюва́ли, що із во́лки ночюва́ли. ВШ.

*

Упа́ло я́бличко́ с то́го падаме́нту,
Верні́ ся мо́й сы́ну с то́го регіме́нту!
Не ве́рну́ ся мо́я ма́мко се́го ро́чку зеле́ного,
С то́го кра́ю дале́кого! ВШ.

*

Бїдна мо́я голо́вочка́, що-сь ми нара́біла,
Полю́біла-сь вóвча́рика за гру́дочку сы́ра.

Як вівчаря не любити: у вівчаря вівці,
У вівчаря за ремін'ом білі сороковці. ВШ.

*

Шли дівчата, як паньчата, сперед пана ішли,
Та на своїй головочках красні вінки несли,
Терезіна небозіна май із заду ішла,
І на своїй головочці пышний чепак несла.
Ой імили Терезіну понуд білі бόкы,
Та понесли Терезіну у Дунай глубокый.
Терезіна небозіна трічи ўплавала.
І на свою пані-мáмку жалосно кликала:
Мáмко мōя старенькая! мáеш дывок сым,
Не пуцай їх на вечіркы, буде дōля всым!
Мáмко мōя старенькая! мáеш дывок пять,
Не пуцай їх на вечіркы: нехай дōма сплять!
Мáмко мōя старенькая, мáеш дывкы дві,
Не давай їм распусточку, як-есь дала мнѣ! ВШ.

*

Єй чісарє-корόлю пусті ня на вόлю,
Пусті до касарні стару мамку мōю!
Кой мамка зайшла, нараз заплакала:
Єй, де тоты кучерикы, што я їх кохала! ВШ.

*

Ще было вівчарити тай не женити ся,
З высόкойі полоніны в селό дивити ся! ВШ.

*

Ходять кōзы попуд лōзы, а вōвцы лавкáми,
Єй, хоть якый шанталéба — та все за дывкáми! ВШ.

*

Єй, вōвцы мойї сиві, а кōзы панұры,
Тко вас буде пáсти, як пōду в катұны?
Єй буде вас пáсти пишáлочька глáсна,
Єй буде вас обертáти фрайїрочька нáська. ВШ.

*

Подумаю, подумаю, так собі думаю:
Не є такых спиванόчок, як у рұськōм краю.
Єй не є то в усым світі, як рұська крайіна,
Там спивáє коло нівкы кáждая дывчїна! ВШ.

*

Ой Марїйко чічана, пасулька ты не рвана*)
Ож не рвана, най стойіть, менє дұшка не боліть! ВШ.

*

*) чічана = красна мов лялька; пасулька = фасолька; пасулька не рвана то значить: virgo intacta.

Гй стояла біла дівка на ріцї,
 Купувала білым хлопцям косицьї —
 Гй на што йїх біла дівко купуєш,
 Кой не знаєш, когó собї любуєш? ВШ.

*

Дóле-ж мóя дóле, ты несеренчлїва:
 У худóбної мáтери сїна-м полюбіла!
 У худóбної мáтери, худóбного вóтця,
 Коли собї погадау, кров ми цяпле с сэрца! ВШ.

*

Гй родїнице мóя тай рóдичї мóїї,
 Цы не жаль вам бóде зрїти на бокáньчї мóїї,
 Бокáньчї, бокáньчї, ище с пудкóвкáми,
 Бóдете дзвенїти долó Кошицьáми! ВШ.

*

Менé мáти порóдила, поклáла пуд вóльху;
 Ростї сýне дорогéнькый, не скопїлї дівку!
 Ой я мáмку та не слóхаў, скопїлїў дівчїну,
 А сам взяў ся, закосїчїў зелéноў сашїноў! ВШ.

*

Ой Марїйко чорно́бка, ўсунь ми ся іспуд бóка,
 Бо вже менї не до тéбе, коня́ веду́ть чéрез тéбе. ВШ.

*

Ой Марїйко, біла рúжа, не трéба ти былó мúжа,
 Ей ни мúжа, ни фрайїра, бо ты дівка справедлїва. ВШ.

*

Ой Івáнку, білы́й квїтку, не є тобї пáры в свїтку,
 Кéби тобї пáра бýла, я бы-м тéбе не любїла. ВШ.

*

Дрúгы любїть, менé не хце, перервé ся мóє сэрце!
 Перервало бы ся йóго, а не мóє чéрез ньóго! ВШ.

*

Ой дівчїно молодá, повїж менї, де водá?
 Ей там водá студéна, де вéрбиця зелéна. ВШ.

*

Ей дівчїно молодá! спáрила-сь ми дúшу,
 Хоть і нóчка дúже тéмна, пóтї до тя мúшу. ВШ.

*

Чéрез Дуна́й, чéрез Тїсу ступáй мїла, бо ты лїшу!
 Не лишї ня, бóй ся Бóга, бо я с тобоў ітї гóдна Коп.

В. С Л О В А Р Е Ц Ь.

а. а́дде. а́тде Бі. = гал. отде hier, ebenhier (in der Nähe zeigend).

аж МЛ. wenn, коли. аж одна́ — говориме „ластувка“ — аж є много „ластувки“. — sobald. аж повечеріє, прийду О. sobald die Abenddämmerung eintritt, werde ich kommen.

аж -- аж О. = то — то bald, bald. вівці́ бувáє аж біла, аж чорна, аж голуба, аж тиркáта.

ай Д. aber, але, но.

айбо Стр. aber, doch. та, але. може є, айбо я не відьйу́ то́го.

айно Г. Бч. ja! so ist es! айно oder айло Лв. ja wohl.

амбрéла Д. Regenschirm. it. ombrella.

анакса́м, накса́м НД. Taglohn; cf. magy. napszán Tagewerk. napsámos Taglöhner.

а́нде Лв. отде. а́нде ня чека́йте, я за́раз прийду. — по́тя, што (що) она́джить в зимі; си́ньні йо́му кр́ила; а́нде сáде, а́нде по́де. (а́нде — а́нде = hier — dort).

антогорóчньий НД. vom vorigen Jahre.

а́-як О. ja.

б. бабéц МЛ. Kaulkopf, Cottus. кърти бабцьі.

ба́бин-вовк Д. K. Bärenraupe, erusa Arctiae.

ба́бин-пес О. Стр. ВШ. ба́бин-пес або ба́бин-воўк Бі. Bärenraupe.

ба́бин-пес Л. Wolfsmilchraupe, erusa Deilephilaе euphorbiae.

ба́бин-псик Им. Bärenraupe.

ба́бино або **ды́дино** **лы́то** ВС. fliegender Sommer, Altweibersommer; die im Herbste massenhaft auftretenden, langfädigen Gespinnste gewisser Spinnen [namentlich aus den Gattungen Thomisus (Силяк), Lycosa (Вовчуга) und Theridium (Снович)].

бабо́ны Г. забобони Aberglauben psl. **бáбоуни** superstitio.

бабра́чка Гр. бабранина. велика бабра́чка eine Arbeit, bei der man beschmutzt wird. **бабра́ти** sich beschmutzen. **збабра́ў** er hat sich beschmutzt.

багрíти Вл. ба́гра (багрó Radfelge) складати. керекя́ртóв голе́са багрíть = багра скла́дує.

байбарáк Я. короткий сiра́к. байбарáк мужчiнський Oberkleid für Männer. байбарáк челедóчий Oberkleid

- für Weiber (челєдіна = Weib, Frau, жена).
- б а л е д ж а н і к Д. Rosskäfer, Mistkäfer, Geotrupes stercorarius.
- б а л е г а Я. Mist, Dreck. корóвья балега вóвє ся звичайно гівнєк. — балега уд кур Ім. Hühnerkoth.
- б а л е ж а н к а Вi. Mistkäfer, Geotrupes stercorarius.
- б а л т а З. май малá сокыра. — сокыра З. або фейса бóлша. — топóр З. з дóугым і ширóкым вóстрєм.
- б а л т і н а Вл. мала балта.
- б а н д ú р к а Вл. Gr. Ephemera, Eintagsfliege. plur. бандуркы.
- б а р н я с т ы й НД. dunkelrothbraun.
- б а р н á rothbraunes Pferd; rothbrauner Ochs. cf. magy. barna braun; barnas bräunlich.
- б а р ш у н Я. Barchent материя стяжкова до капелюхив. кресанє з баршунóм Я. Hut mit einer Barchentbinde.
- б а н я. жельзна баня Вi. Eisenhütte. б а н я с plur. банясы робóтник в бани. magy. bányász — сóль на баня Им. Salzwerk. жұпа cf. баня 1) Badeanstalt; Bad. 2) Bergwerk 3) Kuppel. psl. баня balneum magy. bánya = Bergwerk.
- б а р а б е р Кв. Bahnarbeiter. ты барабер послыдныи, ты заволоко! — бараб Ян.
- б а р а б с к и й хлóпец Ян. = хлопец бараба, не тутейский, зашлий (cf. бараб, бараба, барабер).
- б а р а н з е л ь з н и й Я. Ramm-block, желзна баба.
- б а р а н ь ч и к Л. Gallinago gallinula, kleine Bekassine.
- б а р а н ь ч ú к НД. Lanius, Würger.
- б а т ó ж н и к Г. Cichorium intybus, Wegwarte, Cichorie.
- б а ю р Кв. перевязка, що держить на ній руку, коли пряде куделю.
- б ё в к а т и Ир. ВР. blöcken. вóвця бевчить. бёвкауть вóвцы die Schafe blöcken.
- б ё г а р ц ь i О. палочки до цимбалив. nom. sing. бёгарець.
- б ё з д ы л а ! Мар. unwirksam, vergebens! vergebliche Mühe! es wird kein Resultat erzielt!
- б ё к е р н и к и Я. кутасі у байбарáка. nom. sing. бёкерник.
- б е н д ю г Л. Magen magy. bendó cf. ukr. збєндюжити = сильно угнівати.
- б е р в О. Baumstrunk, Baumstamm. Слывають: Лежели берви бервінокóвийи.
- б е р в е н ó Я. ein Baumstamm, an welchem die Aeste abgehackt wurden.
- б е р в і н о к Лв. pervinea, Singrün, dem. бервіночок.
- б е р е г ú л и ц я ВС. Ир. Uferschwalbe, Cotyle riparia; auch weisse Bachstelze, Motacilla alba. — берегулицы капкают у вóду. — psl. брѣгорука ist entschieden Cotyle riparia und nicht хорус, alauda, wie bei slav. Philologen, zum Beispiel bei Miklosich, angegeben wird.
- б ё р д о Мар. скалиста гора; скала.
- б е р е з ь ó в к а НД. Buchfink, Fringilla coelebs. в березы соби гнывдо ўдовбать, в дуплі.
- б е р і в Я... (бирив, бирів) вийт, magy. biró; соўта-берив magy. szolga-biró Stuhlrichter.
- б е р і в н ы й З. reich, богатий. берівни люде.
- б е т е г á т и Кв. слабувати, бетегáє = слабує. бетэжний magy. beteg krank.
- б е т ю г або слáбость МЛ.
- б ё ч к а або мнцька МЛ. plur. бечкы або мнцькы Kätzchen der Bäume.
- б і в н ы й Гр. ergiebig, reich. бивна земля. magy. bó locuples.

- быль І. билина, Staude. На горі зелена была. An der Höhe wächst eine grüne Staude.
- биндзэрь Р. Tabanus bovinus, Viehbreme.
- біти І. на пр. з насіння проці-цьвіту бють олаї aus den Früchten (wörtlich „Samen“) der Sonnenblume wird Oel gepresst.
- бігалка Д. Taumelkäfer, Gy-
rinus. бігалкы бігають по воді;
світлюють ся до сонця зр. гу-
пульск. говіцьї.
- біганка plur. біганкы. Бі. Tau-
melkäfer, Gyrimus.
- бігарник ВС. лайдак magy.
bigaros.
- бідү городіти ВС. або бідү
чиніти Böses thun.
- бѣждерево О. Feldbeifuss Ar-
temisia campestris.
- білі листкы Д. Tussilago far-
fara, Huflattich. кедь поріже
перст, кедь бо што, прикладають
білі листкы до раны.
- білі печункы ВІІІ. білі пе-
чункы (печункы) Лв. Lungen.
чорні печункы Лв. Leber.
- білогрүдець Ян. Wasser-
schwätzer, Cinculus aquaticus.
- білогүрка ВР. Stadtschwalbe,
Fensterschwalbe Chelidon ur-
bica.
- білѣкленъ НД. білѣкле-
нина Д. Feldahorn, Weisse-
bern, Acer campestre.
- біль Лв. gen. masc. Splint, albur-
num. на д'єреві биль үтеше гет.
- білє Я. Wäsche.
- біс. збіс Стр. Tollwuth, Was-
serscheu. од бісу = від ска-
женниці, від шальги.
- благый О. Ду. ВР. in der Be-
deutung: zahm, milde, sanft;
ruhig; gut. благый конь ВР.
пістүє ся вѣвцѣ, абї блга була
О. — глуха жаліва не күсать,
май блга ВС. psl. БЛАГЪ ⚔ꙋꙋѡѡꙋ,
bonus.
- благодать Лв. Wohlwollen;
Liebesgabe; Gnade. з благо-
датоу, з ласкоу, на доброе
дыло.
- блехлик (блешник) Пу. бляшана
мірка. дүркну пять блехликѣв
у Чміля та забүду за вшитку
бідү.
- ближити Р. nahen. минї пѣть-
десеть годів ближитъ без три
ich habe beinahe 47 Jahre.
- близєць (коло Унгвару) Zwilling.
- блѣскавка Лв. Blitz.
- блѣскаць, опалать на хвілю
НД. гал. мовнї грають на по-
году „за тотѣ, гей бы з огня
блѣсне, гей коли тремтїть“
fulgurat, es wetterleuchtet.
- бляхүвка МЛ. blechernes
Gefäss.
- блюдо З. Schüssel. глүбокоє
блюдо. — плиткоє: тарїл З.
(тарїл) два тарелы zwei Teller.
- блюдцѣ. блюдлѣ genit блю-
длѣти. блюдлѣтко genit. блю-
длѣтка Бі. kleine Schüssel.
- блүвати ВС. speien. блүє вадь
рүгать.
- бѣвгар О. пастух, що пасе воли.
боўт О. З.... Gewölbe magy. bolt.
- бѣвчъ І. боўчъ, бѣвчъ, „де водѣ
єя гамүє, калабана“ Tiefstelle
im Fluss, wo das Wasser im
schnellen Fliessen gehindert
wird.
- бѣвчик Д. plur. бѣвчики Lache
„што вода поумывать“ (поумы-
вати == повимивати ausspülen).
- Бог бы вас дагдє дѣйү Стр.
(проклон) etwa: Gott möge
euch wegschaffen! möget ihr
verschwinden.
- богїня О. Labmagen, aboma-
sum.
- Бѣгонько (в верхѣвиннї) пе-
щено, примильно: Бог.
- богар Я. ВС. plur. богарї magy.
bogár хрущ, Käfer.

- бо́грі́да Лв. magy. bokréta, Blumenstrauss.
- бо́дькати О. stechen. бо́дькає er sticht. бо́дька́вий stachelig. — ве́пріна бо́дька́вий корч Ribes grossularia ist ein stacheliger Strauch.
- бо́жа ко́ро́вичька Лв. Marienkäfer, Coccinella septempunctata. ле́ті бо́жа ко́ро́вичька, ле́ті там, де я ся одда́м! (пригов. діти).
- бо́жа ко́ро́вка З. Marienkäfer черле́на, ма́є по со́бі цяточкы. діти приговору́ють: „бо́жа ко́ро́вка! ле́ті на си́нього дуба!“
- бо́жа оле́нка Г. Вл. Ім. Д. ВР. ВС. Marienkäfer. діти беру́ть того хру́щика на руку, даю́ть му лі́зти а відтак зле́тіти, причі́м приговору́ють: „Оле́нко, бо́жа оле́нко! іди́ до Бо́га небе́сного, там ти оти́ць і ма́ти, дасть Бо́г тобі бога́чик. Оле́нко, пове́ди мене́ там, де я ся уddáм!“
- бо́жа рѹ́жа Г. Д. Paeonia officinalis, Pfingstrose. бо́жі рѹ́жі цвиту́т на руса́лях Г. руса́ля Pfingsten psl. роу́салня пѣвте-хостѣ).
- бо́жа хы́жа Лв. Gotteshaus, Kirche. пушо́ў до це́ркви — да́тко лем дако́ли ка́же: до бо́жої хы́жи.
- бо́жый во́лик Г. ВС. Hirschkäfer, Lucanus cervus. бо́жа ко́ро́вка Г. Weibchen des Hirschkäfers.
- бо́жити Я. beeeiden. це́рковник боже́ний до це́ркви; присяга́ў, аби́ соко́тиў це́рков тай служи́ў при́мно“ der Kirchendiener ist beeeidet, dass er die Kirche bewache und willig seinen Dienst versehe. не бы́ли бо́же́ны Лв. sie waren nicht beeeidet.
- бо́жі чо́бо́ткы Г. Rittersporn, Delphinium.
- бо́лень Лв. НД. Aspilus garax, Rappe. Іми́ў два бо́лені.
- боля́чѹвник Г. „зело́ на боля́чкы беру́т; цвѣте́ жо́ўто“.
- бо́йта́рь Г. Hirtenknabe magy. bojtar.
- бомба́к. бомба́к Г. Лв. Стр. Käfer, хру́щ; Melolontha vulgaris, Maikäfer. — ко́нський бомба́к Geotrupes stercorarius, Rosskäfer. — бомба́чок свѣ́тлий Г. Leuchtkäfer, Lampyrus noctiluca. „бомба́кы (Maikäfer) в хроба́ков (тут хроба́к = боро́зняк, Engerling); із того пак она́дыє, обмі́нить ся Стр. бомба́к гно́йный Стр. Rosskäfer.
- бомбо́рышкы З. бомбо́рышкы Бі. nom. sing. бомбо́рышка kleine Körper von kugeliger Gestalt. бомбо́рышкы на во́льсы; су́ть у́пѣ на дубі́ кру́глі бомбо́рышкы (die Galläpfel der Eiche).
- бомбу́лькы на во́льсы НД. die Fruchtkätzchen (Zapfen) der Erle.
- бо́ня ВС. Lache, Pfütze. (cf. кала-бо́ня, кала-ба́ня). по дож-де́ви іме́ ся чо́ловікови на но́гу пѣви́ця, як за́йде в бо́ню.
- бо́рки (бо́рки) Лв. Ир. Backenbart. лиші́ў собі́ бо́рки. брѣ́т-вать собі́ бо́рки. magy. barkó = der Backenbart.
- боро́зда ВР. Ackerfurche; Furche. в Гал. деку́ды пр. в Тер-попільщи́ні: боро́зна. psl. бразда et бразна зѣлаѣ, sulcus.
- боро́сква Ім. Pfirsich, Persica vulgaris.
- боро́щаник Лв. Hedera helix, Epheu, прочита́н magy. borostyan.
- бо́рт МЛ. Baumhöhle. жу́нва си́літ в бо́рти der Specht (Grün specht) wohnt in Baumhöhlen.
- бо́рта О. Baumhöhle „що в се-ре́дині ма́є ды́ру, ві́гнє, а кра́йї

- здорові“. бортаве дерево О. МЛ. = дулаве дерево, hohler Baum.
- босоркánя Г. Л. Г. НД. 1) Hexe 2) Nachtfalter, phalaena. (3) in Gal. hie und da auch: Kröte, bufo magy. boszorkány=Hexe].
- босоркánя мохнáта Д. Nachtfalter, phalaena.
- бóта О, Geschwür.
- бочайістый. О. mit anders gefärbten Seiten. корóва тотá має óчи бочайісти (= докóла очій біла).
- бочіти ся Лв. zürnen; meiden. легіні на мене ся бóчать.
- бо́яти ся вóд (уд) когó Ир. sich vor jmd fürchten. бо́йіть ся уд ньóго.
- бриндáк І. Ду. Вл. Д. ВС. Mai-käfer, Melolontha vulgaris; — Käfer überhaupt; бриндáк кінськый К. Rosskäfer; суть і бриндакы балéджані, што маржнý балегу розійдууть = Copris lunaris, Mondhornkäfer: — в З. бриндáк балéжаний Copris lunaris et Geotrupes stercorarius; — в Ду. бриндáк балéжений Geotrupes stercorarius.
- брíтвати ся НД. (бритвати ся) sich rasieren. бритвауť йогó sie rasieren ihn.
- брич Я. Rasiermesser бритва, обрítити ся sich rasieren. psl. **бриць** et **бритка** ξυράν novacula. брítти ξυράν tondere.
- бруст Г. genit. бросту junge Triebe der Bäume namentl. der Buche. мнóго бросту (в гал. брость genit. брости et брост, genit. бросту).
- брíянчик ВШ. Hummel.
- брюх ВШ. Bauch. в Г. Magen, жолудок.
- бúвалячка Вл. пасúля грúба grosssamige Abart der Phisole (Phaseolus) cf. бúвол, бúвал.
- бúга МЛ. Bubo maximus, Учу, grosse Obreule. бугурéза МЛ. бúга мéнча. бúга гутит, бугурéза кувíкає.
- бугурéц Р. Waldohreule.
- будула́йка О. бóчечка, сундінка.
- бúкати З. brüllen psl. **кóучати** mugire. водня́ий бíка бúкать в болóты der Moorchse (Botaaurus stellaris) brüllt im Sumpfe.
- букáтка ВР. в значеню: варéное мясо. мнóго букáтки (в Гал. буката хлýба = скибка хлýба).
- бúкса Ду. Büchse, пушка, скарбона.
- бúля Л. plur. бúлы Kartoffel. у бúлы нать. — бóмбовкы (бímбовки) ягóды бúлы Beeren der Kartoffelpflanze. (жартовлива примовка: бúлы — бúлы, так бы втя óчи, як цыбúлы!).
- бумбáня Г. Phaseolus multiflorus дуже велика пасúля с черленим цвётом.
- бúнка НД. Coccinella (septempunctata), Marienkäfer, Sonnenkälbchen; приговорюють: бúнко — оленко! полёт до неба!
- буркúш О. magy. burkus значить Прусак; Мадяре в своій національній нетерпимости надали згíрдно те імá на кличку псам а від Мадяр переняли несьвídомо тую назву і рускі селяне.
- буря́н Г. Unkraut.
- бурачénка Я. н. борщ бурачєний.
- буровáньи НД. nom. sing. буровáня круглі сливи, великі, чорні; є і білі буровáньи.
- бутéй овец МЛ. дванадцать сто овец.
- бутнік Г. або луцérна Г. Medicago sativa, Luzerne, ewiger Klee, Schneckenklee, равельник.

бу́ть іти Д. brüllen; ein Getöse verursachen. чуме, коли бутить в ночі водяній біка (Bottaurus stellaris).

бы Бі. dass, damit, підбородник держит клебан, бы вітер не зняй з головы. — бых Р. О. то́бых не ма́ли Р. ко́бых найшоу, то́бых озміу.

бы́дзень Гр. К. ВР. Rinderbieflye, Hypoderma bovis.

„бы́дзень кірять маржину“ Гр.

„му́ха што кірять маргу“ К.

„бы́дзень спудить маргу“ К.

бы́заканка Д. Hypoderma bovis, Rinderbieflye.

бы́зкати ся Д. полошити ся від бизканки. — бы́зкати ся коро́ва.

бы́ло бы ти погано́е Стр. проклон: Unheil über dich!

бы́ляниця Лаг. поле, на котро́м зобра́но кіндирицю (самі́ була́ стирча́ть).

бы́стры́й Ду. schnell; hurtig; feurig; scharfsinnig. бы́стра вода́. бы́стрый ко́нь. бы́стрый чоловік. psl. **бы́стры́** τυχός, citus.

в. ва́вкати МЛ. miauen, нявкати. ко́ты ва́вкють, ко́г ня́вкає.

ва́дь. ва́ть Стр. oder. magy. vagy, vady — ва́дь Я. entweder oder.

ва́дити ся Стр. Лв. сварити ся, ва́дять ся с сусы́дом sie zanken mit ihrem Nachbar. ва́дьба Zänkerei, Zank.

ва́жити свої́м житі́м Пу. sein eigenes Leben auf's Spiel setzen.

ва́лкый сны́г НД. grosser Schneefall, што увалі́ть сны́г вели́кий.

ва́лув ВС. (валов) Trog. genit. валова́.

ва́лушний Стр. zuständig, wohnhaft, зводкы валу́шны? або де быва́уть?

ва́лушний. ва́ловшний НД. спосо́бный, здатный; при́датный,

користний. Не ва́лушний. magy. való wahr, wirklich.

ва́па Лв. де вода́ стоі́ть, што (що) не го́дна істе́чї; грузке́ місто, грязі́ло, ож за́тане маржы́на, не го́дна у́йти з ва́ны Sumpf, Morast, Lache, Tümpel, Pfütze, psl. ва́па λίγγη, stagnum.

ва́ргá Стр. Gärberei. до ва́ргї́ ко́жу у́правити або у́варжити (у́варжити). ко́жу уваржи́у = ски́ру вигарбовав.

ва́ргáрь МЛ. Gärber. ва́ргáри ва́ргую́ть шку́ру. magy. varga = Schuster, Gerber.

ва́ргова́ти Я. gärben, ва́ргована́ шкі́ра = гарбована́ ски́ра.

ва́рмедь сто́лиця. на ва́рмедї́ Землинськóй — ва́рмедський = ца́рський, сто́личний. ва́рмедська шко́ла. — кра́їнська шко́ла = шк. уде́ржувана́ грома́дою.

ва́ртува́ти verb. trans. НД. пильно́вати, ча́товати. ма́чка мышь (мóш) ва́ртує die Katze lauert auf die Maus.

ва́ну́ка НД. innerhalb. во́нка НД. auszen, ausserhalb.

ва́рува́ти Ду. behüten. ня́й Буг ва́рує! Gott behüte!

ва́рча́ти І. knurren, miauen.

ва́рчи́ть ма́цу́р der Kater knurrt.

ва́тру накла́сти О. Feuer schüren.

ва́жеребі́ти ся Ян. Junges bekommen (von der Stute). же́ребна́ коби́ла.

ва́д́чно. ва́д́чны́ Ір. Ду. Höflichkeitsformel etwa: ich bedanke mich, ich bin sehr verbunden.

ва́лика́ жа́ліва НД. Urtica dioica, grosse Brennnessel.

ва́нді́лька І. „скопе́нь, што до́йить“ = ск., до котро́го до́йить. cf. magy. véndel Butterfass.

ва́не́рь Я. ха́рашени́й, що ма́є ва́дріза́ні му́ды.

вербованія Ир. Д. вербóвка Д. Balsamina hortensis, Balsamina (листе подібне до вербового).

версть Гр. поколіне. версть теперь слаба die jetzige Generation ist schwach psl. **врѣсть** et **врѣста** ἡλικία, aetas.

вѣрстний кум. вѣрстна кумá Стр. що власне держить дитину до хресту; богач бере 12—15 кумів до хресту.

верьховінский Р. з верьховини. по верьховінски nach der Weise der Gebirgsbewohner.

веселівка О. Regenbogen, iris.

весельїти Лв. веселым стати heiter werden, sich erheitern. — веселый дуже Вл. sehr heiter; sehr fröhlich.

вечѣрки, вечѣрки Лв. Abendunterhaltungen, вечерниці. на вечурках. по вечурках.

вечѣрниця Лв. Стр. Abendstern. сперед зор сходить зорниця=Morgenstern. — вечерниця Г. зоря вечѣрня, Abendröthe.

вїбачний О. nachsichtig. буйте вїбачні wollen Sie entschuldigen.

вїдко слѣду або вїдко, слѣда куды іде Стр. man sieht die Fährte.

вїдра О. Fischotter, Lutra vulgaris. psl. **вѣдра**.

вїзѣр Гр. ВС. genit. вїзора вѣзѣр З. Fenster. рамна до вїзора Fensterahmen. смєрекова рамна. — фѣтро, де вїзѣр стоїть = гал. футрина Verkleidung. вѣчкó Fenster-scheibe.

вїз'явити ся Рос. уявити ся, виявити ся an's Tageslicht kommen.

вїйде з гáдки Р. es kommt aus dem Sinne, man vergisst.

вїмя Л. Euter.

вїнниця Ім. 1) Weinstock, Weinrebe, Vitis vinifera 2) НД. Weingarten.

вїслонь Lehnessel cf. psl. **слонити** сж acclinari. гал. ослия Bank.

вїти пр. пєс хвостом вє der Hund wedelt mit dem Schwanz.

вїшне Я. cerasus, Weichsel

вїган ВШ. або сукман cf. magy. viganó = Frauenkleid.

вїдбїти від цицьки дитїну О. = відлучити.

вїджджник Ир. Regenschirm.

вїдьма МЛ. in der Bedeutung: Nachtfalter, phalaena.

вїдсохувати се Кв. О. sich abgewöhnen, entwöhnen, відвикнути. вїдсохуваў се від житнього хлїба — Кв. шо вїдсохуваў се свого язїка — то лайдак! О.

вїдтáк (вїтáк) Р. sodann.

вїдчїрати воўну О. вїдчесати.

вїйко (вїко) Я. Augenlid, palpebra.

вїзнака. Р. Kennzeichen (вї=вы).

вїнцильїрка НД. Weinschildlaus, Lecanium vitis.

вїрь О. Hengst. genit. вїрє. купїў одного вїрє er kaufte einen Hengst. genit. воря ВР. psl. **орь** čech. oř Ross.

вїрник Л. парохїянини. моїи вїрники meine Pfarrkinder. psl. **вѣрникъ** πιστός, fidelis.

вїровати Лв. вїрувати Л. glauben. не вїрую тому = гал. не вїрю тому. вїруйте = вїрте.

вїсохувати О. навчити (вї=вы).

вїтерниця Г. Лв. НД. „вихор, што в карїку обєрне“ НД. Wirbelwind. Sturmwind. Gestöber.

вѣчкó Л. вѣчкó на вѣзорї (вїзорї) Fensterscheibe.

вїщѣвнїк Гр. Wahrsager. пошѣў до вїщѣвнїка čech. věstec.

віходити Кв. verb. trans. злічити, вилічити. доктор віходіў хлѡнца (ві=вы).

вовкї Я. Ononis hircina, Hauhechel. Як сухѣ, то беруть на постельне під маржину.

вовкунї Бч. Hungerzweischen nom. sing. вовкун. воўкунї O. Brombeeren.

водиця березѡва Ир. або сѡк березѡвый гал. сок березѡвий Birkensaft.

водичка МЛ. dem. v. водиця Wasser. хоть водички ся наптити.

водовá ящурка Г. Triton, Wassermolch.

водомы́я звич. plur. водомы́й і Коп. „што вода́ ўмыє“ vom Wasser ausgespülte Stelle. твѣрдо велікі водомы́й.

водяна́ хворѡта НД. Wasser-sucht.

водяны́й бїка Стр. Botaurus stellaris, Rohrdommel, Moorochse, букало, гупало, букач, гук. в. б. задыне пысок у воду і буркать як бїка die Rohrdommel taucht ihren Schnabel ins Wasser und brüllt, wie ein Stier (nach der Aussage des Volkes).

водянка Вл. Wassersucht.

воздух І. Лв. Р.... Luft psl. **вѣздоухъ** аѣр; аѣѣр.

в-окрўг Р. rund herum. черв (червь) обтѡчит в окрўг.

волáрь Д. пастырь, што вѡлы пасѣ.

вѡлик бѡжий МЛ. Lucanus cervus, Hirschkäfer.

волѡвоеѡко Ир. Стр. волѡвоеѡко З. волѡвое вѡчко Стр. волѡве вѡчко Мар. волѡве вучкѡ Г. май пицьцьке, крузь плут прѡйде. волѡве ѡчко ВС. має гнѡздо на землі в незахўднум місци, де рїсечко — гнѡздо такѡе доўговїсте, гей токаня́тко (горня́тко). волѡве ѡко Бі. вадь лѡмовїй ко-

рѡль по ломáх (Waldbrüche) бѡвать. Zaunkönig, Zaunschlüpfer, Troglodytes parvulus.

вѡлос Г. Fadenwurm, Wasserkalb, Gordius aquaticus. аж ізѡбе вѡлос з водѡў, то не дѡбре = коли випе волос з водою etc.

вон Ян. Пу. nach Aussen; hinaus. віростут клевакѣ вон. ящурка ўйшла вон die Eidechse entfloh. ўтяг йѡгѡ вон із ямы Пу. er zog ihn aus der Grube heraus. psl. **вѡнѡ** ѣѣо, foras.

вонїти ВШ. Г. Стр. stinken, einen widrigen Geruch verbreiten. рѡба уд головы вонїть ВШ. вода вонїт сѡркоў Г. das Wasser hat einen Schwefelgeruch. понукáч вонїть Стр. der Wiedehopf stinkt. psl. **вонїти** ѣѣти, olere, ukr. воняти.

вонячїй Ир. stinkend, злѡго запаху ukr. вонїчїй.

вороблячкы НД. сливки круглі, червени.

воробѡк Л. Г. ВШ. Spatz, Sperling.

ворожія (правильно: ворозы́ля) на крўмплях Лв. ворозія у крѡмпльїв Стр. die langen, strangförmigen, unterirdischen Ausläufer der Kartoffelpflanze; auch Stengel sammt Blättern derselben rad. **връз**. psl. **повръзати** ѣѣти, ligare cf. **повръзъ** pol. powróz, ruth. повороз.

вѡрох ВС. купа, Haufen. В вѡросї ходїли до школы = разом ходили до школи. у вѡросьї І. в купї.

вѡрча Ир. Лв. вадь пїпáк Geschwür. вѡрча, што ўверже пѡд шийѡў.

воряк І. Hengst, admissarius psl. **оръ**, čech. оѣ, Ross.

впорѣжений борщ Я. борщ підправлений сметаною.

всѣгда всѣгде І. Вл. Лв. ВС.
Ир. überall. не всѣгда nicht
überall; в Гал. всюди, всюда.
всѣкий Я. jeder.

втемесіти ся Лв. утихнути,
ушухнути. вже бысь ся втеме-
сіу = утих бысь.

в уші свинські Лв. Finnen
(Cysticercus cellulosae).

вшіткий ВС. Л. (вшіткій) весь,
всѣй. вшіткій лыс. вшітке
вѣрно. вшитко даў er gab Alles.

вѣдно ВР. вѣнно zusammen.
много баб зійшло ся вѣнно =
много баб зійшло ся в купу.

Г. габа Ир. Welle. габа гучить
die Welle braust magy. hab.

гáдиньий слугá ВШ. гáди-
няча слугá Им. plur. гáди-
нячі слугы. Libellula, Wasser-
jungfer.

гáдника Вi. Kreuzotter auch
гид genannt, womit schliesslich
Schlangen überhaupt bezeich-
net werden.

галáйкати Вл. lärmen; unarti-
kulierte Laute von sich geben.
галáйканя в кóрчмі = співане
і крик в кóрчмі.

гáлас ВР. 1) Fischer 2) Sterna,
Seeschwalbe magy. halasz Fi-
scher.

галóв І. genit. галóва Fischnetz.
галóв із чóрних ниток úпле-
тено = сить на риби з чорних
ниток вишлетено magy. háló.

галúза О. Ast де інде: голúза.

гáмшний чоловик ВШ. „штó
(що) умствѣе, што собі перегá-
дає“ listiger, hämischer Mensch
magy. hamis falsch, unecht.

ганьбѣти ся Л. стидати ся,
sich schämen.

гаракай Кл. Specht, picus.

гарч НД. ВС. magy. harcsa Si-
lurus glanis, Wels, сом.

гасіти жáжду Ир. den Durst
löschen. „напій єм ся водѣ та

угасіу жáжду вадѣ утоліу жáж-
ду—говоримѣ по своійй бѣсѣды“.
гат genit. гатú Ир. хáща, лѣс,
гай.

гвóзд Г. Им. Вл. Ду; plur.
гвозді et гвóзды Им. гвóздик
Л. plur. гвóздики eine Fischart.
nach der Beschreibung: Cottus,
Groppe, Kaulkopf. гвóзд дуже
гузкый хвóст мáс І. — гвóздик
терпкый (rauh), кóле в руку;
дúже му тонкый хвóст; гóлову
му одтинáуть Л.

ге Лв. ге й Г. НД. ги(гы) такы хлó-
пы ге лѣвы. Bauern stark wie Lö-
wen. — ге й горóх wie Erbsen-
samen. — ги я учиніу wie
ich gemacht habe.

гѣла. гѣлла. Стр. aquila Adler.
гѣлы фѣтькауть; лем єднá гелла
лѣтать. гѣлла Лв. Milvus,
Milan. великá гѣлла зр. magy.
héja = Habicht.

гѣньде! Вi. dort in der Ferne.
гѣринг plur. герингí ВС. Hå-
ring.

гертýка Вл. НД. Ир. гыр-
тýка МЛ. Dürsucht, Lungen-
sucht, Schwindsucht cf. nsl.
jetika bulg. ohtik lat. hectica
gr. *ἑκτική*.

гѣрцы plur. або заспóльница
Вл. два тýжны по великóдни
і по рóздві, колі не є посту.
гѣрцный тýждень такóж
і Мýтарева недýля.

гыд Л. = гал. гад Schlange.
я днесь видѣу гидá. гыд ВР.
Kreuzotter; Schlange (найча-
стийше про него кáжуть: овóн
т. є. він). гыд І. Schlange;
Eidechse.

гóрковáня ВС. Bitterling, Rho-
deus amarus.

гнєсь! О. клічка, як гóнє вóвцьи.—
тиру! тирү-ка! як до себе
кличє.

гй́чка у ріш МЛ. Stengel
samt Blättern bei dem Kar-
toffelkraut.

гй́я Пу. Habicht. гй́я б́е ќрета
magu. héja Habicht.

гй́д Я. Jahr. тогй́д im vorigen
Jahre.

гй́я МЛ. треба. не гй́я мені = мені
не потрібно мені гй́я серсаму =
мені треба орудя.

глад́ек Ян. глад́юк або слі-
пак, Blindschleiche, Anguis
fragilis cf. гал. гладун (від того,
що гладкий).

глас пр. іде на глас пак НД.
es reimt sich.

глөг, genit. глөгу Ім. ВР. Бч.
nom. plur. глогы Weissdorn.
глогівка Ду. Weissdorn.

глот́а НД. Gedränge. глотно,
глутно МЛ. глітно, натовпно.
дуже глотно (глутно) в церкві
in der Kirche ist ein grosses
Gedränge.

гляд́ати НД. suchen. глядати
товариша свого psl. **ГЛАДАТИ**
βλέπειν, videre; περιβλέπειν, cir-
cumspicere.

гнй́внй́к О. ein Erzürnter.
гнй́вниќа просй́ти = прос. чоло-
віка, що се розсердй́. хоть якй́
гнй́вники selbst die meist Er-
zürnten.

говёр́ка ВР. Redeweise; Ge-
rede; Gerücht.

говорю́чий Бі. vielsprechend;
gesprächig.

годй́нка Э. Uhr; Taschenuhr,
čech. hodina.

годобаник І, = гал. годоба-
нець, хованець, „што в́озме ма-
лого за свого“ Pflegesohn,
Pflegling.

годобанка І. „што малу́ в́озме
за свою“ Pflgetochter, хова-
ниця.

гойдал́ка Стр. Schaukel, гой-
давка, гойданка, хитанка.

гой́кати НД. кричати, наклику-
вати. гой́кати на кого. згой́кати
на нього = кликне на него.

гольй́нка Пу. Unterschenkel,
Schenkel. на смак бы ти упало,
долы голы́нками бы ти потекло!
(по злому псовать).

голубры́ш Вл. баяр, Vagabund,
Proletarier.

головель́ МЛ. Huchen, Salmo
hucho. головлы́ імáже в Тысьі.
у Гуцулів: головй́ч, головáтиця,
головй́ця.

голівня́ з вáтры МЛ. Brand.

голівенька́ Г. Claviceps pur-
purea, Mutterkorn (в гал. го-
ловня = Tilletia, Ustilago, Ge-
treidebrand).

голоднй́ця у коровы́ Лв. місце
запале межн клубами.

голомпáк Ир. ein noch nackter
Nestvogel, гнй́здох еще голй́й.

голосй́ти ся І. sich hören las-
sen, sich melden. На рыкó-
вици ольй́нь заревé, она́ (т. є.
олениця, ланя) пак ся голосй́ть.

голоснй́цьы́ ВС. НД. in der
Bedeutung: Schläfen, tempora
„за то, што ся подаé (кывать
ся), кедь чоловік говорй́ть [го-
лосниця eigtl. Stimmritze, rima
glottidis, glottis; doch werden
die Schläfen (ukr. вискй́) auch
in vielen Gegenden Galiziens
голоснй́цьы́ oder пўльса (sic!)
genannt].

голубина́ Я. сй́ня фарбка до
бй́ля Waschblau.

голубй́чник ВШ. Taubenhau,
голубник.

голубй́й Я. mehrere Arten blau
blühender Pflanzen unter ande-
ren Cichorium intybus, ja selbst
Ononis hircina.

голубкы́ НД. мясом наповнй́на
капўста галицк. голубцьы́.

голубоќ І. Tauber. голуб-
каня́ І. (Weibchen) Taube.

голúза ВШ. Ast. в гал. голúза, галуза і галузь cf. psl. голъ gr. βλων.

гомзїти Ду. kriechen, блощиці гомзїли psl. гъмзати герере.

гомýла Г. Klumpen. велику гомýлу снýгу накачаý. у Бойків могила в значеню: купа; брїла пр. насипав могилу пшениці — могила снýгу cf. psl. могýла nsl. gomila.

гомот Ду. genit. гóмоту Schall, Gebrause.

гомóк ВС. Erdhaufen. кертїна (кертїця) гребé гóмок на землі. — кертїна нагребé гомкї der Maulwurf wirft Erdhaufen.

горáзд Лар. ВС. ВШ. gut, sehr; wie es sich gehört. навчїли ся горáзд sie haben dies gut eingelernt. — я тямлю горáзд ich gedenke ganz gut.

гордóбыть Ім. genit. гордóбыти Bryonia, Zaunrübe.

горї Г. nach oben, aufrecht. ýха горї держїт лїсиця der Fuchs hält seine Ohren aufrecht.

горнóк звéстный Ду. Kalkofen, Kalkbrennofen пїч, де палят звєсть.

гóрод Стр. Лв. Burg, Castell. befestigter Ort. сїсь гóрод diese Festung.

городїна Ім. Д. плїт, Zaun. городїна або дряща Кл. плїт.

горóшець Бі. ВР. горóшець або ленчанїця Лв. Wicke, Vicia.

горошковáта землá МЛ. eine Bodenart. „нї клеянка, нї пїчáнка“.

гóрчєк НД. гїрчик Стр. Hamster, Cricetus frumentarius гóрчєк гóден напрýтати на двї вїка зєрна magy. hörscög, hörscök.

горщé до воды Я. ein Töpfchen zum Schöpfen des Wassers.

гошїти ся Ду. Гр. гнївати ся, zürnen, aufbrausen.

гошїть ся на нéго Гр. = злий на него. в старосл. гошити parare, готовити, ладити.

глистá О. Wurm, глистá землянá О. Lumbricus terrester, Regenwurm; глистá чоловїча О. Ascaris lumbricoides, Spulwurm.

гранковáты й НД. kantig, eckig гал. гранчастїй.

грéзен З. Traube. два грéзны zwei Trauben psl. грéзнъ uva.

грéзник (винограду) Д. Weintraube.

грївна у ковя Лв. Mähne beim Pferde гал. грива.

гривáк О. гривнáк МЛ. Ringdrossel, Turdus torquatus, кїс гривнатїй, бїлогривець.

грївї й О. mit einem Halsbande пр. вївцá грїва ein dunkel gefórbtes Schaf mit lichtem Halsbande oder ein licht gefárbtes Schaf mit dunklerem Halsbande.

грызáчка ВШ. грызúчка Лв. Wassermelone, Cucumis citrullus кавун (у Бойків: гризачка, гризучка=Brassica rapa).

грядка Гр. жéрдка, на котрї вїшають плáтя в хýжи (хáты).

грязїло Г. Morast. грузавиця.

гýба Лв. Lippe. обї гýбы die beiden Lippen.

гугýр О. grosse Ohreule, Schuhu, Uhu, Bubo maximus.

гугурéц О. Waldohreule, Otus vulgaris.

гук Я. 1) свинé, що сильно рїє. 2) пїсок свинний. свинé гúком рїє, поки йїї не закільчét (закладають кóлець дротяний у гук). чóрна свївище гúком порїла в кертý.

гурболóвка (в Угорчї) або колóтївка Quirl.

гýрка Д. magy. hurka, Blutwurst, Blunze.

- гуркати МЛ. Г. НД. in der Bedeutung girren гал. гуркати, аврукати. голубок гуркати валь гурчїть. гуркауть голубы.
- гусош НД. сороковець (властиво двацятївка magy. husz zwanzig; huszas Zwanziger).
- гуслянка О. сквашїле варене молоко. сперед солодко молоко варєт — а потом кваснїе.
- гучати ВР. brausen, rauschen. вода гучїть.
- г. гавра (гаўра) Г. І. леговище медведя. Медвїдь вбере зємлю та складє колодїя. В гаврі лежїт і сце (= сце) пєрсты.
- газ Стр. пудла кацўста, перєгрызкы, мерьва magy. gaz.
- гагати О. Г. ВС. schnattern. гўска гагає О. гагати Г. подає голос або гагати ВС. гўскы гагавуть ВС.
- гаголиця Д. etwa: „die schnatternde“ Attribut der Gans. што гагонїть. гўска-гаголиця.
- гайда Я. „пустїй пес, що все брєше“ ein häufig bellender Hund.
- галиба, до галибы Вл. в значеню: до чорта! до нужди! magy. galiba = Plackerei; Schwierigkeit.
- галиця Я. Vieh, Haustiere (галиця=корова, вївцє, поросє, кўрка, качька..) [„галиця“ „галиба“ зовуть Гуцули в Жабю гадїну або з мїю Pelias berus, Kreuzotter—варте уваги гїдним, що декуда в Лемкївщинї, так як і на Мазурах зовуть зьвїрата домашнї загалом „гадзїна“ польск. gadzina = гадина].
- гарадичї Д. ВС. Treppe, sходи magy. garadics.
- гаргала (коло Унгвару) коновка, Kanne.
- гаргала Лв. Gurgel. гаргалїзовати Ир. gurgeln.
- гєдзавка НД. Лв. Hypoderna bovis, Rinderbiesfliege.
- гєлєтка Ім. „малá бóчька, в котрõй держати кваснїну вòд кòз“. cf. Gelte, im mittleren Lat. galeta, gelta, gr. γαλιός.
- гєвергїна К. Georgine, Dahlia variabilis.
- гєлюхы або черевá Ду. Gedärme.
- гємбїць Г. НД. genit. гємбцїя magy. gömbös жолудок, Magen. cf. слов. gobec Mund. руск. губа Lippe; Mund. польск. gęba Mund.
- гємбїць Лв. кышка с кáшоў, з мнїсом.
- гєнглывый Пу. гєнглывый Лв. schwächlich, schwach, kränklich. magy. gyenge oder gyöngé schwach.
- гєреговáна НД. Aster, Sternblume cf. magy. kerek = Rad.
- гєрендá або селємено МЛ. Tragbalken, „що почєрез хыжу“, magy. gerenda.
- гєргєлицє Я. гєргєлиця МЛ. Calandra granaria, schwarzer Kornwurm.
- гєргїна НД. Georgine, Dahlia variabilis.
- гєрла (в Мараморòшї, в Крачуновї) Schwein, свиня. гєрля МЛ. = льоха, Sau.
- гєрч О. Geschwür magy. cf. magy. görcs = Krampf; Knoten.
- гєтел Кв. Specht, picus.
- гїба ВІІІ. gїba mageres Pferd.
- гїндати. гїндати Лар. lallen. гїндать дытїна = лепече.
- гїгнути Ду. трунути, stossen.
- гїргáлка ВС. Л. ВІІІ. Gurgel в Гал. гїргáчка, гартанка.
- гїовник Д. (гоўбник) Gründling, Gobio fluviatilis.
- гїовнарь Бі. поломаное, старое дєрево.
- гїомбичькы Ім. plur. Gänseblümchen, Bellis perennis (вла-

ство гомбїчка = magy. gomb. гузик cf. gomb куля, клубець).
 гонгорїчка Г. Sonnenkälbchen, Marienkäfer Coccinella (найчастїше septempunctata). дїти говорять, коли пушчуть: гонгорїчко! спусти крильця на обї былцїа, полеть до божого до́му!“

гонда́ МЛ. кнóроз, Eber. magy. kandiszno.

гондо́ля Лв. Kummer. у гондо́лі = в журбі, im Kummer cf. magy. gondol kümmern.

горондѣйка або дурна́ пасу́ля ВШ. Phaseolus multiflorus, vielblumige Feuerhohne * („дурна́“ тому, бо єї корїне їдке — але насїня великі можна їсти).

гóтел Ян. plur. гóтлы Specht, picus.

гóтур Ян. Auerhahn Tetrao urogallus. гóтка Auerhenne, urogallina.

гרא́гати О. knarren, kwacken. качкї гра́гають.

грана́ти О. волочити. гра́па О. борона. грапа́е грапоу́ = волочить бороною.

грѣхкати Д. grunzen. порося́чка грѣхкати die Sau grunzt.

грїф Я. до качаня дѣрева (бервѣн) в бѣтнїи ein hölzerner am Ende mit Eisen beschlagener Stiel (Griff) zum Herabwälzen der gefällten Baumstämme.

грóфкати Стр. грѣ́хкати Г.

грўнькати Ир. grunzen. свиня́ грóфкати, грѣ́хкати або грўньчїть das Schwein grunzt в Гал. кругўнькати, хрўнькати, хрўнькати. хрўнь Schweinsrüssel; Schwein.

гўжела́ Кв. гўжели́ця МЛ. гўжу́лій plur. гўжу́лій МЛ. гуджу́лей, гуджу́лай, гуджу́лайка Geotrupes stercorarius, Mistkäfer, Rosskäfer. гўжела́ во-

дьяна́ Кв. Wasserkäfer, Hydrophilus piceus et Dyticus, Schwimmkäfer.

гўля́ волу́в МЛ. стадо: сто, пуўдруга сто (150), два́сто волу́в. magy. gulya = Hornviehherde.

гўта́ Лв. Schlag. гўта́ бы ты вбїла! der Schlag soll dich treffen. magy. guta. lat. gutta. it. gotta.

Д. давньїшньїй ВР. давнїйшїй давнїшнеє жїто.

дай́ Бóже здо́ровля́ Лв. Ир. gewöhnlicher Gruss: Gott möge Sie gesund erhalten! дай́ Бóже здо́ровля́! ка́же, што вхóдить до хы́жи; гавда́ одвїту́е: дай́ Бóже здо́ровля́! прóсїме, сьїдайте! — гїсть сьїда́ючи ка́же: дя́ку! што да-што новóе?

да́кый Стр. деякїй (да + кий; да = де). да́кый чоловїк; да́ка жона; да́кое теля́. — ци не родина́ Вам да́ка. Лв. sind sie verwandt mit Ihnen?

дак ле́ мож Лв. (з: дак ле́ мож) де лїше мож.

да́раб ВС ум. да́рабчїк Stück magy. darab.

да́котры́й Д. декотрїй.

да́як ВШ. auch irgend welche Weise.

дворї́ти ВШ. дворї́ти ся Г. den Hof machen; spielen, sich unterhalten. я ся з неў дворї́у = бавив. — двóрят ся у ка́рты; хлóпцы́ двóрят ся = забавля́ют ся. — з Бóгом дворї́ти не мож. — двїрка́ (двóрка) ВШ. Unterhaltung, Scherze.

девя́тка Г. пасу́ля, што у девять ты́жнів, ко́лі одцвїте, можна урвати; сьї́мка што у сьїм ты́жнїв мóжна ўрвати.

дѣ́йжа Г. Д. шафѣ́ль (коло Унгвару) Schaff, Kübel зр. гал. дї́жа, дї́жа. „дѣ́йжа, де по́ять свїны“ Д.

демікати ВШ. подемикати
 ВШ. поламати, потрощити.
 деннік О. Taglöhner. денницька
 робота Taglöhna.
 денце МЛ. dem. v. дно Boden.
 денчанка Бі. Blinddarm, inte-
 stinum coecum.
 дербанка Д. ВС. Hundsrose,
 Rosa canina. хоснууть: роблять
 лєкварь: коли горазд черлені
 дербаньки, то збирають і варять
 на лєкварь; як ся устійть
 у склянках, то солодкоє.
 держек Я. Handgriff.
 дереш І. П. Schimmel, Grau-
 schimmel в Гал. кивь морозо-
 ватий, дерешистий або дереш
 magy. dér, Reif; deres bereift,
 mausfarb.
 деркач Лв. Wiesenknarrer. дер-
 кач живє там, де мокротá.
 держано Стр. Stiel в галицк.
 дєржално.
 дєякі О. = декотрі, einige.
 деримокса МЛ. Бч. eine Strauch-
 art. „має кожу кучеряву а лист,
 як на черешні та май тоустый“.
 „беруть на цибухи (пописари).
 джеджора Я. Eichelheher,
 Garrulus glandarius.
 джєхлый Ян. дуже подібний,
 викапаний. джєхлый Нікола.
 джугас Я. Keilhau mit zwei
 Hörnern „з двома рогами“. чо-
 кан Я. Keilhau mit einem
 Horne oder Zahn.
 дзвонник Л. Glöckner, звонарь.
 дзер або жєнтїце О. сир-
 ватка, Molke.
 дзїндзель К. дзїндзиль ВС.
 НД. дзїндзоль Стр. сопель.
 з носа вісять дзїндзєлі К.
 дзїндзєлі з леду ВС. НД. Eis-
 zarfen. дзїндзольї Стр.
 дзїнькати Д. klingen, klim-
 pern. дзїнькать грєшми.
 дзєовбак Ду. picus, Specht.
 дзямьга Ім. толок до подушо-
 вая (дзямьгана) ягїд винограду.

Кєдь подзямыгать, берє ви-
 ноград у мїх і тѳнче ногами.
 дзямьгати Ім. мяскати, дускати
 на мяску.
 дзюжмик НД. китиця, букет.
 єден дзюжмик цвєтїв ізвїзаний.
 на кестемєн покладє собі дзюж-
 мик або берє у рўкы.
 дивляти ся МЛ. bewundern,
 besichtigen. дивляю ся на мар-
 жїну.
 діка ластѳвка Лв. Uferschwal-
 be, Cotyle riparia.
 діка мацька Ім. D. wilde Katze,
 Felis catus. у льсах бывать.
 діка папрїга Ім. Datura stra-
 monium, Stechapfel.
 дикун Бі. ВС. І. Г. Ім. Ду. Wild-
 schwein, Eber, Keuler. дикун-
 ка Bache, wilde Sau. дикун-
 чата Ім. дикунчата ВС.
 Frischlinge, wilde Ferkel nom.
 sing. дикунча. на дикунѳви
 два клы гори і доли Ду. = у
 діка два кла etc.
 дымкы-салянкы І. цибулы
 дымлені, што садять.
 дымляна ластѳвка Лв. дым-
 нєнка Ян. Rauchschnalbe,
 Hirundo rustica.
 дыннїк Стр. Kürbispflanze. дыня
 печучька што йїїї печуть
 для людїй. свинячька=дыня
 для свинїй.
 дитїнськї зўбы МЛ. Milch-
 zähne.
 дыханє Р. animal. у всєму
 свѳту дыханє всєке psl. д'ыха-
 ннє animal n. пр. вськоє д'ы-
 ханнє да хвалить Господá.
 діїніце Я. Melkgefäss.
 дьїлок Ір. dem. v. дьїл Wald,
 хáща; bewaldeter Berg. попѳд
 дьїлок зеленєнькый унаў снї-
 жок молодєнькый unterhalb des
 grünen Waldes fiel ein frischer
 Schnee зр. румуньск. deal =
 гора.

дóбре рáно! Кв. Лв. (scilicet : най Вам буде sive: дай Вам Боже) guten Morgen wünsche ich! також: дóбрый день.

дóбрый дeнь Лв. guten Tag! дóбрый вечір! Лв. guten Abend!

дóбрый рáнок О. guten Morgen.

дóбрóта Лв. eigtl. Güte. у дóбрóтý = в дóбрим житю.

дóбру нуч! МЛ. дóбру ніч! Ян. дóбру нóч! Лв. gute Nacht (scilicet: перебудьте sive: дóбру ніч дай Вам Боже!) дай Бóже дóбру нуч МЛ.

дóўгый лист Лв. так називають тут загалом письмо з уряду.

дóўговíстый НД. länglich. дóўговíстоє листя folia oblonga.

дóвёршити Стр. vollenden, дóвёршити або дóготóвити дáку роботу.

дóўжáнка Г. горнець високий і тонкий ein hoher, enger Topf.

дóганя́ти І. давати догану, вытыкати хиби. — не доганяй барна́ барны́, бо обéсьте в ярмі! (примовка).

дóготóвити Стр. дóвёршити, скінчити. дóготóвити рóбóту дáку.

дóд́вiвáти Гр. ушкоджувати Schaden verursachen; beschädigen. psl. дóд́квати cogere ко́моу cf. дóд́квати сá molestum fieri. дóд́вiвáуть медвёды тeнтерiцю і овёс і худóбу уби́вáуть.

дóд́умáти сá З. sich entsinnen. най сá дóд́умáу.

дóжджéнка Кв. Feuermolch, Salamandra maculosa. „що на дóждж вiхóдит; коли вийде, ме дóжджити“.

дóзвирáти З. besichtigen, Aufsicht geben.

дóзнавáти сá К. дóвiдати сá.

дóйка З. Лв... Amme psl. дóйáльниця τροφός, nutrix в гал. однакож дiйка=Zitze am Kuh-euter plur. дiйки. — дóйчити дiйтину З. das Kind säugen.

дóкiдати Я. hinzuwerfen, zu-geben.

дóкóль. дóкля Лв. bis.

дóкрýхты Гр. домáк ganz und gar.

дóкус НД. = нáпрaх НД. ganz und gar, gänzlich.

дóлóнь З. гал. долоня, flache Hand.

дóмáка Л. ganz und gar, völlig; ganz. вóрон до-мáка чорний der Rabe ist ganz schwarz. шáшка до-мáка зiїсть жiто der Korn-wurm vernichtet gänzlich die Roggenfrucht.

дóмовiна, трýна, дeрeвiще О. Sarg.

дóпóслiдь ВШ. до остатка.

дóсвiдчити Лв. свiдками дóкáзати durch Zeugen die Wahrheit beweisen.

дóонáдýти Ду. дóонáдýли лóде die Leute trieben es so; die Leute probierten, bis sie dazu brachten, bis sie erfahren haben.

дóстóяти Рос. ausharren. хóчу сесé дóстóяти ich werde darin ausharren.

дóсудiти Л. Д. nach langer Erwägung zu dem Schluss gelangen. дóсудiлисме, што пóдóймеме платню...

дóцигони́ти (коло Середнього) дóгонiти.

дóчóйти Стр. я дóчóй, што вы знáете.

дóшпéнта ВШ. Гр. bis zum Stumpf und Stiel. мóль дóшпéнта поiфý cf. pol. do szczytu.

дóхвáтити Ім. дóпасти, дóхóпити.

дóхóдок Л. Einkommen. дóхóдку мнóго.

дрѣб со́ли Ир. „важить одну мажу: дві мажи = метер“ (так казав селянин; „метер“ відай значить q = петнар метричний).

дрѣбля Ир. дрѣб пр. кури, гуси. дрѣблю кличемо також прійіда, бо приделує гавды (шкодить, робить шкоды). має много дрѣблыі або прійіды.

дрівѳ Я. Holzscheid. дровцѳ Стр. demin.

дринт НД. пр. конь іде у дринт = дуже поволи; кедь швиже = трыпом im Trab, а кедь май швиже то: галупом.

дрібоцький О. дрібенький, ganz klein, sehr klein.

дрік Стр. пень, Stamm. magy. derék. cf. čech. dřik = Rumpf.

дроздїця МЛ. Рос. Drossel, namentl. Singdrossel.

дротянік ВШ. червякы ся чївають; дротянік проїдаты кряг: полотѳны на середїны попроїдує; овѳн жоўтївый, мацьїцькый, не є довжкый, як поўтора центимѳтра; по крягови бывать і гет повертїть. Як удорваў челянник (челядник = чоловік) дротянік в крягом, то буде мати щастя. Raure der Bienennotte oder Wachsschaufe; у Німцїв Drahtwurm = Larve des Saatschnellkäfers, личинка засївника чертастого (Agriotes lineatus).

дрыварня З. дрівїтня Holzkammer čech. dřevarna.

дрўгий Ян. alius, ander. плїстка (Bachstelze) є жоўта і біла — а ластївкї то дрўгї птїхи.

дрячка І. або свербіузка І. Rosa canina, Hundsrose.

дрѳхлявый О. або бетѳжний kränklich, слабовитий psł. **ДРАХЛЪ** σκιδρωπός, morosus. в гал. дрїхлий, дрїхлавий.

дубѳві орїшки Стр. НД. Galläpfel. на дубї геї ябличата

то дубѳві орїшки — інак не звуть. Стр.

дубѳвка Пу. дубѳўка Stöpsel magy. dugó.

дудати ВШ. dudeln. дудан dem. дудашник Dudelsackpfeifer.

дупа НД. Arsch, Steiss. дупу на мяя упнїў = гузицю на мене випїав pol. dupa cf. psł. **ДОС-ПІНА** cavitas. **ДОСГОККА** foramen = hal. ruth. дубка (дупка). дятель має гнїздѳ в дубїї = der Specht nistet in Baumhöhlen.

дуплѳ Ян. НД. Baumhöhle. в дуплї медвїдї сидїт зимї Я.

дурнїячка Вл. дурнѳчка Р. Typhus.

дїка Лв. Ир. НД. дѳка О. in der Bedeutung: Lust; Annehmlichkeit; Gefallen. не дїка ми ходїти ich habe keine Lust zu gehen. як має дѳку казати — wenn er sagen will. скажу хоть на дїку, хоть на недїку ich werde es sagen, ob es gefällt oder nicht. людым не по дїцы Ир. den Leuten gefällt es nicht.

дїтел Г. plur. дятлы. дїтел МЛ. plur. дятлы. дятѳл Пу. plur. дятлы Specht, picus. дятѳр (Марамар.) Specht. plur. дятры.

дїчїти ся Вл. gefallen. не дуже му дїчїло ся = не подобало ся.

дїгнугти Стр. einen Stich versetzen, stechen. паскўднїця дїгнѳ = гадина укўсїть.

дїговнїк К. eine Art Senecio.

Е. єзер Бі.. тисяч. пїнадцять єзерѳв = пїнаїцїть тисяч. — їзир. їзир. їзир. magy. ezer.

єпен Стр.. magy. épen just, eben.

єперка Д. єперя Вр. magy. eperfa. Maulbeerbaum.

есѳ ВШ. отсе, от. есѳ молоко.

єшернѳвка Вл. Regenschirm magy. esernyó.

жк. жа́берина К. же́берина
 О. жа́бирина Г. жа́биритина
 Д. 1) Froschlaich. што жабы
 напущають у воду; з жа́бирины
 чинять ся пуголовки Г. 2)
 Wasserpflanzen namentl. Was-
 serlinsen und Algen.
 жа́блянка Ду. Teich- und Fluss-
 muschel, Anodonta et Unio.
 жа́блячі коріттята Стр. Schalen
 der Teich- oder Flussmu-
 schel.
 жа́жда НД. Durst, Verlangen,
 Begehren. ма́у жа́жду йісти ich
 habe ein Verlangen Kost zu
 nehmen. ма́у жа́жду д́же піти
 ich habe grossen Durst. я вже
 жа́жду згаси́у ich habe meinen
 Durst schon gelöscht.
 жа́ждати Гр. dürsten. д́же
 жа́ждать. — бу́у д́же жадный
 і напй́у ся горазд твёрдо воды
 er hatte einen starken Durst
 und trank sehr viel Wasser.
 жали́ва малá Г. kleine Brenn-
 nessel Urtica urens. „злієша
 малá жали́ва“ die kleine Brenn-
 nessel brennt stärker, als die
 grosse.
 жали́вник Стр. НД. Grasmücke,
 Sylvia.
 жа́лька Ир. Salbei, Salvia.
 жар Бч. in der Bedeutung: Gift,
 brennendes Gift. жаристый
 giftig, venenosus. га́дина має
 жар. га́дина жаріста die Kreuz-
 otter ist giftig.
 же́б VIII. Пу. Ду. Tasche magy.
 zseb. nsl. жер bulg. džep, džeb.
 serb. деп russ. зепь, зѣпъ.
 ture. džeb.
 желъзні́ця НД. желъзні́к
 Eisenbahn. čech. železnice.
 жерді́на I. eigtl. Stange. Гово-
 рять про час так: Колиєь
 бу́у у Иршаві? — Коли сонце
 іщи на одну жерліну б́ло (на
 дві жердіны etc. в міру як
 сонце сходить).

жертувати МЛ. scherzen,
 живый волос Д. Wasserkalb,
 Gordius aquaticus.
 животіти ся Дт. жити ся
 sich nähren. бринда́к животіть
 ся на верблѹ, на дубі = der
 Maikäfer nährt sich von den
 Blättern der Weiden, der
 Eichen.
 жидівські шепкѣ Кв. Raupen
 von Arctia (Bärenspinnerarten;
 die zusammengerollten Raupen
 sind den jüdischen Pelzmützen
 „штрамелех“ ähnlich).
 жидка ВР. Jüdin. в гал. і укр.
 жидівка.
 жили́рь Бі. що живе у газдѹ.
 жінчовка Ль. verheiratete
 Frau, Ehefrau. молодá жінчовка
 junge Frau, молоди́ця.
 жити́ця МЛ. Lieschgras, Phle-
 um pratense.
 жнякати Э. жмакати Я. pres-
 sen, drücken жмкати cf. psl.
жати, **жмж**, **жмєши**,
жмєть comprimere. ұжнякау
 сорочьку. — шма́те жмака́е се
 ма́гльви́ницеу Я. die Wäsche
 wird mit dem Mangelbrett ge-
 mangelt.
 жо́ўкнути Г. gelb werden. жі́то
 жо́вкне, як горазд сухѹе.
 жо́ўта ріпа Г. ВС. або морков
 gelbe Rübe, Möhre Daucus
 carota. мож йісти з мя́сом Г.
 біла ріпа ВС. weisse Rübe.
 біла ріпа ма́рзы die weisse Rübe
 wird als Viehfutter verwendet.
 жо́ўти́й друзд Г. Goldamsel,
 Pirol, Oriolus galbula.
 жо́ўтька НД. в гал. жовтка
 Frühlingssknotenblume, Leuco-
 jum vernum (жовтять писанки).
 жо́ўто́грудок VIII. Goldam-
 mer, Emberiza citrinella.
 жо́ўтя́к Л. ВС. або жо́ўтоє
 пѹте ВС. Goldammer (hie und
 da in Gal. жо́ўтѣк Menschen-
 koth; dagegen жо́ўтѹрка Gold-

ammer, жовтурка). В зміні летять ід хыжам жовтякы.

жоўчо́к ВС. жоўчо́к ВС. Eidotter, жовток.

жолу́док К. ВШ. Magen. жолу́док у коро́ви ВШ. 1. по́цало Wanst 2. чипа́к Haube вы́ще 3. руме́го або кні́ги Psalter 4. кля́г Labmagen. — желу́док Я. psl. **желѣдѣкъ** čech. žaludek pol. żołądek.

жорва́. журва́ МЛ. Specht, picus.

жу́бела Я. Rosskäfer, Geotrupes stercorarius.

жук Им. Lucanus cervus, Hirschkäfer (Männchen); жуко́лиця Им. Hirschkäferweibchen (в гал. жук або бжук = Geotrupes stercorarius, Rosskäfer).

жуко́вина І. перстїнь с камі́нцем mit einem Stein geschmückter Fingerring. — обру́чка = перстїнь без камі́нця ein Fingerring ohne Stein.

жу́рав. жураво́к Ду. Kranich.

жураві́нник Л. „велико́е дерево, ма́є я́блика квасні, гру́бі“.

жураві́й Пу. журавель у студни.

жа́бя робо́та Я. Froschlaich.

З. за Лв. пр. за поў ро́ка бы́ла-м хво́ра ich war ein halbes Jahr krank. за три́ дні drei Tage hindurch.

забо́ры plur. tant. Вл. in der Bedeutung: Pfändung.

забре́нїти МЛ. verb. simplex: брє́нїти. sich verfärben (vom leichten Übergang der Farben. забрє́нїт збу́же = тро́хи пожовтіє das Getreide bekömmmt (beim Reifen) eine gelbliche Färbung.

забу́ти Я. МЛ. vergessen.

заверб́ Г. „там де вербы́ росту́т, коло́ рікы́“.

заверба́ І. верба з дрі́бнїшим листєм.

заві́са З. НД. Лв. Fahne, Kirchenfahne plur. заві́сы.

заву́й genit. заво́ю або верба́ черле́на МЛ. Бч. Purpurweide, Salix purpurea. плету́т кошї і кошарочкы.

загі́нач О. нїж, що загинає ся. Schnappmesser; пра́вый зве ся: колода́ч О. Kneif.

загло́бїти Лв. einstemmen; einkeilen; einnieten; einzwängen. загло́бїў но́гу в пень (пїнь).

загна́ти Стр. Лв. in der Bedeutung: senden, schicken. загна́ў по́сланця. загна́ли кни́жкы. загна́ли за до́ктором = післали за доктором.

загнї́тити се́ О. припалити ся, запечи ся. загнї́тїў се́ хлї́б.

заго́ловок І. Kopfkissen. заго́ловча kleines Kopfkissen. доўгы́й заго́ловок.

загоро́дка Лв. малы́й керт, kleiner Garten.

загра́бкати сіно́ Ир. грабля́ми сіно́ згрї́бати.

загу́рїти ся ВШ. забавити ся, забарити ся. загу́рю́ ся = забавлю́ ся. загу́ря́ти НД. забавити ся. не загу́ряйте = не забавіть ся.

зада́внїсты́й Им. engbrüstig. asthmatisch, заду́шливы́й. зада́внїсты́й во́л = што ма́є малу́ я́рміну.

зада́рь Ир. umsonst, ohne Belohnung. з коша́ ўмечуть тру́ды (= Drohnen, трутії) во́нка, обы́ не йїли за́дарь. — за да́рьны́й хлї́б = хлї́б, що дають за́дарь.

задрї́стати Г. mit Koth (Dreck) besudeln. коро́ва задрї́ще.

за́йда Гр. Ranzen, Tornister, тайстра.

за́йти Вл. in der Bedeutung: ausreichen. ке́дь ми не за́йде = коли ми́ні не вистане. ко́бы гно́ю заходїло = вистарчило. не заходїть гно́ю = не стає, не стар-

- чить. — не зайшло ми тільки гробний ұлатити Пу. = не вистало мині etc. — малым ся зайде Лв. = вдоволяє ся малим er ist mit Wenigem zufrieden.
- зайти ся про ко́го Гр. обійти ся без кого. Я ся про него зайду = я без него обійду ся, без него дам собі раду.
- заклочити Д. ausbrüten; einnisten; hegen. мотыльи заклочили гусыльниця die Schmetterlinge legten Eier; aus denen Raupen ausschlüpfen.
- заколь. за́кля Лв. bis.
- закукури́гати О. за́пяти. закукури́гаў когүт. кукури́же когүт der Hahn kräht.
- заку́т Ду. заку́тиша verborgener Winkel, Schlupfwinkel.
- закучеря́вити ВШ. kräuseln. закучеря́вити ся sich kräuseln.
- залади́ти Г. einrichten, Vorrichtung treffen. як залади́т чоловік.
- залев́чик Вл. ко́лок, што приходить на тингель (вось) а сокотить, обы левч не упаў.
- залиже́чник Я. ко́шль на лижкё.
- залог Лв. залог Г. Pfand. в залог да́ти verpfänden. забирати або побирати залог = pfänden.
- заложити вадь за́правити зубы К. Zähne einsetzen.
- заломистый НД. stark eingefallen; abgesetzt. заломистый берүг = стрёмкий берүг (berip) steiles Ufer.
- залудити (verb. simplex: лудити) ВР. locken. тре́ба залудити паця. полудити паця. лүжу паця = ich locke das Ferkel.
- за́мить ВР. Schneegestöber. за́мить велика. навияло сныгу много; у сныгу пути не видно.
- замо́учкати Вл. zum Schweigen bringen. напосльды за-
- мо́учкаў жидика endlich brachte er den Juden zum Schweigen.
- замы́лити Лв. I. irre führen. замы́лиў мя (ня); irren я замы́лиў = я помы́лиў ся, ich habe geirrt.
- заму́дзкати НД. beschmutzen. заму́дзкати ся schmutzig werden, sich beschmutzen. заму́дзгати НД. заму́дгаў або замастиў сорочку. — заму́дгае ся при роботы.
- заобри́ти Мар. придбати, надбати, у Бойків: приобрести psl. **приобрѣсти** *ἀνακτησθαι*, acquirere.
- запаме́тати Р. in der Bedeutung: vergessen.
- заплатати ВШ. плату (т. є. латку) положить. zufflicken. заплата=латка.
- запльітка НД. коса у дывкы заплетена с стяжкою.
- за́полка НД. Vortuch, Schürze.
- за́правити кру́мпльі Г. заправити бароблі або картофлі.
- запудити когось ВС. застрашити когось jmd. erschrecken.
- запүсто МЛ. umsonst. за-пүсто до мене берё ся. за-пүсто до мене узай ся = гал. чипив ся менё дурно.
- за́ра́з МЛ. mit einem Male.
- за́ринка ВС. = черлена верьба́ ВС. верьба́, што до плетения Purpurweide, Salix purpurea.
- за́силка у корбача НД. Schleife, Schlinge bei der Peitsche.
- засипити Лв. heiser werden. чоловік засипить ма́ло der Mensch wird ein wenig heiser, засипнути item. засип або захрып.
- засы́пнути або захры́пнути Стр. einschlafen, einschlumern.
- за́сова gen. fem. засүв gen. masc. genit. засо́ва або рипа

МЛ. überhängendes Ufer, steiles Ufer.
 за́става Д. Лв. Г. або завіса Fahne; Kirchenfahne slovac. zástava.
 застáвити ся Пу. um die Wette gehen; wetten. за́ставка Wette, Pfand.
 за́тьїчка Н. „што давить“ Fluss; Influenz.
 за́тяти ся З. запукати ся, stutzig werden. ко́нь за́тяю ся або за́тяю ся.
 за́ушниця МЛ. за́ушнице Р. Halsbräune, diphtheritis. [in Gal. за́ушниця 1) Ohrgehänge 2) Fischkiemen 3) Scropheln].
 зачерéти воду Стр. Wasser schöpfen.
 зачírкати ВС. зачеркати, anstreichen. зачírкаєме шва́блик wir streichen ein Schwefelhölzchen an.
 за́шпотити ся Д. гал. пошпóтати ся, пошпóртати ся stolpern, straucheln. ко́нь за́шпотить ся, як скоўзне та хо́че уна́сти.
 (за хрýпльїй) пр. столи́ць захрýпльїй Стр. Lehnstuhl cf. захрýпнути in der Bedeutung: einschlummern.
 за́фойтува́ти ся Пу. задусити ся magy. fojt=ersticken.
 за́яць хы́жнїй Стр. Kaninchen, Lepus cuniculus.
 забáгнути Ян. fassen, erfassen; begreifen. всего не забáгнути па́ночкy!
 забáти Лв. дба́ти. не забáу, подекуди: не́ збам зр. слова́цке: не dzbam.
 збо́р (збір) ВС. З. К. genit. збору Jahrmarkt. зборувáти К. З. відбувати збір або ярмарок. на збо́рі (зборóу) купи́ть во́лы.
 збіс Д. Ир. ВШ. Wuth, Wasserscheu. мушкы́ уд збісу збира́ють на Іван-день із я́сеня man sammelt um Johannis an Eschen

die spanischen Fliegen als Mittel gegen die Tollwuth.
 збі́сити ся Г. wüthend werden. пeс збі́сит ся der Hund wird wüthend, збі́шений пeс wüthender Hund. хрaня́т худóбу, штóбы не збі́сила ся. — пeс ізбі́си́у ся НД.
 збі́сний НД. toll, wüthend, wasserscheu. пeс збі́сний ва́дь збі́сний wüthender Hund čech. běsný.
 зблудити з розу́му О. wahn-sinnig werden.
 збо́рище ВС. торго́виця Markt-platz.
 зборувáти ВС. ярмаркува́ти, на торзá бути. збо́р = ярмарок.
 зва́ти Лв. rufen; einladen. на свáдьбу зва́ти Лв. zur Hochzeit einladen. зва́ти ся heißen.
 зве́рхы МЛ. oben, зверху. по́тя зве́рхы чо́рне а білі грóди der Vogel oben schwarz und an der Brust weiss.
 зве́сть Ду. Гр. Kalkstein, Kalk-spath. мнóго зве́сти eine grosse Menge Kalkstein. зве́сть па́лену полива́ють водо́у і чини́ть ся вапнó psl. **извeсть** calx viva. **извeстьникъ** coementarius.
 звéдати ся Лв. fragen. коли́ ся звéдати wenn man fragt.
 звьі́рэ О. in der Bedeutung: Reh. В нашім лы́сы звьі́рeта стрі́ляють in unserem Walde werden Rehe geschossen.
 звон МЛ. звóнка МЛ. von Aussen. звон поклáдeне.
 зводом Г. ізводом langsam, поволи. кунь іде́ зводом.
 звúтта Марм. = звідти.
 згóрдний Лв. Schmäh-. згóрдне слóво Schmähwort. найгóрше згóрдні слóва: паскúда, босоркáня, злодї́йка, кúрва.
 зголо́ве О. Kopfkissen. зголо́вля МЛ. genit. зголовля́ти psl. **възглавнe** *просеквѣлков.* зго-

ловля́тко МЛ. kleines Kopfkissen.

здо́йїти Лв. ausmelken, видоїти. іди здоїти корову Лв. = в Зяцлові: дійди здоїти корову. — здо́йїть корову. psl. издоити emulgere.

здо́лува́ти Д. arbeiten, bearbeiten magy. dolog Arbeit.

здо́ро́вкнута Ду. einmal: Gott grüss euch! sagen, einmal grüssen. здоро́вкнеме.

здубо́ньїти З. Лв. здубінути здубкати З. Лв. mit den Füssen stampfend ein Getöse verursachen. здубо́ньїли ко́ны на мо́сты.

зду́шіти ся Г. упріти, зогріти ся. я здуші́ю ся.

ме́ньї ду́шно ся Стр. = гал. мені душно. то-м ся іздуші́ю = то-м упрів.

зельзі́нїця Я. Eisenbahn.

зерна́тый Г. повнозерный, великозерный, богатый на зерно, ярец май зернатый eine (an Früchten sehr reiche) sehr ergiebige Gerstenart.

зіма́ Лв. Fieber. — зі́мі Я. zur Winterszeit. льї́ти Я. im Sommer.

злихотї́ло ме́ньї Лв. es wurde mir übel. лихотї́ть ме́ньї es wird mir übel.

зма́глява́ти де́рево Я. = скотити die gefällten Baumstämme herabwälzen.

зме́рзлий Р. in der Bedeutung: мерзениий, обмерзлий, гидкий abschaulich, widerwärtig, scheusslich cf. ukr. мёрзлий = widerwärtig. Де отаман, громада, сотський? Препогане мерзене, мерзле парубоцтво! Ходїте битьця чи боротьця! Бо я борець. Титарівна Т. Шевченка.

зме́рцькі Лв. plur. tantum. Dämmerung. зайдуть нас змерцькі die

Dämmerung wird uns überraschen.

змета́ти Пу. змітовати ВШ. скидати, скидовати. хотя́ть ме́не змітовати з берівства = хочуть мене скидати з віїтства.

змо́жність О. Möglichkeit. по змо́жности nach Möglichkeit.

зна́юність Г. Bekanntmachung, Kenntniss, Bekanntschaft. да́ли йому́ то́то на зна́юність dies wurde ihm bekannt gemacht, er wurde davon verständigt (cf. čech. známost = seznámení, povědomost Bekanntschaft. známý bekannt).

зо́мо́к Ир. ВС. зомк ВС. па́пка, фатка; улетена з ниток сїть на рыбы eine Art Fischgarn. я зіма́ю зомком ры́бу.

зо́нзоль з леду Г. Eiszapfen, сопель, сопяк plur. зонзолї.

зо́пра́вды І. wahrlich, in der That.

зо́ре́е О. = двїна чїнт сє. О. зоріє, es wird Tag.

зру́б ВС. Zimmerung.

зу́бы задні ВС. die hinteren Backenzähne; Mahlzähne.

зу́бнїк Стр. НД. Hyoscyamus niger, Bilsenkraut (підкурюють зі́лем на біль зубів).

зу́вяну́ти verwelken. зу́вяло лі́стя Лв. die Blätter sind welk geworden.

зу́пала́ Я. = па́гле Я. mit Überstürzung, ungestüm, plötzlich.

зу́пять Лв. зупят пр. най ся зупять ка́же! бокорва́н ма́є (бокорва́н = боляк пр. у марги) коро́ва = гал. най ся прич каже, корова має etc.).

зу́рнїця сьві́та НД. Morgenröthe. зу́рнїця опу́ночна ВС. = зу́рнїця, што о пўночи сходит, черлєна, красна; у ве́черї сходит жо́ўта а сьвітова́ ма́є про́білий цьвіт.

и. і. (йі. йо). йвога МЛ. йвога МЛ. йвова ВС. івоўга Кл. Goldamsel, Pirol, Oriolus galbula.

ігра́ти НД. in der Bedeutung tanzen. гра́ти на гусях auf der Geige spielen (в інших сторонах ніт такої розлуки між іграти а граги, і кажуть також: ігра́ти на гусях).

ід Л. до. пушоў ід хыжі.

йіду́чий Я. essbar (у Гуцулів: йіжний).

іж. йіж Igel, Erinaceus europaeus. йіж свинський Лв. свінний йіж Стр. Schweinigel і йіж пёсцьій Лв. пёсьій йіж Стр. Hundsigel (у німецкого люду).

йіжо́ gen. neutr. Д. Igel. Я видьї́ еднї йіжо́: ж. перевёртаты ся на садовіну та наздыват на себе хоть яку́ садовіну і збере на себе та понесе́ в яму. йіжо́ З. йіжо́ по́де по́д едну́ я́блонку тай там ся перевёртаты та наздыва́уть ся на колькы́ я́блыка (ко́лька Stachel). — йіжо́ gen. masc. К. йіжо́ скру́гыть ся у клубо́к; набере́ на ся́ я́блок: переве́рже ся ме́жи я́блыка, наздыва́уть ся я́блыка — тай по́несе. — маржи́ний йіжо́ ги ма́ржина (ма́ржіна), ма́е пёсок тай такы́ лабы́; дру́гий пёсьій ма́е пёсок і по́гта́ ги пёс.

йіжові́на К. на лабі ма́ржіны́ ўросте йіжові́на („біковар“ по мадя́рському) гей бы́ бібак го́лий; хоть уніка́уть желі́зом, хоть лабо́у з йіжа́ обчыра́уть: о́коло обчы́ре лабо́у, так йіжові́на пропа́де.

йіже́к Р. Igel. йіже́к зове́ се в клубо́к, як до него́ бли́жыть се́ чолові́к; від гістїю́ гото́влеть йіже́ка і ма́стятъ ю́шкоу́.

ізбі́сїти ся Стр. сказити ся wuthkrank werden, die Toll-

wuth bekommen, пёс ізбісїть ся der Hund wird toll.

ізбры́зкати Стр. besprengen. ізбры́зкано es wurde besprengt.

ізбунча́ти НД. mit summendem Geräusch fliegen, summen. ізбунчы́ть му́ха.

ізво́н НД. ізво́нка = із ви́и von Aussen.

ізду́шити ся Лв. упрїти sich erhitzen. мены́ думно́ ся Лв. es ist mir sehr heiss.

ізганя́ти Пу. будїти, wecken, aufwecken.

ізгото́вити Гр. зладити, fertig machen, bewerkstelligen. ізгото́влено.

ізмага́ти І. trachten. ізмага́у ich trachte.

ізна́двати. уна́двати Ду. уладити. у правах ся на́двау́ = учив. на́двау́ = уніка́у́ ся, стара́у́ ся.

ізо́мкнї́ти Г. зшибнути, зшибнути, стягнути. ізо́мок ся руг коро́ві = зшибнув ся pig psl. **ізмѣкнѣти** ἐκσπᾶν, extrahere.

ізли́зати І. eigtl. entschlüpfen; entglitschen; verloren gehen. ізли́зауть Руси́аки ме́жи Ма́дярами = по́гнїа́уть, губля́ть ся.

ізука́ти Ду. (ісукати) verderben; zerbrechen; beschädigen; wegspülen (о воды́). ізсу́че vel пока́зїть пугар (по́гар).

ікра́ МЛ. або ву́йма у коровы́, у стря́жки (вувці́) Euter. ікра́ у ры́бы Fischlaich.

ілю́вий міся́ць Лв. Julius.

ілем Ян. ulmus Ruster.

ізго́рний НД. abschüssig, ізго́рна гора́ mons declivis.

іна́к МЛ. anders čech. jinak. іна́кий Я. ander. є́ іна́ка за́паска.

іно́ша Стр. інош Jüngling psl. ю́нша. о́уноша νεανίσκος, iuvenis, cf. magy. inas.

іншак Г. I. BC. Лв. (іншак) anders, auf andere Weise гал. инакше. іншак треба вчинити man muss es anders bewerkstelligen.

іншакый Л. G. ander, verschieden. ворон іншакый, а вже іншакы ворони der Kolkrabe und die Nebelkrähe sind ganz verschiedene Vogelarten. — не є іншакых п'ятят у нас es giebt keine anderen Vogelarten bei uns.

йо! Я. ja! richtig!

ісказати ВІІІ. сказати psl. **исказати** effari.

іскоружити ся НД. sich werfen, спачити ся, звирити ся, повірити ся. іскоружить ся вадь звєрже ся дєрево.

іспєрвў З. спєрвў З. zuerst, von Anfang, anfangs.

істятї НД. стати. істятї лїс. не істятї дєрево. psl. **истати** exsindere.

к. кавка нїрєська Лв. Mandelkrähe, Coracias garrula cf. hal. морєска ворона — так прозвана задля незвичайно, як на на нашї краї, сьвітлої барви). кавкати МЛ. Д. 1) кричати кавкав! кавка кавчить. 2) скавучати, wipeln, коли пубе пса, то пса кавкає.

кадь Стр. кадка Bottich.

казань Лв. praedicatio, *къррррр* Predigt, проповідь. казань казати проповідати, praedicare, *къррррр*

казити О verderben. хробак казит рїпу = der Engerling (wörtl. Wurm) verdirbt die Kartoffel (рїпа hier=Kartoffel).

калїп НД. Hut (з соломї, з повєсти).

калінка Лв. Schneeball, Viburnum opulus в Гал. найчастїше „каліва“, декуди також „калінка“ (прижітити належить за-

любованє до декотрих вменьшительних форм, котрі тепер не мають вменьшительного значеня як: калинка, сойка, джойка (місто рїдко уживаного соя, джоя), серце місто неуживаного вже тепер сердо, яйце місто неуживаного яйє і пр.).

калўпїр Г. Tanacetum balsamita.

каляти вадь смўгати Ім. besudeln, beschmutzen. каляное вадь смўганое = поплямлене.

калўга Лв. кал ВІІІ. болото, Koth, калўжина Ім. Lache.

камінцьї Г. Vaccinium vitis idaea Preisselbeere. камінцьї мало квасні die Preisselbeeren schmecken ein wenig sauer (säuerlich). камянкы Бі. item (nom. sing. камянка).

капів О. Jagdhund genit. капова magy. коро. як обгойтўє капів.

капканїстїй Л. guttatus, getupft.

капкати BC. рибарї капкают у вóду die Seeschwalben stürzen ins Wasser „падўт у воду“.

капутрїк Ду. Rock, Gehrock, Oberkleid. magy. kaput = Oberrock.

капўшє Ян gen. fem. Schaflaus, Melophagus ovinus.

капчурї Я. пачохи, Strümpfe, Socken. magy. karcza = Socke.

каранїк Пу. жєбрак, што робить собї сам рану.

карап К. худїй поросїок, худє поросї. купїў два карапы.

карапанє О. Kröte, Bufo.

карапатицє Г. Bufo, Kröte.

карїчька на кольїпї НД. Kniescheibe, patella; карїка magy. karika Kreis, Reif, Scheibe.

карўпїль Д. Tanacetum balsamita.

к а т е р в а́ к Ян. Birkhahn Tetrao-
tetrix. к а т е р в а́ чк а Ян. P. Birk-
henne.

к а т р а́ н І. НД. Schürze, Vortuch
(gew. aus Kattun); в горах:
плат.

к а т р а ф о́ й на Бч. к а т р а ф о́ й-
на МЛ. к а т р а ф о́ я МЛ. eine
Strauchart. к о́ рчик, мае ко́ ру
зелену; беру́ть на попи́сари
(цибухи) МЛ. удну́ дыра́ве, лист
як клени́ця, зісподу білий.

к а т у́ н а Вл. Я. Гр. рідше: к а т у́ н.
Soldat plur. к а т у́ ны et к а т у́ н.
к а т у́ н сь к ы й Гр. вояцкый cf.
psl. **КАТЪНЪ** castra. пошо́у в ка-
ту́ ны; magy. katona.

к а т у́ ньчик Пу. або шті́глинц
Stieglitz, Fringilla carduelis.

к а ч у́ лка Д. Walze.

к а ш к а́ т ы й ВІІІ. zerzaust, wim-
perig, gewimpert cf. кошлатий
= haarig.

к а ш е́лка вадь кешелько́ Р. Sie-
benschläfer, Muoxus glis.

к в а́ р т ы́ л ь Я. кватира, станция,
на квартели.

к в а с н і́на Ім. квасна сирватка,
квасна жентиця. „квасніну бе-
ру́ть квасніти у стра́ву, на
при́клад у дб́ню“.

к в і́к а т и К. Гр. quieken. поросі́
кві́к а т ь К. кві́к а т ь ка́ня на
дождж Гр.

к в і́к у́н З. Vanellus cristatus,
Kiebitz.

к в і́тк о́ва т ы й МЛ. bunt ge-
fleckt, gescheckt. рысь кві́т-
к о́ва т а.

к в о́к а т и І. glucksen. квóчка
квóк а т ь.

к в о́л и т и се Рос. жалувати ся;
стогнати. sich beklagen; klagen
ächzen cf. квиліти.

к е́д Лв. wann, wenn, кед кличе
ід собі, ка́же мо́лódжому уд себе,
як в ме́нших рока́х: по́й лем
сю́ды!; старшому ка́же: по́йте
лем сю́да! = kommen Sie her.

к е́д ь ВС. К. Д. З... коли. слы-
па́чка, кедь її удари́ти, іде́ на
да́рабы, а да́рабы ся ме́чут ВС.
die Blindschleiche (Bruch-
schlange, Anguis fragilis), wenn
sie geschlagen wird, bricht in
Stücke, welche sich heftig be-
wegen (bekanntlich ist der
Schwanz dieser Echse sehr Brü-
chig). кедь бы́м тя імі́у у ру́кы,
то́бым тя убі́у З. кедь ся не
на́учить, то не зна́е нич Д.

к е́ л ь т у́ ва́ т и Вл. І. видавати,
споживати. скельтува́ти ви-
дати, спожити magy. költ ver-
zehren, ausgeben.

к е́ л ь о́ х Я. О. або желу́док Я.
Magen.

к е́ н д е́ р і́чк а Лв. dem. v. кен-
дері́ця, Mais. гл. те́п е́ р і́ ц я.

к е́ р е́ к а́ р т о́ в Вл. керекі́рт, ко-
ла́рь, кола́рь, коло́дй, коле-
са́рь „што го́лесá ба́рніть“.
Wagner, Stellmacher, Radma-
cher. іду́ до керекі́ртова го́лесо
пра́вити. magy. kerékgyártó.

к е́ р е́ т вадь хрест Лаг. двадцять
один снопо́в то керет. cf. psl.
КРЪСТЪ сгух, σταυρός.

к е́ р т gen. masc. et керть gen.
fem. Garten magy. kert. керть
шумна́ ein schöner Garten (шум-
ный в знач. красний як в сло-
вацкім: у Лемків: шувный,
шугный м. шумный).

к е́ р т і́на Ім. керті́ця І. Maul-
wurf, Talpa europaea.

к е́ с т е́ м е́н І. хустка dem. ке-
сте́ме́нець. кестемéнчик
хусточка. кестемéн у вола́ НД.
Wamme. кестемéн у дівкы
voller Hals. cf. ngr. **κεστερéλι** =
Mantile. turc. téstimél.

к е́ ц о́к ВІІІ. маленький хлыв для
теляти.

к е́ ч и́к НД. Acipenser ruthenus,
Sterlet magy. kecsage gal. ruth.
чечу́га бук. чучу́га, ngr. **κέτζυζ**.

кí вати. ківати НД. Г. verb. trans. rühren; wiegen. не ківай вадь не бері Г. дьтіну ківать er wiegt das Kind, колише д.

кыма́к Г. Лв. Bienenstock. кыма́к пчол Лв. шість кымаку́в пчул Г. = шість пнів пчл. (властиво кыма́к Stock, Baumstock, кыма́ча collect. Stöcke).

кымысьіти Ду. Вл. ВШ. wimmeln cf. psl. гьмьзати герере, *эрпелн*.

кындирічаний Г. (кындирічаний, кендирічаний) Kukurutz-. єден струк кындирічаний у пірю ein Kukurutzkolben in Scheiden (піря = шумеліне, Lieschen, scheidenförmige Deckblätter der Kolben).

кыпля́ча вода́ НД. Sude, siedendes Wasser.

кíрка ти Рос. кричати: кир-кир! крикати, жа́бка зелена (Huia arborea) кіркає der Laubfrosch quackt. подєякі клічут тоту жабку: кіркалка (cf. hal. кряка, крякавка, крікавка).

кысели́ця з буряко́в Лв. борщ.

кыта́лька НД. снопик, горстка. льішньое (антогорічньое) прядиво мнуть: звя́жуть у кыта́лькы та мнуть нога́ми, абы́ было мяккѳе; чоты́ры вадь пять рúчки вя́же в єдну́ кыта́лку (рúчка = што раз ўтре з конопель); по мня́тю — як ўмне — чмо́ухать чмо́уха́льоу; по́том мы́че ся на желы́зної шітці, по́том на кудє́лу прыві́вать і так прядє́. cf. psl. кы́та ramus; nsl. kita fasciculus.

кыти́ця у вода́ або корѳвы Ду. Wamme.

кышчаний МЛ. Darm-. кишчанá стру́на Darmseite.

кíзлики ВС. кѳзлики НД. кѳзлик Лаг. K. scharfer Hahnenfuss, Ranunculus acer гал. козелєць. кєдь помастїти кѳз-

лика́ми ты́ло, то ўпу́хне дўже. сыро́е не хѳче ма́рга па́сти К. кѳл Лаг. сорок снопів.

кѳнська пя́виця ВС. Pferdeegel.

кѳнськое молоко́ НД. Euphorbia, Wolfsmilch.

кíрка Стр. кѳрка (курка) Ду. Rinde (в Ду. кúрка = гал. кора cortex а кúриця = гал. курка, gallina).

кíряти Стр. гонити. муха, што ма́ргу кірят (= муха, що худобу пúдять; од неї́ быдзакта ся ма́рга — друга впята мýха: пєя́чка або мýха пєса́ (Hippobosca equina). — ма́чка мыши тірять (=кірять) = die Katze verfolgt die Mäuse.

кѳсцьі Г. коса́ші ВС. Orion (Gestirn).

кѳш (кíш на пчѳлы) Стр. Bienenkorb plur. коші.

кíш керт ВШ. малий горѳд, горѳдець magy. kis = малий; kert = горѳд.

клябúк Рос. або наго́ловник Рос. Hut, Kopfbedeckung psl. **клявоу́къ** pileus, *кїзарс*.

кляма́ти Д. шахрувати. verb. perfect. окляма́ти. уклама́ти betrügen. окля́мный betrügerisch. окля́мник Betrüger. čech. oklamati = betrügen.

кля́сти Ян. in der Bedeutung: Samen einsetzen. біб кладúт. фасѳлю, горѳх; кладúт ріпу (= картофлю); капúсту садє́.

кляба́н Стр. Д. Hut cf. psl **клявоу́къ**. (cf. клепа́ня, клапа́ня huzulische Pelzmütze).

клеветáти Ир. in der Bedeutung: schelten. клеветє́ = пѳдлыми слова́ми говоріть, лає (в загально-руск. клеветати verläumden).

клегі́ня або сїка́йка Рос. Bufo, Kröte. клегі́ня ўбе собі

янку в полі і сидіт. (mit княгиня = Fürstin, Frau zusammen zubringen).

клеї́бас Ян Bleistift cf. magy. czerusa.

клепа́ўка, клепа́вка ВР. НД. Pferdebrems, Gastrophilus equi. ма́хатъ ко́нь голово́ў уд не́йі або кле́пле.

клепа́лка Лв. або дубо́вка Лв. Pferdebrems (муха лы́кава і тверда мов луб дубовий).

клепа́ти Н. Д. 1) klopfen 2) klappern. бу́зьок кле́пле. 3) голово́ў клепа́ти mit dem Kopfe werfen. ко́нь кле́пле уд му́хы.

клепа́ч Г. Klopfer; Hammer. пу́голюк спереду́ такий то́ўсты́й, як клепа́ч die Kaulquappe ist vorn verdickt, wie ein Hammer.

клея́нка МЛ. klebriger, lettiger, Boden.

клы Ир. Eckzähne = в галицко-руск. кла s. кло́ва. ко́й еде́н, то ка́жеме: кол (= в гал. кло).

клі́пка ЛВ. НД. ВР. ВШ. Augenlid cf. гал. кліпати очима blinzeln, в Тернопільщині: клі́павка Augenlid).

кльо́нкати О. glucksen. кльо́чка кльо́нкае die Gluckhenne gluckst.

кло Я. Eckzahn, plur. кла.

кло́нц О. Schnabel cf. čech. klvec psł. **кляо́нь** rostrum.

кльо́чка МЛ. клочка, Gluckhenne.

кляга́ниць ВС. Лв. Стр. genit. кляга́нцю Sulze, студенець, студжені ноги. Кляга́ниць пра́влять із лаб, із рыйкы та з ух свини́: на дара́бчики посычу́ть, варя́ть; пото́м як ся зваря́ть добрі, тогды́ пак на мпскы́ або на таньпі́р уливáуть за міро́ў і на місто́ студе́ное покладу́ть, абы́ засты́ло.

кляк. кля́г Л. кля́гу едну́ ло́жку дай мены́. 1) Käselab, жолудок теля́чий 2) молоко́ закля́гане cf. rum. kiag. lat. coagulum.

кля́пус або кле́пус Ян. ein grösserer Nachtfalter namentlich mit dickerem Leibe. Кля́пус лыта́е до сьві́тла, уда́рить на вікно́.

кля́ча Стр. Stute „дѣтко каже: „кобы́ла,“ в Гал. = кляч. у ВС. кобы́ла, што пудло вы́позоруе то: кляча eine Stute vom elenden Aussehen.

клява́к І. Ир. Л. eine kleine Fischart „білі, ма́ють го́лову то́ўсту.“

кля́чка Я. Hacken. кля́чка до тя́гання водо́й.

клячкáня НД. „коро́ва с коро́ткымы, закру́ченымы до середы́ны рога́ми“.

клячкы́ метáти НД. = гал. клячквати. зя́ць клячкы́ ме́че.

кмя́нь genit. кмéню Я. Kümmel.

княгінкы́ К. зіле, росте по ро́внях, мае́ цвіт бі́лий; на ра́сту цвіт сінны́й (раст сінны́й Scilla bifolia, Märzweibel лукі́вка двуліста́).

кобе́л Пу. = 128 лі́трів = 4 ві́ка; ві́ко = 32 лі́трів. cf. psł. **кѣбѣль** медіос.

коб'бы́листе при́шли, тоб'бы́листе утрати́ли Л. wägen Sie gekommen, so würden Sie verlieren.

кобы́лицы́ Лв. Rosspflaumen, великі́ сливки.

коблі́на МЛ. кобли́на І. податок, що священникови приносять в зерні́ селяне. кобли́ну спусты́ти = дати той пода́ток. cf. psł. **кѣбѣль** modius.

кози́ць І. ВШ. plur. tantum Dudelsack, дуды́. дудáш, што дýє у кози́ці, Dudelsackpfeifer, Dudler.

коўбіць Г. *Tinunculus, Rüttel-falk.*
 коўпанька Г. *Galerita cristata, Kothlerche, Haubenlerche.*
 коўтати (коўтати) Ир. НД. *klopfen. коўтати перстом в двері er klopft mit dem Finger an die Thüre.*
 коўтач О. *Specht, picus.*
 коўто́к Я. *Ohrring, Ohrgehänge* (cf. коло Rad; кільце und ко́лець Ring); обручка на палець *Fingering*; перстінь обручка с камінцем *Fingerring mit eingesetztem Schmucksteine in anderen Gegenden: жуковина.*
 ко́жа Стр. НД. 1) *Haut* 2) *Rinde.* — дем. ко́жка НД. ко́жчина (кіжчина) НД. *cortex, Rinde.*
 коза́чка Ї. Лв. *Küchenschabe, Periplaneta orientalis.*
 коза́чка Стр. *Weibchen des Hirschkäfers (kozák); коза́чечка* Лв. *kleinerer Käfer, namentl. Bockkäfer.*
 козо́дрист Ир. *Schneeglöcklein.*
 ко́й ВР. = бойківске коль, ко́лі.
 ко́йдош Вл. *жебрак magy. koldus.*
 ко́кош Лв. *Henne.*
 кол ВШ. *genit. кла Eckzahn а ко́л в плотьі, Pflock. genit. ко́ла.*
 ко́ліба Я. *Sennhütte cf. magy. kaliba Hütte, халуна.*
 ко́льціньї або чіколонки МЛ. *Fingergelenke.*
 ко́лькавий Г. *stachelig.*
 ко́льковник ВС. *Distel. кольковник черлений (= die Distel blüht roth).*
 ко́ловодиця або ко́ловоди́ник МЛ. *Wasserläufer, Totanus.*
 ко́лодязь ВС. Бі. ко́лодязь Я. „кири́ця, як обрубит дере́вом. оди́н ко́лодязь. genit. оди́ного ко́лодези.

ко́лопни́ї. білі ко́лопни́ї. Кв. *Staubhanf, Femmel. зелєні ко́лопни́ї* Кв. *Samenhanf, Mäsch. ко́лопни́ї білі ранче берут ся; пізно што берут ся=зелєні ко́лопни́ї* ВС.
 ко́ля́чник Лв. *Distel. ко́ля́чник, ко́льковник* або чорто́воє насє́їня З.
 ко́нда́ Д. Ир. не ко́рошаний са́мур сви́нний; — ве́перь ско́рошаний; поросі́чка Sau.
 ко́ндаш або сви́нарь Д. па́стырь, що сви́ны пасє. *magy. kondás, kanász.*
 ко́нодрьст Лв. *Schneeglöcklein, Galanthus nivalis.*
 ко́ноплі білі Г. ўберут ко́ноплі білі на́перед, пото́м че́каут два-три ты́жньї і берут зелєні.
 ко́нюха́рь І. Д. па́стырь, што ко́ны пасє, ко́нох.
 ко́пач (Синєвир. Поляна) „друк, ку́л“ *Pflock.*
 ко́пачівля Ир. *collect. Pflöcke; Reisig. орєд чинит гнєздó з малóго ко́пачівля (кажеме хоть ко́пачівля, хоть ріща).*
 ко́пачька з жєльїза Стр. *вадь моты́ка* Стр. *Harke.*
 ко́пи́лець Ду. *Bastard.*
 ко́рбо́нька Стр. Г. *eigtl. Schachtel, Behälter (cf. hal. корóбка Búchse namentl. aus Birkenrinde verfertigt); корбо́нькї жаблячі* або коры́ттята *Schalen der Fluss- und Teichmuschel; корбо́нька, што жалудь у ний сидит* Стр. = *cupulus, Becher der Eichenfrucht (Eichel).*
 ко́рботя́та жаблячі НД. *Schalen der Fluss- und Teichmuschel. nom. sing. корботя́ жабляче.*
 ко́рж Я. пляцок з мєлаю (мєла́й = *Kukurutz).*
 ко́рибóг ВС. ВР. Гр. Л. Вл. *Feldlerche, Alauda arvensis*

- пом. plur. корібогы Гр. et корібогы Л. — за тотó, што летить горі в небо, вóзме стеблó і корить ся Бóгови: берú на Бóга кòл! Вл. — сýть у нас корібогы; вñн коріу Бóга: тй-кай Бóже, бо кòл падє! корібог правó горі летить і співать.
- к о р ы т а й к а ном. pl. корытайкы Бі. Fluss- und Teichmuschel Unio et Anodonta.
- к о р ы т н и ц я ВС. Ир. Г. НД. Д. Schildkröte, Emys lutaria. корытница як кúська (= кустка, Knochen) твєрдá Г. корытница на зорях свйще Н. Д. die Schildkröte lässt ganz in der Frühe, während noch der Morgenstern leuchtet, einen pfeifenden Ton hören. корытница хóдить тйхо по вóды Г. die Schildkröte bewegt sich (geht, schwimmt) langsam im Wasser.
- к о р ы т н и ц я малá ВС. Fluss- und Teichmuschel, Unio et Anodonta.
- к о р ы т о Д. knöchelige Kapsel der Schildkröte. корытница прйче гóлову і нóгы в корыто; дóсьвита úтягне шййку та фйть-кать die Schildkröte zieht den Kopf und die Füße in ihre Knochenkapsel ein. Vor Sonnenaufgang steckt sie den Hals hervor und lässt einen pfeifenden Ton erschallen.
- к о р ы т а н к а К. Бі. Им. Schildkröte, Emys lutaria. держать в дєйжи у помыях К.
- к о р ы т я т а Вл. НД. Им. корытята водяні НД. корытка Лв. корытятка Д. ном. sing. корытятко жáблячое З. Schalender Fluss- und Teichmuschel. корытятка берúть на лыкы дытьом, кєд дытйны пуд-язычница; дають пйты молока вадь вóды íс тóго корытятка Д.
- к о р к о н ы т и. к о р к о т а т и Ду. heiser krähen, krächzen. пр. пйтокурник скорконить або скоркоче гей кóпилець.
- к о р м о ш а вадь журавйник Л. „великое дерево“.
- к о р н ы т а О. rogata vivця, ovis cornuta.
- к о р о л ь О. Ян. корóлик Ян. Zaunkönig, Troglodytes parvulus.
- к о р о л ы ц я ВШ. Kaiserling, Amanita caesarea. — королиця дурна. Fliegenschwamm, Amanita muscaria.
- к о р о м и с л о О. Schulterjoch.
- к о р о м п а в ы й Г. morsch, faul. коромпáве дєрево = уднý порóжне fauler, inwendig hohler Baum.
- к о р о п а в ы й Л. rauh, rissig. коропáва жáба Л. коропáня Л. Лв. НД. коропáне Ян. Kröte, Bufo.
- к о р о с т а в к а Я. Kröte, Bufo. корóставка за нáми се гайту-вáла = гнала за нами (привид забобонний).
- к о р о ш а т и НД. хорошати. кòвь корóшаний castriertes Pferd.
- к о р у в а т и дєрево МЛ. die Rinde abschálen, обдєрти кору з дєрева. обкорýю дєрево = облупую з кори дєрево.
- к о р ч а г Им. gen. masc. в пйньших околицях: корчáга gen. fem. бáнька на вóду, пáленку. с корóткою, гúзкою шййкою psl. кр'чáгъ et кр'чáга керáмлов, Krug.
- к о р ы к Ду. „дєрево не ростúчое, што стырхаві“ ein verkümmertter Baum cf. кворый, хворый гал. хырйти, хйрляти,
- к о с и ц ь ВС. plur. кóсцы Mäher. — кóсйць Бі. Ду. Ир. Wachtelkőnig, Crex pratensis. кóсáк або кóсйць Д. Wachtelkőnig. перепєриця кльче по пóвночи:

- „хоть куда! хоть куда!“ --- ож
 коса́к ры́скать, кой тра́ву ко-
 сить чо́говік.
- коса́к К. Д. Лв. коса́рь О.
 коса́ш О. ВС. косі́ — коса́
 ВР. косі́ць Бі Weberknecht,
 Phalangium paretinum. ды́ти
 ка́жутъ, ке́дь у́торгані но́гы ко-
 сять: косі́ коса́! Д. коли ўм-
 кнеме ла́бу, то ко́сить Бі. ка́-
 жуть, ож ко́сить К. ды́ти при-
 гово́рюють: „косі́-коса́! не бу-
 дѹ, бо я йла лободѹ! го́рка-ж
 мо́я лобода́, ке́дь не зна́у, де
 вода́!“ ВР.
- косма́чькы́ Лв. космо́вкы́
 ВР. коцма́лькы́ НД. Stachel-
 beeren, Beeren von Ribes gros-
 sularia var. pubescens.
- косо́рыти ся К. величати ся
 sich brüsten, gross thun.
- косте́рява І. Schwingel, Fe-
 stuca.
- ко́струб Н. Д. Zotte. ко́стру-
 ба́тий Ир. Н. Д. zottig. се́реть
 у ме́вѣда ко́струба́та.
- ко́трый МЛ. welcher. го́дный
 газда́, котры́й мо́лит ся Бо́гу.
 котры́й — котры́й Д. der
 eine — der andere. ру́жа —
 котра́ біла, котра́ черле́на die
 einen Rosen sind weiss, die
 anderen roth.
- ко́ціба́н Ир. гачок на грянь,
 Feuerkrücke cf. гал. ко́цюба.
- ко́цка Лв. magy. koczka Loos,
 жереб nsl. koccka (із kostka =
 Würfel).
- ко́цінн. Ім. Ribes grossularia
 var. pubescens, Stachelbeere.
- ко́ча́н Лв. кача́н, Strunk.
- ко́чыга ВШ. віз, Wagen cf.
 magy. kocsi=Wagen, Kutsche
 ко́чіш magy. kocsis Kutscher.
- коша́рка МЛ. Korb. коша́рик
 П. Korb. кошѣлик.
- коше́нина ВР. abgemähtes
 Gras; Wiese. ар. гуцульск. ко-
 шени́ця.
- ко́щавый Бі. knöcherig; sehr
 mager. ко́щава жо́на eine sehr
 magere Frau.
- кра́дцьі МЛ. verstohlener
 Weise, кра́дки, кра́дько́м, кра́дь-
 ко́ма.
- кра́инськы́й Вл. кра́евый Landes-
 кра́ище О. кра́ище eigtl. Rand-
 theil; Waldrand кра́ище лы́са.
 во́укуні́ (= драпаки, Brombee-
 ren) у кра́ищех psl. кра́иште
 fines cf. ruth. кра́й in der Be-
 deutung: Rand; кра́й praepos.
 neben, bei z. В. кра́й води.
- кра́нка О. Ast (beim Geweih),
 розсоха. о́лынь ма́е ро́гы с кра́н-
 ками; о́ленице не ма́е ро́гів.
- кра́нка́ти ВР. krächzen. кра́н-
 кають во́роны die Raben kräch-
 zen.
- кра́ска МЛ. frische Gesichtsfar-
 be; blühendes Aussehen. кра́ска
 на дити́ны.
- кре́м МЛ. in der Bedeutung:
 ohne. крем голо́вы ohne Kopf.
- креса́нина Ян. Hut. у Гуцулі́в:
 креса́ня.
- креса́чка Я. мала сокирка до
 побива́ня гонтами (ші́нлами).
- криво́в'яз МЛ. криво́в'ез Рос.
 Wendehals, Jynx torquilla. імі́у
 два криво́в'язы.
- крі́вое желе́зо Ім. гак, На-
 кен.
- криву́ляти ВР. in kreisförmigen
 Linien laufen. за́яць ва́дь
 яцько́ криву́лять=кључку́е.
- криву́лька у па́лиці Я. ge-
 krümmter Griff beim Stocke.
- кря́гы НД. Honigwaben. в кря́-
 гах ме́д НД. cf. кря́га.
- кря́ло Кв. Schirm; Regenschirm,
 Sonnenschirm.
- кря́ла у ры́бы Г. Flossen, pin-
 nae.
- кря́пка Ян. nom. plur. кря́ккѣ
 Rebhuhn, Perdix cinerea.
- кря́сло ва́дь умбра́ла, амбра́-
 ла Бч. Schirm (звѣдтила гал.

креслатьи mit schirmartig ausgebreiteten Zweigen н. пр. креслата тополя).

кровлянка ВС. Blutwurst. маішо = кішка набита кашоу; кішка впят, што ся набивать кровльоу = кровлянка.

кров метати НД. кров мечуть с коровы; с чоловіка, с коня пушяуть; с коровы із зада мече кров рукоу (давний се спосіб „метаня крови“, часто навіть шкодливий худобі).

кромпач або джугас Я. Keilhauе mit zwei Hörnern (Spitzen).

крукати Лв. Стр. krächzen, quacken. крукы крукають Лв. die Raben krächzen. жабы крукають Стр.; die Frösche quacken.

крумпльі Лв. Kartoffeln nom. sing. кромпель, крумпель.

крунькати Ян. grunzen. свині крунькає в Гал. кругунькає.

крутиголовок Д. ВС. ВР. ВШ. крутиголовка Г. крутоголовік Ду. Wendehals, Junx torquilla.

крутыля НД. гал. крутій „што сло́ва не подёржить“. „я не видіу ще тако́го крутылю“.

кряга Г. Wabe. в улеви крягы, де чо́лы но́сят мюд. одна кряга меду eine Honigwabe, один плястер меду.

кряг ВР. плястер меду plur. крягы. — кльіткы Bienenzellen, комірки.

крянчати ВС. schwätzen, krächzen. соро́ка крячїт.

крянкати ВС. ворон крянкат вады крянче cf. кранкати.

крячка Г. Стр. Anthemis cotula, stinkende Hundskamille. крячка во́нїт die Hundskamille hat einen widrigen Geruch.

кувік Ду. ВР. Todtenkauz, Steinkauz, Athene noctua magy. kuvik Todteneule.

кувікати Г. von der Stimme des Ziegenmelkers oder der Todteneule. кувікає дрімюх; дрімюха называють: ну́чник.

кужелá або куде́ль Кв. Spindel.

кузлик Г. scharfer Hahnenfuss, Ranunculus acer. зыля страпáтоє, злбе cf. кізлик, гал. козелёць.

ку́кла І. Puppe.

кукурікати Д. krähen. куриця журиць ся а когүт кукурікати, шё.

кумгёр Б. або нападка eine Art Fischnetz.

ку́мка Я. Unke, Bombinator igneus.

кумкльіщ Лв. Nachtigall, Luscinia.

ку́па Ім. Бі. Kanne. кўпа воды eine Kanne Wasser cf. psl. кьвель modius; lat. cupella, cupa.

купáльниця Ім. in der Bedeutung: Bäder, Badeanstalt, купальня.

ку́пиль Л. nie zufrierende Stelle im Morast. „што ны́гда ды не замёрзат“ опар.

ку́пінка Д. Maulwurfshügel.

куплянка (в Марамо́роши) узкий, високій горнець, в котрий цы́дять молоко́ крїзь цыдильце cf. кўпа lat. cupa.

куриця Г. Henne, gallina.

курицька ВР. „пять (сым) звыздóв; курицька сходить на Іван день, а пак до рёздва на сятый вёчер зайде“. [властиво гал. квóчка угорско-руск. курицька то найбільша звызда Alkyone межи так званими плеядами (Siebengestirn, Plejaden, курята), в чи сла котрих голе око як до би-

- строти видить меньше або більше; всі-ж плеяди то частина скудні зьвізд званої биком (taurus, Stier)].
- к **у́ркати** Г. Ир. 1) girren гóлуб курчіть Ир. (cf. hal. гуркати, гурукати; гурчіть, гурúкає) 2) quacken, ку́рвати. жабы, що ку́ркают на ярі Г. куру́каут жабы.
- к **урма́ниш** Я. що веде дара́бу (сила), що пра́вить, керманіч.
- к **у́ртавка** МЛ. або карапа́ня МЛ. Kröte, Bufo.
- к **урте́нький** П. ganz kurz, sehr kurz. курте́нька ка́зка.
- к **у́ртый** Г. kurz. ку́рти гады. (в Гал. коло Дрогобича: кур-тій).
- к **урча́ти** Лв. 1) quacken. коли в городи́ні жа́бка курчіть (ку́кати), бу́де тогди́ дождь. 2) knurren. жо́лудок курчіть ВШ. der Magen knurrt.
- к **у́рятник** (Сине́вір) ку́рячка ВЛ. Ім. ку́рячка К. ку́ряча трава́ МЛ. ку́рячній З. Vogelknöterich, Polygonum aviculare. ку́ры пасу́т (Сине́вір).
- к **у́сати** ВС. in der Bedeutung: brennen. жа́лива ку́сать die Brennessel brennt. — глу́ха жа́лива не ку́сать, ма́й блага́ die Taubnessel brennt nicht; sie ist sehr milde. глу́ху жа́ливу ку́рять с піны на гости́ць die Taubnessel raucht man in Pfeifen als Mittel gegen Rheumatismus.
- к **у́славка** Ім. ку́славка ва́дь сьі́кавка Бі. Dorngrundel, Cobitis taenia.
- к **успі́ця** Л. сїножа́ть, Wiese, wo das Gras abgemäht wird cf. кошени́ва, кошени́ця.
- к **ута́ч** І. коло Унгвару Feuerkrücke.
- к **ути́ць** Лв. хлыв, Schweinsstall.
- к **уцкурúдз** Ир. Wachtel, Coturnix communis. Я з'іма́у два куцкурúдзы ich habe zwei Wachteln gefangen.
- к **учма́нисты́й** ВС. zottig. шу́ткы ку́чманісты́ cf. ку́чма = Pelzmütze. psl. ко́шчма. pilei genus ку́кка сома.
- к **учма́нкы** ва́дь шу́ткы ВС. Kätzchen namentl. der Weidenbäume. ку́чманкы сятя́ть (святя́ть) на цві́тну неды́лю die Kätzchen (eigentl. Zweige mit Kätzchen namentl. der sog. Palmweide Salix caprea) werden am Palmsonntage in den Kirchen geweiht.
- л. **лаба́нцош** Д. або студе́ньчик Д. Wassermolch. студе́ньчик, ке́дь покла́сти його́ на зе́млю та ца́бать або ла́бать. я і́мнїу є́дно́го лаба́нцоша.
- ла́ба́ти Д. mit den Füßen bewegen, trampeln; zappeln.
- ла́ба́ты́й Бі. mit langen Füßen.
- ла́бки Я. Füße, Beine. ринка на ла́бках = ринка на нога́х. ла́би в сто́лы Füße (beim Tische).
- ла́бко́ О. пес чо́рний з білими ла́бами в Гал. ла́буш, ла́баш.
- ла́вірка Ім. Ду. К. ВР. Ир. ло́вірька Г. ла́вірка ВС. Д. Eichhörnchen, Sciurus vulgaris. ла́вірка пло́дить ся в ха́щі das Eichhorn haust (wörtlich: vermehrt sich) in Wäldern lit. vaivaras, vovèrè psl. ку́веріца hal. ruth. вівірка dial. вовірка.
- ла́гісты́й Кв. ла́йісты́й О. schwarz. ві́вце ла́гіста ein schwarzes Schaf; лише на ды́дька (Teufel) кажут: „чо́рний“.
- ла́дити Ир. in der Bedeutung: beabsichtigen; Vorbereitungen

- treffen. ладіу́ другу́ дівчину
брати. er beabsichtigte ein
anderes Mädchen zu heiraten.
- ла́зиво. НД. Бі. драбина, Leiter.
ла́зиво до ду́пля, де дікі пчолы.
cf. psl. лѣствица scala, κλίμαξ.
лака́тош Іу. Schlosser magy.
lakatas.
- ла́стівка кúца Ян. Chelidon
urbica, Stadtschwalbe, Fenster-
schwalbe.
- ла́стовиця Ду. ВШ. Schwalbe
psl. ластовица χελιδών, hirundo.
ла́стовиця б́ывать на х́бжи ВШ.
- лати́няк Л. латинник, górnisch
katholischer.
- ла́чі plur. tant. НД. р́заницы́
дúже дри́бенькі до молока́, до
пóливкы.
- ла́я МЛ. Meute; Rudel лая псув.
ла́я вовкúв.
- ле́веш ВШ. юшка, Suppe; Sauce.
magy. leves.
- ле́вики Лв. Löwenmaul, Antirrhini-
um.
- ле́вря НД. що обста́не із вина́;
во́ды налье́ і з то́го удавить
ле́врю eine Art schlechten Weines,
Tresterwein; der Lauer,
в польск. lura, в мадярск. löre.
- леда́кый Ім. minderwertig,
gering, ѓича ледáкое у то́й
тенге́рцы schlecht entwickelte
Stengel (Halme) sammt Blättern
bei diesem Mais.
- ле́лик Г. Я. Fledermaus, Ves-
pertilio. миш, ек свече́ного йіст,
ста́не лели́ком; у д́вину не ви́-
дит лели́к; у но́чі л́итає; чим
се зме́ркне, він вже ві́дит Я.
ли́лик Д. ке́дь убі́ти ли́лика́
та ке́дь у́ста пома́стити та дúже
уд то́го у́ста (=уса, уси Schnur-
bart) росту́ть (забобон). ли́лик
Стр. ли́лик або поты́ргач
Лв.
- ле́н Лв. лем вде́н лен у нас сы́-
ють. мно́го й́лну. с т́ым й́лном. —
в Ясе́ню ни́жнім сы́ють лен:
- зеле́нец пі́зний лен; скó-
цень Springlein; пи́ліпец
„лен ны́ рáнний, ны́ пі́зний.“ —
го́ловкы льну товкúть; лен мо́-
чуть, с́ушать, товкúть пак, так
труть, м́ичуть на желе́зної
щі́тцы НД.
- ле́м Лв. Г. Гр. НД. Д. nur.
- ли́вкати О. ein wenig giessen.
ли́вкає во́ди.
- ли́павий ВС. eigtl. klebrig;
schmutzig. ли́пава сорóчка =
ка́лья сорочка, бру́дна сорочка.
- ли́пка Ир. рúчка у се́рна хоть
ли́пова хоть вербо́ва etc. (може
місто ла́пка, ла́бка?).
- ли́си́це О. лисі́ця Г. ВШ.
ли́шка Д. Ир. Fuchs. — у́ха
го́рї держи́т лисі́ця Г. psl. ли-
си́ца, лиска е́т лиска́.
- ли́чыти Стр. личи́ть: де́сять а де́-
сять = двáдцять; двáдцять
а двáдцять = со́рок а три́дцять
сы́мдесять і пр.
- ли́ш І. Ко́п. Вл. ли́ш (ли́шь)
ВШ. ли́ше́ Бі. Г. nur.
- ли́буц К. ли́бус Г. ли́бус
Стр. Kiebitz, Vanellus cristatus
ли́бус ма́є на го́лові хо́вн дер
Kiebitz hat auf dem Kopfe
einen Schopf (Federbusch)
magy. libucz.
- ли́кува́ти МЛ. лі́чити, heilen.
ли́куу́ть бете́жного чо́ловіка =
лі́чать сла́бого чо́ловіка
- ли́ніо́вище Бі. abgestreifte
Haut, од трясу́чыкы (Fieber) ли́-
нови́щем ра́ка обкúрюють (лі́к
забобонний).
- ли́ну́шка З. Butterkrebs, рак
ма́є тве́рду ко́жу; ке́дь об л́и-
ни́у́ ся, то звеме́ „лы́ну́шка“.
(в Га́лицині: ли́нець або „пше-
ни́чник“ від то́го, що ли́нить ся
тогді́, як пше́ниця цвиге́).
- ли́ню́х Лв. пом. plur. лы́нюхы́
(лы́нюхи) Drohne. ма́тка або
ца́риця Bienenkönigin. ро-
бу́тна пчо́ла Arbeiterbiene.

- лыскóвчик** К. Haselmaus, Muscardinus avellanarius.
лыскóвріш ВС. Haselmaus. я імію два лыскóвріші; такый хвóст у лыскóвріша гей в ма-чáти.
лытóшний НД. Стр. лытíшний vom vorigen Jahre. лытíшное вадь антогорíчное прядиво. лытúшний Г. з лыта, рóк-теперíшний. лытúшное жито = рíк-теперíшное жито.
лытóвище МЛ. Sommerzeit; Ort, wo die Herden im Sommer auf der Alm gehalten werden. у лытóвище—тогда, коли брындэю чынат гáзды на пологны́и.
лычítи, польчítи О. zählen гл. личítи.
лыщáна Д. ВС. лыщáнка НД. Haselstrauch, Corylus Avellana.
лыщанік ВР. Haselgebüsch.
лóбда Д. лóпта Ян. Spielball, magy. labda мяч, пилка.
лóвга Лаг. plur. ловгíи, ловгáня Г. ВР. Бі. eine Fischart. лóвга хребтóm чьóрна, очи черлені. — ци мóжно ловгíи йісти? де бы нýt! — у ловгáни мнóго черів ВР.(черевá=Eingeweide).
ловíти ся до чого МЛ. sich woran winden, klettern (von klimmenden Pflanzen). повитíця (Convolvulus) лóвить ся до жита die Ackerwinde klimmt an Kornhalmen empor.
логíна НД. Weissdorn, Crataegus oxyacantha май мiцнiйша тернячка cf. глóг psl. глогъ.
ложéчник Гр. гал. налижник, лижник.
лозá вiнна Ім. вадь вiнниця Weinrebe.
лóмик Пу. ломóвый корóль Г. ломовый корóль Бі. ломóвый корóлик Д. Zaunkönig, Troglodytes parvulus. гнiздó правíть у терню в траві Г.
ломúля. ломулá gen. neutr. Л. Reiser, abgebrochene Zweige, хворóст, ломáче.
лопáтка на горóху, на пасúли ВС. Г. З. Hülse, legumen. nom. plur. лопáтки in Gal. струк dagegen in ВС. струк на кукурудзы = Maiskolben.
лопáткы Г. Hungerzwetschen.
лопóвка НД. рурка, котрóу тягнуть вино з бóчыкы, Weinheber magy. лорó.
лопоньíти Ду. rauschen (mit den Flügeln). лiка кúриця зтопонить i знов сáде die wilde Henne (Birkhenne) flattert rauschend auf, doch setzt sie sich bald wieder.
лопушiстый ВС. breit (von Blättern) eigtl. breit, wie Blätter der Klette (лопúх, lappa).
лоскáч Г. Angeld, завдáток „што ўлоскае по руцi“ (ўлоскае = вилоскае, вибе. виилескае; по тóкмi лоскають в долóнь).
лóтáрь Г. Ир. К. Sumpfdotterblume, Caltha palustris.
лошúк ВС. einjähriges Fohlen. дóкы му гóд миné, дóти лошúк; подóбат вже на конá.
лубáрне Я. де луб мéлют. Gärbermühle; Gärberei (луб = Rinde).
лúдина Я. Kleidung, Kleider. мiсце на лúдину.
лúк-чеснóк О. Art Allium.
лускá О. Schuppe.
лускогорíх О. Nussknacker, Nucifraga caryocatactes.
лускóрiх НД. Myoxus glis, Siebenschläfer.
лúснути НД. knallen. лúсне карбáчóm er knallt mit der Peitsche.

ляця ВС. plur. ляци genit. ляць
„до чоґо прибівають шінґлы“
Sparren.

ляшувати МЛ. чатувати, чігати,
кіт ляшѹе на мыш die Katze
lauert auf die Maus.

лещок Я. Klee, Trifolium.

любісток О. Liebstöckel, Le-
visticum officinale.

(любити). най ся любити
Ир. Д. припрошують так н. пр.
при їднію etwa: ist es gefällig,
belieben sie! — тобы любили
знати? ist es Ihnen angenehm das
zu erfahren?

любшкы Лв. Liebesmittel. такы
завдасть любшкы, штобы ся
любити або што розчинити (роз-
чинити).

люшов Я. до митя начиня цебрѣк.

м. магла Пу. Haufen, злото
і стрѣбло у маглах (cf. могола
et мѣгла).

мажа Стр. magy. mázsa eine
Art Gewicht.

май ВС. Bi. in der Bedeutung
sehr. бриндак дѹба май любити
der Maikäfer kommt auf Ei-
chenbäumen gerne vor. май не
добре = дуже не добре. май-
май НД. kaum; geht noch an;
ще май-май будѣ ес geht noch
an, es reicht noch knapp aus.

майош, маюш Ир. Л. Д. кишка
magy. májos Leberwurst.

маленько Пу. МЛ. Лв. ein we-
nig; etwas. не можете зайти
маленько до мене? können Sie
nicht zu mir auf eine ganz
kurze Zeit kommen? маленько
больше etwas mehr. маленько
густа травá wenig dichtes Gras.
маленько горбатый etwas buckel-
lig. маленько згодя Вл.
nach einiger Weile, nach kurzer
Pause. удошли маленько да́ле
sie legten eine kleine Strecke
Weges weiter zurück. мало
Вл. Кв. О. Ир. etwas málo нам за-

гуді spiele uns ein wenig vor.
станьте máло. постійте máло. на-
чинити майош камоу та máло
мьяса покладе. — máло поле-
жати ein wenig ausruhen. psl.
мáло adv. мѣрѹн, брѣхѹ, дѣлѹн
ragum. мáло полежаць =
трохи полежавши. — мало не
МЛ. Вл. Лв. fast, beinahe. máло
не поуный пугар.

малюговатый Д. пр. свиня
малюговата што мае ўшї (ушї
тут значить: решетину, уграки,
Cysticercus, Finne).

малюх. малюшок МЛ. kleiner
Mensch, Knirps, Zwerg.

мамка З. Пу. Вл. Лв. ВР. Mut-
ter, Mütterchen; мамко моя ста-
рѣнькая! meine alte Mutter!

манголь Я. Mange. ма́ель. та-
чѹка Я. валок до маґльованя.

манна МЛ. der von den Bienen
gesammelte Blütenstaub (sic!)

марá бы сповѣла I. der Teu-
fel mag es sagen.

мараморянки Л. nom. sing. ма-
раморянка. яблыка черлені.

маржина Ян. К. et ма́ржина
K. Vieh, pecus.

маржечий Ян. Vieh-, für das
Vieh bestimmt. білий бурáк
маржечий (ма́рга = Vieh).
маржый К. item.

мариканка Я. така рѣпа eine
Abart der Kartoffel. мариканка
мнѣка і водена; рáно прихó-
дить, рáнче май як дрѹга рѣпа.

мартѣнка Я. plur. мартѣнкї
Schneeglöckchen, Galanthus ni-
valis.

масла́г ВШ. Fischsamen, Coc-
culus suberosus, крутізна на
рыбу; масла́г купууть в боўты
(в склені), товкѹть і дауьт у
кїсто із мукы; метауьт пак тотó
кїсто до воды а потóм пак зби-
рауьт рыбу, што унянчена горї
плавле по воды. масла́к З.
копати глісту вадь нарубати

мніса з воробка́ молодого, пак
маслак потёрти на мўку і ме-
тати́ то́е на во́ду — рыба уд
маслака́ подуріє і мож імати
рука́ми.

ма снї́й бо рщ МЛ. заправлений
„що впоряди́т.“

ма сть́ З. Schmalz. масть сви́нна.
кедь гу́ску утучи́ме, тако́жь
з не́її „масть гу́сяча.“ — масть
коровяча = ма́сло З.

ма сті́ти хы́жу НД. die Hütte
mit Lehm bestreichen.

ма́ти надьі́ю НД. vertrauen,
Vertrauen setzen. я ма́у надьі́ю
у Бо́зы.

ма́тиця ВС. Bienenweisel. у ки-
маку́ пчо́лы; ма́й ста́рша пчо-
ла́ = ма́тиця. пчо́лы чы́нят
кря́гу.

(ма х) у ма ху́ Я. in einem Au-
genblick. у ма ху́ пізна́е.

ма́чанка З. dünner, in Milch
gekochter Maisbrei. квасно́е мо-
локо́ у́льяти в горни́ць та ве-
речи ма́ло мукы́ кынди́ричано́ї,
та пак, як за́кыпіть, то́ бу́де
ма́чанка; — чир чы́нять у нас
з кынди́ричано́ї мукы́ = гал.
колéша.

ма́чка Г. Katze, Mieze. ма-
цур Г. Kater, Miez. ма́чата
Г. junge Kätzchen. cf. magy.
macska germ. Mieze, Miezchen.

ма́чїне Ян. Mohnstengel sammt
Blättern. як се вто́робит ма́к,
то лишáе ся ма́чїне.

медвѣ́дик ВС. медведю́к Р.
Ім. Д. Maulwurfsgrille, Gryllo-
talpa vulgaris.

медвѣ́дице Ян. Bärin.

медї́ти Гр. медом за́правляти.
па́ленка ме́жена Гр. (für ме-
д́жена) = горівка ме́дом за-
правлена.

мекеко́тати або ме́кати Ир.
meckern. коза́ мекеко́че або
ме́кать.

мелай́ Я. Kukurutz. змерза́е ме-
ла́й, бо ма́й студéно.

мелай́на мукá О. Maismehl.

мелы́чик МЛ. Schwanzwirbel.
одри́заў фут ко́ня разо́м з мель-
чыком.

ментува́ти Пу. befreien, er-
lösen magy. megment.

мерѣ́нка ВШ. мересні́к І.
Pfrille, Phoxinus rivularis.

мерї́ндзати Г. wiederkauen,
ruminare. коро́ва мерї́ндже.

ме́ртвоє тьі́ло Ир. Leiche.
умерло́е (scilicet: тьі́ло). не-
сли умерло́е Лв.

ме́рша Д. Aas psl. мр́ша ca-
daver. гуцу́льск. мерша Aas cf.
ме́рша Schindmähre.

мерча́чка НД. Nasskälte;
Sprühregen.

метати́ ВС. werfen psl. метати
βάλλειν, iacere.

мещѣ́рница Гр. головни́й ба-
люк в хаты́, сволок magy.
mester gerenda = Balkenträger.

мы́нька або шу́тка ВР. Бі. Вл.
Kätzchen, amentum, iulus.

мы́рно МЛ. ruhig, спо́кійно.

мы́са НД. grosse Schüssel, ве-
лі́ка миска psl. миса πύαξ, pa-
tina.

мы́то Лв. в укр. мы́то Mauth.
šech. мы́то psl. мы́то merces;
lucrum.

мы́цька Г. Kätzchen, amentum.
мы́цькы́ або шу́ткы́ (по сусї́дних
селах).

мы́шачий огѣ́нь або бомба-
чо́к свѣ́тлый у те́рню ма́й
бо́льше свѣ́тит Г. мы́шачий
огні́к ВС. Leuchtkäfer, Lam-
purigis noctiluca.

мы́шка К. Вл. ВР. мы́шька Ир.
Armmuskel cf. psl. мы́шька.

мї́дянкы́ Г. weisser Bienensaug,
weisse Taubnessel, Lamium
album.

мо́ль Лв. Motte. мо́ль пої́ў.
муль пої́ла Г.

мільчи́на НД. Seichtstelle im Wasser.

мі́сто Бі. МЛ. Ду. = гал. місце, locus. у трьох містах an drei Stellen, an drei Orten. на місто, де пасу́т МЛ. тако́е місто. psl. мѣсто мѣсто, locus. в Гал. те-пер „місто“ означає звичайно oppidum pol. miasto давнїйше градъ, городъ (властиво місце обгороджене, укріплене).

мі́сто Пу. praepos. statt, anstatt. обы́ обста́ли місто стары́х чер-дїв Пу. dass sie statt der alten Mönche bleiben würden. (мі́сяць) в О. 1. пер́ший сь-чень 2. другий сьчень. 3. ма́рот 4. бе́резень 5. тра́вень 6. бї́дзень пер́ший 7. бї́дзень другий 8. сер-пень 9. покрівний (що Покрова на нїм. Покрова пр. Богородиці припадає однакж в жовтї 1/10). 10. жо́ўть 11. падо́листень 12. андрї́йв. — в Я. 1. сьчень (лють, студено) 2. дру́гий сьчень 3. ма́рот 4. бе́резень 5. ма́й 6. бї́дзень 7. дру́гий бї́дзень або иле-вий. 8. се́рпень. 9. жо́ўть. 10. падо́листень 11. гру́день (вже грузь ме́рзне). 12. андрї́йв (в т. м. Андрея, що вовкє х́дет — сьв. Андрея припадає вже 30/11).

мі́хырь О. Лв. Blase, міхур. genit. міхыря.

мі́ху́нка З. Lycoperdon, Stäub-ling. як у́хне, то фу́кать із неї́ чьорним поро́хом.

мла́д О. genit. млади Rüter, Ul-mus. млади́вый О. з млади́. дошкє млади́в.

мно́го О. Г. Ду. ВР. Вл. Лу... viel. премно́го О. P. sehr viel.

мно́жество Стр. Menge.

мо́вкушка Кл. Лв. Г. НД. Eich-hörnchen, Sciurus (vulgaris var. carpathicus) magy. mókus. мо́в-кушка лем у льсы́ бывать Г. das Eichhörnchen wohnt nur

in Wäldern. мо́вкушка ушка ма́е в верх das Eichhörnchen hat aufgerichtete Ohren.

мо́вкушкы́ plur. НД. Backen-
bart.

могі́ла або мі́гла Я. Haufen. могі́ла де́рева. наметала кертїна могі́лу вели́ку der Maulwurf hat einen grossen Erdhaufen aufgeworfen.

мо́зго́ла Бч. хля́вка, kothiges Wetter cf. гуцульск. маскала — розкаль cf. маза́ти, ма́зати, ма́дзгати.

мо́зок в ку́сьцьї (= кустцьї) Г. Knochenmark.

мо́зуль Г. plur. мозулы Schwiele.

мо́кля́жник Рос. Salvia glutinosa, klebrige Salbei.

мо́кротá Лв. Feuchtigkeit psl. мскрота υγρότης, humiditas.

моли́бо́ МЛ. або жа́воронок Alauda arvensis, Feldlerche. genit. моли́бо́га.

мо́лодь Ир. = лєгінчу́кы Ju-
gend. на́ша мо́лодь.

молоди́на НД. junge Triebe. мо́лодина на де́реві у́бивать ся або обно́влять ся, што у́росте.

мо́ло́тник НД. Drescher.

мо́лоч ді́кый Лв. Taraxacum officinale, Kuhblume.

мо́ло́чаник О. Milchner (beim Häring).

мо́моч Г. Teichrose, Nymphaea.

моржо́ла Г. Morast, трасави́ца.

моркї́вник НД. wilde Möhre.

морко́ныти МЛ. brummen. морко́ныть медвї́д на чоло́віка.

морко́тáти Бі. murren. медвї́д морко́че.

мормо́ныти Г. brummen, mur-
meln, murmurare. мормо́ныть
медвї́д.

моро́з Ян. in der Bedeutung:
Reif.

мо́х Лв. Л. in der Bedeutung:
Flaumfedern.

мо́туза́рь Стр. Seiler.

мохна́лька Лв. Assel; Tausendfuss. мохна́льки у вохких містах die Asseln kommen an feuchten Orten vor.

мохня́нка Д. plur. мохнянкі *Salvia argentea* L., Silbersalbei.

мо́шка Ян. Blattlaus, Aphis.

му́дниця НД. му́дьї ВС. *Eo-pynum verrucosus*, Spindelbaum.

му́жчїнске убрaнє Я. чорні штани, schwarze Hosen.

му́ль Г. Motte; Pelzmotte. му́ль поїла кожухы; в запертум місты, де не є во́здух, портїт, да ле ся уклóчт.

му́літи МЛ. in der Bedeutung: unterwaschen: му́лит вода́.

му́лявиця НД. дрібненька риба, ganz kleine Fische. найма́у са-мо́йї му́лявиці.

му́рашцівнїк Ім. *Achillea millefolium*, Schafgarbe. сы́куть і даю́т з отрúбами для пульок і качóк.

му́рий О. graubraun; schmutzig braun укр. му́рий.

му́рнїк Лв. Maurer.

му́рóва лaстóвка Лв. Fensterschwalbe, *Chelidon urbica*. вaдь на хлїві бýвaть, вaдь вон; лaстóвкї берúть кáлу – із кáлу з я́рка прaвлять гнýздó.

му́рянка Стр. ВС. plur. му́рянкї. Ameise, Formica. го мо́к або бéрег му́рянчaный Ameisenhaufen. му́рянкóвї мїшкї Стр. Ameisenpuppen, sogenannte Ameiseneier.

му́рянчачий Г. der Ameisengehörig, Ameisen-. хлóпец говорїт до дрúгого, як найде му́рянкї в кúпї: ци вїды́у єсь му́рянчачого царя? та́й купїнку мéче на хлóпця.

му́са Кв. Noth; Nothwendigkeit. чоловїчку, ци вaм му́са?

му́сaти О. müssen. му́сaте ітї во мно́у.

му́ха́р Г. або ко́ма́р Г. plur. му́ха́ры. ко́ма́ры Gelse, Schnacke.

му́ха́рїце Ян. plur. му́ха́рїцы Eintagsfliege, Ephemera.

му́са́рня Г. Fleischbank, ятки.

на́блїзь І. nahe. von der Nähe, in der Nähe. я на́блїзь медвéдя вїды́у ich habe den Bären von der Nähe gesehen.

наборы́кaти Г. aufwühlen. вода́ наборы́кала я́му та́й покa-йїла зéмлю, што не мож о́рaти.

на́вїды́ти Лв. gerne haben; gerne sehen.

на́вилок ВШ. plur. на́вилкы = пласт сїна.

на́внува́ти З. слабувати. на́внує на но́гу = слабує на ногу.

на́вдя́ку ко́мусь Д. Jmdm zu Gunsten.

на́вхтéма ВШ. навсе, на віки.

на́глік Я. зело, цвїте червоно.

на́дїбнїй Ян. шо надобити ся, придатний tauglich, nützlich; anwendbar; verwendbar. я́шур (*Salamandra maculosa*) на́дїбнїй до ма́ржїни: як би напáло ма́ржїну, як на́лує ся, пускáє по́через рýку я́шура і бe рукóу по порожи́ны (по клýбах) та́й зaрaз лéгче ма́ржїны (забобон).

на́дыва́ти ся. на́зды́вaти ся НД. aufgespiess werden.

на́ды́ти Г. spiessen. сорокопúда на́ды́вaє бомба́ка на терніну der Würger (*Lanius*, Dorndreher) spießt Käfer auf Dornen.

на́джу́га З. пыскáтый чоловїк, що (што) лю́бить кáждого удю́гнути язýком, лю́бить свaжaти ся ein zanksüchtiger Mensch.

на́ды́ти МЛ. aufspiessen. сорокопúда на́ды́вaє бомба́ка на терніну.

на́дтятóе молоко́ НД. коли доперва почало кваснїти.

на́жаглі́вий Лв. jähzornig, aufbrausend, auffahrend. жо́на на́жаглі́ва Лв. што дýже го́й-

кати, не дає піти газдóви пá-ленки (кобы пак самá не піла!) cf. нáджуга psl. жашти ugere, ascendere praes. жегж et ждгж.

на́звкa ВР. Name. кáжду нá-звкy пaмятáу.

на́зймчa або годувчá МЛ. теля́ шо ма́е гуд; двáгодáк шо ма́е двa гóды. тpьгoдáк шо ма́е тpи гóды; — oж ма́е чoтýpи гóды, то вжe вул.

на́кáз Л проповідь, Predigt. на́кáз гoвopити в цepквi in der Kirche eine Predigt halten.

на́кoй Гр. нáкoли Г. Стр. нáкoли НД. wann; wenn. нáкoли я пpийду до тéбe, штo-бысь буў гoтóвый НД. нáкoли пчóлы не нoсáть Стр. нáкoли бoмбáкá кiне, то ўтeчe wenn man den Maikäfer wirft, so (entflieht er) fliegt er weg.

на́лáдити сá ВШ. Ир. sich einrichten; sich vorbereiten. нaлáдым Ир. bereiten wir vor.

на́лéпкати ВШ. налiпити. на-лéпкати кáлу на стýнy die Wand so mit Koth bewerfen, dass derselbe daran hängen bleibt.

на́мiсáчнa рéдьквa Ир. Monatsrettig, Radieschen.

на́мiт Ир. шо вoдá намéчe, хoть глiну, хoть кáлу. Великий нaмiт.

на́мýл НД. Schlamm.

на́мулянкý Ир. ganz kleine Fische nom. sing. намулянка.

на́мятелiти сá Ир. sich aufbláhen; aufgetrieben werden. кoрoвa нaмятелiть сá, кeдь свi-жoй кoмáницьi сá нaпacé. cf. мяти psl. мати.

на́нaдiти сoкiру НД. на стépтe вoстрé нaмeтáти нoвiй кýсeнь жeлiзa, пpивapити — a вoдтáк зaкaлити.

на́никати сá Г. або нaпoзи-рáти сá Г. sich satt sehen, надвити сá. нaникáу сá або нaпoзиpáу сá нa квiткý.

на́нiчó Рос. = нi нá шo, у Бoйкiв чaстo: нa-нi-нá-шo. нaпéкати Ду. нaвалити, übermássig aufladen. нaпéкáу вoз сoлoмы. нaпéкaть сá дýни, як кoрoвa.

на́пepиoвкa Ир. Вл. Schirm; Sonnenschirm magy. napernyó.

на́пéрeтник O. Fingerhut.

на́пoслýд НД. am Ende, endlich.

на́пpятати П. häufen, aufspeichern. на́пpятати кyадирiцю нá зимy Mais für den Winter aufspeichern.

на́рáквицьi Я. Pulswärmer. з гapácy, гapacóби; вoўнi.

на́рéмнiй Стр. НД. heftig, aufbrausend. на́рéмнiй дощ starker Gussregen, Platzregen. на́рéмнiй чoлoвiк hitziger Mensch. cf. psl. рáм'кн'къ рáчудлiтос, impetuus; рáм'кн'къ б'з'эωс, celeriter.

на́рeчiд. ernennen, iменувати. на́рiк го iнспéктopом er ernannte ihn zum Inspector.

на́рyцьi Гр. an der Hand, bequem. не нa рyцьi мeнi = то мeнi не вигoдно.

на́силу Д. mit Gewalt, gewalt-samer Weise.

на́сiпати МЛ. schütten. на-сiпáу пoўну склiнку вoдi.

на́-скoрi O. schnell. на́-скoрi лáгоджeнe шapó.

на́счeвiти Лв. НД. besuchen. на́счeвiу хвóрoгo. на́счeвiу сy-сýдa. freq. на́счeвлiяти. на-счeвлiять кyмeдiю cf. čech. navštíviti besuchen: návštěva Besuch. ukr. на́вiстити, на́вiщати psl. нaв'к'дити. нaв'к'ждати.

нать у крѳмпльв (крумпльв) НД.
Stengel sammt Blättern der
Kartoffelpflanze.

наталавіти Стр. набрякнути
ein aufgedunsenes Gesicht be-
kommen. наталавіє с пиянства.

натягну́ти чо́боты З. die Stiefel
anziehen. натя́г чо́боты. ізв́у́ти
чо́боты З. die Stiefel ausziehen.
ізв́у́ чо́боты.

наўперше ВШ. найперше.

находи́ти ся НД. gefunden
werden. джаворонка нахо́дить
ся у нас die Lerche kommt
bei uns vor.

начервнѳти НД. junge Brut
gebären, Eier absetzen (von der
Biene). ма́тиця начервнѳть.

не! Ян. nein, nicht.

небоже́тко Я. armes Wesen;
unglückliches Kind. сироте́тко-
небоже́тко.

нево́ля бы ты йіла Стр. про-
клон: in Sklaverei mögest du
verschmachten!

недо́луг. недо́луг недо-
лúга Вл. Taugenichts. недо-
лúгий unvernünftig, unbe-
holfen. бідá недо́луга.

недоо́рв́лений І. Ів́ан І.
негодяй, незру́чний.

недорос́лый І. НД. nicht
herangewachsen, die völlige
Grösse nicht erreicht. ты не-
доросла, за што менє беш!

не́жить Вл. Ир. Katarrh. не-
жить вели́ка.

незахúдный ВС. unzugänglich.
нездобріло ми ся Лв. es
wurde mir übel. недобріть ся
мені es wird mir übel.

необáвки О. ohne zu säumen,
bald, schnell.

не онь далéко Г. ВС. не дуже
далеко. не онь далéко: з́араз
дúйдем Г. (коло Сигота: з́араз
дойіхаш!).

не сереньча Мар. Unglück.
psl. с́рв́ашта occursus; casus.

в угорскоруск. сереньча for-
tuna magy. szerencse в сла-
вяньского).

нетрѳбняк Вл. Taugenichts,
непотрѳб.

неу́кость Лв. Unwissenheit.

не є Ян. ВС. = нема́, выт. та-
кого зелá не є у нас.

нѳвина Я. Brachfeld, переліг.
по нѳвинах росте голубій, го-
лубо цвітє.

нѳзанка Мар. шнурок насиля-
них (нанизаних) кораликів, пе-
рел і т. п.

нѳкати Г. Л. ВС. schauen,
blicken; gucken. галас нѳкат
у во́ду — н́араз пúйде до во́ды
і іма́ть рýбу, ож гра́фит Г. die
Seeschwalbe blickt spähend ins
Wasser; auf einmal schiesst
sie in dasselbe herab und fängt
einen Fisch, wenn sie solchen
trifft. нѳкать крузь оболóк ва́дь
позіра́т er blickt zum Fenster
hinaus нѳкай крузь выáор!
schaue durch's Fenster! не
добрі-сь нѳкаў Л. du hast nicht
gut geschaut.

нікóли Бі. мені нікóли іті =
я не маю часу іті.

ныр Лв. Гр. (нпр) низ, рівнина, бо-
лотиста рівнина; млака. magy.
nyir = Ebene.

нырськый І. НД. морський
marinus, Meer-. нырська
ворóна І. або нырська
ка́вка НД. Mandelkráhe Cora-
cias garrula в Гал. морска во-
рóна (так прозвана задля свѳтлої
барви мовби який птах
заморський гл. Початки до уло-
ження номенклятури і терміно-
логії природописної, народної.
Написав І. Верхратский П. р.
1869. стор. 9. Зрівнай також
лемківск. нырске паця=мор-
ске паця, морске пороса Meer-
schweinchen, Cavia sobaya).

нич Г. nichts. на Поділю: нічо́, ніщо́. булш нич не кáжут.

ні́куды Я. nirgends wohin, nirgends.

ні́мко Ім. schweigend, ohne zu sprechen. ні́мко чини́ть er thut es stillschweigend. ні́мкость restrictio mentalis cf. psl. н'кмъ.

ні́мчик Пу. plur. ні́мчики eine Vogelart „сподом жо́ўтый, звѣрхы́ о́ўрый“.

ні́с чо́го Лв. = ні́ з чо́го aus nichts. ні́ с чо́го взяти.

наладі́ти Лв. zurichten; vorbereiten; zu Stande bringen.

ні́т Г. Лв. МЛ. ВС. Г. Стр. ВШ. НД. nein; es giebt nicht; nicht. у нас то́йі пти́цы ні́т bei uns sind diese Vögel nicht zu finden. цы розумі́єте мене? де бы ні́т! versteht ihr mich? warum denn nicht! цы вже ціла́ співанка? ще ні́т! ist das Lied schon zu Ende? noch nicht!

ні́што НД. (ништо) nichts.

ні́як Лв auf keine Weise; unpassend, unschicklich. ка́жіт вы, бо мені́ ні́як sagen Sie es, denn mir schickt es sich nicht!

но́винкы́ (новинкы́) Ду. Г. ВШ. Zeitung.

но́готь НД. plur. но́ггы Fingernagel.

но́ра́ Д. in der Bedeutung: Quelle, fons.

но́ричка Ян. „йіст корі́не у збі́жю (по думцы́ тамошного́ лю́ду); кіт ейі́ не йіст“ Spitzmaus, sorcx (міди́цы живуть лише мя́сним кормом, і́менно кома́хами).

но́шульі́ Р. Tragbahre, gal. ноші́. мерце́ вінесли на но́шулях.

ну́дрі́ Рос. ні́здря, Nüstern.

ня́рува́ти Рос. виграти́ magy. nyer.

ня́ньо Бч. Лв. З. нѣньо́ МЛ. Vater. іди до ня́ня! Лв. geh zum Vater. по́йте ня́ню! Лв. kommen Sie her Vater! dem. ня́нько. ня́ньочко (пещено). —

ня́нюзні́на Д. „што ня́ньо лі́шити дьтём“ nach dem Vater Geerbtes вадь во́тцо́вщина Д. — ма́терізні́на Д. nach der Mutter Geerbtes

о́. о́бо́д genit о́бода ВР. та́ка ігла́, што не ма́в ўшка́ eine Nadel ohne Oehr. дай ми о́бода cf. бо́сти, stechen.

о́бу́р Г. ві́зита, Visite. на о́бу́р = на ві́зиту.

о́бладі́ти чимсь Бі. inne haben, sich womit beschäftigen; zu recht führen; Ordnung erhalten. в же́льзіно́й ба́ны то́плять ру́ду; ні́мцы́ тым о́блада́ють.

о́бле́нны́й Бі. gleissnerisch, облудни́й; обле́стни́й. о́бле́нны́й чо́ловік, о́бле́нник Gleissner.

о́бле́чы́ НД. ankleiden. ле́гко о́бле́ченны́й leicht gekleidet.

о́блі́ча ВШ. Aussehen; Gesicht. А́йбо це́ркъво́вни́к бы́ та́кы́й на о́блі́ча, як тот по́ц. psl. о́блчнчнє ѿбо́рох similitudo.

о́бо́ві́ти ся́ Лв. sich erneuern, sich verjüngen.

о́бо́ло́к МЛ. о́бо́лок Лв. НД. et о́бла́к Лв. Fenster.

о́бра́з НД. in der Bedeutung: Antlitz, Angesicht. на́ тро́е ся́ клі́че: „о́бра́з, ли́це вадь тва́рь“. смáглява́ тва́рь ein bräunliches Gesicht.

о́бра́зчы́кы Я. kleine (Heiligen-) Bilder.

о́бри́дка Ім. adv. selten, зрідка. па́цкан о́бри́дка нахо́ди́ть ся́ по хля́вах.

о́бро́ба НД. eigtl. Bearbeitung; Behandlung; Anbau вино́град копа́ють три́ ра́зы, кы́ндири́цьо

двічи. іде на першу обробу або на перше копаня.

обсоко́тити ся О. обезпечити ся sich versichern.

обста́нути НД. in der Bedeutung: sich verlieren. посыпка обстане.

обста́ти Пу. остати zurückbleiben. обста́ла вдови́цою sie blieb Witwe.

обсто́яти ся Лв. остати ся. я сама́ обсто́яла ся.

обты́ти Мар. sehr fett werden. свиня обты́ла das Schwein wurde sehr fett. — сыра свини́ще дуже обты́ла das graue Schwein wurde sehr fett.

обчалува́ти Г. учалова́ти Г. счалува́ти Г. обманити, ошукати. обчалува́ю мня на ярмаркови=обклама́ю, обмахрова́ю magy. csalni beschachern, betrügen. cf. чарувати ukr. чаклувати.

обче́рти ВР. abschälen praes. обы́чру. обы́чреть дере́во, обы́ухло.

овес ВШ. па́ський ове́с зеленцо́вый май позди́ть, май по́зно досты́гать; дру́гий аме́рицький — тот ра́но при́ходить, май ё́мше — тре́тий по́льський ё́мший уд зеленцо́вого.

ога́рь ВС. Larve der Rinderbiesfliege, Hypoderma bovis.

огва́ра Лв. обмова, Verläumdung.

огиро́чок Вл. dem. від огиро́к Gurke. малы́й ги огиро́чок, не упа́дь! зр. україньск. „мале́нький, як гуро́чок“.

огня́ник МЛ. ВШ. огня́ниця МЛ. Eisenbahn; Locomotive.

огня́ник ВШ. „по́тя, што в но́чі лы́тать в польо́х, пи́ля во́д“ eine Vogelart.

одбира́ти ся Лв. одходити get; процати ся.

одва́жливый ВШ. „що почéкати“ bedächtig.

одгва́рати (в Унгварскій вармеді) одповідати. одгва́рять = одповідає, одвітує. гва́рить (в Перечині) = говорити.

одві́т дава́ти Лв. in der Bedeutung: verantwortlich sein. я дава́ю одві́т в то́му ich war dafür verantwortlich.

одві́тливый МЛ. verantwortlich. ich. я в то́му одві́тливый ich bin dafür verantwortlich.

одві́товати Лв. Ир. МЛ. antworten.

одгва́рати (в унгварскій вармеді) одповідати. одгва́рять = одповідає, одвічає. — гва́рить (в Перечині) = говорити.

оддава́ти Вл. in der Bedeutung: einen Geruch verbreiten, wornach riechen. вода́ одда́є му́стом das Wasser riecht nach Dünger.

оды́нь Д. ВШ. Kleidung. побáбрана о́дынь beschmutzte Kleidung. ма́є мно́го о́дыни er hat viele Kleider. — о́дыня́ ВШ. item. ушы́тко о́дыня́ новбе́ найшли́ ВШ.

одкі́рати ВС. відганяти. сорокопуда одкі́рат од гны́зда со́роky. (cf. magy. kergeset = гонити).

одкло́нити ся Лв. відхилити ся. Одкло́ни́ть ся шу́гай в о́сени од ме́не, На тепе́рь два ро́чкы дубну́ ко́ло ме́не.

(одно). то о́дно Я. das ist dasselbe.

одно́пальцьі Я. з во́йни рукави́ці з о́дним па́льком.

одню́д Вл. отнюд in keiner Weise, durchaus, ganz und gar; gänzlich; одню́д не мож absolut unerlaubt; одню́д не чека́у тя ich werde in keinem Falle auf dich warten; одню́д не хо́чу ich will durchaus nicht; одню́д не прода́м ich werde (es) auf

- keinen Fall verkaufen psl. **оґънѣдѣ** prorsus, omnino.
- о до мнѣ юти ся ВШ. відхилити ся. дѣвки! одомкнѣт ся вѣд вѣзѣра! = дѣвки! відхилѣть ся вѣд вѣкна!
- о дповѣсти. одповѣдати Д. одвѣтити. одвѣчати, одвѣтувати antworten. вѣн одповѣсть (удповѣсть).
- о желе д ВС. Л. gen. masc. о желе дь Лв. о желе дь Я. О. ожеле дь Вл. gen. fem. an Baumästen zufrierende Eiszapfen.
- о зѣмный Г. озимый. озимное жито. Winterroggen. озимна пшеница Winterweizen.
- о зѣмок О. Ду. тѣле, що вже не ссе; потом тѣлиця; як сѣ відлѣгитъ: корѣва О. такѣ тѣля, што перезимувало Ду.
- о китъ Ян. О. I. Reif an Bäumen. що примерзаѣ на деревах Ян. коли побильѣ на деревѣ I. сам снѣг на деревѣ О.
- о крем Пу. ausser, mit Ausnahme, mit Ausschluss. о крем рая Пу.
- о кремый О. Лв. besonder, о креме = о сѣбно. о крѣмний Вл. abgesondert, separat. о крѣмна хѣжа besondere Hütte.
- о крѣмшный Стр. о крѣмшный Лв. besonder; abgesondert. о крѣмшні сусѣбки.
- о лѣнница Д. Hirschkuh. о лѣня МЛ. о лѣнятко Д. о лѣнчѣ Л. plur. о лѣнята. о лѣнятка. о лѣнчѣта = kleine, junge Hirsche, маленькі, молоді олені.
- о лѣфир plur. о лѣфѣрѣ Бч. Pirol, Goldamsel, Oriolus galbula.
- о мелѣ ВС. о мелѣ Бі. weisse Mistel, Viscum album. о мелѣ маѣ божбурѣшки на сѣбі, такѣ гей клий; дають свинѣм ѣсти; берѣть на гертику (Volksmittel gegen Lungensucht — höchst

wahrscheinlich wenig wirkend). з Марамарѣшчини лѣгнѣ бѣрѣть о мелѣ на „косѣцѣ“ за клебанѣ.

- о нь НД. Гр. Лаг. о нь тепѣрь сѣе пришоѣ erst jetzt bist du gekommen. не о нь богѣтый nicht reich, nichts weniger, als reich. не о нь тяжкѣе nichts weniger, als schwer. не о нь легкѣе nichts weniger, als leicht. — муха ссе, што о нь кров идѣ ВС. = муха ссе, що аж кров идѣ.
- о на джити Лв. sich herumtreiben. кувѣк, што она джитъ в зѣмѣ, сѣнѣ сѣму крѣла.
- о на дѣти Стр. I. etwas machen, verrichten, treiben; sich womit beschäftigen; — werden. што она дѣть = што нѣбудь роблѣть. она дѣють = шѣсь дѣють. — бомбѣк (Maikäfer) із хробѣкѣ пак она дѣѣ, обмѣнитъ ся Стр.
- о по зѣти сѣ Кв. sich verspäten. freq. опоздѣти сѣ. опоздѣю сѣ. опоздѣю сѣ psl. **опоздѣти** *βραδύβην, tardare.*
- о по сѣти Рос. umgürten čech. opásati pol. opasac.
- о пѣгѣ Я. о пѣгѣ нѣ до нѣчѣго; не хоснѣ нѣхтѣ, нѣяка гѣлница не ѣѣт. — о пѣгѣ або о сѣтѣй маѣ червѣні косѣцѣ О. die Kratzdistel hat rothe Blüten. Cirsium arvense.
- о пѣговѣтѣти Я. стати о пѣгоѣ. По думѣ люду: „овѣс о пѣговѣтѣѣ, перевѣрже сѣ на о пѣгу, як рѣно посѣяти“.
- о пѣт Пу. МЛ. Сивѣр в Мар. о пѣт, у пѣт Д. ВШ. Бі. З. в пѣт ВШ. Стр. у пѣть К. wieder. psl. **опѣть**. čech. opět.
- о рѣбка Ян. Haselhuhn, Bonasia vulgaris.
- о рѣница Л. Ackerfeld; frisch geackertes Feld.

осетник Г. ВС. осятник Лв. Cirsium arvense, Ackerkratzdistel.

о́станок ВШ. Rest.

оста́тый НД. mit langen Granen, lang begrannt. пшениця остата Bartweizen; пшениця голómша = пшениця без вуст (т. е. без усів), ярець голómша = ячмінь, що не має луски. ярець двашорóвий zweizeilige Gerste. ярець шістьшорóвий sechszeilige Gerste.

о́стриш З. Ду. ВС. plur. остри́мі. о́стрыж plur. остри́жі. після опису: Acerina cernua, Kaulbaursch. „на хребтóви сто́їть гей шіть“.

о́стро́ги у когу́та ВС. Sporne (beim Hahne).

о́студова́тий Бі. рябий або остудова́тий жид, що має осту́ди (chloasmata, Leberflecke).

о́твори́ти Лв. отвирати. отво́рятьте = отвирайте.

о́хля́нути Ім. ослабнути. ухля́ў = охляв, er wurde matt, er wurde schwach.

о́цэ́ль геніт. оцэ́ли (оцэ́ль) З. Ір. Stahl franc. acier. наоце́літи acérer stählen. ба́лту мож на по́ў наоце́літи.

о́чкó в вóкнью́ О. Fenster-scheibe.

о́школя́нік Д. Schüler.

п. павечерок Стр. НД. Vesperbrod, Jausen, Abendessen, підвечірок; потóm вечэра павечеркова́ти Vesperbrod essen, підвечірковати.

павзі́на Гр. грубий друк (cf. гал. па́уз = друк, що кладуть на віз навючений снопами або накладений сіном, де иде: рубэ́ль; відтак verb. припау́зити=прирубліти=друком приложити снопи або сіно).

пави́тиця І. Winde Convolvulus.

паві́са Д. Бі. ВР. Fahne (namentl. Kirchenfahne) або завіса. купі́ти паві́сы до це́ркви. че́рлені паві́сы rothe Fahnen. чо́рні паві́сы schwarze Fahnen.

па́воро́з І. Winkelranke, Ranke, cirrhus. дні́я пúстить па́вороз; та́кы пасу́ля і горо́х пу́щяють па́вороз. па́ворозы. па́ворозики НД. Ім. у винограду die Gabelranken der Weinrebe, vermittelt welcher sich diese Pflanze an anderen Sträuchern, Bäumen oder Stangen festhält cf. psl. па́враза ligamen, ruth. по́вороз čech. provaz = Seil, Strick.

па́діво́ло́с ВС. Schachtelhalm, Equisetum. па́діво́ло́с Г. Kuhblume, Taraxacum officinale.

па́жиль Д. ВР. толока, мала трава, kleine Weide, Trift. psl. па́жиль pratum; herba, gramen. по па́жиль ходіть коропа́ня Д. auf Triften kommen Kröten vor. пасу́ть на па́жиль ВР.

па́зити ВР. пилувати, стере́чи. пазь до́бре! = пильну́й до́бре! уважай до́бре! psl. па́зити attendere.

па́к Гр. wieder; auch als Einschielssel ohne Bedeutung та па́к по́ду гет.

па́клик О. Päckchen. па́кля дуга́ну Лв. = пачка тююну. па́клик дуга́ну. cf. čech. paklík.

па́ла́нок О. magy. palánk das Staket.

па́лгы́ Бі. сло́ в дере́ві.

па́ленка Лв. Branntwein, у Лемків палю́нка čech. hořalka, kořalka, pálenka.

па́літи́ся ва́дь пристига́ти Гр. садові́на па́літься ва́дь пристига́ть.

па́льі́сок на ры́бы Бч. вчі́нить з лы́скы плут; один ко́нєц і́д

gorí zágne. eine Art Umzäunung im Flusswasser, welche beim Fischfange angewendet wird.

па́н'я б'я genit. пан'її Бі. Frau ukr. пан'я, genit. пан'її. кіша-сонка = панна, паннунця (давнійше: княгінька).

па́н-о́тець Стр. geistlicher Herr. у па́на о́тця.

па́нтлик Я. Bändchen, стяжка. пантником звеза́й.

па́па́ру́шка МЛ. Marienkäfer, Coccinella (septempunctata).

па́па́ру́за Бч. в МЛ. му́шка, му́шка-па́па́ру́шка! ле́ти до Бо́га зву́дси, понеси́ сту́дїнь, а ву́дти принеси́ тепло́! (приговорюють діти).

па́пірок О. Schwimmhaut zwischen den Zehen der Ente, der Gans etc.

па́піш plur. па́піші О. Бі. Лв... Bekenner des röm. katholischen Ritus (властиво католики; назва давня з часів, коли ще теперішні уніяти були православними).

па́раді́чка Стр. plur. па́раді́чки Paradiesapfel, Lycopersicum esculentum.

па́ра́нник Лв. парадник, Stutzer, ein elegant Gekleideter.

па́ріло Г. im Winter nicht zufrierende Stelle im Morast. па́ріло або теплі́ця Р.

па́рна МЛ. подушка, перина; magy. párna.

па́рува́ти Гр. до́бре приході́ти ся, passen. як ся вам упару́є в понеде́льок.

па́семкы в ро́зы оленя Л. Г. НД. Äste am Geweih des Hirschens. ку́лько па́семкув на рога́х оленя, ту́лько ма́є го́дув Г. cf. па́синок cf. ukr. па́си́ння.

па́синок МЛ. Nachwuchs, Nachtrieb cf. hal. пасіне v. пасінки у тютюну. пасинкува́ти = пасинки відривати; пасіне тут: листки обохлі, долом стоячі).

па́скудь Вл. бридь Вл. Hässlichkeit, Scheusslichkeit; Unflath. така паскудь.

па́ску́дниця Стр. 1) unmoralische Weibsperson. 2) Kreuzotter. паску́дниця до́гне = змия уку́сть.

па́ста́я О. Hülse, legumen; Schote, siliqua. одна́ па́ста́я фасу́лы = один струк фа́солі (Гуцули в Дорі зовуть лушкаки а також і всю рослину Lunaria rediviva „пастая“).

па́тока Стр. чистий мед, Jungfernhonig.

па́тро́шити І. ausweiden. я́стряб, што зна́є куркы́ па́тро́шити.

па́учи́на Г. О. ВС. Spinnengewebe.

па́цало Г. Wanst. па́цалы НД. Magen der Kuh.

па́нка́н Г. ВС. ВП. па́нку́н З. ВР. Wanderratte, Mus decumanus. погры́зе, хоть що ВР. в укр. па́цюк; в гал. однакож: па́цюк = веперь, Schwein, Bork; па́ця = Ferkel).

па́шинá З. ВП. „б'лоє, твердо́є в м'ясы́“ Sehnen, Flechsen.

па́хы у ко́ровы Ду. Gedärme der Kuh.

па́хня́чий Д. wohlriechend. па́хня́чое лі́стя wohlriechende Blätter.

пе́ку́чка ВР. добра чоловіку; іспече́ ся, мо́жна йісти. — рід дьні. Kürbisart.

пе́ле́вня Лв. ста́йня на ма́ргу і ко́ны. у Лемків: пелевєн = сто́дола.

пе́ня́ го зна́є Лаг. ма́ра го зна́є, біда́ го зна́є.

пе́р'в'ое мо́локо́ або ку́ра́стра ВС. Biestmilch. *colostrum*

пе́ро́ Ир. Fächer, вієр, вахля́р. пе́ро́ Г. Schirm. возьмі́ пе́ро́, бо бу́де дощ ні́ны.

пéра М. Ду. Бі. in der Bedeutung: Flossen, pinnae (beim Fisch).

пéрвістка МЛ. корова, що перший раз має теля.

перевéртаник Кв. плячок.

пéред тогíдь Ян. im vorvorigen Jahre.

перéнначити Рос. verändern. totó máло перéнначит er verändert dies ein wenig.

перейна́чка ВШ. Aenderung.

перепéриця К. Ду. переперіця Бі. НД. Wachtel. перепéриця лем ұхватить ся маленько, та сяде упýт дáле маленько Д.

пересéрдé Рос. злість, гнів. Zorn, Groll.

перещáбати І. langsam hindurchkriechen. пущáуть ящóрку (Salamandra maculosa), штобы перещáбала чéрез рýкы, штобы легкý рýкы былі до хорóшана (забобон).

перст Г. перст у рýкы Finger. перст у ногы Zehe.

перстáч. перстáк Я. Potentilla, Fingerkraut.

перть ВР. стежка, кудю говять вівцї; узка дорожка.

пес І. Hund (Männchen). собáка І. Hündin. псы́та oder щеня́та І. junge Hündchen. сýка І. eine Hündin, die Junge hat (in anderen Gegenden zwischen nec und собака kein Unterschied in der Bedeutung und сука = Hündin im Allgemeinen).

пестýнка К. Kinderwärterin.

пéсця муха І. пéся муха Бі. І. Ир. Pferdelausfliege, Hippobosca equina. бýвать на псы́ Ир.

пéсце молóкó Лв. Wolfsmilch.

петрóвкы Лв. я́блика, што дохóдять на Пётра, терикы.

пещáн НД. Schmerle, Cobitis barbatula. клéньови подóбен,

при роты́ маé ұста (= уса, Bartfäden), лýску маé барна́сту. (клень = Leuciscus dobula s. serphalus, Döbel).

пéць і́цк и́ Ян. маленький, petit. корóлик (Troglodytes) пéцьіцьцкый der Zaunkönig ist winzig klein.

пéчава Стр. Лв. скі́лько ұпече хлýба за оди́й раз в печи.

печені́на Стр. Ім. Ир. Лв. НД. І. Braten, печеня: у За́мшанцї́: печене мясо в укр. печéне.

печі́с Ян. лісте́ бурáчене.

печу́нкы́ (печу́нкы́) І. plur. Leber.

пилá З. Feile, пильник.

пýла НД. neben. bei. пýла млына́ = коло млина́. „як не знаé ұповісти, говоріть пýля млына́“. НД. пýля ВШ. по пýля́ ВШ. — пýля належить віднести до укр. била, старосл. подлѣ.

пилі́ня МЛ. пилі́не Я. Sägespäne.

пилу́вати Я. Л. робити скоро, sich beeilen. дýже пилу́е er eilt sehr (dagegen пилі́т er sägt von пилити).

пінька́ Пу. НД. pudendum muliebri, vulva.

писáрня Л. Kanzlei. čech. pi-sárna.

пискóр ВС. plur. пискорі́ ВС. Wetterfisch, Schlammpeitzger, Cobitis fossilis. за́ то, што пишцýть, то пискóр.

пислі́нец МЛ. Solanum nigrum, schwarzer Nachtschatten. на́колиб звы́ў, мýсит жолýдок показіти.

пи́цька́ Стр. plur. пи́цькы Pfrille, Phoxinus rivularis.

пышкóвати Ир. Blutfedern bekommen. голо́пáк пышкýе або порáстать в пышкы́ = в Гал. голо́уп (голо́узя) дїстае пышкы́ або вбивае́ ся в палкы́.

пыщóк ВР. Federspule.

півдруга (пöддруга) Г. andert-halb. пуўдруга-сто МЛ. hundertfünfzig.

пiў-óсьмий час Ян. halb acht Uhr.

пöдбородник О. Sturmband.

пiдкoльнoк Я. Kniekehle, fossa poplitea.

пöдоймiти Л. aufheben; erheben; erhöhen. пöдоймiти платню.

пöдпoлoтя Л. Wachtel, Coturnix communis. крилö пöдпoлoтiяти кyрtoе der Wachtel-flügel ist kurz.

пiдчiс Кв. з капусти листе, що варять cf. печiс, чeс, чeсати.

пiклати ся о чiм Ир. wofür sorgen, Sorge tragen. Не о тöм ся пiклаeмe = не журимо ся про те cf. укр. нiклувати ся, пeчи ся об чiм psl. пeшти сa мeлeм, curae esse.

пiкниця ВС. пiкнiця НД. Лв. Bratwurst Wurst, ковбаса. нaрoкoм чiнят з кшoк пiкницi; нaчiвiют м'ясoм с часникoм. ВС. смaжeнi пiкницi НД.

пiмшe ВШ. мaй потiм, später.

пiняжoк Вл. Лв. Ир. пiняжoк Г. Hahnenritt im Eidotter „зарoдoк в жöвчкy“ Г.

пiнiязи Бi. Ир. Geld. мнoгo пiнiязи viel Geld psl. пiкнaзь джaрiон.

пöнiяк ВР. (пiнiяк) збанoк, Krug. зaчepi пöнiяк вoдi. зaчepiть мi oбa пöнiякi. пöнiяк yпaлeний iз глiни cf. huzul. пoвниця, пoвницькa. пoвнiяткo = Glas, Gläschen; Becher. cf. пoвний psl. пaльнiк.

пiпa ВС. ВР. Pfeife, magy. pipa.

пöпaк. пiпaк. пyпaк ВР. бiбaк К. Auswuchs. Beule magy. pup cf. lat. bubo ruth. in der Kindersprache: бyбy etwas, was Schmerz verursacht.

пiсчaнка МЛ. Sandboden.

пiскавка Бi. Spitzmaus, Sorex. гл. пiцкавка.

пiстригoвaтий ВР. eigtl. bunt gefleckt; mit Sommerflecken, mit Sommersprossen. cf. пiстрик, пiстрик пaстрик = Pustel, Geschwür. cf. psl. пaстрик.

пiтoкyрник НД. Ду. Huhn-zwitter, кyрiй; не кyриця, не кoгyт; пiтoкyрник не пiс, лeм хавчiть. НД. (Beim Haushubne tritt zuweilen der sogenannte Pseudohermaphroditismus masculinus auf, indem einige, sonst wie normale Männchen lebhaft gefärbte, mit langen Schwanzfedern geschmückte, jedoch schwach gebaute, zeugungsunfähige und heiser krächzende Individuen sich vorfinden).

пiтiя Г. МЛ. Küchlein. plur. пiтiята. бiльшi = кyрчaтa (nom. sing. кyрчa) = кyрiята.

пiцкaвкa Д. I. Ир. Вл. пiцкaйкa. пiцкaвкa (Вл. в yнгвapскiй вapмeди) Spitzmaus, Sorex. мaчькa пiцкaвкy iкyсить i лiшить die Katze beisst die Spitzmaus todt und lässt sie liegen (frisst sie nicht auf).

пiч Ян. Лв. Ofen. на пeчi. вeликa пiч.

пiчoвaгa Ир. „рiбкa малa, як черлeнoбчниця yпoзвyрe“ Rhodcus amarus, Bitterling.

пiшaк К. Fufssteig.

плaвиня Вл. „штo вoдa знecé“. vom Wasser angeschwemmte Baumstämme, Zweige und dgl.

плaт Им. Vortuch, Schürze. лeгiнбi берyть плaт, oби ся не смyгaли (= не вaляли) гaтi.

плaтiя Г. Стр. Kleidung. бiлoе плaтiя хоть сoрöчка. Hemd; Wäsche. — плaтiя вepьхнiе Oberkleid.

плaхa Им. oбтeсаный, гpyбый бaльoк.

плeкaчькa К. НД. плeкoтyрiя aбo плeкaчькa Лв. Amme.

плескóнька ВШ. Rhodeus
amarus, Bitterling.
плеснó Я. Mittelfuss, metatarsus.
плетé ся на язýцьи Ян. ich
kann gerade jetzt nicht aussa-
gen, es kommt mir nicht in
den Sinn.
пліска Гр. плістка Bachstelze,
Motacilla пліска хвóщиком ма-
хать die Bachstelze wippt mit
dem Schwanzе.
плістка біла Ян. weisse Bach-
stelze. плістка жóўта Ян.
gelbe Bachstelze.
плына́ І. dünnes Häutchen,
Membrane.
плыснiявка О. Г. Бч. plur.
плыснiявкi за то, шо люблят
сиды́ти в плыснiявiм мiсты Бі.
Assel; Tausendfuss.
плодiсток НД. рiд цибу́лi
Allium fistulosum.
плотóвник Я. свердел великий
до плотий.
плохо́умний О. blödsinnig.
плужікати ВШ. girren. гóлуб
плужікать.
плянтiюга Стр. πέρνη, meretrix
cf. psl. **БЛАДК. БЛАДНИЦА.**
пляскáня. пляскáнька Д.
рыба ги долóнь, жóўти маé очи.
пля́ха ВС. Fleck.
пнóрурок Л. пронурок. Wasser-
amsel, Cinclus aquaticus. гей
пясть вели́кий, во́ле білоé, iнше
вшы́тко чóрноé.
побáбрати Д. beschmutzen.
побáбрана одынь.
побiванка Гр. хiжа шiнглами
(гóнтами) побiвана (побiта).
побивáчька Бч. З. малá со-
кыра до побiваня шинглóв.
побiйник Я. свёрдел до побiйв,
серéдний. (побiй = дах поби-
ваний; Schindeldach).
побóсти. избóсти ВР. mit
den Hörnern stossen; stechen.
учóра той бык побóў хлóнца.
вóл избóў. корóва зболá.

повережiня вадь нать вадь
крумпленiня Лв. Stengel
sammt Blättern der Kartoffel-
pflanze (cf. пáвороз et ворожiля).
повáдити ся Лв. in Zwist ge-
rathen, zankén. свада Лв.
Zank, Zwist psl. сьвада con-
tentio, calumnia.
повiтрýля Бч. Г. K. Wirbel-
wind, Sturmwind.
пóвчик ВС. пёся мýха ВС.
Pferdelausfliege, Hippobosca
equina.
погадкувáти МЛ. подумати.
погадкóме wir werden unsere
Meinungen austauschen = по-
толкóме МЛ.
погáнный червáк Я. Kreuz-
otter, Pelias berus.
погáр Я. genit. пóгара Trink-
gefäss, Trinkglas, пугар magy.
поhár.
погiнáти І. (неправильно мiсто:
погибати) погiнути Рос. in
Verfall gerathen, verloren
gehen.
погнiлий І. verfault. погнi-
ти ВС. verfaulen. погнiў пинь
(пень).
погнилáчка вать вонáчка
Стр. faules Weib (eigtl. Stin-
kerin).
погнявiти Лв. подусiти. по-
гнявiмé.
пóгаш Я. мисник. magy. fogas,
Löffelbehältniss.
поглáйхати ся О. überein-
kommen, sich ausgleichen.
подáта МЛ. Abgabe, Steuer,
дача, податок. подáти вели́ки
grosse Steuern.
подéколи Ян. дес-колiс Я.
manchmal укр. врядi-годi.
подéкотрi Ян. II. einige; man-
che; auch sing. подéкотрий
mancher.
подéшто Л. einiges; ein wenig.

по д́еякі Я. einige, manche (auch sing. под́еякий = mancher).

подќан Г. потќан Wanderratte
čech. potkan magy. patkány.

пóдовгий Лв. gestreckt, lang
gestreckt. пóдовгі димляні ла-
стóвкы.

по дорі́жнік Я. Wegerich,
Plantago major.

подры́вити Стр. morsch wer-
den. „стойчое д́ерево подрывіе:
уч́ерене (= з кори обдерте),
што ўду́плавіе.

пóдря Гр. in der Bedeutung:
постіль.

по жарні́к Г. сухой хамнік,
што сп́алят; там рост́ут грибы́:
по жарні́цьї — дубе́нькы,
дóбрі, білі — як молоді ќурята
— лиш́е на ярі́ рост́ут.

по ж́ед Вл. ВШ. genit. пóжд́у
et п́ужда genit. п́ужды Вл.
пóжда genit. пóжды ВШ.
Procent. велиќый по ж́ед ВШ.
великóго пóжд́у. велиќа пóжда
genit. великóї пóжды ВШ. вели-
ќый пóжед Вл. вели́ка п́ужда Вл.

пóза К. задля, wegen. д́ыннік
сад́ать по-за д́віны́ (свіны́).

позасно́чи et позасно́чи I.
vorgestern (по-за-с-ночи).

поза́што К. чом́у. поза́што
льлють?

позв́идати ся Стр. Лв sich
erkundigen, fragen. позв́дау ся
ich werde mich erkundigen,
ich werde fragen.

позд́умати ся НД. нагадати
ся. най́ ся позд́умау. sich be-
sinnen, bedenken, sich über-
legen.

позир́ати МЛ. Д. ВШ. blicken,
schauen; anblicken; besichti-
gen, beschauen. з́аяць вад́ь
скакунд́ій, кед́ь сп́ить, то по-
з́ирать Д. — любо́ на него по-
з́ирать ВШ. er blickt ihn
freundlich an.

пóз же Л. später. у́госі́ти пóз же
Л. = оголосити пі́знійше.

позна́емник Ду. Bekannter.

показ́ити Р. verderben. при-
каз́ити Р. трохи по́сеути.

поке́лавіти О. krankhaft wer-
den, verkümmern, elend werden.
поке́лавіла капу́ста der Kohl
verkümmerte (z. B. infolge der
allzustarken Besetzung der
Blätter von Blattläusen Aphis
brassicae).

по́кладок Лв. gen. masc. што
да́е пóд ќурку, обы́ ся зась
не́сла (яйце, що пóдкладають
пóд ќурку).

по́кóўтач Ян. Specht, Picus.

по́крові́ць на коня́ Стр. Pfer-
dedecke.

полéдиця I. полéдице О.
Glatteis. ó жельі́дь О. що
приме́рза́е на дере́внї. ó кит́ь
О. сам сн́ыг на д́ереві.

по́личі́ти НД. zählen.

по́лиші́ти З. lassen, hinter-
lassen.

по́ліжкі́не О. Wöchnerin. —
що обхóдит д́итину́ = ба́ба.

по́льова́чка Кв. Jagd slovac.
polovačka.

по́ловка Лв. Hälfte, половинка.
ще по́ловка обста́ла = ще по-
ловинка оста́ла.

по́ловяз НД. Ulmus (montana)
(полу́вяз).

по́ложі́ти ся в пен́сію НД.
sich pensioniren lassen. по́-
ложі́ть ся в пен́сію.

по́лов О. grosse Schlange (in
Sagen und Erzählungen).

по́лольнік НД. Jäter. по́лоль-
ники, што по́лють.

по́лоні́нка Я. Anthus spino-
letta, Wasserpieper.

по́лотно́ межи́ пальца́ми ка́чкы
Bi. Schwimmhaut zwischen den
Zehen der Ente. „по́лотно́“ ме́жи
пéрстами́ ѓускы, ка́чкы.. мы
клі́чемо, і́ншак ны́. ВС.

полубіч Я. Halbfass, полубічок.
полубіч один; вічком закрити
полубіч.

полудашний Д. чоловік полу-
дашний не є слыный, лем не
відить добрі.

помалы Лв. ВР. помале Я.
langsam, ein wenig, здержали
ix помалы. помаленьки Я.
Лв. ganz langsam.

помелó Г. Mistel, Viscum. zelo
тучное, має тучні ягòдки.

пометєня ВШ. сміть, Kehricht.

помыйница Ир. шафлик на
помиі.

поміж нас О. помежи нами.

поміи́ти Вл. versprechen. мені
на паклю поміи́ли = обіцяли
мені на паску тютюну. поміи́-
ка Вл. обіцянка.

поміти́ня ВШ. сміть, Kehricht.
cf. мести, пометати.

понедьїлнок Я. Montag psl.
понеда́кникъ dies lunae.
вівторок Dienstag.

поневаже́ти О. зневажати,
позневажати. поневаже́е старіх.

попика́ти ВР. подивити ся,
gucken.

пону́же́ти Ян. zwingen. не по-
ну́же́йте = не силуйте.

пообрі́зкуване лїстя НД.
(etwas) abgeschnittene Blätter.

поона́джити ся Стр. поона́-
джили ся ниткы die Fäden
haben sich verwickelt гл. она́-
джити.

попади́ця З. попаді́ або
плїска Ду. попа́чька Ім.
Rhodeus amarus, Bitterling,
Plättel. черевце́ має, óчи чер-
лені Ім.

попелни́ця З. попеляна́
му́шка Ду. попеля́нка Кл.
НД. Лв. попеля́нка Стр.
Aphis brassicae, Kohlblattlaus.

попи́ла Д. ВР. Г. neben. ukr.
побила, біля psl. **подла́к** et
подла́е. ча́пля ізве́ ся; лю́бить

ходи́ти попи́ла воды́ Д. ішо́у
попи́ла ньòго Г.

попика́ч Л. Ім. Д. ВШ. ВС. Бі.
Wiedehopf. Urupa erops. по-
пика́ч має на голові ко́упачòк
Л. der Wiedehopf hat auf dem
Kopfe einen Schopf. п. має ги
хо́упачòк на голові. Бі.

попи́сар І. magy. pipaszár
Pfeifenrohr в гал. цибу́х гу-
цульск. чубук.

попру́га Я. друк на три сежны́
до́угий, до приби́вання дара́б —
і на коне́ та́ки (= також) „по-
пру́га“ (= Bauchgurt).

попу́кач Лв. Г. Іу. Wiedehopf,
Urupa erops. попу́кач пупу́кає
Лв. попу́кач або угòрска
засу́ля Г.

по́ровно З. gleich; gerade. у
дикуна́ по́ровно сто́ять кла, як
баю́сы beim Wildschweine ste-
hen die Eckzähne (Hauer) ge-
rade wie Schnurrbart.

поро́ска́ Лв. plur. поро́скы ко́нь
лем по́д сьді́ло Sattelpferd. cf.
psl. ко́нь **рискані́е**. magy. por-
szka.

поро́сы́тник К. Gebärmutter
der Sau в гал. паця́тник.

поро́сы́цька З. Стр. Г. свиня́,
што має поро́сы́та, Sau. поро́сы́
Ferkel. дві поро́сы́цы (утворене
від неуживаного nominat. : поро́-
сы́ць). тарка́ти поро́сы́цы
scheckige Ferkel (поро́сы́цы).

по́рохонь ВС. Г. genit. по́ро-
хони. мно́го по́рохони. поро́х-
ня Бч. Moder, faules Holz,
morsches Holz.

порпи́ця (Липша у Марамо-
роши коло Густа) Kröte, Bufo.
plur. порпи́цы. cf. порпати =
scharren; die Kröte verbirgt
sich bei Tag oft in selbstge-
scharrten Gruben im Boden.

по́рплице́ НД. Kopfschuppe.
поруба́нина Г. Schnittwun-
den. на поруба́нину бере́ по́р-

хаўку (Lycoperdon), прикладе до тыла, вады на рўку, вады на нўгу.

посанувати ВШ. пошкодувати.

посередный Г. mittel. рыбы посередні Fische von mittlerer Grösse.

посередний чоловік НД mittelmässiger Mensch.

посыпка Вл. НД. Masern, morbilli. червене, дробненьке — дыти достають — якбы их осыпаў кашоў.

посльідниця Кв. ein schlechtes, unmoralisches Weib, Hure.

послужник Бі. Diener.

посмертіти НД. усмертити, tödten.

посонячник Ир. посонячник Л. посоняшник Лаг. Sonnenblume, Helianthus annuus ukr. соняшник et сояшник.

поставкувати Д. тупати ногами для відогнання рупницї (Oestrus ovis). поставкуе вўвця.

постановище МЛ. Standort, Posten.

посягнути Д. langen. посяг в колѳду леиць та вкусила його гадина der Bursch langte mit der Hand in einen (hohlen) Baumstamm und wurde von einer Kreuzotter gebissen.

потеплыти Ду. warm werden: потеплыло.

потїлице О. Hinterhaupt.

потыргач Лв. Fledermaus cf. hal. пиргач.

потька НД. magu. potyka Cypripinus carpio, Karpfen.

потоўстый Лв. dicklich, ziemlich dick. потоўстый пїсок.

потѳчина Я. kleiner Bach.

поточїти Лв. benagen; zeragen. моль поточїў вады поїў.

потупляти Лв. verdammen; beschädigen; beeinträchtigen; jmd Unrecht thun. вѳн потуплять = крївдїть, укрївдїть.

пѳтячий МЛ. dem Vogel gehörig, Vogel-. пѳтячого молока жадаў er verlangte Vogelmilch d. i. er hegte Wünsche, die nicht erfüllbar waren.

потюк Гр. junger Vogel.

поугибати К. повигибати nach und nach ganz aussterben. поугибали у нас дѳрева, бо ханцї постинали die Bäume starben aus, da man die Wälder ausrodete.

пѳходити ВР. spazieren gehen, gehen; reisen. я пѳходїў мало ich habe ein wenig gereist.

пѳцало Бі. Wanst.

пѳцол Ду. plur. поцолы Flechse. magu. paczal = Kuttelfleck, фляк.

поцїлювати eigtl. küssen. кедь гад укусить, говѳрїме: поцїлюе Лв.

почаяти НД. помочи, helfen. скѳро почауть. баба скѳро почав.

почеревина Вл. typhus abdominalis, Bauchtyphus.

пѳчерез Ян. hindurch, durch, über. пѳчерез хїжу селѳмено МЛ.

почерленїти Д. roth werden. почерленїла калинка, то час жѳнам прїсти.

почитати НД. lesen, durchlesen; etwas lesen.

почькы Л. Я. Nieren nom. sing. почька. psl. почька νεφρός, ren.

пошкодувати verb. trans. пожалувати.

похворїти ся Вл. erkranken. похворїў ся.

похыба Ду. Fehler. пѳхыба dem.

похѳпити Вл. поняти. не мож похѳпити man kann nicht begreifen.

похромндати О. hinkend gehen. похромндав. — хромндѳй хромак, хромий чоловік, чоловік, що хромає.

по єднѣ Стр. einzeln, einzelwise.
лем поєднѣ ся найде бѣбини пєс
die Bärenraupe kommt vereinzelt vor.

по єдєн Вл. einzeln, singularis.
трафити ся поєдєн і розумный.
правити Г. О. ладити. bereiten,
machen; anfertigen, zurecht
machen. мусимє новое правити
кѣлесо. — дѣти з хрущів прав-
лять млынцѣ О. — правити
гнѣздѣ О. Nest anlegen.

право завдѣти Лв. einklagen;
den Rechtsweg einschlagen.

право ся тѣгне путь НД.
der Weg erstreckt sich gerade.

правотити Лв. права доходити,
gerichtlich belangen. запра-
вотити Лв. einklagen. запра-
вочу йогѣ ich werde ihn ein-
klagen.

прапори або корогви О.
Fahnen (Kirchenfahnen) nom.
sing. прапор; корогва.

працѣвний Вл. arbeitsam. пра-
цѣвний чѣловѣк.

премногѣ МЛ. О. sehr viel.

преуслабѣй Рос. дуже слабый,
sehr krank, sehr schwach.

привечерити ся К. zu däm-
mern anfangen. привечерило ся
es fieng zu dämmern an.

пригрѣвки plur. ВС. sing. при-
грѣвок warmer Sonnenschein.
спунѣ паук на пригрѣвок die
Spinne spinnt ihre Netzma-
schen, wenn warmes Wetter
bevorsteht.

признавати у чѣм або до чѣго
Лв. annerkennen. не признають
у тѣм вадѣ до тѣго.

прѣзрий НД. durchsichtig,
pellucidus. скло прѣзрое = ukr.
скло прозоре.

(приклячкы). сѣу у при-
клячкы НД. er knieete halb
nieder. стау на колынкы або
на колына НД. er knieete nieder.

приймак а годѣванец О. що
го приймуть за свѣго з малости,
то годѣванец, а як вже ве-
ликого то приймак, прийма.
— приймич НД.

прийти на дѣмку Лв. in Erin-
nerung kommen. давное приде
на дѣмку.

приказити Р. трохи зипсувати.
прикладувати ся чому Д.
sich einem Gegenstande wid-
men; sich womit befassen.
тому ся не прикладувау er hat
sich damit nicht befasst.

прикрѣвка Л. Deckel.

примовка або присловка
Стр. Вл. Spruch, Sprichwort.
принадѣити Ду. щось небусть
вчинити. донадѣити item.
донадѣили люди.

припилити Я. припиловати mit
der Säge zurecht machen.

приповісти Я. sagen, bemer-
ken, bezeichnen; aus einander
setzen. хто бы приповіу.

припутник Ім. Wegerich, Plan-
tago.

присловка Лв. Sprichwort.
угадайте ще даку присловку Лв.
присохтувати ся Лв. при-
викнути, призвайти ся гл.
сохтувати.

пристаи Г. що пристає до
ґрунту.

пристѣглый Ир. reif, gereift.
пристѣгли слѣвы.

присушити Лв. нпр. присушили
кѣрѣву (коли не є памі, то кѣ-
рѣва перестає давѣти молоко).

притиснути ся Вл. притисли
ся там = дуже ім там нѣжда.

прѣтѣма Я. „пѣгле, з-упалу“
jäh, mit Ueberstürzung. jäh-
lings; plötzlich.

(притока) сказати до притѣки
Рос. сказати притчу.

притѣити Ир. додати, hinzu-
geben прибавити, додати.

прихваліти. прихв́алюва-
ти НД. bejahen. в́он при-
хв́алює.

прицапіти Гр. стати придур-
коватим. ов́он теп́ер прицапі́у.

приходіти ся І. належати,
gehören. што ся не приходіть
ни еященикови, ни кураторови.

прія́ти в дяку Лв. нпр. прія́-
листе в дяку? hat es Ihnen
wohl gefallen; прія́ти у
ду́шу Лв. нпр. мы бы у ду́шу
не прія́ли = нам би не було
по́-нутру.

пробалува́ти Я. МЛ. пробу-
вати. дослі́дити. пробалу́йте
ды́ру. пробалу́й, ни здоро́ве
де́рево magy. próbál = pro-
biren.

проба́чте Р. entschuldigen Sie.
провоні́ти ся. провоня́ти
ся Ду. stinkend werden. про-
воня́ло ся м'ясо.

продо́угані́стий І. länglich.
шутка на вербі́ продо́угані́ста
das Weidenkätzchen ist läng-
lich.

прозелені́ти ся (се) МЛ.
grüne Färbung bekommen. че́-
рез т́иждень прозелені́у се ред
(нпр. в лі́сі).

прозівка ВШ. Namen, Spitz-
namen.

прозо́рий Л. durchsichtig. ukr.
прозо́рий. скло прозо́рое das
Glas ist durchsichtig.

пробля́яти НД. проляти. ма́ло
з ко́ви пробля́яу воды er schüt-
tete ein wenig Wasser aus der
Kanne.

пропа́сник Пу. Teufel.

просі́ти Пу. fodern, verlangen;
den Preis anschlagen. ко́лько
бу́дете просі́ти? wie viel werden
Sie verlangen? три стрі́берні
drei Silbergulden. в́он про́сить
сы́м біленьких er verlangt sie-
ben Sechserl.

просо́няшник К. Sonnen-
blume, Helianthus. процо́н-
цві́т Г. Кл. НД. item.

просто́воло́сий Яп. „без на-
крита́ голо́ви“, без капелю́ха
ohne Kopfbedeckung.

протвереза́ти ся Пу. nüch-
tern werden; протверези́ти ся.

проты́е Стр. et проты́е Стр.
genit. протэсу et протэсу. або
та́лна magy. talpa Balken.

протягну́ти МЛ. verlängern
абі́ Вам Бог протя́г ві́ком
Gott möge Ihnen langes Leben
schenken.

профі́тка́ти МЛ. прога́й-
нува́ти МЛ. протратити. про-
фі́тка́є все. прога́йнує грéйцарь.

про́черть О. Р. ausgerodeter
Waldtheil. черты́ж заче́рто аб́о
про́черть.

про́щава Бч. МЛ. Pöbel, ge-
meines Volk.

пру́дкій МЛ. schnell.

пру́е Ян. Blatta germanica, deut-
sche Schabe.

пру́ткані́стий НД. І. прут-
ка́стий НД. gestreift. ко́нь
пру́ткані́стий.

пря́тати ся Д. sich verbergen.
ломо́вий коро́лик все ся пря́че
в рі́зчу (рі́щу) der Zaunkönig
verbirgt sich (immer) im Reisig.

пря́гати Стр. МЛ. ховати, хо-
роні́ти. сиря́че ся = схова́є ся.
пря́чуть поме́ршого або мерця́.

псова́ти Лв. in der Bedeutung:
schelten. псова́ли нас = ла́яли
нас.

пти́ця Д. eigtl. Vogel, по́тя; in
der Bedeutung: schädliche
Thiere, Schmarotzer.

пугарча́тко Лв. Gläschen,
ма́лоє пугарча́, мали́й пуга́р.

пу́головка Д. ВС. Frosch-
larve, Kaulquappe plur. пу́го-
ловки ВС. = жа́б'ята ВС.

пу́головок Г. або цы́ганська
ри́ба Kaulquappe. в Гал. пу́-

головка, пúголовица, пúголовач, пúголоватица.

пúга О. Ян. або пугур О. grosse Ohreule, Bubo maximus.

пугуряза Ян. grosse Ohreule.

пúджати Шу. schrecken, Furcht einjagen, psl. **пЖДАТИ** terrere.

пúдлий ВС. schlecht. пúдло говорит по рúськы er spricht schlecht ruthenisch.

пудняти ся выsóко Лв. sich hoch erheben.

пуд'язычниця Д. = коло Дрогобича: жабка під язýком. „наме́че михырчыкы дýтýнны пуд язýком у рóты, што слýнавить“.

пуждати МЛ. warten. пужди máло warte ein wenig.

пúкати у корбáч О. лоскати ба- тогом mit der Peitsche knallen.

пукотáти Ир. Гр. knarren; klopfen. сухóе рiща пукóче нòд ногáми der dürre Reisig knarrt unter dem Fusstritt. с палицьоў пукóче er klopft mit dem Stocke.

пультáч Ян. О. Truthahn.

пúлька Бі. Ян. O. Truthenne. ýгнаў качькы і пúльки = ви- гнав і пр. пúльчета Ян. пультинéта О. junge Truthühner cf. magy. pulyka = Truthahn.

пу пúкати Стр. Бч... hüp hüp! schreien (vom Wiedehopf).

пукукáч пукукае Стр. údуд пу- пúкае в сéлых Бч.

пúдбивка МЛ. чир на молоцьи in Milch gekochter Brei, Milchbrei.

пуляк Г. Truthahn. пультка Truthenne. пультята junge Truthühner.

пúслик ВШ. лайбик, Leibrock.

пустýнка Вл. werthloses Zeug, dummes Geschwätz пустинкы говорiть.

пúстити Бі. in der Bedeutung: verkaufen. як пúстили коня? за sóрок за сým.

путь Лв. Weg. сясь путь dieser Weg. идi сим путьом gehe diesen Weg. дай Бóже серенчлiвий путь! gebe Gott glückliche Reise! пак про што, якiм пúтем? = quomodo, qua ratione?

пу хлó Л. Magen, Gedärme. (beim Huhn, beim Ochsen etc.).

пчолáрь Стр. Bienenzüchter, пчолар.

пчолiнок Стр. Bienenhaus, čech. včelínek.

пiвиця Г. Д. Blutegel, Hirudo.

пiвиця кúнська Г. пi- виця кóнська Д. Pferde- egel Haemoris vorax. пiвиця хосновiта З. Hirudo offici- nalis валúшна людям — пiвиця конська пуста. psl. **пнiвиця** βδελλζ, sanguisuga.

пiрги Бі. Felsen, namentlich zerbröckelte Felsen, Grus.

пiяц ВШ. Platz. magy. piac.

р. рáма Ир. Runzel. plur. рамi. рамiти in Falten legen, run- zeln; зрамiло ся лицé = по- морщiло ся.

раматóк О. шматка, Waschlappen, Fetzen cf. ukr. рямя.

рамгáз З. Gefängniss magy. gab-ház.

рáмина до вiзора Г. Fenster- rahmen. смерекóва рамина. фúтро де вiзор стóить. вóчко Fensterscheibe.

ранóпадъ Им. eigtl. was in der Morgenzeit fällt. iншектор звi- дать ся: дýтiнко, што чiниш, кедь рáно встанеш? пáнцю — кáже хлóпець — ýйду на гнóй та у.....; а iншектор кáже: та што то такóе? — то пáнцю ра- нóпадъ — одвiтить хлóпець. (анекдотa).

рáпати О. рáпкати Г. Гр. Д. knarren, quacken. качька рáпае О. рáпкать Г. рáпче Гр.

- рапоніця Д. etwa: die kwackende Attribut der Ente. качка-рапоніця (рапоніця).
- рапухи О. репухи О. бахурі, діти (іменно) жидівскі (згрідно) nom. sing. рапух Balg, Knirps, приземок [cf. pruth. rapa Knirps; lett. rāpt und rāpot kriechen. rāpains rāpulis rāpucis ein Kind, das noch kriecht; lett. krups Kröte (ruth. ропавка, рапавка, карапая) und Zwerg vgl. Preussisch und Polnisch v. A. Brückner, Archiv f. slav. Philologie h. v. V. Jagić XXV. S. 512].
- раст ВС. so werden einige früh blühende Frühlingspflanzen benannt. раст білий Anemone nemorosa. раст сінній Scilla bifolia etc. растик Лв. зіля голубое = Scilla bifolia, März-zwiebel.
- ревало Д. Brunstzeit (des Hirsches).
- ревсти О. або ревати О. brüllen.
- рет Ир. МЛ. З. рит Стр. = рівне поле МЛ. = де мокра земля, низкоє Ир. = болотисте поле, Стр. = мокра земля Ир. З. magy. rét = Wiese. на рету, у рету = в млаці. по рітох = по болотавих низинах; по полях.
- ретяна земля Ир. мокра земля.
- рехлик Лв. Rock.
- решотка Ім. Gitter.
- решіткована НД. Flammenblume, Phlox.
- рыбарь ВС. Sterna, Seeschwalbe. галас ВС. „галас то малярськое слово — по руськы: рыбарь“.
- рыблячка НД. Fischteich, Setzteich.
- рыболів Я. рыболов Кл. рыболов МЛ. рыболов Кл. Шу. Sterna, Seeschwalbe.
- рыйка Вл. Rüssel.
- рыкóвище Б. Brunstzeit (des Hirsches) зр. ревало.
- риндзювати Марам. in der Bedeutung: gedenken. не риндзюєме.
- рысак Лв. plur. рысакы = Traber, Trabpferd конь з стадинины графа Орловского, для повозкы.
- рысь Я. gen. fem. Luchs, Felis lynx. люта рысь der grimmige Luchs. рысь люта der Luchs ist grimmig. — рысь май біла, з маржини вігризує віме Кв. — рысь бердова або воўча, шо стоїть в камени на зьвіре (звьіре = серна); рысь льісова або маржинська, шо йїет маржину МЛ.
- різанцьї НД. із тыста, Nudeln.
- рѳдзя НД. Reisig. dem. рѳджечко.
- різник Вл. Stück. z. B. Stück Fleisch. різник Вл. Schlächter.
- різчинна Лар. Riedgras, Carex, рівоха, різуха, різійка.
- рѳк-теперь Лв. Гр. = тот рѳк, що істїк, назад des vorigen Jahres. на рѳк теперь бѳду ітї ich werde nach einem Jahre gehen.
- річ Д. in der Bedeutung: Sprechweise. на три річи говорїме.
- робѳта І. історїя, діло. та то робѳта = ото робѳта (в Тернопільщинї).
- рѳваш Ир. рахунок magy. rovás.
- рѳвта З. гал. рїта, рота, Rotte, Haufe, Schaar. рѳвта людїй Menschenhaufen. велїка рѳвта пѳтят лѳгїла es flog ein grosser Vogelhaufen.
- рогачь З. Г. Bi. Hirschkäfer, Lucanus cervus. рогачь (Männchen) має рѳги ги олень; она (Weibchen): рогачька має маленкї рѳгы ги зубкї.

рогунік В. корч на м'яці, беруть на цыбуху Hornstrauch; Cornus.

р'одич З. consanguineus, Verwandter.

рож'анка Лв. Rosenkranz укр. чотки.

рож'ен. кліюка. кривоє жельізо Bi. eiserner Haken in Hal. рож'ен Bratspiess. в Пу. — рож'ен Bratspiess čech. rožěn, rožník pol. rožen.

розг'ода НД. Zeitvertreib. для розг'оды zum Zeitvertreib. А за того ничь не зб'ау, чужі ж'онкы я кох'ау для своєї розг'оды, с'ерця охол'оды“.

розд'умати МЛ. розгадати.

розказ'ати Пу. befehlen čech. rozkázati pol. rozkazać веліти, звеліти, приказати.

розл'юка et р'озлука Стр. З. in der Bedeutung: Unterschied. так і в старосл. **разл'юка** 1) separatio 2) discretio διακρισις. розл'юка: вен'ерь а конд'а es ist ein Unterschied zwischen Bork und Eber. є тому р'озлука es ist darin ein Unterschied. (значенє се вивязує ся льогічно: се, що розд'ілює, розлучає = р'ижниця, розлука).

розмет'ати З. Im. auseinanderwerfen psl. **разметати, разм'к'тати**.

роз'он'ад'іти ВС. в знач. розтягнути. пацк'ан так ім'ю ся зуб'ами, што л'едви люди роз'он'ад'іли п'ісок.

розум'ак ВС. Klügler гал. мудрак, мудрагель, мудрош, мудраш.

рокаш Г. Стр. ВР. Пу. magy. rakás Haufen. в рокаші в купі, разом много людій в рокаші.

романіця МЛ. Anthemis.

рокі казати Стр. д'олю предсказати. зав'ля рокі к'аже.

роков'ина Лв. роков'е, што дають на р'ок, з'ерном зсыпууть. д'якове віко велик'ое роков'ину одби р'ати; роков'ина також як май' віко (май'віко = велик'ое віко, доброе віко).

р'оня НД. Wassermolch, Triton. єдн'а р'оня. „за тот'о клічеме, што в воды х'одить“. cf. ринути (ри = fluere).

рос'а Г. in der Bedeutung: Schweiss. рос'а на чоловіку, на коні.

ропустило (розпустило) або розм'ерзло Стр. es traf Thauwetter ein.

роспи'хнути Д. (розпи'хнути von der Geschwulst) abnehmen. пак роспи'х = склеснула пухлина Д.

роспи'чити сливку Г. die Zwetsche so drücken, dass der Stein herausgeht.

росч'ати Лв. (розч'ати) anfangen. розчалі каз'ати sie fiengen an zu sprechen, sie huben an zu erzählen.

росч'ахнути Г. (розч'ахнути) auseinander spalten. як упаде вул на л'еду, то му росч'ахнуть ся н'огы (= розуйдуть ся).

росш'ирити н'огы НД. die Beine auseinander spreizen.

росшкр'ілити Г. auseinander spreizen (розшкр'ілити). (рот). як на рот приїде, говорит' Стр. er spricht, wie ihm der Schnabel gewachsen ist.

р'убань НД. Holzschlag. я іду у р'убань.

р'угнути ВШ. ausschlagen, stossen. р'угнуў кинь = л'аб'оу уд'ариву.

руд'а Bi. Erz.

руд'а ВС. Peronospora viticola „што казит' л'істя виногр'аду; казит' і корінь: угниє хоть і тоуєтій (= грубий).

рудіна Рос. Gr. dem. рудінка
Rflock cf. руд Deichsel magy.
rud.

рудóха Я. Kupfernatter, Pelias,
chersea. май лóта рудóха —
за нами се го́йтува́ла (= гнала
за нами).

ру́жджя. ру́зджя НД. Reisig.
мáло рúжджя ein wenig Reisig.
psl. рoжднiє, sarmenta гал.
рiще. гл. рoзджя (рiзджя).

румeгáти З. ruminare. корóва
румeгáть vassa ruminat.

румeнeць Стр. Matricaria cha-
momilla, Mutterkraut. румeнeць
пáхнe.

румiн К. Anthemis.

руно О. Vliess.

ру́слик О. Clupea pontica plur.
ру́слики.

рябу́н Gr. великий горнець,
в котрiм пeсуть робiтникам на
поле страву варену.

рянда З. Лв. шмата, Fetzen.
ряндавий Gr. обiдраний,
пурый гал. шматлавий, zer-
lumpt. ряндавиць Вл. драп-
тивець, драптюх, zerlumpter
Kerl.

С. сабiв genit. сабóва Г. ВШ...
Schneider, magy. szabó.

сай Г. шереш, ге́й кáша, што на
яри по рiцьi плавле, аж тáне
люд.

сáлька ВШ. Granne. (мiсто
уcáлька) сальковáтый mit lan-
gen Grannen versehen. яриць
сальковáтый cf. magy. szálka,
kalász szálka.

самокы́ша Д. Seifenkraut, Sa-
ponaria officinalis.

самокы́ше О. молоко́ на пoў
кваснé; як прокваснiє = кваснé
молоко́ О.

сáнкати ся ВШ. возити ся
саньми. Schlitten fahren, schlit-
tern. у зимi сáнкауть ся.

сановáти Г. жалувати cf. ша-
нувати.

сáркати НД. fauchen. сáркать
мáчка на пса.

саш Вл. Стр. НД. Schilf. по
сашу. в НД. узeнький, чо́р-
ный саш, серпкий Турпа,
Rohrkolben; бiлий саш Aco-
rus calamus, Kalmus; саш пa-
дóвий Phragmites communis,
Schilfrohr (cf. magy. nád =
Schilf.) гл. шаш.

свадьбá Бi. сватýба Hochzeit.
вoвци свадьбú чiнять die Wólfe
laufen in Rudeln umher гал.
вовкi гильнять ся, тiчкúють
або бiгають тiчками. psl.
свaтýба et свaдýба nuptiae
сеч. svadba. nsl. svadba.

свадьбувáти МЛ. eigtl. Hoch-
zeit feiern. котi в мáртi вáв-
кають, свадьбúють.

свердýн О. (також в Бeрезi).
свердáн Лв. Grille, Gryllus.

сверeньiти Ду. сверeнь-
чáти Им. zirpen. свирiньoк
сверeнитъ або свeрeньчитъ die
Grille zirpt (cf. свирiль, сви-
рiлка psl. свирiлькa сiриць fistula;
свирiати сирiцiє, sibilare; αὐλεῖν
tibia canere).

свeрчoкъ О. Gryllus psl. сврiцьк.
сврiцькiць.

свиднá Д. Cornus sanguinea,
rother Hornstrauch.

свиннoбe мiясо Д. Schweine-
fleisch.

свиня́к Д. дeйжа, де пoять
свини.

свинeський пiрий Стр. Vo-
gelknöterich, Polygonum avi-
culare.

свириньoк. свириньoк gen.
masc. plur. свиринькi Г. Ир.
К. Л. ВС. свиринькá gen.
fem. Стр. Grille, Zirpe, Gryllus
cf. psl. свирiлькa сiриць, fistula
ruth. свирiль, свирiлка, сви-
рiвка. psl. свирiати, sibilare,
сирiцiє; tibia canere, αὐλεῖν.

свіжинá О. хоть якé, свіже мéсо, rohes Fleisch.
 сьвітівка О. Morgenröthe.
 сьвітач О. (світач) Leuchter, трéба мены сьвітачé ich brauche einen Leuchter.
 світла мўшка НД. сьвітлий червák Г. Leuchtkäfer, Lampyrus noctiluca.
 свободіти Лв. befreien. свободіть йогó.
 сьвóйськый Г. domesticus. сьвóйськы голубы.
 свящéник казáў Лв. = правда неоспорима = Roma locuta.
 сьветцé О. = мале свято.
 сегольчáстый НД. eckig magu. segelet = риг, кін.
 сегінь Пу. легінь-бідняк, сирохман armer Schlucker. magu. szegény.
 селéнский Я. rusticus
 сербадянка Бч. etwas saure Milch. молоко, як мале пере-квасныё, то сербадянка cf. сёр-бати schlürfen.
 сердітый О. zornig.
 серéш Вл. Bi. dünner Eisgang, dünne Eiskruste am Wasser. много серешу. засерешило воду das Wasser überzog sich mit einer dünnen Eiskruste.
 серна́ Л. Reh. серну́л Л. Rehbock. я видыў едного серну́ла ich habe einen Rehbock gesehen. сёрнячата Л. junge Rehe.
 серпкый Лв. Г. rauh. язýк серпкый у корóвы cf. psl. **стръпота** asperitas.
 серпокрылець Пр. серпокрышка Д. Bi. Mauersegler, Cypselus arus. серпокрышка на дощ лятать по пòд обла́кы.
 сёршун Лв. Hornisse.
 сеч К. gen. fem. genit. сéчи Harn, urina.
 сйлоў сплэчноў Д. mit grosser Gewalt.

сйленка Я. з пацьорок бин-дочка під шию.
 снийák Вл. ВШ. Holztaube, Columba oenas.
 снятіна Лв. Waschblau. снятіти плáтя Лв. die Wäsche blauen.
 сньóша З. Namen einer blaugrauen Kuh. корова сняя вадь сыра.
 сирóткы Д. Stiefmütterchen, Viola tricolor.
 сиройіжка Я. або біларіпа Я. weisse Rübe, Brassica gara.
 сирохман МЛ. armer Schlucker, Unbemittelter. не сирохманы ідуть красти, а газдыны: ідуть у свою реть, а до́кы пуйдуть, вóзмут із кожного рита по два кóрчи — а наколі пуйдуть у свуй рит, тай на-тогды́ уже поуйи беса́гы.
 сй́те або тучнé мясо Я. МЛ. fettes Fleisch.
 сьйда́к НД. Sitz auf dem Wagen; Bock, Kutschbock. на сьйдаку́.
 сьидый О. сьидый Г. grau. сьйда косá. сьидый чоловік.
 сьикаўка Л. ВШ. Пр. сьикавиця Ду. Dorngrundel, Cobitis taenia. сьикавиця забé ся в пёрсты.
 сóльник Стр. Salzgefäß, Salzbüchse.
 сьіменістый Л. getupft, guttulatus. дятел сьіменістый Buntspecht.
 сьіня́нка Стр. будинок на сьіно сьіня́нка Лв. сьіняниця Вл. стодóла, Scheune.
 сьірійка Пр. ein weibliches Wesen im grauen Gewande; mit grauen Augen (z. B. Mädchen). Ой Марійко-сьірійко: сьірі очи маеш Пр. (співанка).
 сьірканичка Я. Zündhölzchen-schachtel „що держит сьіркачі“.

сырkáстий Стр. graulich cf. сiрий grau. сырkó Namen eines grauen Hundes.

сырkáč або швáблик Я. Schwefelhölzchen.

сыркани́стий З. graulich. кoнь сыркани́стий кличе ся: „сырка“.

сытнiк Л. Binse; collect. Binsen. качкы́ у сытнiкy.

сия́ня Д. Getreide, Saat. сiяня ся вoзять iс пoля.

скакyн НД. Hase, Lepus timidus. дeткo кличе зaяця: „скакун“. скакундiй Д.

скаралyща Г. Eischale.

скаря́чити нoгы НД. die Beine spreizen.

скáтерть Я. L. Serviette, Teller-tuch, Mundtuch. (в Чорткiвщи́: скáтерка м. скáтертка).

скыпiти Лв. impfen; pfpfen. дoхтор скипiть вoсну; скыплeный ein Geimpfter. скыплeно дeрево = щiплeно дeрево; заскыпiти einpfropfen. на дeрево заскыплeно кличeмe: скыпeць.

скыпiный Д. скиплений, щiплeний. скыпнá рoжа Pfpfrosee. скыпнá яблoнка gefpfropfter Apfelbaum.

скыпiница Д. скыпeць Лв. durch Pfpfropfen veredelter Baum.

склeснyти Д. einfallen, abnehmen. склeснyла пухлiна.

склiпати Ду. blinzeln. склiна лa-м очiма.

скля́гати ся ВС. gerinnen, sich niedersetzen. склягало ся мoлокo; склягать ся водá.

скoмтáти Д. Bi. kitzeln. скoмчe er kitzelt. cf. psl. сккятати titillare, скоботати.

скопiлiти дiвкy ВШ. привeсти дiвкy до зрoдження копiла (кoпил = Bastard).

скoротáти Я. kürzer machen; kürzen. скоротáв.

скoрyжити сe О. sich werfen. скорyжет сe дошкe = скорyжати сe дошки.

скoрyха Г. gen. fem. Eberesche, Sorbus aucuparia

скoря́зный Пy. Г. спокойный, ruhig. не скоря́зный unruhig. cf. корити ся, покiрний psl. нескoрoнькь obediens.

скoря́чити ся Стр. sich zusammen rollen. скоря́чить ся бáбин пeс у карiчкy (=в кильце) die Bärenraupe rollt sich kugelförmig zusammen.

скoтáрь О. пастух, щo корoви пaсе — скoтáрькa О. щo дoйт корoвн (у Ясеню: ма́рка cf. germ. Meierin).

скрыгончáти ВС. скрыгоньчiт кáвка die Dohle schwázt.

скрип або кoсiць Г. Wiesenknarrer, Crex pratensis.

скулiти Ир. zukneifen. скулiть eднo oкo хоть eднiм oкoм.

скупáк З. Geizhals. скупáк вeликый.

скуптyчка Ду. скупа жeнщина, geizige Frau; geiziges Weib.

слабушкoвáтый Лв. Пy. kránklich.

сласный ВС. schmackhaft, fett. сласнá або смачнá бурáчaнка schmackhafte Mangoldsuppe.

(слiвы). мyшкoты ВШ. слiвы черлeнi, мáло продoугáстi, дрyгы внят зoвyть ся пинiгy крyглi. малi сливкы; мелáйницьi сливкы крyглi, малi; бiстрi (бyстрицькы) = продoугáстi.

слигáн ВС. Г. ВР. Schmerle, Cobitis barbatula. слигáн з бaюcами (= ycами).

слизт Г. Lar. Malva, Käsepappel. слиз. мнoгo слизтy.

слимбáк Я. слимнидáк (у вaрмeди Унгвaрскiй, в eсeлi Лютa, слимбyж Ян. plur. слимбyжi, слимбyж О. слимyж Стр.

Лв. Гр. ВС. Schnecke besonders die Gattungen: Agrion, Limax, Helix. діти приговорюють: „пусті ріжки слимужку!“
Лв.— „слимбаке світе в ночі“ Я.
слинавиць З. слинавець Cottus gobio, Groppe.
слинавити Д. geifern, den Speichel stark ausscheiden.
сльїдно Стр. man sieht, es ergibt sich.
слїначка Лв. Blindschleiche, Anguis fragilis.
сльїпўх ВШ. Ziegenmelker, Caprimulgus europaeus. ўтрїцать в день на челянника, ги совá er glotzt den Menschen bei Tag an nach Eulenart.
сльїпўх ВР. blinde Kuh. „дыти єднóму завяжуть очи а вон їмать дрўгы дыти, а дыти ся смїють, ож не гóден їмїти і клічуть: чур!
сльїпўшка МЛ. Blindschleiche, Anguis fragilis.
слобожєний МЛ. я слобожєный застрїлїти хоть котрў мáргу = я управненный (менї слóбудно) застрїлїти будь котрў худóбу (коли шкóду рóбїть в пóли).
слўжниця НД. Dienerin; das Mensch.
смєртный мотїль Стр. Nachtfalter, phalaena.
смыкавка Я. Carex, Riedgras.
смїрть Лв. Nachtfalter, phalaena. смїрть лыгать, ачень дүшка пожадать дáшто.
смїшка ВШ. Anekdote; lustige Erzählung, — смїшливый ВШ. lächerlich, zum Lachen bewegend. смїшлива кáзка.
смокыра (кото Кошиць) сокира Ахт.
смóлавый Л. schleimig, klebrig, schmutzig. бабїць смóлавый Лв. die Groppe (Cottus gobio) ist schleimig cf. hal. слинава бабка.

смўгати ся Им. sich beschmutzen, beschmutzt werden.
смўтна завїса Ну. Trauerfahne.
снїти ся Гр. träumen. што вам ся снїло, кóло нóса ся вїло.
снїг лыпїть ся мотїлями НД. Der Schnee fällt in grossen Flocken herab.
снїт Г. Brand, Getreidebrand. мнóго снїти на мелáйох es giebt viel Brand an den Maispflanzen.
збўжа снїтовáте Г. vom Brand befallenes Getreide.
сновáля Лв. што на нїм снує пряжу.
сновєць З. лáпка на пацкунї cf. словєць Falle.
собачїна МЛ. собачник. собачєнка О. Faulbaum, Rhamnus frangula. як зїїст їгоды качька, то згїне.
собоянка Стр. Zofe magy. szoboleany.
собрянка Д. Zinnia elegans. plur. собрянкї.
совá уха́та Стр. Ohreule.
совїтувати Г. sich berathen. колї ся совїту́т wann sie sich berathen.
совокўпно О. zusammen. жити совокўпно в любї = in Eintracht (in Liebe) zusammenleben.
сьогóрòчний Стр. НД. diesjährlig, heurig.
сокотїти Я. Acht geben. сокотїт нá руки (щоби не скалычїти).
сокачь Лв. Koch сокачька Лв. Köchin psl. сокачь. сокачнїй соquus. сокачнїца. сокала соquina. сокалаьнїца culina. magy. szakács = Koch; szakácsnő = Köchin.
сокырянка НД. малá сокїрка, што хрїн кóпле.
солóмянка Гр. Strohhut. шапка Hut.

соля́нка Им. судина на соль, Salzgefäss, Salzfass.

со́марь ВР. Esel. im Plur. gewöhnlich für сомарі — сомарята (eigtl. plur. von сомаря = junger Esel); сомарик demin. magy. számár, asinus, cf. čech. soumarna hovada = Lastthiere. psl. самаръ onus.

сои́юг plur. сои́югы К. Eintagsfliege. сои́югы понад во́ду літають, ко́мар ұпаять ма́лый продо́вга́тий. die Eintagsfliegen fliegen an Gewässern; die Stechschnacken (wieder) sind klein, länglich. в и́ньших о́колицях „сои́юк = Culex ripiens, Gelse, Stechschnacke magy. szúnyog.

со́роко́виць або та́ляр (ältere Benennungen, die auch jetzt gebraucht werden; со́роко́вець eigtl. 40 Kreuzerstück та́ляр Thaler) Silbergulden. біле́нькый silbernes Zehnkreuzerstück (20-Hellerstück).

со́ро́че гнѣздо́ дѣ́кое Пр. wilde Möhre.

сохті́вний О. що зна́є ве́ску ро́боту, вправни́й, зви́чений до ро́боти. сохто́вати. сохтува́ти Кв. ВС. привикати, звикати. сохто́ваний зви́кли́й. сохту́й до того = привика́й, набира́й вправи. magy. soktak звиклий, привиклий. sokni звикати.

спе́ред З. vor Anfang; vor.

сперш́у́ Лв. zuerst, vorderst. сперв́у́. ісперв́у́ З.

спі́шно Им. eilig. я́щурка спі́шно бі́гати.

спобі́яти ся Лв. befürchten.

спові́сти І. sagen, aussagen. ма́ра бы спові́ла der Teufel mag es sagen.

срі́берний МЛ. стрібе́рний Пу. silbern.

ста́вчики у пе́рстув ВС. Finnglieder.

ста́млять Пу. senkrecht.

ста́нути І. выстарчати пр. на пі́пу ста́не дуга́ну der Tabak reicht für eine Pfeife aus.

ста́ти на ко́льі́нки Стр. ста́ти на ко́льі́на Стр. niederkniesen. гал. вклякнути, уклякнути.

сте́рня́нка К. Lar. Stoppelfeld.

сты́рха́вити Пу. verkümmern, elend werden.

сто́кми́ти ся Лв. згодити ся, übereinkommen. сто́кми́у́ ся на во́лы або де́тко ка́же: покля́у́ ся на во́лы.

сто́но́ж Им. Oniscus murarius, Mauerassel. сто́но́ж ве́лі́кий.

сто́но́жка. сто́но́жка Лв. Д. К. ВС. Mauerassel. сто́но́жка ве́лі́ка.

стра́жова́ти ВШ. Wache halten.

стра́на Стр. in der Bedeutung: Weise. на дві́ стра́ны ка́жуть man spricht auf zweifache Weise.

стра́хати ся І. бояти ся, лякати ся.

стри́жкй О. ві́вці, що мо́жуть се стрі́чи. sing. стрі́жка.

стро́щити ВС. zerschmettern. не стро́щить ко́рытницю, хо́ть бы во́зом переї́хаў die Schildkröte wird nicht zerschmettert, auch wenn über ihre Schale ein Wagen rollt.

стру́га ВС. Flussarm, fließendes Wasser.

стру́кы НД. in der Bedeutung: Zapfen. сме́рекові́ стру́кы Fichtenzapfen. сосно́ві́ стру́кы Kieferzapfen in Gal. струк Hülsen, z. B. Erbsenhülse.

струме́ни́стый Ян. schlank. кіт струме́ни́стий cf. стрі́мкий.

стру́пі́шити Бч. vermodern.

стру́ча Лв. in der Bedeutung: Maiskolben. у́рді́ло ся до́бре стру́ча. струк кшци́ричаний

у пірю Г. в Гал. струче = Hülsen. z. B. der Erbse, Bohne etc.

стряжкáстий ВШ. mit vielen Zacken und Zinken; zackig; ästig, verästelt. стряжкáсті рогги; за пáсемкaми пóзвiати, кóлько гóдóв óльнiв мáв (cf. стремити; стрімкий).

студенiць. студнiк (коло Унгвару) кирниця; студня мурована.

студеньчик Ир. Д. Wassermolch, Triton.

стúпка Я. grösseres Gefäss, wo Küchensalz aufbewahrt wird. стúпка бiлша, що на сiль; мeнша = сiльничка.

сúканиць НД. сúканиця Бi. рiдкá зáмiшка з пшеничної мукi, сúче ся в руках.

сúкервиця Лв. Eiter сúкервиця течe cf. psl. ськрѣвница et сжкрѣвница сгоо.

сúмiска I. спiлка, Gemeinschaft, Compagnie. сумiсний I gemeinschaftlich, сiльний.

сунюк або комар ВС. лытáуть комарi гл. сонюг.

супiр МД. Asthma.

сухáрь О. як бúка вчре на окрúг, то з бúка стáне сухáрь — обчeрте дeрево, як вiсхне.

сухá хворóта Лв. Dürresucht.

сухýй Лв. in der Bedeutung: mager. сухý быкý magere Ochsen.

сухóта Г. eigtl. Dürre; Dürftigkeit. сухóта = тiснi рóкы.

сúче молочкó З. Euphorbia, Wolfsmilch.

сушина Стр. сúшина „сúшину носять пчóлы на восчiну“.

(схóдень) Вл. Ende, Ausgang, iс схóдня зимý бýло es war zu Ende des Winters.

схудобнiти Г. verarmen. (худобный чeч. chudobny, masur. chudobný = arm; чeч. ochudnouti, zchudnouti verarmen).

счóхнути ся Лв. abgestreift werden. мiсяць як ужe стáрый, таi счóхне ся. — счох ся мiсяць: лем з него полóвка вадь третинá... (nach der Auffassung des Volkes) cf. чesати rad. чes.

сйгáш НД. Holzschlichter. у рубáни сйгáшi, што складáють в сáгы i стинáльничкы вадь рубáльничкы, што рубáють. сюдáк Стр. сюда, суди.

т. тáбла Д. Tafel, tabula. magy. tabla. на тáблi пишe; мeнша: тáблиця. — тáблицe О. Tafel psl. тáблa et тáблицa. тaдь Мар. таж.

тáйстрина з вóўни Я. Tasche aus Wollzeug. тáшка з ремiня Ledertasche.

тáки Я. Л. auch. на жiтý тáки хруцi Л. auf dem Roggen leben auch Käfer.

тáкóж вадь тáкже НД. auch (= тако+же; такъ+же).

талán О. in der Bedeutung: Arbeit, таланувáти arbeiten. якiй талán дасть = яку дасть роботу (в укр. талán = дóля, щастe). turc. talan = praeda.

танýрi тарiл Д. Teller. тáнджiр Ян. Teller plur. тáнджiрi magy. tanyér.

тапшúк Я. канчук на тютюн.

тáпше Я. Bratpfanne.

тараборiстýй Лв. scheckig. корова тараборiста. кóнь тараборiстýй.

тарiлкý Д. тарiлцý Ир. (plur.) Aster, Sternblume.

таркáтýй Ян. gescheckt, гáдлина таркáта.

татáрка Ир. Heidekraut.

тварь I. in der Bedeutung: Form, Aussehen. уж на отý тварь, што гид die Ringelnatter ist (im Allgemeinen) von der Gestalt, wie die Kreuzotter.

твердýй морóз ВР. starker Frost. твердi морóзы.

твѣрдá мýха З. Pferdelausfliege, Hippobosca equina. на коньох і на псѣх бывать = kommt an Pferden und an Hunden vor. (wegen ihrer Härte lässt sie sich nicht leicht zerdrücken und glitscht leicht zwischen den Fingern weg).

твѣрдый Лв. in der Bedeutung: stark. твѣрдá мѣлость od. твѣрдá любость heisse Liebe, innige Liebe.

твѣрдо Гр. З in der Bedeutung sehr z. В. твѣрдо ня убиў = дуже мя вибив; твѣрдо счаловаў = дуже счаровав; твѣрдо далѣко = дуже далеко; твѣрдо много = дуже много; то быў твѣрдо фыйный валь твѣрдо добрый дождж = був дуже добрий дощ.

твѣрдъ Им. „як затвердне сныг“. творити ся на што Им. mit etwas im Einklange sein, womit Gemeinschaft haben, worauf achten. я ся на тоѣ не творю ich achte nicht darauf, es lässt mich kalt.

тельга I. zweirädriger Wagen. magy. taliga psl. тѣл'га *τέλος*, currus.

телягинець К. Gebärmutter der Kuh „што теля стоить в нѣм“.

теметѡв З. теметѡв МЛ. genit. теметѡва Friedhof „де прячуть мерцьв“. magy. temetö.

темница Бi. Kerker.

тенгеріця Ир. Вл. Kukurutz. magy. tengeri. гл. кундириця.

тенгѣрка Им. plur. тенгѣрки Aprikose, Prunus armeniaca magy. tengeri baraczka.

теребити К. eigtl. schälen; ausweiden. теребити кѡриця на землі червачкы.

теркелянка НД. горівка, що варить ся з видавок винограду. cf. magy. törköly = Treber, Trester.

тѣрмати Ду. торгати, zerren; rütteln. тѣрмауть кудѣлю Лв.

терпянкы НД. Haferschlehen. терпезливый Ду. терпеливый, geduldig.

терпигузки Бч. Hagebutten, Früchte der Hundsrose Rosa canina

терпуга З. Säge; in einigen Gegenden Galiziens терпуга = Sägespäne; ukr. терпѡх = Raspel.

тетюхы Р. Fieber. его трѣсѡт тетюхы er hat einen Fieberanfall

тѣрмати Лв. zupfen, rufen; zerren. тѣрмауть кудѣлю гл. тѣрмати.

тѣскапка Им. Presse. виноград, кедь із мѣха ўбере, кладѣ у тѣсканку та шрѡбоў закрѡтит і утѣскаць сок — звичайно вже подльийшое з тогѡ вино.

тѣхо Бi. ВШ або по мѣлы, конь идѣ тѣхо das Pferd geht langsam. дуб ростѣ тѣхо die Eiche wächst langsam.

тѣмянкы З. що (што) чѡрне наростѣ на тѣмю укр. тѣменицѣ. бруд на голови

тѣсний гід Р. Missjahr, тѣсний рік.

тѣснотá Г. in der Bedeutung: Armut.

тѣма Стр. grosse Menge, Unzahl. тѣма народу unzählige Volksmenge.

тоѡва ВШ. Morast, Sumpf, велике болото; петеча; „тоѡва нѣгда не выхне.

товкѡп Гр. узкий, высѡкий горниць, што ся молоко цѣдѣть у нѡгѡ чѣрез цѣдѣльце.

тоўстѣй ВС. Вл. Ир. Лв. Я. Р. МЛ. Стр. 1) fett. тоўстѡѡ вадь тушиѡѡ мѣсо ВС. fettes Fleisch. 2) dick, грубий тоўстѣй пивъ dicker Baumstamm; тоўстѡѡ дѣрево dicker Baum; тоўстѣй

перетру́пехне дѣрево der Baum wird durch und durch faul.

трусѣ́кка ВС. Д. plur. трусѣ́кы Д. Kaninchen. має къртый хвѣст; у́би (Männchen) ізвѣ ся „трусѣ́к“ — трусѣ́ок Ду. трусѣ́кы або за́яцьи свѣйсѣкы Вл. Kaninchen.

трусѣ́к ВШ. plur. трусѣ́кы Drohne. пчѣлы вже ўметали трусѣ́кы die Bienen haben schon die Drohnen hinausgeworfen. cf. трут.

трусѣ́чка ВР. Ир. Вл. Fieber.

туйка Стр. Ир. туйкы Ду. hier.

ту́лко Маражор. = тилько, nur; so viel.

ту́лук Ян. junger Bär. plur. ту́лукѣ junge Bären.

ту́ни́ти ся (коло Густа) ту́ньо продати. um einen billigen Preis lassen. щобы́-м ся дѣже ту́ни́у = щобим дже ту́ньо продав.

ту́пи́ця Вл. тупа балта.

ту́ре́цька соси́на (sic!) МЛ. Zirbelkiefer, Pinus cembra.

ту́рла́ш Ян. лы́д покришени́й, що пливе рѣко́у на яри.

ту́рня О. Thurm. magy. torony. ту́рня у це́ркви.

ту́т Лв. тут ня чека́йте hier erwarten Sie mich. анде dort. анде ня чека́йте, я до́раз при́йду.

ту́те́скый Я. ту́те́йскый Ян. hiesig.

ту́ту́льи́й ВШ. Haubenerleche, Kothlerleche Galerita cristata. на ба́лезы ко́нськѣи, на помѣти́ню бѣвать в зимѣ.

ту́чи́и́й Лв. тучѣ́ни́и́й НД. fett. тучи́и́и́ во́лы fette Ochsen, Mastochsen. тучи́и́и́ сви́ни Mast-schweine. уту́чи́у сви́ню er hat ein Schwein gemästet. — тучѣ́на ма́рга = гал. сита худоба, говста худоба fettes Vieh. масна́ по́ливка fette Suppe. тучѣ́но́е ва́дъ масно́е мя́со fettes

Fleisch. то́у́сто́е дѣрево або тучѣ́но́е дѣрево Лв. dicker Baum. то́у́стѣ́и́й чоловѣ́к НД corpulenter Mensch psl. то́у́стѣ́и́к pinguis.

ту́чи́но́е зи́ля Д. Fetthenne, Sedum telephium.

ту́ш Ян. Rumpf.

тя́го́та́ Лв. Bedrängniss, Trübsal. тепѣ́р тя́го́та́ на свѣты́. тя́го́та́ Пу. in der Bedeutung: Schwangerschaft. позы́ратъ на жо́ну со́би, на кра́леву (у тя́го́ты бѣла) і запла́каў.

те́мува́ти Я. памя́тати, gedenken. він те́му́е. не те́му́ю.

у́. у́бити Лв. = ви́бити aus-prügeln; herausschlagen а за́бити на смѣрть todtschlagen.

у́блы́дну́ти Стр. ви́блы́дну́ти blass werden.

у́бра́ти З. ви́брати. у́бра́ни вже білі ко́ло́пны́ З. в гал. ви́бра́ни вже по́ски́нки (плоскі́жки).

ува́ли́ти Я. herabwerfen. не ува́ли́ полотно́.

ува́ржи́ти НД. ко́жу ува́ржити або у́правити die Haut gerben.

у́вере́чи Д. 1) ви́веречи, ви́кинути, hinauswerfen. у́би (овѣи) і́ми́у ко́ры́тницю, а я пак у́вергетъ er hat eine Schildkröte gefangen, doch ich habe sie weggeschmissen 2) вверечи, вки́нути, взя́ти, entnehmen, einschalten. у́верли то́то сло́во з ма́дя́рськѣго.

у́верта́ти. у́вертува́ти Бі. пр. у́верту́е ха́щу = у́рубать ха́щу.

уви́ва́ти го́лосом Ир. die Stimme modulieren, trillern. уви́вать го́лосом.

у́во́дкы plur. tant Лв. ви́вид в со́роковий де́нь по зло́гах. іде́ на у́видкы до це́ркви.

у́вчи́ти Лв. ви́вчити.

- ўгварка Пу. Phrase; Aussprache. така ўгварка.
 угі́яшити Лв. убу́ти. се́го ро́ку много угі́яшило = убуло багато
 heuer ist der Verlust stark. cf. magy. hí, híány Mangel.
 ўгнявити Г. Лв. вадь ўтоптати
 Г. herausdrücken, auspressen.
 ógarі, што пуд ко́жоў, ўгнавить
 гет = уграки, шо під скірою
 (у худоби) видусить геть.
 угро́міти ся на ко́го Пу. на
 кого сильно накричати.
 ўдаток І. видаток, Ausgabe.
 ўдати ся Вл. звязати. ремéнем
 ўдаты ся = звязе ся.
 удели́знути ВР. in Folge des
 Aufthauens schlüpfzig werden,
 віделизнути: уделизаты. уделизло
 (серéн, сныг, лыд).
 удуд МЛ. Wiedehopf, Urapa
 erops.
 удцідь ітї ВШ. одсюди іти.
 ўжмакати МЛ. (жмакати) drücken
 pressen; auspressen. ўжмакає,
 ўстискає, ўкрутит (=*в*-
 крутит) шматé (білé), ко́лі
 перé.
 ўйшло пятьна́дцять днів Ім. es
 verstrichen fünfzehn Tuge.
 уйїдати Л. ausfressen, fressen.
 усéлиниця, што уйїдаты лістя.
 ўказати Пу. ВШ висказати,
 aussagen, erzählen. ўкажу ім
 вшытко.
 ўклучити ся Г sich einnisten;
 ausgebrütet werden. уклучит
 ся муль.
 ўкорошэный Д. выхарашаний,
 castriert.
 ўладити Лв. виладити. ўладила
 орати.
 ўличити Стр. вичислити, aus-
 zählen.
 ўмяцкати Г. ausdrücken.
 ўмяцкат вон уграка́ er drückt
 die Larve der Rinderbieflye
 heraus.

- умствовати ВШ. philosophie-
 ren. овон умствéе, е в нього ро-
 зума дóста, маé розум великый
 (cf. psl. **в**зоумствовати
ἀνορθαίνειν, desipere.
 уніти. уновати Лв. винити,
 виновати, виноватити. я його
 ўню = я его виню ich schreibe
 ihm die Schuld zu.
 уні́у МЛ. НД. Пу. уні́ука.
 уні́ука Пу. im Inneren (старо-
 руск. **д**ьноу. **д**ьноу. **д**ьн'к.
вк **д**ьн'к) повст. із **в**к **д**ноу
 гл. стор. 41.
 упаздіти ся, упоздіти ся
 Гр. sich verspäten. упаздять
 (упаздють) ся sie werden sich
 verspäten. упаздјати ся sich
 öfters verspäten.
 упáсти Вл. упáў гуд д́же го-
 лодный es traf ein Missjahr
 im hohen Grade zu.
 упытати Лар. in der Bedeu-
 tung: aussuchen. т́жко упы-
 тати
 упика́ти ся Ду. старати ся.
 упика́уть ся sie tragen Sorge,
 старають ся. cf. psl. **п**ешти **с**
мéлену, curae esse. **п**опеченнє
φροντίς, cura. ukr. піклувати ся.
 ўплети Я. вплетени стяжки в ко-
 сах дывок, Haarbänder.
 упові́дати се Р. sich melden,
 erscheinen. упові́дає се я́щїрка
 по дожджі der Feuersalamander
 zeigt sich (erscheint) nach dem
 Regen.
 упові́сти Я. erzählen, sagen.
 я упові́ў.
 ўпозирати Л. ўпозирувати
 Ім. ausschauen, виглядати, ви-
 зирати. як ўпозирауть сéрия-
 чата? wie schauen junge Rehe
 aus? вун п́дло упозирує er
 schaut schlecht aus.
 упражні́ати ся Вл. ВШ. sich
 entsinnen, догадати ся; вправ-
 ляти ся, sich üben, sich be-
 fleissen, sich bemühen. упраж-

няй ся = вправляй ся. psł. **оу-пражнати** inefficax reddere; *συχλάζειν, vacare.*

у пулити очи НД. glotzen.

у пулиу очи = што дуже уно
зірати ся = уваліу очі *оу-пулти*

у пянцити Гр. berauschen, опаморочити. кажеме: як ня тлуміло в голові хоть: як ня упянцило.

у скати НД. кричати ус! ус! в Галичині кричать: гуджа! гуджа-на! тровити hetzen. зо псома ускати = mit Hunden hetzen, тровити псами.

у-скок Ир. im Galopp. іде коньом у-скок er galoppiert zu Pferde. іде ступоу = коли іде тихо.

у скоробчати I. aushöhlen (cf. коробка Körbchen aus Rinde).

у скребати Ир. auskratzen, aushöhlen.

у слобити Л. zur Rede stellen.

у спилати I. вичерпати, ausschöpfen.

у спихувати Лар. до ладу довести. успіхуе зерно = учистити.

у старіти Кв. alt werden.

у сцяти Бч. висцяти, brunzen.

у сикати ся Бч. висцяти ся.

у таложити ся ВШ. утихомирити ся, заспокоїти ся.

у тиралник Л. утірало Кв. Handtuch, Wischtuch ручник.

у толіти жажду Ир. den Durst löschen. „напиу ем ся воли та угасиу жажду вадь утолиу жажду — говориме по своїй бесьды“.

у трошити Д. витрошити, видусити. herausdrücken. у трошити угракы з маргы.

у тучіти З. fett mästen, mästen. кедь гуску утучиме З.

у хватити ся Д. вихопити ся, вихватити ся. перепериця лем ухватити ся маленко, та сяде унят даде маленко die Wach-

tel flattert ein wenig auf, sodann setzt sie sich wieder auf kurze Zeit.

у хорошаний вадь умішканий З. kastriert. у хорошаний або умішканий когут.

у черти вон ВШ. hinausschmeissen, hinauswerfen.

учиніти ся Пу. sich stellen, simulieren. учиниу ся, што вои пняний er simulierte einen Betrunkenen.

уши в мясьі ВС. Finnen (Cysticercus) im Fleisch, Fleischfinnen. ушливое мясо ВС. finniges Fleisch.

ушиваля МЛ. Bärenraupe, eruca Arctiae.

ушиванка Би. eruca Deilephilae euphorbiae, Wolfsmilchraupe „бо всякый цвѣт на ний; — в Марамароши ушивають собі платя“.

фадьолина Им. ВР. НД. фадольник Им. Ligustrum vulgare, Rainweide „корч, на ним гей терен.

файный Лв. fein.

файта М. Art magy. faj. друга файта eine andere Art.

фарадлованый Лв. ermüdet, утруджений, трудный magy. fárad = утомити; трудити ся; старати ся.

фарбити Я. барвити. в Гал. фарбувати färben. ви фарбит.

фейса Пу. ВР. побіч виразу сокыра magy. fejsze.

фель. филь Ян. ВШ. Gattung. два фель. еден филь (у Гуцулів в Жабю: еднѣ филь gen. fem.).

фена (в Ключерьках) Flachsseide, Cuscuta epilinum.

фисьіти МЛ. fauchen. гуска фисит або гагае, качька раікае. гуси фисят.

фискаўка МЛ. Pelias berus, Kreuzotter. (der Name wahrscheinlich nach dem wüthen-

den Fauchen der gereizten Otter).

ф і н д ж а Бі. філіжанка, повничка. Tasse. дві фінджи.

ф л у д Я. Wolf, Canis lupus. флуд берé, що му се нагóдит wórtl. der Wolf nimmt, was er trifft.

ф о г ó л я ВШ. Wiesenknarrer, Cřex pratensis. тйкать піщóм, лабáми течé [течі в первістнім значеню; так і в старосл. тешти 1) currere 2) fluere]. ци „фогóля“ по рúськы? — „то вже ўверли з мадярського“. [в мал. fogoly = Rebhuhn].

ф ó р е к а т и Ир. фóркати, хвóр-кати. schmauben. кóнь сфóр-кать.

ф о с н ý т и Ир. fauchen. ма́чка на пса сфосну́ла. ма́чка на пса сфосіть, кедь го побáчить.

ф о т о р ч и н á НД. eine Strauch-art.

ф р а с Лв. Стр. Krankheit, Verderben. моріў бы тя фрас! Verderben über dich! mögest du hinsiechen! фрас бы тя быў! item.

ф р á ц к а т и ВР. ausschlagen. фрáцкать кóнь.

ф р ý ш т ы к Стр. НД. снідане. „слово ўнято з нймецького“ Frühstück. фрыштыкува́ти frühstücken. прóсйме вас до фрыштыка! — с пáном Бóгом фрыштыкúйте! най вам Бог дасть на пожіток! — дякуу! дай Бóже й вам дóброе здорóвле Стр.

ф р у е р á т и. фруеркáти Мар. на фруері (флюярі) грати die Hirtenflöte blasen.

ф ú к а т и ВС. 1) blasen. пóрхаўка (Lycoperdon, Stäubling) на бильмó в маржйны; кедь мар-жйно óко боліт, то зафúкаут пóрхавкоў, то помáгать. 2) fauchen; vor Zorn schmauben. тко,

як ся наўчыть, і спить і фú-чуть З.

ф у ш о ў к ý Г. сливки круглі, чорні.

ф ý т л и к Стр. молада віта, мо-мода галуза; вітка.

ж. х а б з и н á Стр. бйлий боз, Hollunder, Sambucus.

х á в к а т и НД. mit heiserer Stim-me schreien. пітокúрник не піé, лем хавчйть.

х а м н и к ВР. Gebüsch.

х á п к а т и ВР. hastig greifen. хáпкали руки.

х в о р л а к у в á т и Лв. хворля-кува́ти Пу. kränkeln, kränk-lich sein. хворлакуватый Лв. хворлякува́тый Пу. хворякуватый НД. kränk-lich.

х и б ý т и Бі. в гал. хйбувати fehlen. чйй гýси хйблáть? = гал. чнй гýси хйбóють, чнйх гусйй немá?

х ý ж а Лв. ВС... Haus, Hütte.

х ы ж н á п р и п р á в а ВР. Gewürz, welches im Haushalte des Bauers oft gebraucht wird. часнóк, цыбúля.. хыжнá пpи-пpáва.

х ы ж н ý й Стр. Haus-. хыжныі птйцй Hausvögel.

х ы х л á т ý й О. buschig cf. рос. хохоль = Schopf.

х ó д л ý Бй. Stelzfüsse.

х л ý к а т и Пу. mit Geräusch schlagen; schmitzen.

х м á р н о с я НД. es ist wolzig, es ist trübe.

х м е л í н а Яп. Hopfen, Humulus lupulus.

х о ў п Г. Стр. Schopf, Haube, Federbusch cf. хоўпáк З. aus Lammfell gefertigte Mütze cf. ковпак.

х о ў п á н я Стр. Лв. хоўпáнька Ир. Du. Haubenlerche, Galerita cristata.

хоўпáтый З. Г. mit einem Schopf versehen, gehaubt. чокырде́й хоўпáтый З. die Kothlerche ist mit einem Schopf versehen. джаворонка хоўпáта хóдiть в зiмi по пýтьови die Haubenlerche ist Winters an Wégen zu finden.

хоўпик Д. Вл. (ховник) kleiner Schopf.

хольпáти ся Кв. хoты́тати ся wackeln. хольпáе ся es wackelt.

хоўпýн Бi. Haubenlerche, Schopflerche, Kothlerche, Galerita cristata.

холодiна Кв. холоднiця ВР. холодыйня Лв. холодiлья Laube, альтана.

холошнi Я. штáнi червóнi, тоўсi (= грубi).

холошнянiк Гр. што в холошнях хóдiть. холошнянiк: до сéмого покольiня холошнями во́нiть.

хорoшáник ВС. castriertes Männchen z. В. Ochs, вуд. „хорoшáники“ клiче́ме i барáнь, што ся хорoшáут.

хосéн Г. Ну. I.. Nutzen. magy. haszon.

хосновiтый Стр. нýтlich magy. hasznos.

хоснувáти Г. Nutzen ziehen; benützen, gebrauchen. Ма́дiри хосну́уть magy. használ в гал. хiсновáти.

хоть in der Bedeutung: oder Гр. як ня тлумiло в голо́вi хоть уи́нчило. — хоть ВС. wenigstens. хоть рóк wenigstens ein Jahr.

хоть де Ян. = будь де wo immer. — хоть куды ВШ. nach allen Seiten, in beliebiger Richtung. — хоть якiй Я. Bì. was immer für ein, welcher immer. хоть яку́ спiванку спiвáй.

хоть — хоть О. entweder — oder. кáжеме хоть девяно́сто — хоть девяте́дeсять.

хра́пля Стр. НД. в осeнi, коли землi замéрзне; снiг, коли пýстити i замéрзне Стр. — грúда на дорóзi, коли болóго примéрзне НД.

хрeбтáк (хрeптáк), dem. хрeптáчбóк Гр. Krüppel; Knirps.

хрeстóк О. genit. хрeсткá dat. хрeсткý etc. Kreuz in Gal. хрeстик genit. хрeстикa.

хрoмидéй О. хрóмый чoлoвiк, куляс ein Lahmer, ein Hinkender.

хрúпкати З. knupfern, knuspern. хрúпкау́ть дýти лoпáткi die Kinder essen knuppernd die (Erbsen)Hülsen. лoпáткi на горóсi, бóбi, пасу́ли... вшыткo, што лýщить ся.

хруст (Ли́ша у Мaрaмoрoши коло Гyстa) Maikäfer, Melolontha vulgaris.

хрáскати. хрiщáти Бi. knarren.

худeнiя Лв. mageres Fleisch. ху́жоé мiясo = худше мiясo. — поодбiрай тотý худeню́, трéбa набiти пiкни́цi.

цáбáти ВР. zappeln, langsam gehen, kriechen. лoвiáньi плeсковáти, цáбáуць тiхo (=zappeln d. i. bewegen sich langsam) ВР. глистá цáбáть по землi або лáзiть.

цáйзлiк Ян. Zeisig, Fringilla spinus.

цапý Ду. шрáги до рiзaнiя дрoв Sägebock.

цáрь О. König, король. цáрьскiй königlich; корoлiвeкiй. пóшoу́ у цáрьскý рoбóту гачýги стивáти.

цáрeнiк Ян. Lucanus cervus, Hirschkäfer.

цвiт МЛ. in der Bedeutung: 1) Farbe. голýбий цвiт blaue

Farbe. 2) Gesichtsfarbe, frische Gesichtsfarbe. має цвіт в лиці чоловік, ож здоровий, слабій не має цвіту в лиці, блідий.

церей О Schneegraupen cf. серец, pol. szron. церей паде; — як дуже сніжит, як грубий сніг, кажемо: пластовец.

церьківкы Вл. зело з синьньким цвітом.

цѣпкати Лв. пр. свиня цѣпкати вадь чямкати, кедь йість.

цѣбакы Ир. цѣбан О. цѣбакы або чафуркы на чесноку Ир. die röhrenförmigen Blätter und Schäfte der Zwiebelpflanze пішли цѣбулы в цѣбани О. die Zwiebel trieben Blätter.

цѣбики Д. nom. sing. цѣбик die röhrenförmigen, bauchig aufgeblasenen Blätter der Zwiebelpflanze. цѣбулы має цѣбики.

цѣбух Я. Pfeifenrohr. в Жабу в Гал. чубук. dem. цѣбушок. дай ко ми цѣбушка турецк. tshubuk, tschebek.

циганин Стр. Лв. Zigeuner, циган, циганчук pol. **циганинъ** vel **циганинъ** Zingarus.

цѣгѣнити (коло Середнього) гнати. доцигѣнити = догонити. cf. галицкѣр. цѣгѣкати.

цимборá. цѣмбор Пу. Genosse, Kamerad magy. czimbora.

цинівка Я. або йця цинова Я. — кварта цинова magy. itcze = Halbmass.

цѣнька - цѣнька - ци! НД. (кличуть на свини cf. čech. čunče = Ferkel); — на-на! кл. на корови; не-не! кл. на коні; — на лоша́та; не-чѣду-не! — на гуси: гусю! гусю!

циняныи I. zinnern, Zinn. жабі корытата ги цѣняна ложка.

цѣдїло Я. Seiher, Seihe.

цѣїле НШ. ganz und gar, in der That; wahrlich? то онь

цѣїле му ся полюбило = das gefiel ihm ganz gut.

цѣїпаўка I. НД. Лв. цѣїпавка Spitzmaus, Sorex, „бо цѣїпчить“ Лв. plur. цѣїпаўкы.

цѣїпаўка НД. Dorngrundel, Cobitis taenia. рыба май менша, ги піскѣр.

цѣїпкати Бі. ВР. ріепен. кўрята цѣїпкауть.

цѣркнути Д. klirren; klingeln; klimpern. цѣркне сріберный.

цѣркола Ім. вадь сорокола БР. Feld-Rittersporn, Delphinium consolida в Гал. сорочи лапки (цѣркола мїсто сорокала cf. сорока).

цѣркотѣля МЛ. в Гал. geréta ein Rad, womit die Kinder spielen, Schwirrad.

цѣуравий I. I. драгтивий, дїравий, клапчастий. цѣуравый жид, lumpiger Jud cf. čech. car = Fetzen, cf. цўндравий lumpicht, zerfetzt magy. czandra. цѣуравї двѣри I. драгтивї, зле зробленї двѣри.

цѣўка МЛ. цѣўка plur. цѣўкы Dohle, кавка Corvus monedula pol. **чакўка**.

цѣмкати Стр. свиня цѣмкати, кедь йість.

цѣпкати ВШ. in Tropfen herabfallen, herabtröpfeln. дождь цѣпкати.

цѣтка I. Tüpfel. твѣрдо красни цѣткыу пѣрьєкых кўрий (= морєкых курий) die Perlhühner haben sehr schöne Tüpfel.

цѣнюк Ян. Stechmücke, Culex ripiens гл. сонюк, сунюк magy. szunyog.

ч. чай скѣро НД. скоро робн, скоро їди: „кажемо: чай скѣро! обы дуже швїдко їшоў.

чаловати Д. magy. csalni, „кламати“ чарувати cf. ukr. чаклувати.

ча́мкати ВШ. platschen. поті-
хли сви́ны, лиш ча́мкауть.

ча́мняны́й. ча́мняны́й Лв.
schön; tüchtig, stark; ehrbar.
красный, сильный, рóслый, гóн-
ный (= годный), чита́вый".
ча́мняны́й хлòб, ча́мняны́й гóлуб
(cf. че́мний = artig).

ча́пкати ВР. Ир. ча́пкати свиня,
як пїсць, cf. ча́мкати, ця́мкати.

(ча́с) у ко́лькò часу um wie
viel Uhr. дє́сять ча́сòв zehn
Uhr. пòў óсьмый ча́с = halb-
acht Uhr.

ча́сòвни́к Ян. O. Uhr, Zeit-
messer. psl. ча́сòвни́къ horo-
logium.

ча́стїти до це́рькви НД. ходи-
ти до церкви psl. ча́стїти
frequentare. ча́стїть къ
це́рьковь.

ча́фїрька (у Изьї) Eidechse,
Lacerta.

ча́фўрка ВР. pie Hülle der
Buchnüsse oder Bucheckern.
буков в ча́фўрцьї cf. halic.
шапурка.

ча́яти Вл. гляда́ти, виждати,
убива́ти ся, старати ся, журити
ся (за чим). ча́яти за робо́ту,
за грòшми, за хлы́бòм. ча́яти
speregare; exspectare.

чека́йтось ма́ло! ВР. der
Unbekannte soll ein wenig war-
ten.

челя́дина Г. Р. ВШ. або жо-
на́. челе́дина Р. Frau, Weib,
челя́нник (челя́дник) ВШ. =
чолові́к. челя́дча Г. або жонá
єдно́ челя́дча. genit. челя́дчати
челя́днїский О. челя́до-
чий Я. = жіночий.

че́нгов Лв. Wanne, magy. csengò
че́нгевїстий (че́нгевїстий)
підгòрлийстий, mit grosser
Wamme versehen. во́лы че́нге-
вїстї.

че́рвївий О. wurmstichig. че́р-
вївий горі́х.

че́рвòнка НД. rothe Ruhr.

че́рвòтòк Г. Anobium, Klopff-
käfer. мнòго че́рвòтòкòв.

че́рєва́ plur. tant. НД. Г. Ein-
geweide, viscera, кышкы́ вшыт-
кы", pol. trzewa. че́рєва́: што
удну́ Г. = Eingeweide: das,
was im Inneren der Körper-
höhle liegt".

че́рєда́ корòв МЛ. пуў дру́га сто
(150) корòв.

че́рєда́рь Д. па́стырь, што ко-
рòвы пасє. че́рєда́рити ВШ.
бы́ти че́рєда́рем (па́стухом че́-
рєди, че́рєдникòм).

че́рєп Им. in der Bedeutung:
Blumentopf.

че́рєпа́ня Л. па́кривка з вы́па-
лепо́й глі́ны.

че́рєпа́ня Им. Stockrose, Pap-
pelrose, Althaea rosea (декуда
у Бойкїв пр. коло Турки: че́-
рєпа́ня = Eichhorn, Sciurus).

че́рїбо́нїти МЛ. ва́дь че́рї-
бо́рїти МЛ. zwitschern, singen.
ко́ролик че́рїбо́нїт і прў́дко ты-
кає в лум.

че́рлєна́ хворòба ВЛ. Г. scar-
latina (че́рлєно́ый = че́рво́ний,
roth)

че́рлєнї́стий Ир. röthlich,
roth gemischt. як упозї́рати
дзя́бка? — че́рлєнїста.

че́рлєнї́ця НД. че́рлєна́ глі́на,
rother Thon.

че́рлєно́борòддїй Мар. mit
rothem Barte, gal. рудо́борòддїй.

че́рлєно́грў́д ВС. Erythacus
rubecula, Rothkehlchen.

че́рлєно́очнїця ВС. К. Ду.
Rothauge, Scardinus erythro-
phthalmus. че́рлєно́очнїцьї ма́ло
плєсковáтї.

че́рлєнї́к Г. ВС. plur. че́рлє-
нїа́кы Art essbarer Schwämme.

че́рпа́к або на́падка Г. eine
Art Fischnetz.

че́ртьї́ж Б. ausgerodeter Wald-
theil „ги бы́ ўчїстїу́ хáщу“.

чесно́к Кв. Knoblauch.
 честува́ти Г. Л. Лв. Ehre erweisen, schonen.
 чи́колонок plur. чи́колонки Бі. Fingergelenk, Fingerglied.
 чим Г. Я. in der Bedeutung: wann. наколи́ прійде або чим прійде Г. wann er kommt.
 чим се зме́ркие Я. bevor die Dämmerung eintritt.
 чи́мйр Д. чимір Veratrum, Nieswurz. „у три годы́ ўдвите; о́коло на нїм цвѣт білий“.
 чингáшка Ир. Вл. чинкáшка ВР. „чингáшкы жоўто цвѣтуть на вѣсну“.
 чир коло́чэный МД. з кындиричиной мукы́ за́мїшка рідка.
 чи́сто чо́рныи ВС. ganz schwarz, einfärbig schwarz. кы́рця чи́сто чо́рна.
 чи́тавыи Ир. Стр. Бі. gut, brav; achtbar; schätzenswerth; werthvoll. чи́тавыи го́лос. чи́тавыи робо́тник. худо́ба чи́тава. не чи́тавыи робо́тник, што не ма́е рукы́.
 чо́лка З. чупер psl. чѣлѣкa в гал. декуди: чїлка.
 чи́нити К. чинити, machen, verfertigen. ланцкы́ чїнять ды́ти з кульба́бки К aus den Schäften der Kuhblume (Taraxacum officinale) machen Kinder Ketten.
 чи́нтаз МЛ. Fink. два чи́нтазы.
 чи́пáк вады́ рукави́ця Лв. Haube (reticulum), zweite Magenabtheilung der Wiederkauer.
 чи́пкáр Ян. Hausirer „що з усе́коу крами́оу ходит по хата́х і прода́е (крами́на=feile Waare, Kramwaare).
 чи́пкáстыи НД. розчїплений, handförmig. бідо́клень ма́е лист гладкы́и, чи́пкáстыи der Weissebern hat glatte, handförmige Blätter.

чи́рка Стр. Anthus, Regenfleifer.
 чи́ркы квиля́ть.
 чи́слити або личи́ти Бі. zählen.
 чо́мвжик Вл. Ир. Бі. Д (чо́мвчик). чо́мвжїи Лв. Sprechweise, Sitta europaea.
 чо́мвха́ля Г. НД. чо́мвха́лниця НД. ма́ла терлиця до конопель НД. прядиво чо́мвхать на́ чисто, ма́е чо́тыры зу́бы а в середи́ны мы́чок ўтесаныи з дере́ва на́ остро — у розко́лотину мы́чком рубать (дру́гий раз) Г.
 чо́вхнути Ян. plumpsen. рыбо́лов (Sterna) чо́вхне в во́ду, іме́ рыбо́у і віскучит (віскочит = вискочить).
 чо́к plur. чо́кы Лв. Lanius excubitor, grosser Würger, чок.
 чо́нка́стыи нѣс НД. кирпатий, магу. csonka, pısze orr.
 чо́пнарь ЛВ. „што па́ленку налі́вать“.
 чо́по́к Г. Fruchtstiel. на чо́пку auf dem Fruchtstiel.
 чо́рган Бч. Küchenschabe, Ripplaneta orientalis.
 чо́рныи хрущ Л. Rosskäfer, Geotrupes stercorarius. як лы́тат в вѣчера, забрени́ть
 чо́рноборо́дый Мар. mit schwarzem Barte.
 чо́рно́клень НД. чо́рно́кленина Д. Acer tataricum herzblättriger Ahorn.
 чо́рнопе́ря Коп. eine Fischart.
 чо́ба́нька МЛ. Haubenlerche, Kothlerche Galerita cristata.
 чо́удныи Стр. wunderbar. та́кы му́ха, ейі чо́удно звуть.
 чо́удофа́й Им. вады́ дїка папрїка Stechapfel, Datura stramonium.
 чо́курде́й К. Haubenlerche, Galerita cristata. лы́тат по ну́тех.
 чо́лка Лв. eigtl. Schopf. cf. чо́лка, psl. чѣлѣкa. чу́лка, што вихо́дит із струка́ кындири́цы die langen, aus den Blüten-

- kolben der Maispflanze herabhängenden Narben.
- чулковати ВР. vom Wachsen der Narben der Kukurutz-Stempelblüten. слабо кындириця чулкує = в Гал. „пряде“.
- чума́к Я. пустá капуста, що не звивáє се в голóвку; хиба гáлиця в'ийсть чума́к.
- чуфэ́рка Бч. Eidechse Lacerta plur. чуфэ́рки.
- чя́мкати Г. свиня́ чя́мкати гл. чя́мкати.
- чед́ Кв. in der Bedeutung: Dunst, Nebel hie und da in Gal. auch in der Bedeutung: Rauch. (eigtl. чад = Kohlendunst. дым = Rauch).
- чюва́ти ВР. verlauten. што у вас чюва́ти? was verlautet bei euch Neues? was hört man Neues?
- ш.** ша́кнѹти Іж. abhacken, abschneiden. ша́кнѹ́ ѹхо = відри́зав. cf. psl. сѹшти, rad. сѹк. ша́кнѹти Вл. in der Bedeutung: stehlen, entwenden. ша́кнѹ́ = украв.
- шалы́янка або шалені́ця Бі шалы́тра Г. Taumelloch, Lolium temulentum. кебы найі́у ся, тобы подурі́у; у нас молóтники подурі́ли од шалы́тры: не вста́у, докóль ся не ўспа́у (= виспав).
- шандáрок Р. Seidenschwanz, Bombycilla garrula (шандар = Gendarm; nach der Haube, welche einigermassen dem Hute eines Gendarmen áhnelt, so benannt).
- шанталéба ВШ. чоловік не чупарний, lumpiger Kerl.
- шановáти. шанувáты Лв. в знач. жалувати. шану́у magy. sajnálom.
- шарáнец МЛ. Thürangel. двери держат ся в шарáнци.

- ша́пка на оборо́зы Лв. покритé на оборо́зы. — на хлы́ж: верх, на хлы́ві верх, на оборо́зы: ша́пка. справили́сьме ша́пку.
- шарка́нь gen. fem. Стр. Dra-chen magy. sárkany.
- шарканти́юв Ду. Sporn. у когута́ шарканти́юви. magy. sarkantý.
- ша́тан Пу. Teufel. pol. szatan psl. сѹтона. gr. σατανᾶς.
- ша́цкати Лв. ausschlagen, mit Wucht schlagen. ша́цкати ко́нь.
- шаш́ МЛ. рогожина, Typha, Rohrholben. шаш́ клóчить ся в болóты; то́го ша́шу мно́го. шаш́ ВС. Phragmites communis. Schilfrohr. гру́бий шаш́ dickes Schilfrohr cf. magy. sás = Riedgras cf. саш, саршина.
- ша́шка НД. ВС. Heupferdchen; Libelle, Wasserjungfer. ша́шка, што ййсть ж́ито: до ма́ка зййсть зерно́ = Calandra granaria, schwarzer Kornwurm.
- шва́блик І. Schwefelhölzchen.
- шва́бликарня́ Лв. шва́бличáнка Г. Zündhölzchen-schachtel. „што ся шва́бликы кладу́ть у ньóму“.
- шва́кнѹти са́бльо́у Пу. mit dem Säbel dreinhauen (gebildet von der Interject. шва́к, welche das Geräusch eines mit Wucht geführten, einhauenden Säbels (oder überhaupt eines Schneideinstrumentes) bezeichnet.
- шелесна́тый (селеснатый) Ду. широкий, розгалуженый. шелесна́тый дуб eine Eiche mit breiter Krone, eine breit verästelte Eiche eigtl. stark rauschend cf. шелест = Geräusch.
- шелы́якый ВШ. усякий, шелы́яка земл́я. čech. všelijaký allerlei.

- шепілявий *Bi. der lispelt*, гал. сепелявий, „що не гóден гладко говорити“. чоловік шепіляє *МЛ.*
- шеренконьїти *Ду. Gr. prasseln; rauschen.* шеренконя́ть мулякы, кедь кымея́ть.
- шестьинедьїлька *I. невіста,*
ze Slovacki што іде на ўвóдки до цёрькви.
- шибеня́к *Пу. Galgenstrick, Galgenvogel.*
- шибка́ водá *НД. schnell fließendes, von oben herabstürzendes Wasser.*
- шингір *НД. Perca fluviatilis, Flussbarsch magy. süger.* два шингірі
- ширїнька *Г. Wamme.* на шкўрю пуд шийоў волá вадь корóвы ка́жеме: ширїнька.
- шишкарь *Ян. шишкарїк Рос. Kreuzschnabel, Loxia.* торóбит шишкы *er schält die Zapfen der Nadelbäume.*
- шингар або чїраз *Лв. eine Fischart. plur. шингарї. чїразы. зїмїуь єдиного чїраза (cf. шингір).*
- шкалубїна *ВР. НД. Eischale [aus шкарлубина, cf. шкарлуна, скорлуна, скаралуна (скора + луна); cf. скарубина, шкаруба, шкарупа]. в шкалубїны бїльóк, жоўчьóк, в жоўчку пїняжóк (Hahnenritt).*
- шкобець *Д. Rüttelfalk.* шкобець иметь хоть якóе пóтя малóе.
- шлик або шлег *Я. шапка барабеча з зáкотами.*
- шляпати в болотї *МЛ. шляпати шляпнути Лаг. plumpsen.* кáмїнь шляпнуў у вóду.
- шмїддя *НД. Schmiede, кузня.*
- шняп *О. один шняп летїт. шняпа ВС. Schnepfe.*
- шо *О. was.*
- шоўкóвый *Я. Seiden-* за́паска шоўкóва.
- шóўдра *gen. fem. шóўдер gen. masc. vorderer Schinken.* єдєн шóўдер. два шóўдрї або шоўдрї (*cf. germ. Schulter.*)
- шолóпати *Гр. ein Geräusch verursachen, klappern.* кáчка шолóпать пьско́м.
- шор *Пу. ряд. Reihe, Linie.* за шором, за порядком, *magy. sor.*
- шпорунїк *МЛ. sparsamer Mensch, Sparmeister.* шпаривнїк.
- штим *Кв. вїбрана корóтка воўна. — корóтка воўна, а доўгый вóлос відчїхре (= відчеше); тче доўгый на оснóву, а штим тче ся впоперék *О.**
- шўга *Д. ніколи magy. soha = niemals.*
- шўгай *Гр. Г'... шугай словацк. šuhaj* парубок, лєгїнь.
- шўмела *ВС. die scheidenförmigen Deckblätter, welche den Maiskolben umhüllen. шўмелоў єст струк обгóрпєный. (Um Zališćyuki in Gal. шумелїне).*
- шумеля́нка *Лв. капу́ста, што ся не звївать в голóвку; лем дьїла мáргы.*
- шўмола або шўмїл *Ир. Lieschen, die Deckblätter des Maiskolbens* гл. шумела.
- шумотьїти *О. rauschen.* лїс шумотїт. зашумотїло лїстя.
- шупїрка *МЛ. шуперка Р. шуперька О. plur. шуперькє. Eidechse, lacerta* шуперка бїгає по полю *cf. чуферка.*
- шустьїти *Ир. Ду. rauschen.* потóчок шустїть; лїстя, рїзджа шустїть.
- шўты́й *Бї. ohne Gehörn, ohne Geweih; hornlos.* óлєниця і сєрнá шўта, а óлєны і пáпы із рогáми; у óлєня кóлько му пáсєжкóв тóлько му рóкóв.

шўтка К. Вл. Лв. 1. amentum, Kätzchen (здає ся „шутками“ звано давнїше ягнятка cf. шуттий=безрожийий; оттак „шутки“ тїльки, що ягнятка, базїята, базькї — а то мовби від подоби до ягнят).

шц. щїпаўка ВС. Ohrwurm, Forficula auricularia.

щўпка ВС. Бі. ВШ. щўпка Г. Stein (putamen) in der Pflaumenfrucht (drupa); Kern. роспўчит сїлвкву, а што ўкыне, то „щўпка“; щўпкы тїжже з яблыка, з грушкы, з дыньи як іє сїлвы, іє черешнї.

щюка Г. Д. Hecht deminut. щючка kleiner Hecht, junger Hecht.

я. яблычя plur. яблычята Стр. kleiner Apfel.

яблычко НС. МЛ. Ян. Kehl-kopf, Adamsapfel; Kniescheibe.

явїрнїце О. Johannisbeere, Ribes rubrum.

ягода НС. Я. Erdbeere. ягоды ченегóвї = полуницї.

язык рўськый Ир. ВС... язык руськый ruthenische Sprache, мы рўського языка wir sind ruthenischer Nationalität.

як котрый Я. wer (je nachdem).

ялїниця 1. Wachholder, Juniper communis.

ялó Р. es ist gelegen, es ist passend. старóму Лазарóвичевї не ялó dem alten L. ist es nicht schicklich.

яриць НШ. у нас сїють дво-який яриць: є голóмша і яриць сальковатый, з доўгыми сальками (Grannen).

ярич Л. ВР. Igel, Erinaceus europaeus ярич пєсый (у нїменкого люду: Hundsigel) і свїньскый Л. (у нїмецкого люду: Schweinigel, Sauigel).

ярмарчєнїн О. чоловїк, що ярмаркўє. їдут ярмарчєни (ярмарок в О. = Jahrmarkt).

ярминá З. Бі. Wamme. „кóжа, што пуд шїюў волóви“.

ярминá МЛ. „карк у волá, де тãгне ярмóм; пуд гóрлом є пудгóрлиця (Wamme).

яриць Лв. весняный.

яруга Г. Schlucht „што стóить водá в нїй“. яруга, што гóлесо вїбе на дорóвї З.

ясенї або яєнá Г. plur. tant, Zahnfleisch, gingiva в Гал. яєла, яєна.

яєнєц Ян. dünne, durchsichtige Eiskruste.

яєтриб пóтечий Ян. Sperber, Finkenhabicht, Nisus communis.

яєстряб велїкий МЛ Г. Hühnerhabicht, Astur palumbarius.

яєстряб гóнит за курмї Бч.

(яти ся) менї ся то не ялó ВР. = „не парўє, не прїємно“ für mich ist es unpassend, unschicklich. зр. ялó, яти.

ящур Л. ящюр Им. ящїр О. ящїрка Р. Salamandra maculosa, gefleckter Erdmolch, Feuersalamander. — пó землї помáли їде ящур; ящїрка швїдко бїгать Л. der Erdmolch kriecht langsam; die Eidechse lauft schnell. — ящюра перепўщать чєрез рўку, обї лєгка рўкá, обї удáто ся хорóмáти Им. man lässt den gefleckten Erdmolch über die Handfläche kriechen, um eine „leichte Hand“ zum Castrieren der Hausthiere zu haben (Aberglaube).

ящур полєвїй Я. ящїрка ВС. ящїрка Л. Eidechse, Lacerta agilis. бїгать ящїрка на чотырьóх лáбах; хвóет доўгий мáє.

Є. єднó вш́йтко K. alles eins
 все однó. вігер тай віхор єднó
 вш́йтко - а повіт́рúля (Wir-
 belwind) крúтить.
є мќый Бі. gewandt, mit Chic;
 schnell. по́й є́мко=gehe schnell,

gehe eilig. — comp. є́мший
 ВШ. superl. ма́й є́мший ВШ.
ю. ю́га Стр. Schaf. звичайно:
 вóвця; magy. juh.
 ю́гас Стр. ю́гас Schafhirt;
 Schäfer. magy. juhasz.

Похибки печатні і деяотрі доповнення.

стор.	стр.	Напечатано:	Має бути:
5.	2 з гори	rak = рал;	rák = рак;
5.	7 "	Тю лал'кыльк	Ты лал'кыльк
5.	9 з дол.	розканчати	роскапчати
10.	1 і 2 з гор.	Подані тут мною зна- доби обнимають запис- ки, які починив я при кінці липня і в серпні 1897 р.	Подані тут мною знадоби обнимають записки, які починив я при кінці липня і в серпні 1896 р.
11.	16 з дол.	привіт,	прывіт,
17.	12 з гори	βεφρός, uva.	βέτρος, uva.
26.	11 з дол.	nich ganz	nicht ganz
39.	4 "	мак'к'к'к'к'.	мак'к'к'к'.
42.	14 "	с'к'м'к'р'єн'к' humilis.	с'к'м'к'р'єн'к' humilis.
45.	16 з гори	psl. bawól.	pol. bawól.
46.	15 з дол.	psl. čaler	nsl. čaler
54.	[Зложня привластна (possesive Compo- sition) належить додати:] простоволóсый Я. mit unbedecktem Haupte. — черле- поборóдый Мар. mit rothem Barte. — чорноборóдый Мар. mit schwarzem Barte.		
55.	[Наросток - авъ належить додати:] чытавий Мар. Г. achtbar; geschickt, tüchtig.		
57.	17 з гори	утворює ся наросткам - акъ:	утворює ся наростком - акъ:
59.	9 з дол.	wettem.	wetten.
68.	20 "	цр'к'квн'к'.	цр'к'квн'к'.
72.	11 з гори	м юй (йюў, йй, йй) і	н юй (нйў, нй, ный); м. юй = йй, psl. юй. завжди н втискає ся також в abl. sing. et plur. ннм, ньоў psl. нм'к'. юйж; ннма (ними) psl. ннн.

126. [заклинаня. — належить додати:]
 гўта бы ты вбїла! der Schlag soll dich treffen! — зима
 бы ты збїла! die Fieberkrankheit möge dich aufreiben. —
 жаль бы тебе побїў! vor Schmerz mögest du verenden! —
 Бог бы вас даґде дыў! Gott möge euch aus unserer Mitte
 nehmen, möge euch entrücken! — бїло бы ти поганое!
 Unglück über dich! — няй Буг варўе! Gott behüte! — на
 смак бы ти унало! etwa: es soll dir sauer bekommen! —
 дблї гольнкками бы ти потекло! item. — морїў бы
 ты фрас! фрас бы ты бвї! schwere Krankheit möge dich auf-
 reiben! Verderben über dich! — до галїбы! zum Teufel! —
 невбля бы ты йїла! in der Sklaverei sollst du verschmach-
 ten! (ein Fluch jenen Zeiten entstammend, wann noch Kriegs-
 gefangene zu Sklaven gemacht wurden).

стор.	стр.	Напечатано:	Має бути:
128.	9 з дол.	погбстїў.	погбстїў?
136.	15 з гори	дыў?	дыў?
148.	4 "	вїсьбм	вбсьм
148.	5 "	вїсьбм.	вбсьм.
157.	4 з дол.	чотїры	чотїри
157.	1 "	чотїры	чотїри (В МЛ. середній звук п).
169.	15 "	твѣрдо зужурїў ся.	твѣрдо зажурїў ся.
205. ст.	II. 25 "	Phaseolus	Phaseolus
211. "	II. 23 з гори	gefärbtes	gefärbtes
212. "	I. 11 з дол.	варте уваги гїдним,	уваги гїдне,
212. "	II. 23 "	[по герґелїця МЛ. належить додати:] гал. герґелїця, герґелїце, горґолице староруск. грґрица (гл. Початки до улож. номенклатури і термінологїї природописної, народнїї. Нап. І. Верхратский II У Львові 1869. стор. 26 і Ueber die Mundart der Marmaroscher Ruthenen v. I. Werchratskij. Stanislaw 1883. стор. 40) cf. it. gorgoglione, lat. curculio.	
212. "	II. 10 з дол.	гїндат дїтина	гїндат дїтина
216. "	I. 18 "	Wachsschahe;	Wachsschabe (Galleria mellonella);
229. "	I. 5 з гори	косї — косá	косї-косá
230. "	II. 6 "	der Todtencule	der Todteneule (des Todtenkauzes, Athene noctua).
244. "	I. 7 "	[по: княгїнька) — належить додати:] пáньїя Ім. або примильно: пáньїйка Ім. Frau, Frauchen.	
249. "	I. 19 з гори	на паску тютюну	на пачку тютюну
251. "	II. 18 "	щось небуť	що небуť
261. "	I. 3 з дол.	čech. chudobny masur. chudobný	čech. chudobný masur. chudobny

113

413997

1991

4-98 420

Znadoži

105.082